
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ
ФОНД РОЗВИТКУ ІСТОРИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Вчені Інституту Історії України

Біобібліографічний довідник

СЕРІЯ
УКРАЇНСЬКІ ІСТОРИКИ

Випуск 1

Київ-1998

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ
ФОНД РОЗВИТКУ ІСТОРИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

ВЧЕНІ ІНСТИТУТУ ІСТОРІЇ
УКРАЇНИ

Біобібліографічний довідник

С Е Р І Я
УКРАЇНСЬКІ ІСТОРИКИ

Випуск I

Київ 1998

ВЧЕНІ ІНСТИТУТУ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

Бібліографічний довідник

СЕРІЯ

УКРАЇНСЬКІ ІСТОРИКИ

Випуск I.

К., Інститут історії України НАН України, 1998.-С.-430

Довідник підготовлений співробітниками відділу історії культури українського народу Інституту історії України НАН України. Містить короткі творчі біографії понад 400 науковців, які працюють або працювали в Інституті у період з 1936-го по 1996-й роки. Видання є частиною проекту "Українські історики", який виконується Інститутом історії України НАН України, Міністерством освіти України та Фондом розвитку історичних досліджень при сприянні Міжнародного фонду "Відродження".

Довідник розрахований на суспільствознавців, викладачів вузів, вчителів, студентів, усіх, хто цікавиться історією історичної науки.

Дані зібрані станом на 1997 р.

Редколегія: В.А.Смолій (головний редактор), В.М.Даниленко (заст. гол. редактора), Г.С.Брега (відп.секретар), С.І.Білокінь, М.Ф.Дмитрієнко, Я.Д.Ісаєвич, Ю.Ю.Кондуфор, М.Ф.Котляр, С.В.Кульчицький, Ю.О.Курносів, Ю.А.Пінчук, О.П.Рєєнт, В.Ф.Рєпринцев, О.С.Рубльов, В.Г.Сарбей, А.Г.Слюсаренко, Д.В.Табачник, П.П.Толочко, П.Т.Тронько, В.С.Чишко.

Автори: С.І.Білокінь, П.М.Бондарчук, Г.С.Брега, Н.Ф.Васильєва, Г.П.Герасимова, В.М.Даниленко, В.О.Животівський, С.А.Кокін, О.В.Колпакова, Т.О.Комаренко, О.В.Корнієвська, О.А.Кручек, Ю.О.Курносів, Ю.М.Лисюк, В.М.Матяж, П.Д.Овчаренко, В.А.Печерога, О.С.Рубльов, В.А.Матяж, Л.І.Ткачова, В.С.Чишко, В.Г.Шарпаций, Л.Ф.Шепель.

Науково - допоміжну роботу виконали:
Н.Ф.Васильєва, О.А.Кручек, Т.О.Кукібна.

Набір підготувала І.М.Варганова
Оригінал-макет підготувала Л.А.Гречина
Коректор В.М.Барташ

ISBN 966-02-0021-8

Випуск I ISBN 966-02-0022-6

© Інститут історії України НАН України

ПЕРЕДМОВА

Перший випуск біобібліографічного довідника "Українські історики" подає в систематизованому вигляді матеріали про вчених-наукових співробітників Інституту історії України НАН України. Принципи і структура праці спрямовані передусім на висвітлення їхньої наукової діяльності. В статтях після прізвища, імені та по-батькові наведено псевдоніми, дати життя та місце народження (для частини персоналій за старим і новим стилем та за старим і новим адміністративним поділом), вказано фах, науковий ступінь та наукові і почесні звання, роки їх одержання, заклад, де науковець здобув освіту, місце роботи, перелік основних наукових праць, державні відзнаки, премії та нагороди. До ряду персоналій подаються основні публікації біографічного характеру. Назви праць науковців та література про них подаються мовою оригіналу.

Статті довідника розміщено в алфавітному порядку. З метою заощадження місця в довіднику застосовано скорочення, список яких додається.

Джерельна база довідника охоплює різні носії історичної інформації. Це передусім архівні документи, періодика, універсальні довідники, матеріали анкетування, вітчизняні та зарубіжні дослідницькі публікації. Для складання біобібліографічних довідок опрацьовано понад 200 особових справ архіву Інституту історії України НАН України та інших архівосховищ Києва, а також фонди наукових бібліотек.

Ряд статей довідника містить перелік джерел, які використано для її написання і які можуть стати в нагоді дослідникам тих чи інших проблем історії України, загальної історії, історіографії та ін. Бібліографічні списки подаються за хронологічним принципом. Для значної кількості статей основним джерелом стало анкетування.

Переважна частина матеріалів довідника є оригінальною і публікується вперше. Однак він не є повним. Через об'єктивні причини деякі вчені в ньому не представлені, особливо це стосується довоєнного та воєнного періодів. Для повнішої інформації про наукових співробітників, які працювали в Інституті, подається їхній список із зазначенням, де це встановлено, років праці в Інституті.

Пропонована читачеві книга є першою спробою створити довідкове видання про представників різних поколінь вчених-дослідників Інституту історії України НАН України. За характером та схемою статей він не претендує на повноту висвітлення. Тому авторський колектив буде вдячний всім, хто відгукнеться на це видання. Конструктивні зауваження, пропозиції і рекомендації будуть враховані у подальшій роботі над проектом "Українські історики". Принагідно висловлюємо подяку співробітникам Державного архіву Служби безпеки України, Центрального державного архіву громадських об'єднань України та Архіву Інституту історії України НАН України за допомогу в підготовці цього довідника.

АНИСИМОВ Юрій Олександрович (28.XII.1918, м.Белый, Смоленської губ., Росія-16.VII.1985, м.Київ) -дослідник історії науки і техніки, д.і.н. (1980). Зі службовців. У 40-х рр. працював у Ленінградському геологічному управлінні. Потім-курсант Ленінгр. артилер.уч-ща. Учасник Великої Вітч.війни, інвалід. У 1948 закінчив Ленінградський гірничий ін-т, 1948-1951 навчався в аспірантурі Ленінгр. техн.ін-ту по каф.історія техніки. У 1951-1953-гол.інж. відділу історії техніки АН УРСР. Під керів. ак.АН УРСР В.В.Данилевського підготував і захистив канд.дис. "Основні етапи розвитку техніки буріння нафтових свердловин в дореволюційній Росії". Після чого працював с.і.с. цього самого відділу. У 1953-1983-зав.відділом історії техніки, який у 1963 р. ввійшов до складу Ін-ту історії АН УРСР. Доктор.дис. "Історія вивчення і використання залізної бази України (1861-1917 рр.)". У 1983 вийшов на пенсію. Досліджував історію розвитку гірничої справи та геологічних досліджень і техніки розвідки корисних копалин, використання мінеральних ресурсів для розвитку продуктивних сил, питання науково-технічного прогресу та його зв'язок з соціально-економічним розвитком. Опублікував понад 100 праць, серед яких: Геолог Леонід Іванович Лутугін (К., 1959, у співавт.); Феодосий Николаевич Чернышов. 1856-1917. (М., 1985); Розвиток металургії в Українській РСР (К., 1972, у співавт.). Автор розділів в колективних працях: История машиностроения в Украинской ССР (К., 1967); Багатства надр України (К., 1968); История технического развития угольной промышленности

Донбасса в 2-х т. (К., 1969); Научно-технический прогресс в Украинской ССР (К., 1971) та ін.

Г.Брега

АПАНОВИЧ Олена Михайлівна (9.IX.1919, м.Мелекес, Самарськ.обл., Росія)-дослідник з історії України середніх віків, к.і.н. (1950). З робітників. Лауреат Державної премії ім. Т.Г.Шевченка (1994), лауреат наукової нагороди Антоновичів (США). У 1941 закінчила Харківський пед.ін-т, ф-т рос.мови і літ-ри. Працювала інструктором Башкирського радіокомітету (1942-1944), с.н.с. Центрального державного історич.архіву УРСР (1944-1950), с.н.с. Ін-ту історії АН УРСР (1950-1972), с.н.с. Центральної наукової бібліотеки АН УРСР (1972-1986), с.н.с. Ін-ту історії України НАН України з 3.III.1995 по т/ч. Канд.дис. "Участь запорозького козацтва в російсько-турецькій війні 1768-1774 рр." захистила в Ін-ті історії АН УРСР. Наук.кер.-д.і.н. *К.Г.Гуслистий*. Досліджує історію України XVI-XVIII ст., зокрема історію козацтва, Запорізької Січі, життя і творчість В.І.Вернадського, питання книгознавства-історії рукописної книги XVI-XVIII ст. Автор індивідуальних монографічних досліджень, в т.ч.: По місцях боїв Визвольної війни українського народу 1648-1654 рр. (К., 1954); брошур: Запорізька Січ у боротьбі проти турецько-татарської агресії 50-70 рр. XVII ст. (К., 1960); Боротьба українського народу проти соціального і національного гноблення XVI-XVII ст. в творчості Т.Шевченка // Історичні погляди Т.Г.Шевченка. Зб.наук.праць (К., 1964); Матеріали українських архівів про економічні зв'язки України з країнами Сходу в XVI-XVIII ст. // Архіви України, 1966, 4; Відображення суспільно-по-

літичних поглядів українського народу проти соціального і національного гноблення в історичних піснях XVIII ст. // УІЖ, 1968, 5; Збройні сили України першої половини XVII ст. (К., 1969); Рукописная светская книга XVIII в. на Украине (К., 1983); Искусство в жизни и творчестве В.И.Вернадского // Научное и социальное значение деятельности В.И.Вернадского (Л., 1989); Розповіді про запорізьких козаків (К., 1991); Гетьмани України і кошові отамани Запорізької Січі (К., 1993). Співавтор наук.дослідження "В.И.Вернадский. Жизнь и деятельность на Украине" (К., 1994). Автор брошури "Українсько-російський договір 1654 р. Міфи і реальність" (К., 1994) та ін.

Лит.: Під знаком Клію. На пошану Олени Апанович. Передмова: М.Ковальський. Відданість життєвому покликанню.-Дніпропетровськ.-1995; Історія українського середньовіччя: козацька доба. Зб.наук. праць. На пошану історика лауреата Державної премії ім.Т.Г.Шевченка Олени Михайлівни Апанович. Передмова Марії Дмитрієнко. Жіночий портрет в історичному інтер'єрі (К., 1995); Берегиня козацької історії. Бібліографічний покажчик творів О.М.Апанович.-Запоріжжя.-1996;

ЕИ.-V.1.-1984.

Т.Комаренко

АСАТУРОВ Сергій Костянтинович (П.ХІ.1955, с.Онор, Кіровського р-ну, Сахалінської обл., Росія)-дослідник історії міжнародних зв'язків України, к.і.н. (1989). Зі службовців. У 1973-1978 навчався на ф-ті міжнародних відносин КДУ. Працював стажистом-дослідником відділу історії міжнародних відносин, згодом відділу міжнародних відносин соц.країн (1980-1982), м.н.с. (1982-1989), н.с. (1989-1991) цього самого відділу, а згодом-відділу міжна-

родних відносин. У 1992 перейшов на іншу роботу. Канд.дис. "Німецька демократична республіка в політичному, економічному і науково-технічному співробітництві країн соціалістичного співтовариства (1971-1985)". Наук. кер.-д.і.н., проф. *І.М.Кулинич*. Досліджував питання соціально-економічного і політичного розвитку країн Східної Європи і участі України в співробітництві з європейськими країнами. Є автором більше 20 наук.праць, серед них ст.: "Участь Німецької Демократичної Республіки в реалізації комплексної програми соціалістичної економічної інтеграції" // Історичні дослідження. Історія зарубіжних країн, (К., 1983), вип.9.

Т.Комаренко

БАБІЙ Тетяна Петрівна (24.VI.1919, м.Умань, Черкаської обл.)-дослідник історії природознавства, к.біолог.н. (1960). Зі службовців. У 1947 закінчила біологічний ф-т КДУ. 1947-1973 працювала в Ін-ті біохімії АН УРСР, потім в Ін-ті молекулярної біології і генетики АН УРСР на різних посадах. Канд.дис. "Деякі дані про обмін білків, нуклеїнових кислот та інших фосфоромістких з'єднань у сидлищному нерві тварин". Автор понад 40 наук.праць з біології. 1973-1979 - с.н.с. відділу історії природознавства Ін-ту історії АН УРСР. За період роботи в Ін-ті брала участь у підготовці колект. 3-томної монографії "Развитие биологии на Украине" (К., 1985), була автором і членом редколегії зб. "Нариси з історії природознавства і техніки". З 1979-на пенсії.

О.Корнієвська

БАЛАБУШЕВИЧ Тетяна Аркадіївна (21.X.1945, м.Київ)-дослідник економічної історії України XVI-XVIII ст., історичної географії, наукової бібліографії історії. К.і.н. (1975), доц. (1993). Закінчила іст. ф-т КДУ (1967). Викладала історію в сільській школі на Київщині (1967 - 1968), консультант, ред. в УТОШК (1968 - 1969), аспірант кафедри історії середніх віків іст.ф-ту КДУ (1972-1975). Канд.дис. "Магнатське господарство Львівської землі Речі Посполитої 30-х-першої пол. 70-х рр. XVIII ст.". Захистила 1975 в Ужгородському ун-ті, наук.кер.-д.і.н. В.О.Маркіна.

М.н.с. ЦНБ АН УРСР (1972-1975), ст.викладач Чернігівського педін-ту (1975-1977), н.с., с.н.с. сектора спец.іст.дисциплін Ін-ту історії АН УРСР (1977-1992), доц.кафедри історії Нацун-ту "Києво-Могилянська Академія" (з 1993). Осн.праці: Балканістика в Українській ССР: Библиогр.указатель (К., 1983, у співавт.); Територіальний поділ праці в ремеслах і промислах України у XVI-XVIII ст. (Географічний фактор в іст.процесі) (К., 1990); Територія і межі правобережних козацьких полків (Проблеми історичної географії) (К., 1992); Аграрна історія Галичини середини XVIII ст. (К., 1993).

С.Білокінь

БАЛКОВИЙ Петро Миколайович (24.VI.1904, с.Знаменівка Новомосковського повіту Катеринославської губ., тепер Новомосковського р-ну Дніпропетровської обл.-м.Київ- дослідник історії Великої Вітчизняної війни, к.і.н. (1949). З селян. 1915 закінчив земську школу, у 1919-Новомосковське вище початкове училище. Під час громадянської війни перебував у червоних парти-

занах. У 1920-і рр. працював на виборних посадах у радянських та кооперативних установах. 1926-1928-у Червоній армії. 1928-1931-на партійній роботі. У 1935 закінчив навчання у Комуністичному ун-ті ім.Артема (м.Харків), в аспірантурі Української асоціації м.-л. ін-тів. 1936-1940 працював у музеї В.І.Леніна лектором, зав.відділом. З 1941 по 1945 перебував на фронті: командиром взводу, партторгом батальйону, агітатором політвідділу з'єднання. Брав участь в обороні Сталінграду. Нагороджений орденом "Червоної Зірки" і медалями "За оборону Сталінграду", "За перемогу над Німеччиною". 1946-1950 працював с.н.с. у Комісії з історії Великої Вітчизняної війни АН УРСР. Захистив канд.дис. в Ін-ті історії АН УРСР "Винищувальні батальйони України в період оборонних боїв Червоної Армії (червень 1941-липень 1942 рр.)". 1950-1970-с.н.с. відділу історії соцбуд. Ін-ту історії АН УРСР. Автор монографій: Народне ополчення Радянської України (К., 1961); Війна без флангів. Партизанська повстанська боротьба українського народу проти білогвардійців та інтервентів в 1918-1920 рр. (К., 1966). Один із авторів колект.праці "Українська РСР у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 рр. (К., 1967).

О.Корнієвська

БАРАБОЙ Абрам Зіновійович (5.II.1902, с.Томашпіль Ямпільського повіту Подільської губ., м.Київ)-15.IV.1983-дослідник історії України XVII-XX ст., д.і.н. (1966), доцент (1946), с.н.с. (1956). З 1915 працював на сірниковій фабриці в Одесі. У 1918 склав екстерном іспити за 8 кл. загосвіт. школи. З 1919 викладав історію в школах і технікумах.

У 1936 закінчив іст.ф-т КДУ і вступив до аспірантури по каф.історії України. У 1939 захистив канд.дис. "Причини приєднання України до Росії у 1654 р." Працював в КДУ доц.каф. історії СРСР. У 1941-1946-в Червоній армії, офіцер-політпрацівник, викладач танкового училища. У 1946 - 1947 працював зав.каф. історії СРСР Омського пед.ін-ту. З 1947 викладав історію СРСР, історію КПРС, основи м.-л. у вузах Києва. У листопаді 1953 перейшов до Ін-ту історії АН УРСР у відділ археографії на посаду м.н.с., а з вересня 1954-с.н.с. З 1959 працював у відділі допоміжних історич.дисциплін. Досліджував історію Визвольної війни укр.народу 1648-1657 рр., революційний рух селян і різночинної інтелігенції 40-60-х рр. ХІХ ст. на Правобережній Україні та ін. Опублікував понад 30 наук.ст. у збірн., журн., близько 50 ст. в УРЕ. Брав участь у підготовці 2-томної "Історії Української РСР"; документ.зб. "З історії утворення комнезамів на Україні" (К., 1958); "Радянське будівництво на Україні в роки громадянської війни (1919-1920 рр.)" (К., 1957); "Отмена крепостного права на Украине" (К., 1961) на ін. Володів рос., укр. та єврейською мовами. Нагороджений медаллю "За перемогу над Німеччиною". З 1962-на пенсії. У 1966 захистив у Москві докт. дис. з історії селянського руху в Росії в ХІХ ст. Осн.праці: Історія СРСР. Метод.посібник для студентів-заочників істор.ф-в ун-тів і пед.ін-тів (К., 1940; 1941); Історія СРСР. Методичні вказівки для студентів-заочників пед.шкіл (К., 1940); Революції і реформи в суспільному розвитку (К., 1970). Ст.: К вопросу о причинах присоединения Украины к России в 1654 // Историк-марксист.-М., 1939, 2;

Правобережная Украина в 1848 г. // Исторические записки.-М., 1950, 34; Харьковско-киевское тайное революционное общество 1856-1860 гг. // Исторические записки.-М., 1955, 50; Селянський антикріпосницький рух у Київській губернії у 1855 р. // Вісник АН УРСР, 1957, 4; Розшарування і початок розкладу селянства Правобережної України в першій половині ХІХ ст. // УІЖ, 1960, 4.

Літ.: УІЖ.-1983.- 7 (некролог); РЕІУ,-Т.1.-1969.-С.108.

В.Даниленко

БАРАНОВСЬКА Наталія Петрівна (15.VII.1948, м.Махачкала, Дагестан, Росія)-дослідник новітньої історії України, к.і.н. (1982), с.н.с. Зі службовців. У 1973 закінчила іст.ф-т КДУ. З 1967 працювала лаборантом, м.н.с., с.н.с. відділу сучасної історії України Ін-ту історії АН УРСР. Під кер. д.і.н., лауреата Держ.премії УРСР в галузі науки і техніки *В.Ф.Панібудьласки* підготувала і захистила в Ін-ті історії АН УРСР канд.дис. "Роль преси УРСР у зміцненні дружби народів". Досліджує суспільно-політичний та економічний стан України, її місце в інтеграційних народногосподарських процесах після другої світової війни, Чорнобиль в долі України. Опублікувала близько 80 праць, серед них монографію "Печать Советской Украины-пропагандист дружбы народов СССР" (К., 1983). Брала участь в колективних працях: Історія Української РСР, тт.9, 10 (К., 1985, 1986); Історія Києва, т.3, кн.1, 2 (К., 1985); Развитие механизации и электрификации сельского хозяйства УССР (К., 1989). Автор статей: Міжреспубліканська виробнича спеціалізація: традиції і оновлення.-Сучасне ук-

раїнське село: проблеми, пошуки (1985-1990 рр.)-Зб.ст. (К., 1991); Аграрні відносини в площині суспільно-політичних процесів.-Україна незалежна: час випробувань, сподівань (К., 1993); Формування загальносоюзного продовольчого фонду та його уроки для незалежності України // УІЖ, 1994, 5. Є одним з упорядників збірників: "Чорнобиль: проблеми здоров'я населення: Зб.докум. і мат. (К., 1995); Чорнобильська трагедія". Зб.докум. і матер. (К., 1996) та ін.

Г.Брега

БЕВЗО Олександр Арефійович (21.VIII.1901, с.Маркуші Бердичівського р-ну Житомирської обл.-24.XI.1981, м.Київ)-дослідник історії України середніх віків, к.і.н. (1962). З селян. У 1925-1929 навчався на ф-ті профосвіти Київського ін-ту народної освіти. По закінченню одержав кваліфікацію викладача історико-економічних наук. В Ін-ті історії АН УРСР працював з 1947 по 1967, спочатку м.н.с. відархеографії, згодом віддопоміжних іст.дисциплін, від іст. міст і сіл УРСР. Канд.дис. присвячена розробці проекту правил видання іст.дисциплін, писаних українською мовою в XVI-XVIII ст. Захищена на Вченій Раді Відділення суспільних наук АН УРСР. Основна проблематика досліджень стосується питань іст.феодалізму, джерелознавства. Ним опубліковано 15 наук. праць, серед них: "Львівський літопис" і "Острозький літописець": Джерелознавче дослідження (К., 1970); Словарь малоупотребительных и непонятных слов и выражений в книге "Воссоединение Украины с Россией", т.2, 3 (М., 1953); "Про правила друкування історичних документів, писаних українською

мовою в XVI-XVIII ст." // Вісник АН УРСР, 1958, 2; "Львівський літопис" і "Острозький літописець" як джерело для вивчення історії України в II пол. XVI-I пол. XVII ст. // Наукові записки Ін-ту історії АН УРСР, 1960, т.13. Бевзо О.А.-автор багатьох статей в УРЕ, складач та упорядник ряду кол.праць, зокрема "Воссоединение Украины с Россией: Документы и материалы. В 3-х т." (М., 1953).

Ю.Курносков

БЄЛІНСЬКИЙ Євген Федорович (2.II.1924, м.Котовськ Одеськ.обл.)-дослідник історії України XIX ст., к.і.н. (1963). З робітників. У 1952 закінчив іст.ф-т Ужгородського ун-ту. З 1952 по 1955 викладав історію у Великобичківській СШ Закарпатської обл. У 1955-1958 навчався в аспірантурі Ін-ту історії АН УРСР. З 1958 по 1970-м.н.с. відділу історіографії та джерелознавства Ін-ту історії АН УРСР. Канд.дис. "Формування залізничного пролетаріату на Україні в II пол. XIX ст.". Опублікував ряд праць, серед них: З історії формування залізничного пролетаріату на Україні в II пол. XIX ст.-З історії соціально-економічного розвитку та класової боротьби на Україні // Наук.записки. Т.13 (К., 1960); В Полтавських залізничних майстернях // Книга для читання з історії Української РСР (К., 1961); Людиновські робітничі заворушення // УРЕ, 1962; Залізничне будівництво на Україні в епоху промислового капіталізму // Нариси історії соціально-економічного розвитку України в дожовтневий період (К., 1963); Записки о состоянии и развитии исследований по проблеме "История исторической науки в Украинской ССР" (К., 1967, у

співавт.). Брав участь у написанні багатотомної "Історії Української РСР".

П.Бондарчук

БЕЛОУСОВ Сергій Миколайович (6.III.1897, Тула, Росія-2.VII.1985, м.Київ)-дослідник історії радянської України, комуністичної партії, директор Ін-ту історії АН УРСР (1936-1941), к.і.н. (1947), с.н.с. (1940). З робітників. По закінченню початкової школи працював у збройній майстерні, типографії, на Тульському збройному заводі. З 1920-на партійно-комсомольській роботі. У 1924-1926 навчався в Ком.академії, 1930-1933-в Ін-ті червоної професури. До 1936- на партійній та викладацькій роботі. В грудні 1936 призначений директором Ін-ту історії АН УРСР. 1937 - 1938 працював за сумісництвом секретарем парткому АН УРСР. У 1937-1941 під його ред. опубліковано зб.статей з історії Укр., "Нариси з історії України" та ін. 1941-1946 перебував у Червоній армії. Після демобілізації повернувся до Ін-ту історії АН УРСР с.н.с. Піддавався критиці. В атестаційній характеристиці на Б. за 1947 вказувалося: "В своїй минулій роботі в Ін-ті історії України тов.Белоусов як директор і редактор видань Ін-ту допустився ряду політичних помилок, на що було вказано в постанові ЦК КП(б)У від 29.VIII.1947 р. "Про політичні помилки і незадовільну роботу Ін-ту історії України АН УРСР". Канд.дис. "УРСР в період завершення будівництва соціалістичного суспільства". З жовтня 1951 по 1955 в.о. зав.відділом історії рад.сус-ва Ін-ту. Одночасно працював за сумісництвом в Ін-ті підвищення кваліфікації викладачів м.-л. при КДУ. Автор

70 наукових праць. Один з ініціаторів і співавторів "Історії Української РСР" в 2-х т. Брав участь у підготовці УРЕ, БСЭ, виступав наук.ред. ряду монографій, збірників, брошур. Серед його публікацій: Боротьба укр.народу проти панської Польщі (К., 1940); Возз'єднання укр.народу в єдиній Укр.Рад.державі (К., 1951; у 1956 перевидана у Братиславі); Відбудова і розвиток н/г та культури Укр.РСР в четвертій п'ятирічці (1946-1950) (К., 1953); КМРС-натхненник і організатор ком.буд-ва на Україні (К., 1960). Підготував понад 20 канд.наук. Відзначений урядовими нагородами СРСР, УРСР і Туркм.РСР. У 1964 вийшов на пенсію. Похований у Києві.

В.Даниленко

БІЛОКІНЬ Сергій Іванович (1.VII.1948, м.Київ)-джерелознавець, дослідник історії культури, церкви й антинародної політики більшовизму, к.філол.н. (1978). Закінчив іст.ф-т КДУ (1971). Навчався в аспірантурі Московського держ.ун-ту (1974-1977). Канд.дис. "Предмет і завдання літературознавчого джерелознавства". Наук.кер.-д.фі-лол.н. О.І.Овчаренко. В Ін-ті працює з IX:1989. Видав невідомі твори М.Грушевського, С.Єфремова, В.Леніна. Одночасно голова Київського наук.т-ва ім. Петра Могили (з 1990). Редактор ж."Наше минуле" (1993). Був радником Св.Патріарха Володимира (Романюка, 1994 - 1995). Входить до редколегії ж."Образотворче мистецтво", "Вісник Книжкової палати", "Пам'ятки України" та "Людина і світ". Член комісії по найменуванню вулиць при Київській держадміністрації. Вільний член управи київського осередку УІТ. Учасник

колективних праць: УРЕ, УРЕС, "Київ.Енциклопедия" (наук.консультант), УЛЕ, The Encyclopedia of Ukraine "Русские писатели, 1800-1917: Биографический словарь", "Мистецтво України: Енциклопедія", "Нариси історії української інтелігенції", кн. 1, 2 (К., 1994), "The International politics of Eurasia". Осн.праці: Чи маємо ми історичну науку? // Наше минуле. 1993, 1. Джерелознавчі проблеми вивчення слідчих справ НКВД // Розбудова держави, 1992, 6; Доля української національної аристократії // Генеза. К., 1996, т.1(4); Що таке "єдиний советський народ"? // III Міжнародний конгрес українців: Історія. (Харьків,1996); Хто є хто в Україні (К., 1997, у співавт.).

Лит.: Сергій Білокінь. Бібліогр.показчик.-К., 1989; Мистецтво України: Енциклопедія.-Т.1.-К., 1995. Клід 6. Історія і політика: боротьба навколо спадщини Михайла Грушевського // Укр.історик.-Т.-110-115.-1991, 1992.

Л.Ткачова

БІЛОЦЬКА Ольга Альбертівна (З.ІХ.1954, м.Київ)-дослідник історії та історіографії революційного руху в Україні, к.і.н. (1984). Зі службовців. У 1975 закінчила Вінницький педін-т. З 1975 по 1976-асистент каф.історії СРСР і УРСР Чернігівського педін-ту. У 1976-1979 навчалася в аспірантурі Ін-ту історії АН УРСР. З 1979 по 1986 м.н.с. відділу історії капіталізму Ін-ту історії АН УРСР. Канд.дис. "Радянська історіографія грудневого збройного повстання 1905 г. на Україні". Наук.кер.-д.і.н., професор *В.Г. Сарбей*. Опублікувала ряд праць, серед них: Советская историография декабрьского вооруженного восстания 1905 г. на

Украине (К., 1987); Грудневе збройне повстання 1905 р. на Україні в мемуарній літературі // УІЖ, 1981, 1.

П.Бондарчук

БОГОЛЮБОВ Олексій Миколайович (25.III.1911, м.Ніжин Чернігівської обл.)-математик, історик науки і техніки, д.т.н. (1965), чл.-кор. АН УРСР (1969), проф. (1971). Син доктора богослов'я. У 1936 закінчив фіз.-мат.ф-т. Харків. ун-ту. Канд. дис. "Розвиток теорії механізмів та машин у працях вчених XVIII-ї половини XIX століття". З 1958-доц., з 1971-проф.Київ.інженерно-будівельного ін-ту. 1962 - 1963 працював в Ін-ті математики АН УРСР: м.н.с., с.н.с. В 1963-1975 працював в Ін-ті історії АН УРСР на посаді с.н.с. сектора історії техніки і природознавства. Док.дис. "Історія механіки машин". Досліджує питання історії математики і механіки, загальні проблеми історії науки і техніки. Опублікував бл. 300 праць, серед них 30 монографій, в т.ч.: *История механики машин* (К., 1964); *Развитие проблем механики машин* (К., 1967); *Августин Бетанкур. Научно-биографический очерк* (М., 1968). Один із авторів колективних праць: *История Академии наук Украинской РСР* (К., 1967), *Научно-технический прогресс в Украинской ССР* (К., 1967), *Механика в СССР за 50 лет* (М., 1967), *История отечественной математики.*-В 4-х т. Написав цикл науково-історичних праць з історії культурних зв'язків між Іспанією і Росією. У 1975 перейшов на роботу до Ін-ту математики АН УРСР.

Літ.: УРЕ.-Т.1.-К.-1977.-С.502.

П.Овчаренко

БОЄВ Юрій Олексійович (29.IV.1928, м.Дербент, Дагестан)-дослідник проблем сходознавства та міжнародних відносин, д.і.н. (1967), проф. Зі службовців. Після закінчення в 1949 ф-ту міжнародних відносин КДУ вступив до аспірантури Київського педін-ту. У 1954 перейшов до аспірантури Ін-ту історії АН УРСР. Канд.дис. "Імперіалістична політика Франції на Балканах напередодні і в період балканських війн 1912-1913 років". Наук.кер.-*В.А.Жебокрицький*. В Ін-ті працював протягом 1956-1967: с.н.с. від нової і новітньої історії. Після цього перейшов на виклад.роботу доц., проф. ряду вузів Києва. У 1982-1989- зав.кафедрою всесвітньої історії педін-ту. Док.дис. "Експансія Франції на Близькому Сході (1889-1914 рр.)". Досліджує проблеми нової та новітньої історії країн Близького Сходу, Балканських країн, Туреччини, внутрішню та зовнішню політику Франції. Опублікував понад 120 праць, з них 8 монографій та 12 брошур, в т.ч.: Актуальні проблеми світового революційного процесу (К., 1978), Політика Франції на Балканах напередодні першої світової війни (К., 1958), Традиційні зв'язки народів СРСР та Франції (К., 1960, у співавт.), Близький Схід в зовнішній політиці Франції 1898-1914 рр. (К., 1964), Паризька комуна та сучасність (К., 1971), СРСР-Франція (К., 1979), Критика буржуазних концепцій політики держав на Близькому Сході (К., 1979), Мілітаризм та екологія (К., 1989), Історія моралі (К., 1992), Історичне значення Паризької Комуни (К., 1971), Атакуючий клас (К., 1977). Серед наук.ст.: Молодотурецька революція та політика держав // УІЖ, 1958, 5, Ж.Жорес-солдат миру // Всесвіт, 1984, 12). Ряд

статей в УРЕ з проблем внутрішньої та зовнішньої політики Франції. Голова асоціації педвузів СНД з проблем всесвітньої історії.

Літ.: Историки-слависты СССР. Библиографический словарь-справочник.-М.-1981.-С.50.

Ю.Курнос

БОЄЧКО Василь Дмитрович (24.X.1955, с.Нивра Борщевського р-ну Тернопільської обл.)-дослідник історії України, міжнародних відносин, к.і.н. (1988). З селян. У 1979 закінчив іст.ф-т Київ.пед.ін-ту. Працював вчителем історії в СШ 76 м.Києва (1979-1981), організатором позакласної роботи (1981-1984). У 1984-1987-аспірант Ін-ту історії АН УРСР. Канд.дис. "Спільна боротьба українського та молдавського народів проти внутрішньої та зовнішньої контрреволюції (X.1917-VI.1919)". Наук.кер.д.і.н. *Р.Г. Симоненко*. В Ін-ті історії працював м.н.с., н.с., с.н.с. відділу історії дружби народів СРСР, історії і теорії міжнаціональних відносин. Досліджував питання національних взаємин, історії українсько-молдавських зв'язків та співробітництва. Автор більше 30 наук.праць, в т.ч. монографії "Формування державних кордонів України. 1917-1940" (К., 1991, у співавт.), ст. "Спільна боротьба трудящих України, Росії й Молдови проти австро-німецьких та румунських окупантів (лютий-листопад 1918р.) // ІНС, 1990, 1 тощо. З 1992-на дипломатичній роботі.

Т.Комаренко

БОЙКО Іван Давидович (30.IX.1899, Володькова Дівиця (тепер с.Червоні Партизани) Носівського р-ну Чернігівської обл.- 1971)- дослідник історії Ук-

раїни середніх віків, д.і.н. (1965), проф. З селян. Після закінчення історико-економічного ф-ту Ніжинського ін-ту нар.освіти (1923) працював учителем в школі. В 1929-1932 навчався в аспірантурі Ін-ту української культури Всеукраїнської академії наук. Канд.дис. "Польське повстання 1863 р. на Україні". В 1956-1963-с.н.с. Ін-ту історії АН УРСР. З 1963-на пенсії. Докт.дис. "Селянство України в другій половині XVI-першій половині XVII ст.". З 1965 працював с.н.с. Ін-ту мистецтвознавства, фольклору та етнографії АН УРСР. Нагороджений двома орденами Трудового Червоного Прапора, орденом "Знак Пошани", медалями. Осн.праці: Переяславська рада та її історичне значення (К., 1954); Триста років возз'єднання України з Росією (К., 1953); Селянство України в другій половині XVI-першій половині XVII ст. (К., 1963) та ін.

Лит.: ЕИ.-V.1.-1984.-Р.264; РЕІУ.-Т.1.-1969.-С.172; Учені вузів Української РСР.-К., 1968.-С.65.

Л.Ткачова

БОЙКО Олена Дмитрівна (8.II.1951, с.Бобрик-Гора Донського р-ну Тульської обл., Росія)-дослідник історії України ХХ ст., к.і.н. (1983). З сім'ї військовослужбовців. В 1974 закінчила іст.ф-т. Київ.ун-ту. З жовтня 1974 р. працює в Ін-ті історії України НАН України. С.н.с. відділу історії української революції. Канд.дис. "Діяльність органів радян.влади України по відбудові народного господарства у 1920 р.", захистила в ін-ті історії АН УРСР. Наук.керівник-акад. АН УРСР *М.І. Супруненко*. Досліджує питання історії радян.буд. 1918-1920 рр., визвольних змагань 1917-1921 рр., ук-

раїнської інтелігенції. Має близько 50 друк.праць, з них: Борьба органов диктатуры пролетариата за укрепление социалистического строя на Украине (К., 1987); Українська інтелігенція в пошуках шляхів національного самовизначення (1917-1920 рр.) (1992); Українська інтелігенція у 1917 р. (К., 1993); Нариси історії укр.інтелігенції (перша полов. ХХ ст.) (К., 1994, у співавт.). Брала участь у підготовці багатотомної історії Української РСР, т.6 (К., 1984).

В.Животівський

БОНДАРЕНКО Іван Миколайович (8.VI.1918, с.Старі Петрівці Києво-Святошинського р-ну Київської обл.)- дослідник радянського періоду історії України, к.і.н. (1959). З селян. У 1943 - 1944 навчався у Вищій розвідшколі Генерального штабу Червоної армії. В 1944-1945-Київ. ун-ті, истор.ф-ті за пере-веденням із розвідшколи у зв'язку з хворобою. У 1946-1947, 1955-1958-навчався заочно в аспіран-турі КДУ, 1955-1960-помічник міністра вищої та середньої спеціальної освіти УРСР. 1960-1966-н.с.-консультант Президії АН УРСР, потім вчений секретар відділу економіки, історії, філософії та права АН УРСР. Канд.дис. "Київські більшовики напере-додні та в період першої російської революції 1905-1907 рр.", захистив в КДУ. З 1962-с.н.с. Ін-ту історії АН УРСР для дослідження проблеми "Україна в період розгорнутого будівництва комунізму в СРСР". В 1971 працював с.н.с. у відділі історії капі-талізму.

Опублікував монографії: Київська соціал-демократична організація між I та III з'їздами РСДРП (К., 1957, у співавт.); Большевики Киева в

первой русской революции 1905-1907 гг. (К., 1960)
та понад 20 наук.ст.

Літ.: ЕУ.-Т.1.-1955.-С.156.

О.Колпакова

БОРИСЕНКО Володимир Йосипович (22.XI.1942, с.Фезунка Гоголівського р-ну Полтавської обл.)-дослідник історії України середніх віків і нового часу. Д.і.н. (1991), професор (1993). З селян. У 1969 закінчив істор.ф-т КДУ, у 1974-аспірантуру КДУ. Канд.дис. "Сільська початкова освіта на Лівобережній Україні в 60-90-х роках ХІХ ст.", яку захистив в КДУ у 1976. У 1974-1980-м.н.с. Ін-ту історії АН УРСР. У 1980-1983-зав.редакцією істор.л-ри вид-ва "Наукова думка". У 1983-1990-с.н.с. Ін-ту історії АН УРСР. Докт.дис. "Шляхи еволюції феодалізму на Лівобережній Україні в другій половині ХVІІ ст." захищена 1990 р. в Ін-ті історії України АН УРСР. З 1990 працює зав.каф.історії України Українського державного педагогічного ун-ту ім.М.П.Драгоманова. Автор ряду праць, в т.ч.: Боротьба демократичних сил за народну освіту на Україні в другій половині ХІХ ст. (К., 1980); Соціально-економічний розвиток Лівобережної України в другій половині ХVІІ ст. (К., 1986); Нариси історії України (К., 1993); Україна козацька (К., 1993; у співавт.); Тернистий шлях державотворення // Київська старовина, 1995, 1; Дем'ян Многогрішний // Володарі гетьманської булави К., 1994. Один з авторів "Истории Украинской ССР: В 10-ти т." (К., 1981-1985) та кн. "Українська народність" (К., 1990).

В.Даниленко

БОРЯК Геннадій Володимирович (15.XII.1956, м.Київ) -історик-архівіст, археограф, д.і.н. (1996). З робітників. У 1978 закінчив іст.ф-т. КДУ. 1978-1988 працював у Центральному держ.іст.архіві УРСР на посадах м.н.с., зав.відділом стародавніх актів. 1988-1991-н.с. відділу іст.феодалізму, с.н.с. групи археографічної комісії АН УРСР Ін-ту історії АН УРСР. Канд.дис. "Адміністративно-територіальний устрій українських земель кінця XV-середини XVI ст.". Наук.кер.-чл.-кор.АН УРСР *Ф.П.Шевченко*. Захистив в Ін-ті історії АН УРСР у 1987. Основна проблематика досліджень-українська археографія. Автор понад 40 друк.праць. Брав участь у підготовці зб.док-тів: Каталог документів з історії Києва XV-XIX ст. (К., 1982); Селянський рух на Україні (1826-1846) (К., 1985); Селянський рух на Україні (1850-1861) (К., 1988); Федор Павлович Шевченко: Библиография (К., 1989, у співавт.); Доля скарбів української культури під час другої світової війни: Винищення архівів, бібліотек, музеїв К., 1991, Львів, 1992-у співавт.). З 1991-заст.директора Ін-ту укр.археології НАН України.

О.Корнієвська

БОТУШАНСЬКИЙ Василь Мефодійович (31.XII.1935, с.Оселівка Кельменецького р-ну Чернівецької обл.)-дослідник історії України ХХ ст., зокрема Буковини, д.і.н. (1997), проф. З селян. У 1961 закінчив Чернівецький ун-т. Працював учителем історії і директором школи; перебував на партійній роботі. У 1967-вступив до аспірантури на кафедру історії СРСР та УРСР Чернівецького ун-ту. В 1969 перевівся до заочної аспірантури і працював викладачем історії СРСР та УРСР Чернівецького ун-

ту. З 1969 м.н.с. відділу історії і конкретних соціальних досліджень Ін-ту історії АН УРСР (м.Чернівці). Канд.дис. "Аграрні відносини на Буковині на початку ХХ ст. (1900-1914 рр.)". З 1976-с.н.с. Досліджував трудову і суспільно-політичну активність робітничого класу Буковини в період завершення будівництва розвинутого соціалізму (1951-1958 рр.). В 1978 перейшов на викладацьку роботу. Нині-зав.каф. історії України Чернівецького ун-ту. Опублікував монографію: Становище і класова боротьба селянства Північної Буковини в період імперіалізму (1900-1914 рр.); ряд наук.статей. Брав участь в колективних працях, зокрема Нерушимая дружба укр. и молдав.народов в период социализма (К., 1980) та ін.

О.Колпакова

БРАЙЧЕВСЬКИЙ Михайло Юліанович
(7.IX.1924, м.Київ)-археолог, дослідник історії слов'янських народів, д.і.н. (1989), проф., член Укр.Вільної Академії наук, лауреат премії Антоновичів (США). Зі службовців. В 1948 закінчив іст.ф-т КДУ. Працював м.н.с., н.с. в Ін-ті археології та Ін-ті історії АН УРСР. Провідний н.с. відділу давньо-руської археології Ін-ту археології. В 1955 в Ін-ті іст.матеріальної культури (Москва) захистив канд.дис. "Римська монета на території України". Докт.дис. "Східні слов'яни в I тис.н.е." захистив в Ін-ті археології АН УРСР. Досліджує археологію та історію слов'янських народів, зокрема питання антського періоду в історії східних слов'ян, розселення слов'ян на візантійських землях, виробничі взаємини східних слов'ян в період переходу від первіснообщинного ладу до феодалізму. Висвітлює

проблеми відносин між Україною та Росією в контексті Переяславської угоди 1654 р., виникнення Києва, утвердження християнства. Автор бл. 500 наук.праць. Серед них індивідуальні монографії: Римські монети на території України (К., 1959); Коли і як виник Київ (К., 1963); Біля джерел слов'янської державності (К., 1964); Утвердження слов'янства на Русі (К., 1988); Скарби знайдені і не знайдені (К., 1992); Конспект історії України (К., 1994); Вступ до історичної науки (К., 1995); брошури: Антський період в історії східних слов'ян (К., 1952); К истории расселения славян на византийских землях (М., 1961); Культурное воздействие античного Причерноморья на племена восточно-европейской лесостепи от конца галльштатта до римского периода (Варшава, 1969); Производственные отношения у восточных славян в период перехода от первобытнообщинного строя к феодализму (М., 1969); Машинный библиографический поиск в области археологии Украины (К., 1963); Історіографія історичного поступу (Нью-Йорк-Торонто-Київ-Львів-Мюнхен, 1994); Приєднання чи возз'єднання (К., 1964).

Літ.: Ісаєвич Я.Д. "Приєднання чи возз'єднання" М.Брайчевського-переломна подія в українській історіографії // Старожитності Русі-України.-К.-1994; М.Брайчевський і його концепція історії України // Український історик.-Т.ХХХІ.- Нью-Йорк-Торонто-Київ-Львів-Мюнхен 1994; ЕИ.-V.1.-1984.-Р.289.

В.Даниленко

БРЕГА Галина Степанівна (15.IV.1935, с.Хутір Славутського р-ну Хмельницької обл.)-дослідник проблем історії культури і науки ХХ ст.,

міжнародних відносин, к.і.н. (1973), с.н.с. (1981), лауреат Державної премії УРСР в галузі науки і техніки (1984). З сім'ї військовослужбовців. У 1958 р. закінчила істор.-філ. ф-т Луцького педін-ту. У 1958-1960 працювала учителем СШ, викладачем технікуму, у 1960-1970-на звільненій комсомол. роботі: інструктором, секретарем, першим секретарем Рівненського ОК ЛКСМУ, заст. зав.відділом шкільної молоді ЦК ВЛКСМ (Москва), у 1970-1973 навчалася в аспірантурі Академії суспільних наук (АСН) при ЦК КПРС (Москва). Канд.дис. "Співробітництво радянських республік в галузі науки в роки першої п'ятирічки". Наук.кер.-акад. АН СРСР М.П.Кім. У 1973-1975 працювала на звільненій партійній роботі, з 1975-с.н.с. Ін-ту історії АН УРСР. За участь у підготовці циклу праць з історії зв'язків і дружби укр.народу з інш.народами відзначена Держ.премією УРСР в галузі науки і техніки. Має урядові нагороди. Опублікувала понад 60 праць, серед яких монографії: Сотрудничество советских республик в области науки в годы первой пятилетки (К., 1978); Сотрудничество ученых советских республик в создании материально-технической базы социализма (К., 1984); брала участь у підготовці колективних монографій: Нерушимая дружба украинского и молдавского народов в период социализма (К., 1980); Дружба и братство русского и украинского народов (К., 1982, кн.2); Интеллигенция Советской Украины (некоторые вопросы историографии и методологии) (К., 1988); Нариси історії української інтелігенції (перша половина ХХ ст.) (К., 1994, у 3-х кн.) та ін.

В.Даниленко

БУДНИЦЬКИЙ Анатолій Іванович (1.I.1938, смт. Севастьянівка Христинівського р-ну Черкаської обл.)-дослідник історії радянського суспільства. К.і.н. (1976). З робітників. У 1960 закінчив Київ.ун-т. Працював на комсомольській роботі у Свердловській обл. (Росія), в Україні. 1968-1973-с.н.с. каф-и історії рад.суспільства Київського ун-ту, 1973-1974-м.н.с. відділу дружби народів Ін-ту історії АН УРСР, з 1974-заст.дир. Ін-ту історії АН УРСР з загальних питань. Канд.дис. "Революційні, бойові та трудові традиції радянського народу та їх роль в ідейно-політичному вихованні молоді". У 1977 переведений на роботу до Ужгородського відділу Ін-ту історії АН УРСР, який з жовтня 1978 увійшов до складу новоствореного Ін-ту соціальних і економічних проблем зарубіжних країн АН УРСР. Досліджував історію радянського суспільства, проблеми виховання молоді. Автор ряду праць з цих питань.

Г.Брега

БУДЯКОВ Володимир Васильович (15.VIII.1940, с.Смолка Новоград-Волинського р-ну Житомирської обл.)-дослідник історії національно-визвольних рухів, інш.проблем всесвітньої історії, а також історії електрозварювання, к.і.н. Зі службовців У 1964 закінчив іст.-філос. ф-т КДУ. У 1964-1965-асистент кафедри м.-л. Ніжинського пед.ін-ту. З 1965 по 1973 працював у КДУ: 1965-1971-ст.лаборант підготовчого відділення ф-ту для іноз.громадян, 1971-1973-ст.лаборант кафедри нової і новітньої історії іст.ф-ту. У 1973-1977 - м.н.с. відділу історії країн зарубіжного Сходу Ін-ту історії АН УРСР. Досліджував питання історії Аф-

рики, зокрема історію визвольного руху в колоніальних і залежних країнах, боротьбу народів Африки за ліквідацію наслідків колоніалізму. Оpubлікував ряд праць, серед них: Гвінея-Біссау: національно-визвольна революція та шляхи становлення незалежної держави // Зб. "Історичні дослідження", вип.1 (К., 1975); Боротьба народу Мозамбіку за свободу і незалежність // УІЖ, 1975, 8; До 25-річчя проголошення Індії Республікою // УІЖ, 1975, 1.

П.Бондарчук

БУЗАЛО Віктор Йосипович (23.X.1952, с.Катеринівка Лозовського р-ну Харківської обл.)-дослідник історії України ХХ ст., проблем між-національних відносин, геральдики, національної та державної символіки, укр.військ.відзнак, традицій укр.військ, к.і.н. (1984). Зі службовців. У 1975 закінчив істор.ф-т КДУ. В 1976-1979-стажист-дослідник Ін-ту історії АН УРСР, 1979-1992 м.н.с., н.с., с.н.с. у відділі історії дружби народів. З 1992-зав.сект.Адм. Президента України. Канд.дис. "Ударні комсомольські будови-школа братерського єднання і співробітництва молоді братніх республік СРСР (1971-1975)". Наук.кер.-д.і.н. , проф. *Р.Г.Симоненко*, д.і.н. *М.Ф.Дмитрієнко*. Автор близько 80 наук.праць. Серед них: Ударные комсомольские стройки-школа интернационализма советской молодежи (К., 1986); Дружба и братство русского и украинского народов (К., 1982, т.2); Информоведение-исторические дисциплины (К., 1990); Нагороди України: Історія, факти, документи: У 3-х т. (К., "Українознавство", фірма APC-Ukraine, 1996) та ін.

О.Колпакова

БУЦЬКО Ольга Володимирівна (7.IV.1951, м.Москва)-дослідник історії України періоду другої світової війни, к.і.н. (1983). З сім'ї військово-вослужбовців. У 1974 закінчила іст.ф-т КДУ. Працювала асист. на підготовчому відділенні КДУ. Навчалась в аспірантурі КДУ. Наук.кер.-І.С.Саженок. Канд.дис. "Мемуари учасників Великої Вітчизняної війни: питання інтернаціоналізму" захистила в Ін-ті історії АН УРСР. Нині працює с.н.с. відділу історії України періоду другої світової війни Ін-ту історії України НАН України. Досліджує питання взаємин радянських воїнів з населенням Південно-Західної Європи, репатріацію українських громадян з фашистської неволі. Опублікувала бл. 50 праць, серед них: Мемуари учасників Великої Вітчизняної війни: питання інтернаціоналізму (К., 1985); Взаємовідносини радянських воїнів з населенням країн Центральної та Південно-Східної Європи (1944-1945 рр.) (К., 1990); Взаимоотношения советских воинов с населением Польши. 1944-1945 (К., 1991); Ставлення до Червоної армії населення визволених країн Європи (1944-1945) //УІЖ, 1995, 3. П.Бондарчук

ВАРВАРЦЕВ Микола Миколайович (25.IX.1929, м.Київ)-дослідник історії міжнар.зв'язків України та укр.еміграції, д.і.н. (1981). З родини військового. У 1952 закінчив відділення журналістики філол.ф-ту КДУ. У 1953-1968 працював у редакції газ. "Вечірній Київ". З 1968-в Ін-ті історії: у 1972 захистив канд.дис. "Українська емігрантська преса, 1950-1970-і рр.". Докт.дис. "Зарубіжні центри українознавства у післявоєнний період". Працював м.н.с., с.н.с., в даний час гол.н.с. відділу історії

міжнар. зв'язків України. Тематика досліджень: українсько-італійські та укр.-французькі суспільно-політ. і культурні зв'язки, історія укр. еміграції, джерелознавство. Перекладав іст. студії з італійської. Є автором ряду наук. праць, серед них монографії: Україна в російсько-італійських суспільних і культурних зв'язках (1-я половина XIX в.) (К., 1986); Первомае живые истоки (К., 1989); Італійці в Україні (XIX ст.) Біографічний словник діячів культури (К., 1994); а також статті: Анджело Де Губернатіс-популяризатор укр. культури в Італії // Істор. дослідження. Історія заруб. країн (К., 1989); Україна-Франція: обмен науч. и технич. знаниями (60-90-е гг. XIX в.) // Культурные и обществ. связи Украины со странами Европы (К., 1990); Левко Мечников-відомий і невідомий // Вісник АН України, 1992, 4.

В. Печерога

ВВЕДЕНСЬКИЙ Андрій Олександрович (21.VII.1891, м. Перм, Росія) -13.IX.1965)-дослідник історії Росії та України XV-XVIII ст., допоміжних істор. дисциплін, д.і.н. (1946), проф. (1945). З сім'ї земських фельдшерів. У 1912 закінчив Пермську класичну гімназію, а в 1920-ф-т суспільних наук Петроградського ун-ту. Там само навчався в аспірантурі, в 1921 захистив канд. дис. з історії давньоруської адвокатури (опубл.: "Русский исторический журнал", вид. Рос. Ак. наук, 1921, 7). Докт. дис. "Очерки по истории Строгановых в XVI-XVII вв.". Викладав у вузах Ленінграда, Вологди, Вітебська. З 1938 по 1941-зав. каф. історії СРСР Київ. ун-ту, у 1941-1943-Уральського ун-ту (Свердловськ), 1943-1944-Об'єднаного укр. ун-ту в Кзил-

Орді. З 1944-зав.каф. історії СРСР Київ.ун-ту. З 1951-професор каф.архівознавства і допоміжних істор.дисциплін. Розробив і читав спеціальні курси з палеографії, метрології, дипломатики, істор. хронології та історії архівної справи в зарубіжних країнах. З 1952 по 1956 працював за сумісництвом в Ін-ті історії АН УРСР. Був членом Ученої ради Ін-ту. За час роботи в Києві підготував близько 100 канд.істор.наук, консультував ряд авторів докт.дис. Написав понад 150 наук.праць. Досліджував вотчинне феодал.гос-во, історію техніки виробництва, питання дипломатики і джерелознавства. Нагороджений медаллю "За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні". Серед його основних праць: Іван Грозний (К., 1946); Спільна боротьба російського і українського народів проти польсько-шляхетської агресії на Україні в 1654-1657 рр. // Наук.зап. Київ.ун-ту, 1954, т.13, вип.1. Зб.істор.ф-ту, 4; Дом Строганових в XVI-XVII веках (М., 1962); Лекції по документальному источниковедению истории СССР (Дипломатика) (К., 1963); Допоміжні історичні дисципліни (К., 1963, у співавт.).

Літ.: РЕІУ.-Т.1.-К.-1969.- С.240; Введенський А.О. // УІЖ.-1965.- 11 (некролог).

В.Даниленко

ВЕЛЬЯМІНОВА Зоя Романівна (1.VIII.1926, с.Помошное.Новосибірської обл., РФ)-історик науки і техніки. Зі службовців. У 1948 закінчила іст.фак. Київ.пед.ін-ту, 1948-учитель історії СШ 110 (Київ). У 1948-1951 навчалася в аспірантурі по каф.історії СРСР та УРСР Київ.пед.ін-ту. 1952-1954-викладач історії СРСР Станіславського пед.ін-ту (тепер-

Івано-Франківськ). 1958-1959-лаборант кабінету соц.-економ. наук ВПШ при ЦК КПУ. 1959-1962-старший лаборант каф.історії КПРС КДУ, з 1962-каф.диференційних рівнянь механіко-математичного фак.КДУ. У 1968-1976 працювала в Ін-ті історії АН УРСР інженером відділу історії природознавства та відділу багатотомної "Історії Української РСР", м.н.с. відділу історії капіталізму. Досліджувала питання історії науки, техніки, природознавства в Україні. Опублікувала понад 10 наукових і науково-популярних статей. Один із авторів колективних праць: *История отечественной математики*. В 2-х т. (К., 1966, 1967), *История математического образования в СССР* (К., 1970), *Научно-технический прогресс в Украинской ССР 1961-1970* (К., 1971), *Історія хімічної технології на Україні* (К., 1973). У 1976 перейшла на іншу роботу.

П.Овчаренко

ВЕРМЕНИЧ Ярослава Володимирівна (1.V.1967, м.Київ)-дослідник історії України ХХ ст., к.і.н. Зі службовців. В 1988 закінчила бібліотечний ф-т Київ.ін-ту культури. 1988-1990 працювала бібліотекарем, методистом в Київській ВПШ. У 1993 закінчила аспірантуру Київ.педагог.ін-ту іноземних мов по каф. історії України. Канд.дис. "Здійснення українізації у 20-х-30-х роках: політичні і культурні аспекти проблеми" захистила в Київ.ун-ті. Наук.кер.-проф. *Ю.І.Терещенко*. З 1993 працює в Ін-ті історії України (відділ регіональних проблем історії України) н.с., з 1995-с.н.с. Досліджує історію української науки і культури, історіографію проблеми. Має бл. 20 друкованих праць. Тв.: *Політика коренізації в Україні (20-30-і роки): досвід і уроки*.

(Теоретичні проблеми вітчизняної історії, історіографії та джерелознавства.) (К., 1993, у співавт.).

Л.Ткачова

ВЕРСТЮК Владислав Федорович (3.VIII.1949, смт. Гостомель Ірпінської міськради Київ.обл.)-дослідник історії України ХХ ст., д.і.н. (1992), лауреат премії ім. М.С.Грушевського. Зі службовців. В 1975 р. закінчив іст.ф-т Київ.держ. ун-ту. 1975-1983-аспірант, м.н.с. Ін-ту історії АН УРСР. Канд.дис.: "Класова боротьба на селі на Лівобережній Україні у 1919 р.". Наук.кер.-акад. *М.І.Супруненко*. 1983-1986-зав. редакцією вид-ва "Наукова думка". З 1986-с.н.с., п.н.с., зав.від. Ін-ту історії України НАН України. Док.дис. "Махновщина-селянський повстанський рух в Україні в роки громадян.війни (1918-1921)" захищена в Ін-ті історії України НАН України. Досліджує питання історії української революції, має близько 30 друк.праць, з них: Проблеми вивчення революц. аграр.перетворень на Україні (К., 1983); Маршрутами історії (К., 1990); Минуле України: відновлені сторінки (К., 1991); Нестор Іванович Махно: воспоминания, материалы и документы (К., 1991); Махновщина: селянський повстанський рух на Україні (1918-1921) (К., 1991); Українська Центральна Рада (К., 1995).

В.Животівський

ВЕСЕЛОВА Олександра Михайлівна (17.VIII.1939, с.Колотилівка Красноярузького р-ну Білгородської обл.)-дослідник історії України ХХ ст., к.і.н. (1982), с.н.с. (1988). З робітників. У 1965

закінчила КДУ. До цього закінчила Дніпропетровське педучилище, працювала в школі. У 1965-1970-працювала в Київ.ун-ті та Президії АН УРСР, з 1970-м.н.с., з 1984-с.н.с. відділу сучасної історії України Ін-ту історії АН УРСР. Під кер.д.і.н. *А.В.Санцевича* підготувала і захистила в Ін-ті історії АН УРСР канд.дис. "Підготовка та виховання кваліфікованих кадрів робітничого класу в системі профтехосвіти УРСР (1966-1970 рр.)". Досліджує історію робітничого класу України, історію України після другої світової війни, зокрема: сталінщина і українське суспільство, голод 1946 - 1947 рр. в Україні, історія Народного руху України, проблеми краєзнавства та жіночого руху в Україні. Опублікувала понад 150 праць, серед яких: Молодая смена рабочего класса (Подготовка рабочих кадров в системе профтехобразования УССР (1966-1970 гг.) (К., 1983); брала участь у колективних монографіях: История Украинской ССР, т.ХХ (К., 1985), Историография истории Украинской ССР (К., 1986), Історії Києва, 2 кн., 3 т. (К., 1987), Развитие социально-классовой структуры населения Украинской ССР (60-80-е годы) (К., 1988); Україна незалежна: час випробувань, сподівань (К., 1993); Україна незалежна: сторінки історії (Донецьк-Київ, 1995); ст."Приховування тоталітарною системою однієї з болючих проблем післявоєнної історії України-трагедії голоду 1946-1947 рр."-В кн.: Другий Міжнародний конгрес українців. Львів, 22-28 серпня 1993. Доповіді і повідомлення. Історія, ч.ІІ (Львів, 1994); Голод в Україні 1946-1947 рр.-У кн.: Голодомор 1932-1933 рр. в Україні: причини і наслідки. Міжнародна наукова конференція. 9, 10 ве-

ресня 1993 р. Матеріали (К., 1995); Голод в Україні. 1946-1947: Документи і матеріали (К.-Нью-Йорк, 1996) (головний упорядник, член редколегії).

Г.Брега

ВИВРОТ **Тереса** **Мар'янівна** (19.VI.1943, м.Городенка Ів.-Франківської обл.)-дослідник історії науки, канд. фіз-мат.н. З службовців. У 1965 закінчила фіз-мат.ф-т Чернівецького ун-ту. 1966-1968-інж., ст.інж. відділу обчислювальних методів і програмування Донецького обчисл.центру АН УРСР. У 1968-1972 навчалася в аспірантурі Ін-ту математики АН УРСР. У 1972-1973-ст.інж. Ін-ту математики АН УРСР, з 1973-ст.інж., м.н.с., н.с. відділу історії природознавства Ін-ту історії АН УРСР, з 1986-н.с., с.н.с. відділення історії науки Центру досліджень науково-техніч.потенціалу та історії науки НАН України. Під кер. М.П.Хоменка підготувала і захистила в Ін-ті математики НАН України канд.дис. "Структура графов некоторых классов и плоскостные представления". Досліджує теорію графів та історію математики. Опублікувала понад 40 праць, серед них: Взаимное проникновение идей теории матриц и теории графов в его историческом развитии. I.-Проблемы истории математики и механики (К., 1977); II.-Вопросы истории математического естествознания (К., 1979); III.-Из истории развития физико-математических наук (К., 1981); Обзор фундаментальных исследований по теории графов в Академии наук УССР.-Истор.традиции и опыт развития отечественной науки и техники (К., 1988); Віхи розвитку теорії І-факторизації графів-Віхи розвитку математичного природознавства (К., 1994). Брала участь у колек-

тивних монографіях, зокрема "Очерки истории отечественной астрономии" (К., 1992), член редколегії; відп.секр. і співавтор у 7 тематичних збірниках наук.праць семінару з історії математики і механіки Ін-ту математики НАН України, 1979-1994 та ін. Має 2 урядові нагороди.

Г.Брега

ВИГОВСЬКИЙ Ігор Іванович (3.IX.1931, м.Красноармейськ Донецької обл.)-дослідник проблем всесвітньої історії, міжнародних відносин, к.і.н. (1975). Зі службовців. У 1954 закінчив відділення міжнародних відносин істор.ф-ту КДУ. У 1955-1961 працював екскурсоводом екскурсійної бази, зав. відділом Жовтневого райкому комсомолу м.Києва, відпов.секр. редколегії жур-лу "Автоматическая сварка" і референтом-перекладачем Ін-ту електрозварювання АН УРСР, потім-м.н.с. НДІ п/с 20, ст.інспектором навчальної частини КДУ, референтом Товариства культурних зв'язків з українцями за кордоном. 1961-1964-перекладач у військовій частині. Після демобілізації працював у Держкомітеті з координації науково-дослідних робіт при Раді Міністрів УРСР, редактором в "Політвидаві України", інспектором відділу зовнішніх зв'язків Міністерства сільського господарства УРСР, референтом науково-організаційного відділу Президії АН УРСР. З 1971 по 1973-м.н.с. Ін-ту історії АН УРСР, 1973-1976-в Президії АН УРСР. З жовтня 1976 по 1992-працював в Ін-ті історії на посадах с.н.с. відділу історії країн зарубіжного Сходу, історіографії та історичних зв'язків України з зарубіжними країнами; історії феодалізму. Канд.дис. "Розпад колоніальної системи імперіалізму в вис-

вітленні американської та англійської історіографії" захистив в Ін-ті історії АН УРСР. Автор понад 20 наук.публікацій, серед них монографія "Апологеты колониализма (Критика буржуазных концепций распада колониальной системы империализма)" (К., 1974). З 1992 р. на пенсії.

О.Корнієвська

ВІВЧАРИК Михайло Миколайович (9.IV.1941, м.Косів Ів.-Франківської обл.)-дослідник проблем політології та історії України ХХ ст., д.політології (1994), с.н.с. (1993). У 1967 закінчив істор.ф-т Івано-Франківського педін-ту. У 1966-1970 працював вчителем на Івано-Франківщині, у 1972-1974-навчався на ф-ті журналістики ВПШ при ЦК Компартії України, у 1970-1975 працював на журналістській роботі, 1975-1985-ст.референт-лектор респуб.т-ва "Знання". У 1985-1986-н.с. відділу історії науки і техніки, з 1986-с.н.с. відділу сучасної історії України Ін-ту історії України НАН України. Канд.дис. "Діяльність партії по інтернаціональному вихованню трудящих села (1971-1975 рр.)". Наук. керів. д.і.н. *М.В.Коваль*. Захистив у ВПШ при ЦК КПУ. В Ін-ті держави і права ім.В.М.Корецького НАН України захистив докт.дис. "Етнополітичні процеси в українському селі". Опублікував понад 250 праць, серед них: Колоситься нива дружби (К., 1989); На принципах дружбы и сотрудничества (Львів, 1989, у співавт.); Етнополітичні процеси в українському селі (К., 1994, депон.); ст.: Національна ідея в контексті розбудови незалежної держави // Розбудова держави, 1993, 14; Етнополітичні процеси в Україні // Розбудова держави, 1994, 5; По

шляху до консолідації нації // Розбудова держави,
1996, 2 та ін. Г.Брега

ВІДНЯНСЬКИЙ Степан Васильович (27.III.1951, м.Ужгород)-дослідник історії міжнар.відносин країн Центр. і Сх.Європи, д.і.н. (1997), с.н.с. (1983), дійсний член Нью-Йоркської Академії наук. Зі службовців. У 1973 закінчив іст.ф-т Ужгородського ун-ту. З 1973-в Ін-ті історії АН УРСР: навчався в аспірантурі, у 1977 захистив канд.дис. "Консолідація профспілкового руху в Чехословаччині 1969-1975 рр." (Наук.кер.-чл.-кор. АН УРСР *І.М.Мельникова*); працював м.н.с., с.н.с., з 1991-зав.відділом історії міжнар.зв'язків України. Досліджує історію країн Центр. та Сх.Європи (гол.чином-Чехословаччини), міжнар.відносин, міжнар.зв'язків України, історію Закарпаття та укр.еміграції у міжвоєнний період. Є автором більш як 130 наук.праць, в т.ч. 15 індив. і колек.монографій, серед яких: *Интернац.сближение раб.класса стран соц.содружества (70-80-е годы)* (К., 1989); *Культурно-освітня і наук.діяльність укр.еміграції в Чехословаччині: Укр.вільний ун-т (1921-1945 рр.)* (К., 1994); *Історія країн Центр.та Півд.-Сх.Європи* (К., 1994, у співавт.); *Українська державність в ХХ столітті: Історико-політологічний аналіз* (К., 1996, у співавт.). Брав участь у написанні ряду колективних наук.праць. Є відпов. редактором міжвідомчого наук.збірника "Міжнар зв'язки України: наук.пошуки і знахідки". У 1994-1996-зав.кафедрою, декан ф-ту.міжнар.відносин Київського слов'янського ун-ту.

Літ.: Историки-слависты СССР. Библиографический словарь-справочник.-М., 1981.-С.55.

В.Печерога

ВІТРУК Людмила Дмитрівна (2.II.1932, м.Київ)-дослідник історії України ХХ ст., к.і.н. (1967), с.н.с. (1981). Зі службовців. У 1955 закінчила філол.ф-т Київського ун-ту. У 1955-1958-бібліотекар Респ.б-ки БРСР (Мінськ), 1958-1964-бібліограф б-ки Інституту історії АН УРСР, 1964-1968-літ.ред. УІЖу. Канд.дис. "Жінки Української РСР в боротьбі за створення фундаменту соціалістичної економіки (1926-1932 рр.)" захистила в Інституті історії АН УРСР. У 1968-1974-м.н.с. відділу комуністичного буд-ва Інституту історії АН УРСР, 1976-1989-с.н.с. цього ж відділу. Досліджувала історію суспільно-політичного життя трудящих УРСР, в т.ч. громадсько-політичну діяльність жінок України в 20-30-і рр. ХХ ст., соціальне становище трудящих УРСР (60-80-і рр.). Опублікувала 42 роботи, серед них монографії: Жінки-трудівниці в період соціалістичної індустріалізації (на матеріалах промисловості Української РСР. 1926-1932 рр.) (К., 1973); Улучшение социально-бытовых условий жизни трудящихся УССР (60-80-е годы) (К., 1986); брала участь в колективних працях: История рабочих Донбасса, т.2 (К., 1982); История Украинской ССР, т.IX, X (К., 1985, 1986); История Киева, т.III, кн.I (К., 1985) та ін. В 1989 р. виїхала за межі України.

Г.Брега

ВІТРУЧЕНКО Олександр Никифорович (4.I.1940, с.Аврамівка Черкаської обл.)-дослідник проблем всесвітньої історії. Зі службовців. У 1967 закінчив іст.ф-т КДУ. 1967-1968-м.н.с. Держ.архітектурно-історичного заповідника "Софійський музей" (Київ). У 1968-1971 навчався в аспірантурі Ін-ту історії АН УРСР. Наук.кер.-чл.-кор. АН УРСР, д.і.н.,

проф. А. М. Шлепаков. У 1971-1976 працював в Ін-ті історії АН УРСР м.н.с. відділу нової та новітньої історії країн Західної Європи і Америки. Вивчав історію руху антифашистської солідарності з СРСР в країнах Латинської Америки в роки Великої Вітчизняної війни 1941-1945 рр. Опублікував наукові та науково-популярні статті на цю тему. Звільнився у 1976 у зв'язку з переходом на іншу роботу.

П. Овчаренко

ВОЙНА Олексій Дорофійович (псевдоніми: Войтенко О.Д., Олексєнко, Дорошенко, Дніпровський, Волощук, Тєслєнко О.Д., Гриценко, Снятенко) (7.II.1907, м.Бар Кам'янець-Подільської губ.-23.IX.1957, м.Київ)-дослідник проблем загальної історії та міжнародних відносин, к.і.н. (1949), с.н.с. (1954). З селян. Працював чорноробом, візником, молотобойцем, котельником, навчався на робіт.ф-ті Одеського сільгосп.ін-ту. З 1930 по 1934 навчався в Московському ін-ті народного господарства, в 1934-1935 працював у Народному комісаріаті харчової промисловості СРСР, в 1935-1936 навчався в аспірантурі ін-ту ім.Г.В.Плєханова, в 1936-1938-в Ін-ті по підготовці дипломатичних і консульських працівників НКЗС СРСР. З 1936 по 1952 обіймав різні посади в системі МЗС СРСР. В 1938-1941 працював у посольстві СРСР в Швеції, в 1941-1943-у посольстві СРСР в Англії. В 1944 відряджений до УРСР, де почав працювати у щойно створеному Міністерстві закордонних справ. Як офіційний представник УРСР брав участь у роботі Паризької мирної конференції, в перших сесіях Генеральної Асамблеї ООН. Канд.дис. "Захист Ін-

донецької республіки радянськими делегаціями в Раді Безпеки". У 1951-1952-радник посольства СРСР в Англії. Володів рос., англ. мовами. З 1952-на науковій роботі. З серпня 1952 до кінця свого життя Война О.Д.-зав. відділом загальної історії та міжнародних відносин Ін-ту історії АН УРСР, який фактично і створив. Нагороджений медалями. Автор понад 70 наукових та науково-популярних праць, головним чином з питань загальної історії та міжнародних відносин. Серед них: Войтенко А.Д. Американський імперіалізм во главе мировой реакции (М., 1947); Тесленко А.Д. Обнищание трудящихся масс капиталистических стран (М., 1950); Войтенко А.Д. Борьба индонезийского народа за свою независимость (К., 1950); Успешное экономическое и культурное сотрудничество стран демократического лагеря (М., 1954); Тесленко А.Д. Политические партии и общественные организации Индонезийской республики // Большевик Украины, 1948, 3. Войтенко О.Д. Україна в боротьбі за свободу і незалежність Індонезії // Вітчизна, 1949, 1.

В.Даниленко

ВОЛКОВИНСЬКИЙ Валерій Миколайович (15.VI.1948, м.Тараща Київ.обл.)-дослідник історії України ХХ ст.; д.і.н. (1996), лауреат премії ім.М.С.Грушевського НАН України (1995). Зі службовців. Закінчив іст.ф-т КДУ (1971). Працював нач.відділу використання і публікації документів Головного Ар-хівного Управління при РМ УРСР, заст.гол.редж. "Архіви України" (1979-1990), 1990-1995 заст.гол.ред. УІЖу. З 1995-гол.ред. тижневика "Історія України". Кандидатська дисертація

"Участь трудящих Української РСР в зміцненні Червоної Армії (1921-1925)" захистив в Ін-ті історії АН УРСР. Наук.кер.-д.і.н. *С.В.Кульчицький*. В 1996 захистив докдис. "Нестор Махно в історії національно-визвольних і соціальних змагань в Україні". З 1991 працює с.н.с. Ін-ту історії України НАН України. Автор семи монографій, брошур і бл. 300 статей з історії України ХХ ст., в т.ч.: М.В.Фрунзе на Україні (К., 1985); Павел Петрович Постышев (К., 1987); Армія і народ. 20-30-і роки (К., 1990); Махно и его крах (М., 1991); Батько Махно (К., 1992); Нестор Махно: легенди і дійсність (К., 1994); Християн Раковський. Політичний портрет (К., 1990, у співавт. з С.В.Кульчицьким); Возрождение Черноморского флота в 1920-е гг. // Вопросы истории.-1986.- 6; Нестор Махно: звивисті стежки політичного авантюриста // УІЖ, 1989, 1990; П.А.Столипін: з життя та державної діяльності // УІЖ, 1991, 2-11; Головний отаман (Симон Петлюра) // Українська ідея, 1994 та ін.

Г.Герасимова

ВОЛОШИНОВ Леонід Іванович (4.VII.1921, м.Сімферополь)-дослідник історії України радянського періоду, к.і.н. (1961). Зі службовців. У 1947-1950 навчався на географ.ф-ті Кримського пед.ін-ту. В Ін-ті історії працював 1956-1961 м.н.с. у відділі історії Великої Жовтневої соціалістичної революції і громадянської війни. Учасник Великої Вітчизняної війни. Нагороджений медалями "За оборону Сталінграда" (1943), "За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні". Опублікував монографію: Октябрь в Крыму и Северной Таврии (Симферополь, 1960, у співавт.), близько 30

наук.ст., серед них: Исторические памятники и памятные места революционной борьбы в Крыму (1917-1920) // Известия Крымского отдела Географического общества Союза ССР, вып.5 (Симферополь; 1958); Крымская война (К 100-летию обороны Севастополя) // Крымская правда, 29 сентября 1954; та ін.

В.Шарпатий

ВОЛОЩЕНКО Аза Кирилівна (28.XII.1938, м.Чорнобай Черкаської обл.)-дослідник історії України XIX ст., к.ін. (1966), с.н.с. (1980), доцент (1986). Зі службовців. У 1960 закінчила істор.-філос. ф-т. КДУ. У 1960-1961 працювала ст.лаб., зав.кабінетом у Черкаському педін-ті. У 1962-1965 навчалася в аспірантурі Ін-ту історії АН УРСР. Під керів. д.ін. *М.Н.Лещенка* підготувала і в Ін-ті історії АН УРСР захистила канд.дис. "Класова боротьба на Правобережній Україні в період революційної ситуації (1879-1881)". У 1965-1973-м.н.с. відділу історії капіталізму, 1973-1985-с.н.с. цього ж відділу Ін-ту історії АН УРСР, у 1985-1992-доцент каф.історії і теорії культури Київського ін-ту культури, з 1992-доц., проф.каф.історії України цього самого ін-ту. Досліджує історію суспільно-політичного руху в Україні в II пол. XIX ст. Опублікувала 77 праць, серед них: монографія "Нариси з історії суспільно-політичного руху в Україні в 70-х - поч. 80-х рр. XIX ст." (К., 1974); автор розділів колективних монографій: Історія Української РСР, т.III, IV (К., 1978, 1979); Дружба и братство русского и украинского народов: в 2-х т., т.I (К., 1982); Історія Києва, т.II (укр. і рос. мовами) (К., 1983, 1986); Исто-

ріографія історії Укр.РСР (К., 1986); Хрестоматія з історії СРСР: посібник для вчителів (К., 1972); Історія України в особах (XIX -XX ст., ч.II) (К., 1994) та ін.

Г.Брега

ВОЛЯНИК Василь Климентійович (15.V.1938, с.Печирна Лановецького р-ну Тернопільськ.обл.)-археолог, дослідник пам'яток історії та культури України, к.і.н. (1979). З селян. У 1968 закінчив іст.ф-т Львівськ.ун-ту. Одночасно з 1966 по 1970 працював наук.співробітником та директором Кременецького краєзнавчого музею. У 1970-1973 навчався в аспірантурі Ін-ту археології АН УРСР. З 1973 по 1979-м.н.с. Ін-ту археології АН УРСР. У 1979 в Ін-ті археології АН УРСР захистив канд.дис. З 1979 по 1981 працював н.с.-консультантом Президії АН УРСР, а з 1981 по 1983-с.н.с. відділу наукової інформації Ін-ту математики АН УРСР. У 1983-1988 працював в Ін-ті історії АН УРСР: 1983-1986-с.н.с. відділу наукового забезпечення підготовки томів "Зводу пам'яток", 1986-1988-с.н.с. відділу історико-краєзнавчих досліджень. Досліджував археологічні пам'ятки України, зокрема пам'ятки Черняхівської к-ри. Оpubлікував ряд праць, серед них: Могильник Черняхівської культури у верхів'ях р.Горинь // Археологія, 1974, 13; Пам'ятки Черняхівської культури на Волині // Археологія, 1979, 29; Археологические памятники Харьковской области // Материалы к Своду памятников истории и культуры народов СССР.-Вип. 2 (К., 1984); Город Переяславль X-XIII вв. // Типовые статьи о памятниках истории и культуры, архео-

логий, градостроительства и архитектуры (К., 1985) та інш.

П.Бондарчук

ВРОНСЬКА Тамара Василівна (17.VII.1955, м.Київ)-дослідник історії України періоду другої світової війни, к.і.н. (1989). Зі службовців. У 1979 закінчила іст.ф-т КДУ. З 1975 працює в Ін-ті історії України НАН України. Захистила в Одеськ.ун-ті канд.дис. "Суспільно-політичне життя молоді України на визволеній території у роки Великої Вітчизняної війни, 1943-1945 рр." Наук.кер. д.і.н., проф. *М.В.Коваль*. Основна проблематика досліджень: життя та побут населення України в роки війни (1943-1945), українська громада зарубіжжя у роки другої світової війни. Автор ряду праць, серед них: До питання про політичну активність молоді України, 1943-1945 рр. // УІЖ, 1985, 6; Допомога українському народу з боку громадськості США та Канади у роки другої світової війни // УІЖ, 1992, 3; Молодь України-фронту і тилу, 1943-1945 рр. (К., 1992, у співавт.); В умовах війни: життя та побут населення міст України, 1943-1945 рр. (К., 1995). Автор розділів колективних праць: Українська РСР у роки Великої Вітчизняної війни: Хроніка подій (К., 1985), Суспільно-політичне життя трудящих у роки Великої Вітчизняної війни (К., 1988).

П.Бондарчук

ГАВРИЛЮК Лариса Олексіївна (4.II.1953, Львівська обл.)-дослідник історії науки і техніки, к.і.н. (1992). Зі службовців. У 1976 закінчила фізичний ф-т КДУ. З 1976 по 1981-інженер, математик-програмувач Головного обчислювального

центру Міністерства освіти УРСР. У 1981-1987-с.н.с. Київського відділення науково-дослідного ін-ту зварки (КВНДІЗ). З 1986 по 1989 навчалася в аспірантурі Центру досліджень науково-технічного потенціалу і історії науки АН УРСР. Канд.дис. "Становлення технічних науково-дослідних установ Української РСР. 1917-1941" захистила у Дніпропетров.ун-ті. З 1990-м.н.с. відділу історико-краєзнавчих досліджень Ін-ту історії України НАН України. Опублікувала ряд праць, серед них: В.И.Вернадский и становление технических отраслей науки в АН УССР. Тезисы докладов. Всесоюзная конференция науки и техники (Одеса, 1988, у співавт.); Г.И.Сухомел. К 100-летию со дня рождения // Очерки истории естествознания и техники (К., 1988, 34); Технічні науково-дослідні установи УРСР у 1917-1928 // УІЖ, 1988, 3; Науково-дослідні інститути Наркомату важкої промисловості на Україні. 1928-1937 // УІЖ, 1989, 10.

П.Бондарчук

ГАЄВСЬКИЙ Андрій Миколайович (13.XII.1921, х.Нова Гребля Радомишльського р-ну Житомирської обл.)-дослідник історії України ХХ ст., к.і.н. (1956). 1946-1950 навчався на істор.ф-ті КДУ. Канд.дис. "Марксистсько-ленінське виховання комуністів в післявоєнний період (1945-1956)". 1962-1964-на партійній роботі (м.Житомир). З 1964-в.о. с.н.с. відділу історії соціалістичного і комуністичного будівництва та одночасно заст.відпов.редактора УІЖу. З 1966-с.н.с. відділу історії комуністичного будівництва Ін-ту історії АН УРСР. В 1969 звільнений у зв'язку з переходом на іншу роботу. Опублікована монографія "Зміцнення Волинської

губернської організації на основі рішень X з'їзду РКП(б)" та ряд статей, серед них: Впровадження в побут нових радянських свят, звичаїв і традицій // ВПШ при ЦК КПУ (К., 1963); Про роль радянської обрядності і традицій у комуністичному вихованні // Комуніст України, 1963.

О.Колпакова

ГАЛЕНКО Олександр Іванович (21.VI.1960, м.Дніпродзержинськ Дніпропетровської обл.)-джерелознавець, історик-османіст, к.і.н. (1988). Зі службовців. У 1977-1982 навчався на іст.ф-ті КДУ. 1982-1985-аспірант Ін-ту історії АН УРСР. Наук.кер.-д.і.н. *А.В.Санцевич*. У 1987 захистив канд. дис. "Документальні публікації з історії соціалістичного будівництва в Українській РСР (1921-1941) як історичне джерело". Працював в Ін-ті історії АН УРСР у 1985-1991: м.н.с. (1985-1988) відділу джерелознавства і допоміжних істор.дисциплін, н.с. (1988-1990), н.с. відділу історії феодалізму (1990-1991). У 1991 був переведений на роботу до Ін-ту української археографії і джерелознавства ім. М.С.Грушевського на посаду зав.сектором східних джерел. З 1995 в Ін-ті сходознавства зав.відділом "Україна і Схід" і вченим секретарем, з 1996-дир. Ін-ту сходознавства ім. А.Кримського НАНУ України. Досліджував джерелознавчі проблеми історії сучасної України. З 1990 спеціалізується по історії Кримського ханату, османських володінь на території України, українсько-турецьких відносин XV-XVIII ст. Викладає історію Сходу, зокрема Кримського ханату та Османської імперії, в Києво-Могилянській Академії. Член редколегії журналу "Східний світ". Оpubлікував ряд праць, серед них:

Документальні публікації з історії Української РСР: теорія та джерелознавчий аналіз (К., 1991); Про політику Османської імперії в Північному Причорномор'ї після Белградського миру (1739) // International Bulletin of Turkish Studies.- 2.-Madis, 1992; Образ турка на Україні // TASG news, 88. - Cambridge, 1994; Про етнічну спорідненість українців та кримських татар раніше і тепер // Кримські татари: історія і сучасність (К., 1995); Крим в 1438 р.: Подорожні замітки Перо Тафура // Україна в минулому. Вип.8.-Київ-Львів, 1996.

Т.Комаренко

ГАМРЕЦЬКИЙ Юрій Маркович (1.1.1930, м.Шепетівка Хмельницької обл.)-дослідник історії революції 1917 р. і громадянської війни, д.і.н. (1976), проф. (1986), с.н.с. (1974). Зі службовців. У 1948-1953 навчався на іст.ф-ті КДУ. Трудову діяльність розпочав у 1953 учителем історії в сільських школах. 1957-1960-аспірант Ін-ту історії АН УРСР по відділу історії Великої Жовтневої соціалістичної революції та громад. війни. У цьому відділі працював: м.н.с. (1960-1966), с.н.с. (1966-1985), зав. сектором (1985, 1986), гол.н.с. (1986-1992). Канд.дис. "Радянська історіографія Великої Жовтневої соціалістичної революції на Україні". Наук.кер.-д.і.н. *М.А.Рубач*. Докт.дис. "Ради робітничих депутатів України в 1917 р.". У 1968 як стипендіат ЮНЕСКО перебував у ФРН, Австрії та Франції. Є автором понад 100 наук.праць. Брав участь у таких колективних роботах, як багатотомна "Історія України" (К., 1977, т.VI; 1984, т.VI-укр. і рос.мовами); "Историография истории Украинской ССР" (К., 1986); "Великий Жовтень і Україна" (К., 1987);

"Историография Великой Октябрьской социалистической революции на Украине (К., 1987); Оpubлікував монографії: Ради України в 1917 р. Липень-грудень 1917 р. (К., 1974, у співавт.); В.І.Ленін і перемога Жовтневої революції на Україні (К., 1967, у співавт.); Ради робітничих депутатів України в 1917 році (період двовладдя) (К., 1966); Триумфальное шествие Советской власти на Украине (К., 1987, у співавт.) та ін. У 1992 вийшов на пенсію і виїхав за межі України.

Лит.: А.М. Захист докт.дис. Ю.М.Гамрецьким // УІЖ.-1971.-3.-С.148.

Ю.Курносів

ГАНЖА Іван Хомич (2.XII.1923, м.Донецьк)-дослідник історії України ХХ ст., проблем колгоспного селянства, к.і.н. (1954), доц. З селян. У 1951 закінчив іст.ф-т Ужгородського ун-ту. З 1951 по 1954 навчався в аспірантурі Ін-ту історії АН УРСР. Наук.кер.-д.і.н., проф. *М.А.Рубач*. Канд.дис. "Колгоспне будівництво на Україні" захистив в Ін-ті історії. З 1954 по 1968-с.н.с. Ін-ту історії АН УРСР. У 1968-1991-викладач, доц., зав.кафедрою в Ін-ті культури, в пед. ін-ті-доцент кафедри історії СРСР та УРСР, заст.декана, декан іст.ф-ту. Нагороджений медаллю А.С.Макаренка. Досліджував проблеми колгоспного будівництва в Україні, земельну політику радянської влади в Україні. Оpubлікував ряд праць, серед них: Перші колгоспні господарства на Україні (К., 1966). Є співавтором колективних праць: Історія селянства Української РСР. Т.2. (К., 1967); Шляхом, осяяним Ленінім (К., 1969); Історія

колективізації сільського господарства Української РСР. У 3-х т. (К., 1962-1971).

П.Бондарчук

ГАНЖА Оксана Іванівна (13.IV.1957, м.Київ)-дослідник історії України 20-30-х рр. ХХ ст., к.і.н. (1990). Зі службовців. У 1979 закінчила історич.ф-т Київського педін-ту. З 1979 в Ін-ті історії АН УРСР: ст.лаборант, м.н.с., н.с., з 1996-с.н.с. відділу історії України 20-30-х рр. ХХ ст. Ін-ту історії АН УРСР. Під керівн. д.і.н., проф.*С.В.Кульчицького* підготувала і захистила в Ін-ті історії України АН України канд.дис. "Політика по відношенню до куркульства в українському доколгоспному селі". Досліджує, зокрема, проблеми становлення державних кордонів України, українського села періоду непу та ін. Опублікувала 30 праць, серед них монографія "Кордони України: історична перспектива та сучасний стан" (К., 1994, у співавт.); ст.: Формування державних кордонів України. 1918-1940 (К., 1991); Селянський рух на Україні при переході до непу: бандитизм чи повстанство (К., 1992); Проблема державних кордонів України (К., 1992); Опір утвердженню тоталітарного режиму в українському селі в роки непу (Львів, 1994).

Г.Брега

ГАПУСЕНКО Іван Максимович (21.VIII.1924, с.Шишаки Шишацького р-ну Полтавської обл.)-дослідник історії України доби середньовіччя, к.і.н. (1962). З селян. У 1954 закінчив істор.ф-т Харківського ун-ту. У 1945-1947 служив в Радян. армії, після чого працював в колгоспі, вчився в ун-ті, викладав історію в школах Херсонської та Пол-

тавської обл. У 1961 закінчив аспірантуру Ін-ту історії АН УРСР. Під кер.акад. АН УРСР *І.П.Крип'якевича* підготував і захистив канд.дис. "Боротьба Київської Русі за Північне узбережжя Чорного моря". З 1961-м.н.с. Ін-ту історії АН УРСР. Одночасно у 1970-1972 працював в Ін-ті театраль-ного мистецтва, а також в ЦНБ АН УРСР. Звільнився з Ін-ту історії АН УРСР у грудні 1981 р. Досліджував історію Київської Русі, проблеми Визвольної війни укр.народу 1648-1654 рр., життя й творчість акад. АН УРСР *Д.І.Яворницького*. Опублікував 70 праць, серед яких монографія "Боротьба східних слов'ян за вихід до Чорного моря" (К., 1966); ст."Визвольна війна укр.народу 1648-1654 рр. та возз'єднання України з Росією в укр.історіографії" // УІЖ, 1968, 12; Дмитро Іванович Яворницький (К., 1969) та ін.

Г.Брега

ГАРАНЬ Олексій Васильович (17.VI.1959, м.Київ)-політолог, дослідник історії України ХХ ст., д.і.н. (1996), с.н.с. (1992). З музично-театральної родини. У 1976-1981 навчався на ф-ті міжнародних відносин та міжнародного права КДУ. В 1981-1984 навчався в аспірантурі при ф-ті міжнародних відносин та міжнародного права КДУ. Під на-ук.кер.доц. *В.П.Меншова* підготував і 1985 захистив канд.дис. "Американо-французькі стосунки в зв'язку з курсом Франції на розрядку". З 1985 по 1992 працював м.н.с., с.н.с. відділу зарубіжної історіографії Ін-ту історії України, після чого перейшов на роботу доц.кафедри політології Національного ун-ту "Киево-Могилянська Академія". В 1996 в Ін-ті історії України НАН України захистив докт.дис.

"Становлення та діяльність політичної опозиції в Україні у 1989-1991 рр.". Основна проблематика досліджень стосується внутрішньої і зовнішньої політики України. Автор близько 30 наук.праць, серед них монографії: Убити дракона: з історії Руху та нових партій України (К., 1993); Трансатлантические дебаты: поворот Западной Европы к разрядке и позиция США (К., 1990); Україна багато-партійна (К., 1991); ст.: Про зарубіжне українознавство без упередженості // Філософська і соціологічна думка, 1989, 10; Націонал-комунізм і українська революція // Сучасність, 1994, 1; Де-зінтеграція СРСР і позиція США щодо незалежності України // Школа Кеннеді, Гарвард, 1995, англ.мовою.

Ю.Курнос

ГЕРАСИМЕНКО **Неля** **Олексіївна** (8.XII.1948, м.Чернігів)-джерелознавець, дослідник історії України доби середньовіччя, к.і.н. (1991). З робітників. У 1971 закінчила іст.ф-т КДУ. У 1971-1974-с.н.с. Центр.держ.архіву Жовт.революції, у 1974-1978-зав.кабінетом історії КПРС Київського ін-ту харчової промисловості, з 1978- в Ін-ті історії АН УРСР працює н.с. відділу укр.історіографії. Канд.дис. "Соціально-ек. обумовленість земельних мір Лівобережної України у XVIII ст." захистила в Ін-ті. (наук.кер.-чл.-кор. АН УРСР *Шевченко Ф.П.*). Осн.проблематика досліджень-іст.метрологія, краєзнавство, історіографія України, проблеми історії України періоду середніх віків. Є автором і співавт. 27 праць, серед них: Іст.події 1648-1657 рр. в Україні у висвітленні С.В.Величка // Іст.спадщина у світлі сучасних досліджень: Величко, Маркович,

Маркевич, Костомаров, Яворський (К., 1995); Генеральний опис 1765-1769 рр.-джерело для вивчення земельних мір Лівобер.України // УІЖ, 1983, 2; Стан вивчення общинного землеволодіння селян і рядових козаків на Лівобер.Україні в XVIII ст. // УІЖ, 1986, 7, та ін.

В.Печерога

ГЕРАСИМОВА Галина Петрівна (16.IX.1935, ст.Биково Раменськ.р-ну Москов.обл.)- літературознавець, перекладач, бібліограф, дослідник історії культури укр.народу, к.філол.н. (1991). Зі службовців. Закінчила романо-герман.від.філол.ф-ту КДУ (1957). Володіє англ., ісп., польс., угор.мовами. 1957-1958-викл.англ.мови Павлівськ.СШ Вінницьк.обл., 1959-1988-бібліот.працівник (ЦНБ АН УРСР, Ін-т історії партії при ЦК КПУ, КІНГ, Ін-т ботаніки ім. М.Г.Холодного АН УРСР), 1988-1991-н.с. від.літ-ри соц.країн Європи Ін-ту літ-ри ім.Т.Г.Шевченка, секретар Респ.комітету МАІРСК. Канд.дис. "Історія Росії у зображенні Мора Йокаї. Достовірність і фантазія" захистила в Ін-ті літ-ри. Наук.кер.-д.філол.н., проф.П.М.Лизанець (УжДУ). З

1991-н.с.роб.групі від.історії культури укр.народу Ін-ту історії України НАН України. Нагороджена двома медалями. Осн.праці: П.Тичина і Угорщина // Слово і час, 1991, 1; Актуальні проблеми укр. культури // Слово і час, 1993, 3 (у співавт.); Образ гетьмана І.Мазепи в європейських літературах 17-18 ст. // X Всеукр.славист.конф. "Духовне відродження слов'ян у контексті європейської та світової культури". Т.1.-Чернівці, 1992; Україна в колі історичних зацікавлень М.Йокаї // Проблеми розвитку художньої культури.-К., 1994; Образ

гетьмана І.Мазепи в світовій музиці // Художня культура. Проблеми, перспективи (К., 1996). Більше 40 ст. з історії угор.літ-ри, укр.-угор.літ. взаємозв'язків та укр.культури, бл.100 ст. до УЛЕ, Шевченк.Енци., дов. "Історія України" та ін.

О.Корнієвська

ГИРИЧ Ігор Борисович (23.IX.1962, м.Київ)-археограф, грушевськознавець, дослідник історії сусп.-політ. руху кінця ХІХ-поч. ХХ ст., історичної топографії м.Києва, історіографії, к.і.н. (1995). Син інженера. Закінчив іст.ф-т КДУ (1987). Охоронець фондів, наук.співробітник Центрального державного історичного архіву УРСР у м.Києві (1979-1989). Наук.співробіт. Ін-тів історії АН України (1989-1991), з 1991-укр.археографії і джерелознавства ім. М.С.Грушевського НАН України. Канд.дис. "Архів М.Грушевського як джерело вивчення громад.-політ.діяльності визначних постатей укр.руху (М.Грушевський, С.Єфремов, М.Василенко, В.Липинський)". Гол.ред.часопису "Старожитності" (1992-1995). Упорядник видань: Описи Київського намісництва (К., 1989, у співавт.), Грушевський М.С. Духовна Україна (К., 1994, у співавт.) та Винар Л.Михайло Грушевський: історик і будівничий нації (К., 1995). Серед інших праць: Документи академіка М.Грушевського у фонді 1235 ЦДІА УРСР у Києві // Архіви України, 1989, 4; Сергій Єфремов і Михайло Грушевський // Старожитності, 1991, ч.7; Лицар української державності: Нарис життя і діяльності Вяч.Липинського // Архіви України, 1992, 1-3; Публікації С.О.Єфремова в газеті "Нова рада", 1917-1919 рр. // Український археографічний щорічник. Вип.2., К., 1993;

М.Грушевський та В.Антонович: Творчі контакти та суспільно-політ.погляди (Академія пам'яті Антоновича. К., 1994).

С.Білокінь

ГЛОМОЗДА Костянтин Юхимович (3.V.1958, м.Київ)-дослідник історії України доби середньовіччя, ХХ ст., к.і.н. (1986). Зі службовців. У 1979-закінчив іст.ф-т Київ.держ.пед.ін-ту. 1979-1980 працював учителем історії у СШ 115 м.Києва, 1980-1982-методистом у Палаці піонерів і школярів (м.Київ). У 1982 вступив до аспірантури Ін-ту історії АН УРСР у відділ історіографії та історичних зв'язків України з зарубіжними країнами. З 1985-м.н.с., н.с., с.н.с. Ін-ту. Канд.дис. "Критика сучасних буржуазних концепцій введення християнства в Давньоруській державі". Наук.кер.-д.і.н. *І.С.Хміль*. Основна проблематика досліджень: геральдика, національна та державна символіка, українські військові відзнаки, традиції укр.військ. Автор понад 20 друкованих праць, серед них моногр.: "Крещение Руси" в концепциях современной буржуазной историографии (критический анализ)" (К., 1988), чл.редколегії та спів-автор.коментарів "Павло Скоропадський. Спогади" (К.-Філадельфія, 1995). Нині-с.н.с. Ін-ту археографії і джерелознавства ім. М.С.Грушевського НАН України, викладач ун-ту "Киево-Могилянська академія".

О.Корнієвська

ГЛУГОВСЬКИЙ Анатолій Миколайович (27.VIII.1926, с.Нова Олексіївка Совирянського р-ну Чернівецької обл.)-дослідник проблем всесвітньої історії. З селян. У 1951 закінчив іст.ф-т Московсь-

кого ун-ту ім. М.Ломоносова. З 1953 по 1957 навчався в аспірантурі Академії суспільних наук при ЦК КПРС. У 1957-1967-завідеологічним відділом Чернівецького обкому КПУ. З 1967 по 1974 працював ст.викладачем Чернівецького мед. ін-ту. У 1974-1978-в Чернівецькому відділенні Ін-ту історії АН УРСР: 1974-1978-в.о.с.н.с., з 1978-м.н.с. Досліджував питання історіографії Буковини та Румунії і проблеми національно-визвольного руху у Північній Буковині. Опублікував бл. 60 праць, серед них: Из истории румынских коммунистических организаций и интернациональных частей на территории Советской России (1918-1920) // Новая и новейшая история, 1957, 3; До питання про історіографію Буковини // УІЖ, 1967, 7; Боротьба трудящих Північної Буковини проти окупації краю буржуазно-поміщицькою Румунією в 1920 р. // Минуле і сучасне Північної Буковини (К., 1973, 2).

П.Бондарчук

ГНИП Павло Іванович (18.III.1902, с.Жабенці Ориненського р-ну Хмельницької обл.-12.IV.1970, м.Київ)-дослідник історії науки і техніки України, к.т.н. (1949). З селян. У 1924-1929 навчався на механічному ф-ті КПІ. Після його закінчення працював викладачем у Кам'янець-Подільському та Київському сільськогосподарських вузах. 1963-1966 працював в Ін-ті історії АН УРСР с.н.с. сектору історії природознавства і техніки. Під наук.кер. акад. АН УРСР В.В.Данилевського підготував і у Ленінградському політехнічному ін-ті захистив канд. дис. "Історія розвитку газогенераторів". Основна тематика досліджень-історія техніки України. Автор близько 90 друк. праць, серед них:

Розвиток газифікації України. Історико-технічний нарис (К., 1963), член авторського колективу "Нарисів з історії природознавства і техніки" (К., 1950-1970).

Ю.Курносів

ГОВОРОВА Раїса Павлівна (21.XII.1904, м.Сквира Київ.обл.-ІХ.1970)-дослідник історії науки і техніки, к.т.н. (1956). Зі службовців. У 1931 закінчила Київ.хіміко-технологічний ін-т. З лютого 1963 працювала с.н.с. в Ін-ті історії АН УРСР у відділі історії техніки. У лютому 1967 вийшла на пенсію. Автор близько 30 статей, серед них: Каталітична стабілізація бензину. Збірник Ін-ту теплоенергетики АН УРСР. -Т. 18 (К., 1958); Одержання моторних палив з смоли напівкоксування бурого вугілля України // Труды I Всесоюзного Сопещання по комплексному енерготехнологическому использованию топлив (К., 1958); Історія АН УРСР (К., 1967).

О.Колпакова

ГОЛОВУЦЬКИЙ Володимир Олексійович 15/28.VII.1903, с.Великий Бір Суразького пов. Чернігівськ.губ., тепер Брянської обл.-21.I.1993, м.Київ)-історик укр.козацтва, фахівець з економічної історії України, д.і.н. (1948), проф. (1949), лауреат Державної премії УРСР в галузі науки і техніки (1980). Син священика. Закінчив істор.-економ. відділення пед. ф-ту Північнокавказького держ. ун-ту в Ростові-на-Дону (1930). Учитель школи для дорослих у Грозному (1930-1934). Аспірант і викладач педін-ту ім.О.І.Герцена в Ленінграді (1934-1937). Доц. і зав.кафедрою історії СРСР Краснодарського педін-

ту (1937-1940). Канд.дис. "Дипло-матичні зносини Московського уряду з Богданом Хмельницьким до Земського Собору 19 лютого 1651 р." захистив в Ленінгр.пед ін-ті у січні 1938 р. Наук.кер.-акад. АН СРСР Б.Д. Греков. Доц. цього ін-ту (1940-1942). Перебуваючи в евакуації, вчителював. Працював зав.каф. історії СРСР Казанського (1943-1947) та Чернівецького (1947-1949) держ.ун-тів. Докт.дис. "Чорноморське козацтво: Нарис соц. історії" (Ленінгр.держ.ун-т, лютий 1947). С.н.с. (1947 -1949), зав.відділом історії народів СРСР (з 1949), історіографії та фондів (1951), с.н.с. відділу археографії (1951-1954), історії феодалізму (1954-1958), зав.відділом історії феодалізму (1958-1961) Ін-ту історії АН УРСР. Консультант відділу дружби народів (1974-1979). Зав.кафедрою історії нар.господарства у Київськ. ін-ті нар.господарства (1961-1971). С.н.с.-консультант Ін-ту економіки АН УРСР (1972-1984). Осн.праці: Богдан Хмельницький-великий син українського народу (К., 1954); Воссоединение Украины с Россией (М., 1954, у співавт.); Освободительная война украинского народа под руководством Б.Хмельницкого (К., 1954); Россия и Освободительная война украинского народа, 1648-1654 гг. (К., 1954); Черноморское казачество (К., 1956); Запорожское казачество (К., 1957); Запорізька Січ в останні часи свого існування, 1734-1775рр.(К., 1961); Дипломатическая история Освободительной войны украинского народа 1648-1654 гг. (К., 1962); Гомін, гомін по діброві: Іст.розповіді (вид. 2, К., 1968); Економічна історія Української РСР: Дожовтневий період (К., 1970); Запорізьке козацтво (К., 1994).

Літ.: Учені вузів УРСР (1968).-С.118-119; РЕІУ.-І.-1969.-С. 430; УРЕ-2, III (1979), 83; Крупницький Б. Українська

історична наука під советами, 1920-1950.-Мюнхен.-1957; Оглоблин Ол. Думки про сучасну українську советську історіографію.-Нью-Йорк.-1963; ЕИ.-V.2.-1984.-Р.206; Коментар в кн.: Лисяк-Рудницький І. Історичні есе.-Т.2.-К.-1994.-С.533; Під безперервним тиском // С.-1962.- 2.-С.115-117; Ковальський Н.П. Назаренко Ю.В. Русско-украинские политические связи середины XVII в. в исследованиях проф. В.А.Голобуцкого // Некоторые вопросы отечественной историографии и источниковедения.- Т.3.-1976.-С.98-111.

С.Білокінь

ГОЛОВКО Олександр Борисович (22.X.1952, м.Харків)-дослідник історії Київської Русі, к.і.н. (1984). З робітників. У 1975 закінчив істор.ф-т ХДУ. В 1981-1983-аспірант Ін-ту історії АН УРСР. З 1983-м.н.с., 1984-н.с. Ін-ту історії АН УРСР сектора історії Київ.Русі відділу історії середніх віків. Канд.дис. "Политические отношения Руси и Польши в X-первой трети XIII вв.". Наук.кер.-д.і.н. *М.Ф.Котляр*. Основна проблематика досліджень: історія Київ.Русі, міжнародні відносини країн Центральної та Східної Європи, політична історія східного слов'янства. Автор близько 60 наук праць, з них 2 монографії: Древняя Русь и Польша в политических взаимоотношениях X-первой трети XIII вв. (К., 1988); Запровадження християнства на Русі (К., 1988, у співавт.).

О.Колпакова

ГОНЧАРУК Петро Степанович (8.IV.1932, с.Малі Лисовці Київської обл.)-дослідник історії України XIX ст., к.і.н. (1971): З селян. У 1956 закінчив іст.ф-т Київ.пед.ін-ту. 1956-1961-учитель історії середніх шкіл Київської і Вінницької областей, 1961-директор Кожухівської СШ Вінницької обл. В 1961,

1962-голова колгоспу ім. 40-річчя Жовтня на Вінниччині. В 1963-1968-на профспілковій роботі, 1965-1968-відповідальний секретар Укр. республіканського комітету профспілки працівників освіти, вищої школи і наукових установ. В 1970-1974 працював в Ін-ті історії АН УРСР: 1970-1974-м.н.с. відділу історіографії та джерелознавства, учений секретар Ін-ту. В 1969-1970 навчався в аспірантурі Ін-ту історії АН УРСР. Наук.кер.-чл.-кор. АН УРСР, проф.*Ф.П.Шевченко*. Канд.дис. "Історичні погляди кирило-мефодіївців" захистив в Ін-ті історії АН УРСР. Досліджував питання історії суспільно-політичної думки в Україні ХІХ ст. Опублікував ряд статей, присвячених висвітленню діяльності членів Кирило-Мефодіївського товариства. У 1974 перейшов на іншу роботу.

П.Овчаренко

ГОРАК Володимир Сергійович (1.ІІ.1961, м.Київ)-дослідник історії громадянської війни, к.і.н. (1990). Зі службовців. У 1983 закінчив істор.ф-т КДУ. У 1983-1984 працював асистентом кафедри історії КПРС Київськ.торговельно-економічного ін-ту. З 1985-в Ін-ті історії України НАН України перекладач, м.н.с., н.с. В Ін-ті історії України НАН України захистив канд.дис. "Сучасні немарксистські концепції ролі селянства в 1917-1921 рр.". Наук.кер.-д.і.н. *І.С.Хміль*. Досліджує роль і місце селянства України в революційних подіях. Опублікував близько 20 праць, серед них: До питання про соціально-класову суть анархо-махновщини (К., 1988); Махновщина (К., 1988); Директорія (К., 1993).

П.Бондарчук

ГОРБИК Вячеслав Олександрович (31.VII.1936, м.Мурманськ)-дослідник загальної історії, історії України ХХ ст., історичного краєзнавства, д.і.н. (1982), професор (1992), засл.працівник культури України (1993). У 1959 закінчив КДУ, істор.-філософ.ф.-т. З 1959 в Ін-ті історії АН УРСР: аспірант, м.н.с., учений секретар, с.н.с. З 1983 зав.відділом історико-краєзнавчих досліджень. У 1965 захистив канд., у 1982 докт.дис. з проблем тогочасної Великобританії. Останні 15 р. розробляє проблеми історич.краєзнавства, в т.ч. пам'ятникознавства. Як заступник голови Головної редколегії 28-томного енциклопедичного видання "Зводу пам'яток історії і культури України" координує роботу місцевих редколегій і багаточисельного авторського колективу. Автор понад 100 наук.праць. Серед них: Правлячий клас і робітничий рух в Англії (1959-1964) (К., 1968); Смог над Альбіоном (Проблеми зовнішньої та внутрішньої політики сучасної Англії) (К., 1969); Політичні тупіки торі (К., 1973); Антиробітнича політика консерваторів та становище трудящих в післявоєнній Англії (К., 1974); Консервативна та ліберальна партії в політичній системі післявоєнної Англії (К., 1977); Британія: суперечності і проблеми (К., 1980); Культура і наука Чернігівщини дожовтневого і радянського часу в пам'ятках. Матеріали до Зводу пам'яток історії та культури народів СРСР по Українській РСР. Чернігівська область (К., 1986, у співавт.); Історія колгоспу "Здобуток Жовтня" (К., 1986, у співавт.); Історичне краєзнавство в УРСР (К., 1988, у співавт.); Пам'ятники України: проблеми збереження і дослідження (К., 1994, у співавт.);

До питання про історичне районування України // УІЖ, 1995, 1, 2, у співавт.

В.Даниленко

ГОРЛАЧ Микола Іванович (21.IV.1923, с.Григорівка Дмитрівського р-ну Чернігівської обл.)-дослідник історії профспілкового руху в Україні, к.і.н. (1962). Зі службовців. У 1947-1953 навчався на іст.ф-ті КДУ. Працював на партійній, редакторській та профспілковій роботі. Учасник Великої Вітчизняної війни, нагороджений двома медалями "За бойові заслуги". З вересня 1960-відп.секретар редакції УІЖу. В 1962-1964-м.н.с. відділу історії соціалістичного та комуністичного будівництва Ін-ту історії АН УРСР. Канд.дис. "Профспілки Радянської України в період наступу соціалізму по всьому фронту (1928-1932)". Опублікував 30 наук.праць, серед них: Профспілки Радянської України в боротьбі за соціалістичну індустріалізацію країни (1926-1929 рр.) // УІЖ, 1960, 1; Розвиток творчої ініціативи робітничого класу України в період наступу соціалізму по всьому фронту // УІЖ, 1960, 6.

Т.Комаренко

ГОРОБЕЦЬ Віктор Миколайович (1.VII.1964, с.Бичева Житомирської обл.)-дослідник середньовічної історії України, к.і.н. (1993). З селян. У 1990 закінчив іст.ф-т КДУ. У 1990-1993 навчався в аспірантурі Ін-ту історії України АН України. Наук.кер.-акад.НАН України *В.А.Смолій*. Канд.дис. "Малоросійська колегія та реформи державного устрою України: 1722-1727 рр." захистив в Ін-ті історії України НАН України, де й працює н.с.

відділу історії України середніх віків. Досліджує проблеми становлення та розвитку Української держави, українсько-російських політичних відносин другої половини XVII-XVIII ст. Опублікував 25 праць, серед них: До питання про еволюцію гетьманської влади в Україні у першій третині XVIII ст. // УІЖ, 1993, 2, 3; Реставрація гетьманської форми правління (1727 р.): причини та результати (До питання про інкорпорацію Гетьманщини) // Українська козацька держава: витоки та шляхи істор.розвитку (Матеріали Третіх Всеукр.іст. читань) (К.-Ч.1993); Питання формування козацького стану в політиці царського уряду в Україні (друга половина XVII-поч. XVIII ст.) // Українське козацтво: витоки, еволюція, спадщина.-Вип.1 (К., 1993); Політична реформа на Україні в першій чверті XVIII ст. // Українська козацька держава: витоки та шляхи історичного розвитку (Матеріали Респ.іст. читань) (К., 1991).

П.Овчаренко

ГОРШКОВ Володимир Павлович (19.XI.1926 с.Єрмолаївка Думнічевського р-ну Смоленської обл., Росія)-дослідник історії партій і соціальних рухів, історії КПРС, д.і.н. (1975), заслужений працівник вищої школи УРСР (1986), проф. (1976). Зі службовців. У 1943 мобілізований до Червоної армії. Брав участь у війні проти Японії. У 1946 демобілізований. У 1948-1957 навчався на істор.ф-ті КДУ та в аспірантурі по кафедрі історії КПРС. У 1957-1959 працював лектором Київського музею В.І.Леніна, 1959-1960-м.н.с. Ін-ту історії АН УРСР. З 1960-в КДУ: асистент, з 1962-доцент, у 1973-1981-проректор з навчальної роботи, 1981-1985-

зав.каф.історії КПРС, з 1985-професор каф.загальної історії. Канд.дис. "Боротьба КП(б)У за єдність своїх рядів. 1921-1923 рр.". Наук.кер. проф.О.А.Борodin. Докт.дис. "Партійне будівництво на Україні. 1921-1925 рр." захищена в Ін-ті іст.парт. при ЦК КПУ. Автор близько 80 публікацій, в т.ч.: X з'їзд РКП(б) (К., 1971); Єдиним шляхом в єдиних лавах (К., 1972), Ленінські принципи партійного будівництва на Україні (К., 1974).

Літ: Навроцький М.О. Захист докт.дис. В.П.Горшковим // УІЖ.-1975.- 9.-С.158-159.

В.Даниленко

ГОРЯКІНА Вікторія Сергіївна (24.I.1927, м.Новозибков Брянської обл., Росія)-дослідник історії Криму, к.і.н. (1953). Зі службовців. У 1950 закінчила іст.ф-т КДУ. У 1950-1953 навчалась в аспірантурі Московського ун-ту, там само захистила канд.дис. "Рабочее движение в Петербургской губернии в период революционной ситуации 1879-1881". З 1954 по 1956-м.н.с. Кримського філіалу АН УРСР. У 1956-1963 працювала у кримській групі Ін-ту історії АН УРСР: 1956-1962-м.н.с. відділу історії капіталізму, 1962, 1963-с.н.с. відділів історії капіталізму, досоціалістичних формацій. Досліджувала історію революційного руху, проблеми індустріалізації та колективізації в Криму. Опублікувала близько 10 праць, серед них: Ленинская "Искра" в Таврической губернии (Крымиздат, 1959); К истории рабочего движения в Таврии (1912-1914) // УІЖ, 1962, 12.

П.Бондарчук

ГРАНЧАК Іван Михайлович (7.X.1927, с.Нове Давидково Мукачевського р-ну Закарпатської обл.)-дослідник проблем всесвітньої історії, д.і.н. (1968), проф. (1969). З селян. У 1952 закінчив іст.ф-т Ужгородського ун-ту. У 1952-1955 навчався в аспірантурі Ін-ту історії АН УРСР. Працював ст.викладачем ун-ту (1955-1959), доц. (1959-1961), зав.кафедрою загальної історії Ужгородського ун-ту (1961-1969). В Ін-ті історії України АН УРСР працював зав.відділом історії європейських соціалістичних країн (м.Ужгороді, з 1969 по 1970). Досліджував історію Угорщини, Чехословаччини, Закарпаття. Автор 80 наук.праць, серед них: Робітничий клас Угорщини і його боротьба проти контрреволюційного режиму (Львів, 1968); Олексій Борканюк-палкий борець за визволення трудящих Закарпаття (К., 1956) та ін.

Літ: Маркович І.М. (Захист докт.дис. І.М.Гранчаком). // УЖ.- 2.-С.158; Историки-слависты СССР. Библиографический словарь-справочник.-М., 1981.-С.65.

Т.Комаренко

ГРИГОР'ЄВА Тетяна Федорівна (15.VIII.1939, с.Стайки Кагарлицького р-ну Київської обл.)-історик-красзнавець, архівіст, к.і.н. (1991). З робітників. У 1967-1972 навчалася на історико-архівному ф-ті Московського історико-архівного ін-ту, після закінчення якого працювала в Київському НДІ теорії, історії та перспективних проблем радянської архітектури. З 1980-в. Ін-ті історії АН УРСР м.н.с., н.с., з 1993-с.н.с. відділу регіональних проблем історії України. Під наук.кер.д.і.н. *В.Г.Сарбея* підготувала і в Ін-ті історії України

НАН України захистила канд.дис. "Становлення і розвиток краєзнавства на Півдні України (80-і рр. XVIII - 60-і рр. XIX ст.)". Основна проблематика досліджень-історичне краєзнавство (XVIII - поч. XX ст.). Автор понад 50 праць, у т.ч. розділів колективних: Памятники истории и культуры Украинской ССР (К., 1987); Изучение, охрана и сооружение памятников истории и культуры в Крыму как одно из направлений краеведческих исследований (К., 1989); Становление и развитие исторического краеведения в Южной Украине (кон. XVIII-I пол. XIX вв.) (К., 1991).

Ю.Курнос

ГРИНЕВИЧ Владислав Анатолійович (10.VIII.1959, м.Київ)-дослідник військової історії України, к.і.н. (1994). Зі службовців. У 1986 закінчив КДУ. З 1986 по 1988-учитель СШ 35 м.Києва. У 1988-1990 навчався в аспірантурі Ін-ту історії АН УРСР. Наук.кер.-д.і.н., проф.*М.В.Коваль*. Канд.дис. "Національні проблеми в Червоній Армії в період визволення України від німецько-фашистських загарбників 1943-1944 рр." захистив в Ін-ті історії України. 1990-1997 працював у відділі історії Великої Вітчизняної війни Ін-ту історії України НАН України. Досліджує питання історії Великої Вітчизняної війни, зокрема національне питання в Червоній армії. Оpubлікував 15 праць, серед них: Наркомат оборони України 1944: з історії однієї політичної гри // УІЖ, 1991, 5; Наркомат закордонних справ: проекти, реалії // УІЖ, 1995, 3.

П.Бондарчук

ГРИНЕВИЧ Людмила Володимирівна (2.II.1962, м.Київ)-дослідник військової історії України першої третини ХХ ст., к.і.н.(1995). Зі службовців. У 1986 р. закінчила іст. ф-т КДУ. Працювала в Центр.держ. архіві вищих органів держ.влади УРСР, ряді музеїв м.Києва, з 1991 р.-в Ін-ті історії України НАН України. Канд.дис. "Військове будівництво в УСРР у 20-х-на початку 30-х рр. ХХ ст.: національний аспект" захистила у Держ. ун-ті "Львівська Політехніка". Працювала інж.-досл., н.с., в даний час с.н.с. відділу української історіографії Ін-ту історії України НАН України. Досліджує питання української військової історіографії та військової історії України першої третини ХХ ст. Опублікувала бл. 10 праць, в т.ч. "Військове будівництво в Радянській Україні. 1917-поч. 30-х рр. // Історія українського війська.-Львів: Вид-во "Світ", 1996.

П.Бондарчук

ГРИЦЕНКО Аделіна Павлівна (10.VI.1930, м.Київ)-дослідник історії української революції і громадянської війни в Україні, д.і.н. (1979), с.н.с. (1971), медаль А.С.Макаренка (1986). Зі службовців. В 1953 закінчила іст.ф-т КДУ 1953-1956-аспірант кафедри історії України КДУ. Наук.кер.-д.і.н., проф.*П.А.Лавров*. Канд.дис. "Робітничий і селянський рух в Донецькому басейні в роки першої світової імперіалістичної війни (липень 1914-лютий 1917 рр.)" захистила в Ін-ті історії АН УРСР, там само захистила докт.дис. "Робітничий клас України в період підготовки та проведення Вел.Жовт. соц.революції (березень 1917-січень 1918 рр.)". З 1957 р. працює в Ін-ті історії ст.лаб., з 1965-с.н.с. відділу жовтневої революції та громадянської

війни, з 1986-п.н.с.-консультант цього ж відділу. У 1980-1989 рр.-член міжвідомчої Ради Президії АН УРСР та Міністерства освіти "Наука-народній освіті". 1980-1989-голова Печерської районної організації товариства охорони пам'яток історії та культури та член Президії міської організації цього т-ва. Досліджувала теми: історія робіт.класу та його організацій в Україні (1917 р.); історія боротьби політич.сил за владу в Україні (1917-1920 рр.); історія Києва та його пам'яток; історія профспілок України. Має більше 70 друк.праць, серед них: Робітничі фортеці соціалістичної революції (К., 1965); Робіт.клас України в Жовт.рев. (К., 1975); Очерки истории профессиональных союзов УССР (К., 1983); Українські робітники на шляху створення націон.робітн. з'їзду 11-14 (24-27) липня 1917 (К., 1992); Політичні сили у боротьбі за владу в Україні (кінець 1917-поч. 1919 рр.) (К., 1993); колек.видання: История рабочего класса Украинской ССР (К., 1967), багатотомні Історія Української РСР; Історія міст і сіл Української РСР: Київська область (К., 1971); История Киева, т.3, Кн.1 (К., 1985) та ін.

В.Животівський

ГРИЩЕНКО Михайло Васильович (22.XI.1941, с.Волосів Андрушівського р-ну Житомирської обл.)-дослідник історії міжнародних відносин, к.і.н. (1985). З селян. У 1969 закінчив іст.ф-т КДУ. У 1969-1972 навчався в аспірантурі. Після парт.роботи 1981-1996 працював в Ін-ті історії АН УРСР н.с.відділу історії міжнар.зв'язків України. Канд.дис. "Куба в ООН: позиція з найважливіших міжнар. проблем (1959-1965)" (наук.кер.д.і.н., чл.-кор. АН УРСР *І.М.Мельникова*) захистив в Ін-ті історії.

Осн.проблематика досліджень-міжнар.зв'язки України. Є автором 16 наук.праць, серед них: Літопис найважливіших подій рад.-кубінської дружби і співробітництва. 1959-1985 рр. (К., 1987); Діяльність товариств дружби з СРСР в країнах соц.співдружності (К., 1987, у співавт.).

В.Печерога

ГУДЗЕНКО Пантелеймон Петрович (9.VIII.1907, с. Дернове тепер Тростянецького р-ну Сумської обл.-17.VIII.1994, м.Київ)-історик-архівіст, археограф, дослідник історії України ХХ ст., д.і.н. (1966), проф. (1968), заслужений діяч науки УРСР (1977). Лауреат Державної премії УРСР в галузі науки і техніки (1980). З селян. В 1931 закінчив істор.ф-т Харків.ін-ту професійної освіти. В 1930-1948-на науково-адміністративній роботі в архівних органах УРСР, 1943-1948-начальник Архівного управління України. В 1947 захистив канд.дис. В 1948-1950 працював в Комісії з історії Великої Вітчизняної війни. В 1950 в Ін-ті історії АН УРСР обіймав посади с.н.с., зав.відділами археографії (1952-1955, 1959), історії соц. і ком.буд-ва. Докт.дис. "Соціалістична націоналізація промисловості в Українській РСР. 1917-1920 рр.". Після реорганізації відділу соціаліст.буд-ва (1964-1977), заст.дир.ін-ту з наукової роботи (1967-1971), з 1977 і до виходу на пенсію 1981-с.н.с.-консультант. Автор праць з історії України новітнього періоду та археографії, відп.ред. і член редколегій ряду фундаментальних праць з історії України. Серед осн.праць: Історія Української РСР в 8-ми тт. 10 кн. (К., 1977, 1978), (член голов.редак.колегії. Відп.ред., автор Т.VI), за яку одержав Держ.премію УРСР в галузі науки і

техніки; Соціалістична націоналізація промисловості в Українській РСР. 1917-1920 рр. (К., 1965); Українська РСР в період громадянської війни 1917-1920 рр., т.2 (К., 1968, у співавт.).

Літ: РЕІУ.-Т.1.-1969.-С.487; УРЕ (2-е вид.).-Т.3.-С.207.

Л.Ткачова

ГУЛЕВИЧ Віктор Наумович (24.XI.1921, м.Київ) - дослідник історії міжнародних відносин, всесвітньої історії, зокрема історії Німеччини, д.і.н. (1982), проф. (1991). Зі службовців. У 1947-1952 навчався на ф-ті міжнародних відносин КДУ, після закінчення якого перебував на викладацькій роботі. У 1952-1955 навчався в аспірантурі КДУ. Під наук.кер. д.і.н. *В.А.Жебокрицького* підготував і в 1956 в КДУ захистив канд.дис. "Російсько-німецькі відносини в період російсько-японської війни і першої російської революції (1904-1907)". Докт.дис. "Боротьба миролюбних сил ФРН проти милітаризму та реваншизму (1955-1969)" захистив там само. В Ін-ті історії АН УРСР працював з 1964 по 1978 с.н.с. відділу нової і новітньої історії. У 1978 разом з відділом був переведений до новоствореного Ін-ту соціальних та економічних проблем зарубіжних країн (з 1991-Ін-т світової економіки і міжнародних відносин НАН України). Основною проблематикою досліджень є соціально-політичні процеси у ФРН. Опублікував понад 120 праць. Брав участь у підготовці багатьох колективних видань, у т.ч.: Соціальна природа буржуазних партій в сучасному капіталістичному світі (К., 1980); Міжнародна солідарність у боротьбі проти фашизму. 1933-1945 (К., 1970); Соціальна структура и соци-

альная политика США, Великобритани, ФРГ, Франції и Канады (К., 1980); Пути формирования и источники пополнения рабочего класса развитых капиталистических стран (К., 1980); ФРН: антидемократичне законодавство і дискримінаційна практика в соціально-політичній сфері (К., 1980); Масовое движение солидарности: традиции и современность (К., 1983) та ін. Автор ряду індивідуальних монографій: Миротлюбні сили ФРН в боротьбі проти милітаризму і реваншизму. 1955-1966 (К., 1968); У боротьбі проти загрози неонацизму в ФРН. 1965-1971 (К., 1972); Класи і політичні партії ФРН (К., 1975); Революционные антивоенные традиции в германском рабочем движении (К., 1988) та брошур: Хто надихає і підтримує неонацизм у ФРН (К., 1971); Зростання воєнно-економічного потенціалу і милітаризація ФРН (К., 1986) та ін. Учасник бойових дій під час радянсько-фінської та Великої Вітчизняної воєн. Нагороджений орденами Вітчизняної війни І-ст., Червоної Зірки, багатьма медалями, у т.ч. "За відвагу" та двома іноземними.

Ю.Курнос

ГУРА Віктор Костянтинович (20.V.1950, м.Київ)-дослідник всесвітньої історії, зокрема історії Африки, Близького Сходу, історії національних меншин в Україні, д.і.н. Зі службовців. У 1967-1972 навчався на іст.ф-ті КДУ. З 1972-1978-стаж.-дослідник, м.н.с. відділу історії країн Заруб.Сходу Ін-ту історії АН УРСР. Канд.дис. "Соціально-політичний розвиток Марокко 1965-1975". Докторська дис. з історії євреїв в Україні. Опубліковано бл. 150 наук.праць. Серед них: Африканські країни соціалістичної орієнтації: проблеми,

перспективи (К., 1981, брош.); Проблемы и пути развития освободившихся стран Африки (К., 1981, у співавт.); Марокко: проблеми зайнятості і соціального забезпечення трудящих // Історичні дослідження. Вип.2 (К., 1976); Радянсько-марокканські відносини // Трибуна лектора, 1975, 12; низка праць про реакційну роль сіонізму. В 1978 перейшов до Ін-ту соціальних і економічних проблем зарубіжних країн АН УРСР.

Ю.Курносів

ГУРБИК Андрій Олександрович (20.VII.1963, с.Звенячин Чернівецької обл.)-дослідник середньовічної історії України, к.і.н. (1992). Зі службовців. У 1985 закінчив іст.ф-т Чернігів. педін-ту. 1985-1989-учитель історії та права, завуч Княжицької СШ (Київська обл.). У 1989-1992 навчався в аспірантурі Ін-ту історії України АН УРСР. Наук.кер.-акад. НАН України *В.А.Смолій*. У 1992 в Ін-ті історії України НАН України захистив канд.дис. "Сільська община на Україні в XIV-60-х роках XVI ст. (соціально-економічний та правовий аспект проблеми)". З 1992 працює в Ін-ті історії України НАН України н.с. відділу історії України середніх віків. З 1996-с.н.с. цього відділу. Досліджує питання аграрної історії України, еволюції сільської громади та звичаєвого права в Україні XIV-XVI століть. Опублікував понад 50 праць, серед них: Копні суди на українських землях у XIV-XVI ст. // УІЖ, 1990, 10; Запорозька Січ і формування органів суду в українській державі // Українська козацька держава: витоки та шляхи історичного розвитку (Матеріали респ.іст.читань) (К., 1991); Еволюція інститутів волосного самоврядування XIV-XVI ст. в

контексті становлення органів місцевого правління Української держави // Українська козацька держава: витоки та шляхи істор.розвитку (Матеріали Третіх Всеукр.іст.читань.-К.-Ч., 1993). Один із авторів колективних праць: Проблеми української історичної медієвістики (К., 1990); Польща-Україна: історична спадщина і суспільна свідомість (К., 1992).

П.Овчаренко

ГУРЖІЙ Іван Олександрович (15.IX.1915, с.Худяки, тепер Черкаського р-ну -31.X.1971, м.Київ)-дослідник історії України XVIII-XIX ст., джерелознавець, д.і.н. (1953), проф. (1955) чл.-кор. АН УРСР (1958). З. селян. В 1932-1934 після закінчення короткотермінових педагогічних курсів вчителював, в 1934-1936 навчався в Черкаському та Полтавському педін-тах. У 1941 закінчив істор.ф-т Одеського ун-ту. Учасник Великої Вітчизняної війни 1941-1945 рр. В 1945-1948 навчався в аспірантурі Ін-ту історії АН УРСР. В 1948 захистив канд.дис. "Повстання турбаївців (1789-1794 рр.)". Наук.кер.-доц. *К.Г.Гуслистый*. Цього ж року призначений на посаду с.н.с. Докт.дис. "Розклад феодально-кріпосницької системи в сільському господарстві України першої половини XIX ст.". У 1955-1958-зав.відділом історії феодалізму, з 1958-заст.дир. Ін-ту історії АН УРСР з наукової роботи. У 1963-1968 одночасно академік-секретар відділення економіки, історії, філософії та права і член Президії АН УРСР. У 1969 зав.відділом історіографії та джерелознавства. Автор понад 250 наук.праць, в яких висвітлюються соціальні рухи, розклад феодально-кріпосн. систе-

ми, розвиток промисловості, с.г., торгівлі, зародження робітничого класу тощо. Підготував 30 кандидатів і 8 докторів наук, був членом експертної комісії ВАК СРСР. Серед його праць: Повстання селян в Турбаях (1789-1793) (К., 1950); Розклад феодально-кріпосницької системи в сільському господарстві України I пол. XIX ст. (К., 1954); Зародження робітничого класу України (кінець XVIII-I пол. XIX ст.) (К., 1958); Боротьба селян і робітників України проти феодально-кріпосницького гніту (з кінця 80-х років XVIII ст. до 1861 р.) (К., 1958); Розвиток товарного виробництва і торгівлі на Україні (з кінця XVIII ст. до 1861 року) (К., 1962); Україна в системі всеросійського ринку 60-90-х років XIX ст. (К., 1968). Видатні радянські історики (К., 1969, у співавт.); Фрідріх Енгельс про Україну (К., 1970).

Лит: Костюк С.П., Грабовецький В.В. Іван Олександрович Гуржій. Бібліографічний покажчик.-Львів.-1965; Іван Олександрович Гуржій. Бібліограф. вчених АН УРСР. ЕИ.-V.2.-1984.-Р.280, 281; РЕІУ.-Т.1.-1969.-С.492; УРЕ (2-вид.).-Т.3.-С.216.

Л.Ткачова

ГУРЖІЙ Олександр Іванович (2.II.1955, м.Київ)-дослідник середньовічної історії України, к.і.н. (1982). Син чл.-кор. АН УРСР *І.О.Гуржія*. У 1977 закінчив іст.ф-т КДУ. З 1977 працює в Ін-ті історії АН УРСР, с.н.с. відділу історії України середніх віків. Канд.дис. "Розвиток феодальних відносин на Лівобережній Україні в першій половині XVIII ст." захистив в Ін-ті історії АН УРСР. Наук.кер.-д.і.н., проф.*Г.Я.Сергієнко*. Досліджує питання історії соціально-економічного розвитку і політичного ста-

новища України в другій половині XVII-XVIII ст. Автор бл. 120 праць, серед них: Еволюція феодальних отношений на Лівобережній Україні в першій половині XVIII в. (К., 1986); Як і коли почала формуватися українська нація (К., 1991 у співавт. з В.А.Смолієм); Еволюція соціальної структури селянства Лівобережної та Слобідської України (друга половина XVII-XVIII ст.) (К., 1994); Українська козацька держава в другій половині XVII-XVIII ст.: кордони, населення, право (К., 1996); брошури: Українська козацька держава в другій половині XVII ст.: територіальні межі та населення // Ін-т історії України НАН України. Історичні зошити. 9 (К., 1992); Право в українській козацькій державі (друга половина XVII-XVIII ст.) (К., 1994). Нагороджений медаллю АН УРСР з премією для молодих учених.

П.Овчаренко

ГУСЛИСТИЙ Кость Григорович (1.X./18.IX.1902, м.Олександрівськ Катеринославської губ., тепер м.Запоріжжя-21.II.1973, м.Київ)-дослідник історії України періоду середніх віків, укр.культури та етнографії, д.і.н. (1963), чл.-кор. АН УРСР (1969). Заслуж. діяч науки УРСР (1968). З робітників. Закінчив Дніпропетровський ІНО (1926). Аспірант Дніпропетровської кафедри українознавства (1928-1930, кер.- акад.Д.І.Яворницький) та Харківського НДІ історії укр.культури (1930, 1931, кер.-акад. Д.І.Багалій). Керівник іст.сектора в НДІ Т.Шевченка (Харків-Київ) та н.с. Ін-ту історії ВУАМЛІН (К., 1934-1936). Н.с. (1936-1945) та зав.відділом (1945-1947) історії феодалізму Ін-ту історії АН УРСР. 1939 захистив канд.дис. В роки війни перебував в

евакуації в Уфі та Москві (1941-1944). Директор ЦДІА УРСР (1944, 1945). Доц.Київ.пед.ін-ту (1944-1955). Заст.директора з наукової роботи та зав.відділом етнографії ІМФЕ АН УРСР (1954-1971). Докт.дис. "Вопросы истории Украины и этнического развития украинского народа (период феодализма)" (КДУ, 1963, за сукупністю). Член президії і заст.голови Респ.правління УТОПІК (1966-1971). Мав урядові нагороди. Один з основних авторів I тому двотомної праці "Історія Української РСР" (1953, 1955, 1967, 1969). Керував підготовкою колект.монографії "Українці" (у скороч.вигляді опубліковано в I томі "Народы европейской части СССР" серії "Народы мира" (М., 1964). Член редколегії УРЕ, "Історії укр.мистецтва", "Історії міст і сіл УРСР. Київська обл." тощо. Співавтор видань "Історія України: Короткий курс" (К., 1940); "Нариси історії України" (Уфа, 1942, 1943). Осн.праці: Повстання селян в селі Турбаях: Зб.док. (Харків, 1932. Упорядник); Нариси з історії України, Вип.I: Київська Русь і феодальні князівства XII-XIII ст. (К., 1937, разом з Ф.О.Ястребовим), Вип.2: Україна під литовським пануванням і захоплення її Польщею (з XIV ст. по 1539 р. (К., 1939), Вип.3: Визвольна боротьба українського народу проти шляхетської Польщі (К., 1941); Історико-етнічний розвиток українського народу в другій половині XVII-першій половині XIX ст. // НТЕ, 1961, 3; К вопросу об этногенезе и начальном этапе этнического развития украинской народности (М., 1964; VII Междунар. конгресс антропологии и этнографич.наук); До питання про утворення української нації (К., 1967).

Лит.: УРЕ-I-XVI-1964.-С.537; РЕІУ.-I-1969, 494; УРЕ-2.-III-1979.-219; Крупницький Б. Українська історична наука під

советаи, 1920-1950. (Мюнхен.-1957.-С.66, 71, 72); Рильський М. Слово про історика (Веч.Київ.-1958.-27 жовт.); К.Г.Гус-лиций: Біобібліогр.покажчик.-К.-1972.

С.Білокінь

ГУТЯНСЬКИЙ Степан Корнійович (1.VIII.1916, с.Губарівка Богодухівського р-ну Харківської обл.-14.VI.1979, м.Київ)-дослідник з історії культури України, к.і.н. (1962), с.н.с. (1966), заслужений працівник культури Української РСР. З селян. У 1938-1945 навчався на заоч.відділенні іст.ф-ту Житомирського держ.пед.ін-ту. Трудовий шлях його пролягав через завод, комсомольську та партійну роботу. В ін-ті історії АН УРСР працював з 1958 по 1979 після закінчення при ньому аспірантури (1955-1958). Канд.дис. "Культурне будівництво на Україні в роки громадянської війни. 1919-1920 рр". У 1958-1964 працював м.н.с. відділу історіографії та джерелознавства, з 1964-с.н.с. того самого відділу. У 1959 призначений директором Центральної наукової бібліотеки АН УРСР. Автор понад 60 наук.праць про становлення, зміцнення і розвиток укр.культури, в т.ч. колектив.праць: Великий советский народ (К., 1976); Ленінська теоретична спадщина в українській історіографії (К., 1969); Розвиток історичної науки на Україні за роки радянської влади, (К., 1973), багатотомної "Історії Української РСР" та ін. Опублікував монографії: Здійснення ленінських принципів народної освіти на Україні (К., 1960); Ленін і культурне будівництво на Україні. 1917-1920 (К., 1965); брошури та наукові статті з історії укр.культури. Учасник Великої Вітчизняної війни, нагороджений орденом "Знак Пошани" та багатьма медалями.

Ю.Курносів

ДАНИЛЕНКО Василь Михайлович (4.IV.1954, с.Карапиші Миронівського р-ну Київської обл.)-дослідник загальної історії, міжнародних зв'язків Укр., д.і.н. (1995), лауреат премії для молодих учених АН УРСР (1987). З селян. Закінчив Карапишівську СШ. У 1971-1976 навчався на іст.-пед.ф-ті Київського пед.ін-ту. Працював учителем історії в сільській школі на Київщині. У 1977-1982 навчався в аспірантурі Ін-ту історії АН УРСР, служив в армії. У 1983 захистив канд.дис. "Економічне й науково-технічне співробітництво Югославії з країнами-членами РЕВ (1964-1980)" під кер. професора *П.С.Соханя*. Протягом 1982-1991 працював м.н.с., н.с., с.н.с. відділу історії зарубіжних соціалістичних країн Ін-ту історії АН УРСР. З 1991-зав.сектором слов'янських джерел, вчений секретар Ін-ту укр.археографії і джерелознавства НАН України. Док.дис. "Україна в наукових та науково-технічних зв'язках східноєвропейських країн (1950-80-і рр.)". Брав участь у підготовці ряду колективних монографій, УРЕ. Автор понад 50 наук.праць, в т.ч.: Співробітництво Югославії з країнами-членами РЕВ (К., 1987); Українська РСР в науково-технічному співробітництві з країнами соціалізму (1945-1970 рр.) (К.,1988, у співавт.); Україна в міжнародних науково-технічних зв'язках (К., 1993); Співробітництво країн-членів РЕВ: критичний аналіз проблем (К., 1989); Відрядження вчених та спеціалістів України за кордон у 70-80-х роках // Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. Респ.міжвід.зб. (К., 1992); Українська археографія // Вісник Міжнародної Асоціації українців, 1993, 1.

Л.Ткачова

ДАНИЛЕНКО Віктор Михайлович (25.XI.1949, с.Карапиші Миронівського р-ну Київ.обл.)-дослідник історії України та укр.культури ХХ ст., д.і.н. (1990), професор (1995), заслуж. діяч науки і техніки України (1996). З селян. По закінченні школи навчався у Ржищівському педуч-щі, в 1969-1974-на іст.-пед. ф-ті Київ.держ.пед.ін-ту. У 1974-1978 навчався в аспірантурі Ін-ту історії АН УРСР, служив в армії. У 1978 захистив канд.дис. "Братерське співробітництво Української РСР і Російської Федерації у розвитку освіти і науки (1926-1937 рр.)" під наук.кер. д.і.н., проф.*П.П.Гудзенка*. Працював м.н.с., с.н.с. З 1990 працює зав.відділом історії культури укр.народу. Докт.дис. "Робітничий клас в культурному будівництві на Україні (друга половина 20-х-середина 30-х років)". Підготував 12 канд.іст.наук. Досліджує питання історії укр.культури, переважно 20-30-х рр., проблеми українізації, міжслов'янських культурних взаємин. Автор близько 150 наук.праць, серед яких: Сотрудничество УССР и РСФСР в области образования и науки в период построения социализма (К., 1981); Рабочий класс и культурная революция на Украине (К., 1986); Сталінізм на Україні: 20-30-і роки (К., 1991, у співавт.); Сталінізм і укр.інтелігенція (К., 1991, у співавт.); Історія України. Навч.посібник (К., МНВП "Теал", 1993, у співавт.); Всесвітня історія ХХ ст. Навч.вид-ня (К., 1994, у співавт.); Історія України. Хронологія (К., 1995, у співавт.); Академік Степан Смаль-Стоцький. Життя і діяльність. 1859-1938 рр. (К., 1996, у співавт.); Всесвітня історія. Хронологія основних подій (К., 1997, у співавт.); Історія України. Навч. Посібник

(К., 1997, у співавт.). Брав участь, як автор, у підготовці багатотомних видань: "Історія Української РСР", "Історія Києва", "История рабочего класса СССР", "Нариси історії укр.інтелігенції" та ін.

Літ.: Колодезева С.П. Захист докторської дисертації В.М.Даниленком // УІЖ.-1990.- 2; Хто є хто в Україні. Біографічний довідник. - К., 1997.-С. 76-77.

Г.Брега

ДАНИЛЬЧЕНКО Олександр Петрович (20.V.1951, м.Берислав Херсонської обл.)-дослідник історії міжнаціональних відносин, к.і.н. (1983). Зі службовців. У 1978 закінчив істор.ф-т КДУ. Працював асистентом каф-ри історії КПРС Запорізького пед. ін-ту. У 1978-1982 навчався в аспірантурі Ін-ту історії АН УРСР. Під кер. д.і.н., проф. *Р.Г.Симоненка* підготував і в 1983 захистив в Ін-ті історії АН УРСР канд.дис. "Спорудження Байкало-Амурської магістралі-патріотичний подвиг радянського народу (На прикладі участі трудящих Української РСР)". З 1982-м.н.с, н.с., с.н.с. відділу історії дружби народів Ін-ту історії АН УРСР. В 1993 р. перейшов на іншу роботу. Досліджував історію зв'язків українського народу з інш. народами, окремі проблеми історії України. Опублікував понад 30 праць, серед яких монографія "Сооружение Байкало-Амурской магистрали-патриотический подвиг советского народа (На примере участия трудящихся Украинской ССР) (К., 1985); Етнічні групи Півдня України: економічне та соціально-політичне становище на початку 20-х рр. XX ст. (К., 1993); брав участь в колективних працях: Дружба и братство русского и украинского

народов (К., 1982, т.2); Рабочий клас в укрєплєннї дружбы народов ССР (К., 1988); ст.: Сталїнські репрєсії проти болгарського населєннє Укрєїни // Болгарське населєннє Півдня Укрєїни: Дослїдженнє і документи (Запорїжжє, 1993); Південь Укрєїни: повернєннє в майбутнє // Віче, 1995, 1 та ін.
Г.Бєра

ДАНИЛЮК Юрїй Зїновїйович (17.VII.1958, м.Київ)-дослїдник історїї Укрєїни ХХ ст., к.і.н. (1991), заслужений працївник культури Укрєїни (1993). Зї службовцїв. У 1980 закінчив іст.ф-т Київського ун-ту. З 1980-в Ін-ті історїї АН УРСР, захистив канд.дис. "Розвиток громадських форм історичного краєзнавства в 1960-1980-х рр.". Наук. кер.-д.і.н., акад. АН Укрєїни *П.Т.Тронько*. Проїшов шлях стажїста-дослїдника, м.н.с., н.с., п.н.с. віддїлу рєгїональних проблем історїї Укрєїни. В 1993 Кабїнетом Міністрїв Укрєїни затверджений заст.Голови Головної редколегїї наук.документ.серїї книг "Реабїлітованї історїєю". Голов.ред.ж. "З архївїв ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ". В 1991 на I установчому з'їзді обраний заст.Голови правлїння Всеукрєїнської спїлки краєзнавцїв. Є автором бл. 100 наук.праць, серед них: Пам'ятники історїї і культури Укрєїнської РСР (К., 1987); Історичне краєзнавство в Укрєїнській РСР (К., 1989); Досвід і проблеми охорони пам'яток історїї та культури в Укрєїнській РСР (К., 1989); Рєпрєсованє краєзнавство (К., 1992); Реабїлітованї історїєю (К., 1992); З любов'ю до Укрєїни. (К., 1995); Кримські татари 1944-1994 (К., 1995); Опозицїя в Укрєїни (друга половина 50-х-80-ї рр. (К., 1996).

Г.Бєра

ДЕМИДЕНКО Лариса Антонівна (9.III.1937, м.Київ-1983, м.Київ)-дослідник історії Болгарії, к.і.н. (1967). З робітників. У 1959 закінчила іст.ф-т Московського держуніверситету ім. М.В.Ломоносова. В 1969 працювала в Ін-ті мистецтвознавства, фольклору та етнографії. АН УРСР. Захистила канд.дис. "Культура та побут болгарського населення в УРСР". З 1969 м.н.с. відділу зарубіжної історіографії Ін-ту історії АН УРСР. Була членом правління Українського відділення Товариства радянсько-болгарської дружби і членом редакційної комісії Секції суспільних наук Українського Товариства дружби і культурного зв'язку із зарубіжними країнами. З 1.IX.1972 р. перейшла на викладацьку роботу. Опублікувала монографію "Культура и быт болгарского населения УССР (На материалах колхозов болгарского района Одес.обл.)" (К., 1970) та бл. 10 наук.статей.

О.Колпакова

ДЕМКІВСЬКИЙ Анатолій Васильович (25.VII.1936, с.Мазепинці Білоцерківського р-ну Київ.обл.)-дослідник економічної історії України, к.е.н. (1974). З селян. В 1966 закінчив ВПШ при ЦК КП України, в 1968-економічний ф-т Київ.ун-ту, в 1972-аспірантуру по кафедрі політичної економії Київ.ун-ту. В 1972-1976-м.н.с. відділу зарубіжної історіографії Ін-ту історії АН УРСР. В 1974 захистив канд.дис. на тему: "Критика буржуазно-націоналістичних фальсифікацій економічної основи соціалізму". Опубліковано 10 статей. В 1976 перейшов на викладацьку роботу. Серед праць: Критика буржуазно-націоналістичних фальсифікацій розвитку економіки Радянської України.-В кн.: Крити-

ка сучасних буржуазних та опортуністичних теорій у курсі політичної економії соціалізму (К., 1974).

Л.Ткачова

ДЕНИСЕНКО Галина Григорівна (25.VII.1951, м.Коростень Житомирської обл.)-історик-краєзнавець, к.і.н. (1986). З робітників. У 1973 закінчила іст.ф-т КДУ. Працювала вчителем історії та англ. мови в СШ, зав.сектором Музею історії Великої Вітчизняної війни, з 1979-в Ін-ті історії АН УРСР, у 1986 тут захистила канд.дис. "Трудова активність молоді в ході відбудови промисловості і сільського господарства під час Великої Вітчизняної війни, 1943-1945". Наук.кер.-д.і.н. *М.В.Коваль*. Автор понад 50 друк.праць, серед них: моногр. "Трудовой подвиг молодежи: Из истории восстановления народного хозяйства Украинской ССР" (К., 1989); "История завода "Арсенал" им. В.И.Ленина" (К., 1986); каталог-справочник "Памятники истории и культуры Украинской ССР" (К., 1987); Материалы к "Своду памятников: Запорожская область" (К., 1990); "Житомирская область" (К., 1991) та ін. Зараз-с.н.с. відділу історико-краєзнавчих досліджень Ін-ту історії України НАН України:

О.Корнієвська

ДЕПЕНЧУК Лариса Петрівна (15.VI.1952, м.Київ)-дослідник історії науки і техніки, к.філос.н. (1979). Зі службовців. У 1974 закінчила філос.ф-т КДУ. У 1974-1975 навчалася в аспірантурі на каф.філос. Дніпроп.держ.ун-ту, 1975-1977-КДУ. Наук.кер.-д.філос.н., проф. *І.В.Бичко*. У 1978-1980-редактор відділу л-ри з філософії та права вид-ва Наукова думка" АН УРСР. У 1979 в КДУ захисти-

ла канддис. "Становлення теоретичного знання і рівні його систематизації". У 1980-1986 працювала в Ін-ті історії АН УРСР: 1980-1986-м.н.с.; н.с. відділу історії природознавства і техніки. Досліджує проблеми філософії історії науки та історико-науковознавчої методології. Опублікувала бл. 30 праць, серед них: Преимущество в развитии естествознания (К., 1988); Богдан Кістяківський (К., 1995). Одна з авторів колективних праць: Мирозрание и естественно-научное познание (К., 1983); Полонська-Василенко Н.Д. Українська Академія наук (Нариси історії)-Мюнхен, 1955-1958.-Ч.1-2. Перевидання з передмовою, примітками і коментарями (К., 1993). В 1986 перейшла на роботу до Ін-ту надтвердих матеріалів АН УРСР.

П.Овчаренко

ДЕРЖАЛЮК Микола Степанович (2.II.1951, с.Капустинці Володарського р-ну Київської обл.)-дослідник проблем всесвітньої історії, історії Угорщини, д.і.н. (1993). З селян. У 1973 закінчив іст.ф-т КДУ і був зарахований до аспірантури кафедри історії зарубіжних соціалістичних країн Європи. З 1974 по 1978 навчався в аспірантурі Ін-ту історії партії ЦК УСРП в Будапешті. У 1978 там само захистив канддис. "Роль угорської комуністичної еміграції, яка проживала у Радянському Союзі, в Великій Вітчизняній війні". Наук.кер.-Іштван Пінтер. 1979-1983-м.н.с. відділу історії та міжнародних відносин соціалістичних країн Ін-ту історії АН УРСР. У 1993 в Ін-ті історії України НАН України захистив докт.дис. "Угорська політична еміграція в Європі у міжвоєнний період (20-30-і рр.)". Автор бл. 70 наук.праць, серед них моногр: Коли хазяїн на-

род (К., 1984); Венгерские интернационалисты в Великой Отечественной войне (К., 1985); Угорські демократи проти тоталітаризму (20-30-і рр.) (К., 1993); Трагедия социалистической идеи (К., 1993) та ін. У 1993-1996-провідний н.с.відділу міжнародних зв'язків Ін-ту історії України НАНУ. У 1996 перейшов на іншу роботу.

О.Корнієвська

ДЗИРА Ярослав Іванович (2.V.1931, с.Трушевичі Старосамбірського р-ну Львів.обл.)-історик-джерелознавець, історіограф, літературознавець, мовознавець, перекладач, к.філол.н., акад. Києво-Могилянсько-Мазепинської акад. (Канада, 1991), член Спілки письменників України (1991), заст.голови Укр.істор.тов-ва (США, Нью-Йорк). З селян. В 1948-1952 вчителював. В 1947 був виключений з 10 кл., а в 1949 звільнений з учительської роботи за звинуваченням в українському буржуазному націоналізмі, працював у райфінвідділі. У 1952 закінчив Дрогобицький учител. ін-т, 1958-філол. ф-т Київ.ун-ту. В 1958-1961-аспірант Ін-ту літератури ім.Т.Г.Шевченка. В 1962-1972-м.н.с. Ін-ту історії АН УРСР. У 1968 захистив канд.дис. "Літопис Самійла Величка і творчість Т.Шевченка" у Одеському ун-ті ім. Мечникова. Наук.кер.-акад. О.Білецький. У 1972 був звільнений з роботи "за пропаганду буржуазно-націоналістичних ідей і дружні взаємини з репресованими дисидентами" (офіційно-за скороченням штатів). Протягом 17 років йому було фактично заборонено друкуватись, а іншим посилатись на його праці. 11 років не працював. В 1983-1990 працював учителем вечірньої школи. В 1995 Постановою Бюро Президії НАН України від

26.XII.1994 поновлений на роботі в Ін-ті історії на посаді с.н.с. Автор понад 200 публікацій, серед них: Літопис Самовидця (К., 1971); Диктант для цілого народу (К., 1989); Найдорожчий скарб (К., 1990); Гетьмани України (К., 1991); Іван Виговський як рефератор українського правопису та основоположник національної діалектології (К., 1996); Михайло Грушевський та Козацьке літописання (Нью-Йорк-Торонто, 1993). Чия ж насправді "Історія русів" // Слово просвіти, 1996, 6.

Л.Ткачова

ДЗЮБА Олена Миколаївна (29.IV.1945, с.Небилиця Київської обл.)-дослідник історії України середніх віків, к.і.н. (1983). З селян. У 1969 закінчила іст.ф-т КДУ. У 1969-1970-н.с. Центр. держ.архіву-музею літератури та мистецтва в Києві. У 1970-1991 працювала в Ін-ті історії АН УРСР: 1970-1975-перекладач відділу зарубіжної історіографії, 1975-1985-м.н.с. відділу історії феодалізму, 1985-1991-с.н.с. сектора історичних зв'язків України з зарубіжними країнами, з 1997-в.о. с.н.с. Ін-ту історії України НАН України. У 1983 в Ін-ті історії АН УРСР захистила канд.дис: "Роль освіти у зміцненні зв'язків українського народу з російським і білоруським (друга половина XVI-перша половина XVII ст.)". 1991-1997 зав.сектором Ін-ту україн.археографії і джерелознавства. Досліджує питання формування і розвитку української народності, проблеми джерелознавства, історії української культури та міжнародних культурних зв'язків українського народу в період феодалізму. Опублікувала бл. 70 праць, серед них: Просвещение на Украине. (Вторая пол. XVI-первая пол. XVII

вв.) (К., 1987); Статути братських шкіл. (Пам'ятки братських шкіл) (К., 1988). Одна із авторів колективних праць: Історія Української РСР.-Т.1.-Ч.2 (К., 1979); Історія Української ССР.-Т.2 (К., 1982); Історія Києва.-Т.1 (К., 1982); Антологія педагогічної думки Давньої Русі (М., 1985); Українська радянська літературна енциклопедія.-Т.1 (К., 1989); Феодалізм на Україні. Зб.наук.праць (К., 1990). В 1991 перейшла на іншу роботу.

П.Овчаренко

ДІДЕНКО Григорій Дем'янович (3.XII.1911, м.Бахмач, тепер Чернігівської обл.)-дослідник історії України; д.і.н. (1963), професор (1965). З робітників. 1928-1930-працював на залізниці і вчився на вечірньому робітфаці. В 1934 закінчив істор.ф-т Ніжинського пед.ін-ту, в 1942-ВПШ, в 1949-Академію суспільних наук при ЦК КПРС, в цьому самому році захистив канд.дис. У 1933-1936 і 1952-1957-викладав у вузах України. 1939-1951-на звільненій партійній роботі, в 1951-1954-директор Інституту історії партії при ЦК КП України, 1954-1956-заст.головного вченого секретаря Президії АН УРСР, в 1957-1965 с.н.с. Інституту історії АН УРСР. В 1965 перейшов на роботу зав.кафедрою м.-л. Київ.торг.-економ.ін-ту. Досліджував історію України рад.періоду: Наук.праці: Зміцнення Рад.влади на селі після перемоги Жовтневої революції (1918) (К., 1957); Рабочий класс Украины в годы восстановления народного хозяйства (1921-1925) (К., 1962).

Лит.: РЕІУ.-Т.2.-1970.-С.34.

Л.Ткачова

ДМИТРІЄНКО Марія Федорівна (псевд.: Данка Мар'яненко) (19.III.1935, м.Таганрог Ростовської обл., РФ)-дослідник історії України середніх віків, геральдики історіограф, д.і.н. (1985), заслужений діяч науки і техніки України (1995). Зі службовців. У 1958 закінчила істор.-філос.ф-т Київ.ун-ту. 1958-1963-м.н.с., ред. Держполітвидаву УРСР та ж."Наука і життя". 1963-1965 навчалася в аспірантурі Ін-ту історії АН УРСР. У 1965 захистила в Ін-ті історії АН УРСР канд.дис. "Більшовицька преса України 1917-1918 рр. як історичне джерело". Наук.кер. чл.-кор. АН УРСР, д.і.н. *І.О.Гуржій*). У 1965-1972, 1986-1994 м.н.с., с.н.с., п.н.с., зав.сектором історичної географії і картографії, з 1994-зав.відділом спеціальних історичних дисциплін Ін-ту історії України НАН України, у 1973-1986-м.н.с. ЦНБ АН УРСР, с.н.с. відділу наукової інформації з суспільних наук АН УРСР. У 1985 захистила докт.дис. "Листівки більшовицьких організацій України як історичне джерело. 1917-1920 рр.". Бере участь у діяльності громад.організацій, зокрема "Просвіти", в жіночому русі, в комісіях Верховної Ради та Президента України, тощо. Опублікувала понад 400 праць, статей, рецензій, оповідань, серед них "Веласкес" (М., 1965); Більшовицька преса України як історичне джерело (К., 1967.; Л.-М., 1979); Листівки більшовицьких організацій України 1917-1920 рр. як історичне джерело (К., 1983); підручник "Спеціальні історичні дисципліни" (К., 1992, у співавт.), Нагороди України: Історія, факти, документи: у 3-х т. (К., "Українознавство", фірма APC-Ukraine, 1996) та ін.

Г.Берега

ДОБРОВ Геннадій Михайлович (9.III.1929, м.Бахмут (Артемівськ) Донец.обл.-4.I.1989, м.Київ)-дослідник історії науки і техніки, наукознавства, д.екон.н. (1967), проф., чл.-кор. АН УРСР (1988), чл.-кор. Міжнародної академії історії науки (1965), акад.Міжнародної академії гуманітарних і природничих наук (1978). З робітників. У 1950 закінчив Київський політехнічний ін-т, механ.-машинобуд. ф-т. У 1950-1953 навчався під керів. д.т.н., проф. С.В.Шухардіна в аспірантурі Ін-ту теплоенергетики АН УРСР. У 1953 захистив канд.дис. "Першість СРСР у створенні вугледобуваючих комбайнів". У 1953-1955-н.с. Ін-ту теплоенергетики АН УРСР, 1955-1961-секр.Київ.обкому ЛКСМУ, 1963-1970-с.н.с., зав.відділом історії техніки Інституту історії АН УРСР. У 1967 захистив в Ін-ті економіки АН УРСР докт.дис. по монографії "Наука о науке. Введение в общее науковедение" (К., 1966). У 1971-1976-заст.дир.Ін-ту кібернетики АН УРСР, 1976-1983-кер.наук.напряму у Міжнар. ін-ті системного аналізу, 1984-1986-заст.дир. РВВС АН УРСР, 1986-1989-кер. Центру досліджень наук.-тех. потенціалу та історії науки АН України. Опублікував понад 500 праць, серед них: Наука о науке. Введение в общее науковедение (К., 1966, 1970, 1989); Век великих надежд: судьбы научно-технического прогресса XX ст. (К., 1964, у співавт.); Потенциал науки (К., 1969, у співавт.); Управління наукою (К., 1971); Прогнозирование науки и техники (М., 1977); Научно-технический потенциал (К., 1987); ст. "Новий погляд на історію заснування Академії наук України" // Вісник АН УРСР, 1989, 4 та ін. Нагороджений орденом "Знак Пошани", орденом

НДР "Червоний прапор праці" I ст., медалями СРСР.

Літ.: Геннадий Михайлович Добров (1929-1989): Библиогр.указатель. (К.-1990); Академия наук Украинской ССР: история и современность.-К.-1990.-С.357.

Г.Брега

ДОРОШКО Микола Савович (9.X.1962, с.Цвітна Олександрівського р-ну Кіровоградської обл.)-дослідник історії України 20-30-х рр. XX ст., к.і.н. (1990). З селян. У 1984 закінчив іст.ф-т Київ.ун-ту.

1984-1986-служив в армії, офіцер. 1986-1988-асистент кафедри історії КПРС Кіровоградського пед.ін-ту. 1988-1991-аспірант кафедри політичної історії Київ.ун-ту. Наук.кер.-д.і.н., проф. Колесник В.Ф. В 1990 р. в Київ.ун-ті захистив канд.дис. "Формування керівних господарських кадрів в промисловості Української УРСР (1926-1932 рр.)". 1991-1997-н.с. Ін-ту історії України НАН України. Досліджує проблеми формування партійно-державної номенклатури в УРСР та зміцнення її позицій в умовах утвердження тоталітарного режиму (1920-1933 р.). Опублікував ряд праць, з них: Формування більшовицької партійно-державної номенклатури в Україні в 20-і роки // (УІЖ, 1993, 9); Партійно-державна номенклатура в Україні: критерії добору, джерела формування та механізм утворення (1919-1927 рр.) // Проблеми історії України: факты, судження, пошуки.-Вип.3.-К., 1994.

В.Животівський

ДУБИНА Кузьма Кіндратович (23.X.1906, с.Підгороднє, тепер с Новопаклівка, Межівського р-ну

Дніпропетр.обл.- 22.IX.1967, м.Київ)-дослідник історії, України періоду Великої Вітчизняної війни, д.і.н. (1966), професор (1962), засл. діяч науки УРСР (1967). У 1936 закінчив Ленінградський ін-т журналістики. Працював в РАТАУ, навчався в Ін-ті червоної професури. У 1939-1941-зав. каф. м.-л. Київ. авіацін-ту. 1941-1943-лектор ЦК КП(б)У. В 1943-1949-дир. Держполітвидаву УРСР. У 1949 в Академії сусп. наук при ЦК КПРС захистив канд. дис. З 1951 по 1956-на викладацькій роботі у вузах Києва. В 1956-1964-директор Ін-ту підвищення кваліфікації викладачів сусп. наук при Київ. ун-ті. З 1964 до останніх днів життя-дир. Ін-ту історії АН УРСР. Був головою Вченої ради Ін-ту, членом вчених рад КДУ та Ін-ту іст. партії при ЦК КПУ, голов. ред. УІЖу, відп. ред. РЕІУ, членом ред. колегії ж. "Комуніст України". Очолював правління Укр. добровільного тов-ва охорони пам'ятників історії та культури. За сукупністю робіт по темі "Ленінська теорія соціалістичної революції" захистив докт. дис. Підготував 18 канд. істор. наук. Редактор і співавт. праць: Історія Української РСР (в 2-х т.) (К., 1967); Українська РСР у Великій Вітчизняній війні Рад. Союзу 1941-1945 рр. (в 3-х т. К., 1967-1969). Серед понад 70 його наук. публікацій: 778 трагічних днів Києва (К., 1945); Ленінська теорія соціалістичної революції і її всесвітньо-історичне значення (К., 1959); В годы тяжелых испытаний (К., 1962); Історія Української РСР (Наук.-попул. нарис) (К., 1967, у співавт.). Нагороджений орденами Червоного Прапора, Трудового Червоного Прапора, "Знак пошани", шістьма медалями СРСР,

а також Бойовим Хрестом і двома медалями Чехословаччини.

Літ.: РЕІУ.-Т.2.-К., 1970.-С.96; ЕИ.-V.1.-1984.-Р.766; До 60-річчя з дня народження К.К.Дубини // УІЖ.-1966.- 10; Кузьма Кіндратович Дубина // Робіт.газет.-24 вересня 1967 (Некролог); Гудзенко Л.М., Шелюх Т.М. Бібліографія наукових і науково-популярних праць К.К.Дубини // УІЖ.-1966.- 10.-С.142-144; Коментар до кн.: Лисяк-Рудницький І. Історичні есе.-Т.2.-К., 1994.-С.532, 533.

В.Даниленко

ДЯДИЧЕНКО Вадим Архипович (17./30.V.1909, м.Чернігів-24.VIII.1973, м. Київ)-дослідник сусп.-політ.історії Лівобережної України XVII-XVIII ст., д.і.н. (1961), проф. (1962). Син службовців-статистиків. Закінчив соц.-ек.відділ Чернігівського ін-ту соц.виховання (ІНО, 1929). Доц.Миколаївського педін-ту (1929) до ліквідації іст.ф-ту в цьому ін-ті (1935). Асистент Ін-ту історії УАМЛІН (з VIII.1935). Аспірант (з IX.1936), м.н.с. (з 1938), с.н.с. (з 1940) Ін-ту історії АН УРСР. Канд.дис. "Семен Палій" (захист. 17.VI.1940). С.н.с. (1940-1948, у Києві, Уфі, Москві й Києві), 1948-1955-в.о.зав.від. історії феодалізму; 1955-1961-с.н.с. Ін-ту історії АН УРСР. Докт.дис. "Нариси суспільно-політ.устрою Лівобережної України кінця XVII-поч. XVIII ст." (захист 1960, вид.: К., 1959). Зав.відділом історії феодалізму (з 1961). За сумісництвом доц. (1935-1959), проф. (з 1962) КДУ. Брав участь у колективних працях: Нарис історії України (Уфа, 1942); Історія УРСР в 2 т. (1953, 1955); Визвольная війна 1648-1654 рр. і возз'єднання України з Росією (К., 1954); Очерки истории исторической науки в СССР, т.1 (1955); 250 років Полтавської битви. (К., 1959); Розвиток

історичної науки в Українській РСР (К., 1970). Співавтор шкільних підручників з історії УРСР. Осн.праці: Мазепа-зрадник українського народу (К., 1946); Розгром шведських загарбників на початку XVIII ст. (К., 1950); Критика буржуазно-націоналістичної фальсифікації історії України кінця XVII-першої чверті XVIII ст. // Наукові записки Ін-ту історії АН УРСР, кн.VI, 1954; Антифеодальні повстання в Росії і на Україні в XVII-XVIII ст. (К., 1954); Суд і судочинство на Лівобережній Україні в кінці XVII-на поч. XVIII ст. // Вісник АН УРСР, 1958, 8; Полтавська битва (К., 1962); Допоміжні історичні дисципліни: Короткий курс (К., 1963, у співавт.); Нариси з історії СРСР: Епоха феодалізму (К., 1971).

Літ.: ЕУ, II.-1955.-С.615; Учені вузів УРСР (1968), 155; РЕІУ, II.-1970.-С.102; Дубровський В. Найновіша советська концепція історії України (Укр.збірник.- Кн.6.-Мюнхен.-1956); Оглоблин Ол. Думки про сучасну українську советську історіографію.-Нью-Йорк.-1963; Гордієнко Б., Захарчишина П. Обговорення короткого курсу посібника "Допоміжні історичні дисципліни" // Наук.-інформ.бюл. АУ УРСР.-1964.- 4;ЕИ.-V.1.-1984.-Р.664.

С.Білокінь

ДЯТЛЕНКО Микола Дмитрович (26.XI.1914, с.Куличка Сумської обл.)-дослідник історії України періоду другої світової війни, к.і.н. (1955). З селян. У 1946 закінчив філол.ф-т КДУ. 1946-1950 працював у МЗС УРСР, 1950-1951-зав.відділом ж. "Україна", 1951-1952-ред.ж. "Більшовик України". В 1955 закінчив Академію суспільних наук при ЦК КПРС, де спеціалізувався в галузі історії міжнародних відносин і світового робітничого та національно-

визвольного руху. У 1955-1959-ред. ж. "Комуніст України", зав.ред. в "УРЕ", 1959-1964-на творчій роботі-літератор-перекладач. У 1964-1974 працював с.н.с. відділів історії зарубіжних країн Сходу, нової та новітньої історії, Великої Вітчизняної війни Ін-ту історії АН УРСР. Канд.дис. "Боротьба СРСР проти використання Сполученими Штатами Америки ООН як засобу агресії проти Китаю та Кореї (1950-1953 рр.)", яку захистив в Академії суспільних наук при ЦК КПРС. Досліджував проблеми міжнародної солідарності у боротьбі проти фашизму, питання антифашистського опору в Німеччині, Австрії та ін. країнах Європи. Опублікував понад 50 праць, є одним із авторів колективних робіт: Україна і Близький та Середній Схід (К., 1968), Міжнародна солідарність в боротьбі проти фашизму. 1933-1945 рр. (К., 1970). Учасник Великої Вітчизняної війни 1941-1945 рр. Бойові нагороди: два ордени Червоного Прапора, орден Червоної Зірки та 7 медалей. З 1974 на творчій роботі.

П.Овчаренко

ЄВСЕЄНКО Ірина Вікторівна (17.VII.1962, м.Київ)-дослідник історії українсько-чесько-словацьких відносин, к.і.н. (1996). З робітників. У 1989 р. закінчила іст. ф-т Київ. ун-ту. З 1990-в Ін-ті історії АН УРСР: працювала ст.лаборантом, навчалась в аспірантурі, захистила канд.дис. "Українсько-чесько-словацькі культурні зв'язки в міжвоєнний період" (наук.керівник-к.і.н. *С.В.Віднянський*); працювала м.н.с., з 1996-н.с. відділу історії міжнародних зв'язків України. Досліджує історію Чехословаччини, міжнародних зв'язків України

(гол.чином-України з Чехословаччиною). Є автором 7 наук.статей.

О.Кручек

ЄВСЄЄВ Іван Федорович (22.II.1912, с.Старий Салтів тепер Вовчанського р-ну Харків.обл.-7.VII.1973, м.Київ)-дослідник історії східно-європейських країн, д.і.н. (1966). З робітників. У 1928-1933 працював робітником на підприємствах Харкова. В 1933 за путівкою комітету комсомолу Харків.електромеханічного з-ду був відряджений на навчання до Харків.юридичного ін-ту, який закінчив в 1937. В 1937-1954 працював в урядових установах: Наркоматі юстиції, Президії Верховної Ради УРСР, Раді Міністрів УРСР. Учасник Великої Вітчизняної війни 1941-1945 рр. В 1951 захистив канд.дис. "Народні комітети Закарпатської України". З 1954-с.н.с. відділу зарубіжних соц.країн Ін-ту історії АН УРСР. Докт.дис. "Співробітництво Української РСР і Польської Народної Республіки (1944-1960 рр.)". Автор понад 50 наук.праць., серед них: Народные комитеты Закарпатской обл.-органы государственной власти (1944-1945) (М., 1954); Непорушна дружба народів соціалістичних держав-втілення ідей Великого Жовтня (К., 1957); Сотрудничество Украинской ССР и Польской Народной Республики (1944-1960) (К., 1962). Нагороджений орденом Вітчизняної війни II ст., орденом "Знак пошани", медалями.

Літ.: РЕІУ.-Т.2.-С.126.

Л.Ткачова

ЄВТУХ Володимир Борисович (14.VII.1948, смт. Зарічне Заріченського р-ну Рівненської обл.)-дослідник історії країн Зах.Європи та Північної Америки, д.і.н. (1989), чл.-кор. НАН України (1992). З'їселян. У 1966-1971 навчався на ф-ті романо-германської філології Київ.ун-ту. У 1971-1974-аспірант Ін-ту історії АН УРСР. Наук.кер.-д.і.н., проф. *Р.Г.Симоненко*. У 1975 захистив канд.дис. "Асиміляційні процеси та їх вплив на культуру української етнічної групи США і Канади (1945-1970)". У 1974-1978 працював м.н.с. Ін-ту історії АН УРСР, у 1978-1990-м.н.с., с.н.с., п.н.с. Ін-ту соціальних і економічних проблем зарубіжних країн АН УРСР. Докт.дис. "Сучасні буржуазні концепції етносоціального розвитку США і Канади (критичний аналіз)". З 1978 одночасно працював в Київ.ун-ті. Є автором більше 100 наук. і наук.-попул. праць, присвячених соціальним, національним та політичним проблемам країн Західної Європи та Північної Америки, історії й сучасному становищу української імміграції. Серед них: *Историография национальных отношений в США и Канаде (60-70-е годы)* (К., 1982); *Буржуазные концепции национальных отношений в развитых капиталистических странах* (К., 1988); *Концепция этносоциального развития США и Канады: типология, традиции, эволюция* (К., 1991); *Без права на майбутнє* (Львів, 1985); *Зберігаючи українську самобутність* (К., 1992, у співавт.); *Німці в Україні (1920-ті-1990-і роки)* (К., 1994, у співавт.); *Немцы в Украине: статус, этничность, миграционные установки: по результатам социологического исследования* (К., 1993, у співавт.); *Українці в Канаді* (К., 1993, у співавт.);

Иммиграция и национальные отношения в истории Канады // Проблемы историографии Канады (М., 1981); Идеология национальных движений в полиэтнических странах капитала // Рабочий класс и национальный вопрос в странах Западной Европы и Северной Америки (К., 1985); Украинские этнические группы США и Канады: социально-экономический аспект (К., 1980) та ін. Був головою комісії з зарубіжних зв'язків Республіканської асоціації українознавства, членом Правління українського відділення товариства СРСР-Канада. У 1990- зав.відділом етнополітики та прогнозування Центру АН УРСР по вивченню проблем міжнаціональних відносин Ін-ту історії АН УРСР. У 1991-зав.відділом, дир. Центру соціології НАН України. З 1995-міністр, з 1996-голова Держкомітету України у справах національностей і міграції, з 1998-на дипломатичній роботі. Володіє нім., англ., франц., новогрецькою мовами.

Т.Комаренко

ЄВТУШЕНКО Анатолій Пилипович (16.I.1910, с.Спасова Новгородківського р-ну Кіровоградської обл.)-дослідник історії України радянського періоду, к.і.н. (1961). З селян. У 1933 закінчив Кіровоградський ін-т соціального виховання. У 1938-1939 навчався у Київ.пед.ін-ті. У 1951-1953, 1959-1962-директор музею-заповідника "Києво-Печерська лавра". У 1953-1959-директор історичного музею. Канд.дис. "Суцільна колективізація сільського господарства у степовій частині Української РСР (1929-1933 рр.)" захистив в Ін-ті історії АН УРСР. У 1962-1973-м.н.с. Ін-ту історії АН УРСР відділів історії капіталізму, історії досо-

ціалістичних формацій, історії комуністичного будівництва. Опублікував монографію "Радгоспи Української РСР в період будівництва комунізму (1952-1970)" та ряд наук.статей. З 1972 р.-на пенсії.

О.Колпакова

СРЕМЕНКО Таїсія Іванівна (19.XII.1952, м.Іонава, Литва)-дослідник історії міжнар.відносин, к.і.н. (1988). Зі службовців. У 1975 закінчила Пермський ун-т. У 1975-1984 працювала в школі, Київ.ун-ті, Київському ін-ті народного гос-ва. З 1984-в Ін-ті історії АН УРСР: навчалась в аспірантурі, працює у відділі історії міжнар.зв'язків України. Канд.дис. "Діяльність товариства польсько-рад.дружби та його зв'язки з громадськістю СРСР у 1970-1980-х рр." Наук.кер. д.і.н., чл.-кор. АН УРСР (*І.М.Мельникова*). Осн.проблематика досліджень-питання історії польської нац.меншини в Україні та укр.-пол.стосунки у міжвоєнні роки. Є автором ряду наук.праць, серед яких "Польська нац.меншина в Україні в 20-30-і рр. ХХ ст." (К., 1994) та ін.

В.Печерога

СРМОЛЕНКО Олександр Федорович (14.VIII.1920, смт. Бугаївка Луганської обл.)-дослідник історії українсько-молдавських зв'язків, к.і.н. (1949). З робітників. У 1942 закінчив історико-філолог. ф-т Середньоазіатського ун-ту (м.Ташкент). У 1944-1948 навчався в аспірантурі Центрального держ.іст.архіву УРСР. 1947-1957 -м.н.с. відділу міжнародних відносин, м.н.с., с.н.с. відділу історії країн народної демократії Ін-ту історії АН УРСР. Канд.дис. 'Українсько-молдавські відносини

в період визвольної війни українського народу (1648-1654 рр.)" захистив в Ін-ті історії АН УРСР. Досліджував історію українсько-молдавських зв'язків, проблеми розвитку української культури. Оpubлікував ряд праць, серед них: Відносини України з Молдавією періоду визвольної війни українського народу // Наукові записки Ін-ту історії АН УРСР.-1952.-Т.4; Зв'язки України і Молдавії під час визвольної війни українського народу // Вісник АН УРСР, 1953, 10; Розвиток української культури на поч. ХХ ст. // Історія Української РСР (К., 1953); Богдан Хмельницький-видатний державний діяч і полководець // Вітчизна, 1954, 3.

П.Бондарчук

ЖЕБОКРИЦЬКИЙ Віктор Андрійович (2.V.1906, с.Животівська Гребля Таращанського повіту Київської губ.-29.III.1975, м.Київ)-дослідник все-світньої історії, історик-балканіст, славіст, д.і.н. (1962), проф. (1963). З селян. У 1921 закінчив се-мирічку, працював у с.г., в лікарнях с.Ківшовата, м.Біла Церква. У 1931 закінчив робітфак і був прийнятий на істор.ф-т Київ. ун-ту. У 1934 закінчив ун-т і вступив до аспірантури по кафедрі нової історії. У 1940 захистив канд.дис. В 1941-доц. З 1945 працював в Київ.ун-ті. У 1947-1955-с.н.с. Ін-ту історії АН УРСР за сумісництвом. Автор 150 наукових праць з історії І Інтернаціоналу, Паризької комуні, революційних подій 1917 р. в Росії та слов'янських країнах, історії України. Оpubлікував серію біографічних нарисів про Г.Димитрова, Д.Благодєва, А.Бебеля, Д.Гарібальді. Центральне місце в його наукових дослідженнях займали питання історії Болгарії, національно-визвольного ру-

ху на Балканах. У 1962 за дослідження "Болгарія напередодні і в період Балканських воєн 1912-1913 рр." йому присуджено вчений ступінь д.і.н. Під керівництвом та за його безпосередньою участю було видано перший в Україні підручник "Історія південних та західних слов'ян". Із створеної ним наукової школи істориків-балканістів вийшло чимало відомих вчених. Він підготував понад 20 кандидатів наук. Його аспірантом у 50-х рр. був *А.В.Санцевич*, д.і.н., професор, зав.відділом, п.н.с. Інституту історії України НАН України. Був членом редколегії УІЖу, респуб.наук. збірників "Питання нової та новітньої історії", "Українське слов'янознавство", членом Вченої ради Інституту історії АН УРСР. Учасник Великої Вітчизняної війни. Нагороджений орденом "Знак Пошани", болгарським "Орденом Кирила і Мефодія" I ступеня, медаллю "За победу над Германией". Основні праці: Болгарія накануне Балканских войн 1912-1913 гг. (К., 1960); Болгарія во время Балканских войн 1912-1913 гг. (К., 1961); Історія південних і західних слов'ян (К., 1966, у співавт.); Оновлена Болгарія (К., 1975).

Лит.: РЕІУ.-Т.2.-К.-1970.-С.139.

В.Даниленко

ЗАБАРКО Борис Михайлович (18.XI.1935, с.Калінінське Херсонської обл.)-дослідник всесвітньої історії, к.і.н. (1971), с.н.с., лауреат премії ім.Д.З.Мануїльського АН УРСР (1982). З селян. У 1958 закінчив істор.ф-т Чернівецького ун-ту. У 1958-1962 працював вчителем, завучем школи, 1962-1966-у Чернівецькому ун-ті. У 1966-1978-

аспірант, м.н.с., с.н.с. Ін-ту історії АН УРСР, 1978-1990-п.н.с. Ін-ту соціальних і економічних проблем зарубіжних країн АН УРСР, з 1990-п.н.с. відділу Америки та Європи Ін-ту світової економіки і міжнародних відносин НАН України. Під керів. *Д.М.Сташевського* та чл.-кор. АН УРСР *А.М.Шлепакова* підготував і в Ін-ті історії АН УРСР захистив канд.дис. "Діяльність міжнародної робітничої допомоги". Досліджує історію міжнародного робітничого антифашистського руху, міжнародної солідарності трудящих. Опублікував 200 праць, серед яких монографії: *Классовая борьба и международная рабочая помощь. Из истории международной пролетарской солидарности. 1924-1929* (К., 1974); *Международная рабочая помощь в антифашистском движении* (К., 1993); брав участь у колективних працях: *Международная солидарность трудящихся. 1917-1923* (К., 1978); *Движение международной солидарности. 1929-1933* (К., 1980); *Международная солидарность трудящихся в борьбе против фашизма и угрозы войны (1933-1939)* (К., 1984); *Антифашистская солидарность во время второй мировой войны. 1939-1945* (К., 1987); бр. Підпал рейхстагу: правда і міфи (К., 1990); *Международная рабочая помощь в антифашистском движении* (К., 1993).

Г.Брега

ЗАГАЙНИЙ Микола Вікторович (8.III.1928, с.Березань (нині смт.) Київської обл.)-дослідник історії України ХХ ст., к.і.н. (1963). Зі службовців. У 1953 закінчив істор.ф-т Чернівецького ун-ту. В 1954-1957 навчався в аспірантурі по кафедрі історії КПКРС Чернівецького ун-ту. В 1957-1969-там само

на викладацькій роботі. Канддис. "Роль політвідділів МТС у боротьбі за політичне і організаційно-господарське зміцнення колгоспів західних областей УРСР (1949-1953)". В 1969-1974-працював с.н.с. Чернівецького відділу конкретних соціальних досліджень Ін-ту історії АН УРСР. З 1974-на виклад.роботі у Чернів. мед.ін-ті. Досліджував роль КПРС в колективізації сільського господарства західних областей України. Серед його праць: Боротьба політвідділів МТС за підвищення партійного керівництва колгоспним виробництвом західних областей України (1950-1953) // Чернівецький держ.ун-т, Наук. записки, збірник праць аспірантів, вип. 1958); Борьба политотделов МТС за внедрение передового опыта в сельском хозяйстве западных областей УССР (1950-1953) // Черновицкий гос.ун-т. Науч. ежегодник за 1958 г.; Борьба партийных организаций западных областей УССР за повышение благосостояния колхозников (1950-1953) // Черновицкий гос.ун-т. Науч. ежегодник за 1960 г.

Л.Ткачова

ЗАГОРСЬКИЙ (до 1942-НІМЦЕВ) Павло Семенович (28.VI.1909, с.Кайдаки Катеринославського п-ту Катеринославської губ.)-дослідник історії радянської України 20-30-х рр., к.і.н. (1950), с.н.с. (1953). З селян. Після смерті батьків у 1919 виховувався у дит.будинку. У 1923 направлений до школи батрацької молоді. Після її закінчення у 1925 працював трактористом у комуні "Маяк". У 1926-1928 навчався в окр.рад.парт.школі, а з 1928 по 1931-у Дніпропетровському ІНО. По закінченню ін-ту працював директором і викладачем Вовчанського с/г

технікуму, редактором районної газети, служив у Червоній армії. У 1935-1938 викладав у Харківському педін-ті та навчався в аспірантурі. У 1938-1941 штатний лектор Харків.обкому КП(б)У, редактор газ. "Вісті". З поч. війни і по 1948-в Червоній армії. Після демобілізації-лектор Тов-ва по поширенню політичних і наук.знань, продовжив навчання в аспірантурі Київ.педін-ту. З 1951-с.н.с. відділу історії радянського періоду Ін-ту історії АН УРСР. 1950-1955-за сумісництвом в Ін-ті підвищення кваліфікації сусп.наук Київ.ун-ту. Підготував 15 к.і.н. Нагороджений медалями "За перемогу над Німеччиною" і "30 років Радянської армії". Опублікував понад 40 праць. Серед них: Ко-муна "Маяк" (Харків, 1930); Революційна діяльність Артема (Ф.А.Сергєєва) (К., 1951, 1957); Боротьба за реконструкцію народного господарства України (1930-1934) (К., 1957, у співавт.); Нарис історії КНС України (К., 1960, у співавт.). Брав участь у підготовці 2-го т. "Історії Української РСР" (К., 1957).

В.Даниленко

ЗАЙЦЕВ Володимир Миколайович (8.VII.1913, м.Чернігів-м.Київ)-дослідник з історії Сходу, к.і.н. (1947). З робітників. У 1939 закінчив іст.ф-т. Київ.ун-ту. У 1939-1941 навчався в аспірантурі по кафедрі новітньої історії ун-ту. Канд.дис. "Турція в роки першої світової війни (1914-1918 рр.)". Тривалий час працював на викладацькій роботі у вузах України. У 1963-1975 працював с.н.с. відділів історії міст і сіл УРСР, багатотомної "Історії Української РСР", історії капіталізму Ін-ту історії АН УРСР. Опублікував 9 брошур, зокрема "Народи Африки в

борьбе за свободу и независимость" (К., 1959); "Робіндранат Тагор" (К., 1962); ряд учбових посібників для студентів та наукових статей, у т.ч. "Україна кінця XVI-першої половини XVII ст. в описах і мемуарах іноземців" // УІЖ, 1966, 8 та понад 40 статей до УРЕ і РЕІУ. Здійснивав науково-методичну та науково-організаційну роботу при написанні та підготовці до видання 26-томної праці "Історія міст і сіл Української РСР", за що був нагороджений Грамотою Президії Верховної Ради УРСР. Учасник бойових дій Великої Вітчизняної війни.

Ю.Курносів

ЗАМКОВИЙ Петро Володимирович (15.II.1928, с.Малий Карашин Макарівського р-ну Київської обл.)-дослідник історії України ХХ ст., к.і.н. (1964), доцент (1971). З селян. У роки війни працював слюсарем депо ст.Курорт Борове Акмолинської обл. у Казахстані, паровозному депо у Києві. У 1947 закінчив десятирічку і вступив на іст.ф-т Київ.ун-ту. По закінченні працював с.н.с. Архівного управління МВС УРСР. В 1960-1967-охоронець фондів, с.н.с. Ін-ту історії партії при ЦК КП України. Канд.дис. "Боротьба більшовиків України за здійснення ленінського гасла про робітничий контроль над виробництвом в період переростання буржуазно-демократичної революції в революцію соціалістичну (березень-жовтень 1917 р.)". В 1967-1971-ст.викладач, доцент кафедри історії Київського ін-ту культури. У 1971-1986-с.н.с. відділу історії капіталізму Ін-ту історії АН УРСР. З 1986 працював зав.відділом архівних фондів ЦНБ АН УРСР. Опублікував понад 100 наук.праць. Брав

участь у створенні багатотомної "Історії Української РСР" (укр. і рос. видання): член автор. колективу IV і V томів. За цю роботу відзначений Грамотою Президії Верховної Ради УРСР. Був автором колективних монографій "В.І.Ленін і перемога Великої Жовтневої соціалістичної революції на Україні"; "Исторические связи и нерушимая дружба украинского и белорусского народов" (К., 1978); автором і членом редколегії колективних монографій "Революційна боротьба трудящих України в 1905-1907 рр." (К., 1980); "История Киева", т. II (К., 1984); співавтором, членом голов. редколегії тритомника "Українська РСР в період громадянської війни", заст. кер. авторського колективу I тому. Один із упорядників кількох зб. док. З 1974-член редколегії наукового щорічника "Історичні дослідження. Вітчизняна історія". Був членом Наукової ради АН УРСР "Основні закономірності вітчизняної історії дожовтневого періоду". Підготував кілька кандидатів наук. Основні праці: Большевистские организации Украины в период установления и укрепления Советской власти (ноябрь 1917-апрель 1918) (К., 1962); У полум'ї революцій: Робітничий клас України в трьох російських революціях (К., 1987, у співавт.); Більшовики-організатори відсічі наступові буржуазії на робітничий клас України в липні-жовтні 1917 р. // Історичні дослідження. Вітчизняна історія (К., 1976 вип.2); Більшовики України-організатори робітничого контролю над виробництвом в 1917 р. // УІЖ, 1963, 5; З'їзд підготовки Жовтня // Комуніст України, 1967, 7; З історії

"селянської республіки" на Сумщині // УІЖ, 1985,
12. В.Даниленко

ЗАРЕМБА Сергій Захарович (23.I.1947, с.Підберези Волинської обл.)-дослідник історії України доби середньовіччя, д.і.н. (1996). Засл. діяч науки і техніки України (1997). Зі службовців. У 1969 закінчив іст.ф-т Одеськ.ун-ту. У 1969 працював методистом бюро пропаганди при правлінні Одеської обласної організації Укр.тов-ва охорони пам'яток історії та культури. 1969-1970-служба в Радянській армії. 1970-1971-консультант правління Одеської обл.організації Україн.тов-ва охорони пам'яток історії та культури. У 1971-1974-аспірант Ін-ту історії АН УРСР. Наук.кер.-д.і.н. *В.Г.Сарбей*. Канд.дис. "Хронологія українського літописання другої половини XVII-початку XVIII ст." захистив в Ін-ті історії АН УРСР. У 1974-1985 в Ін-ті історії АН УРСР: м.н.с. відділів історії феодалізму, джерелознавства та допоміжних історичних дисциплін, 1979-1985-с.н.с. відділу історико-краєзнавчих досліджень. Досліджував історію українського літописання, питання історичного краєзнавства. Опублікував понад 100 праць, серед них: Куликівська битва 1380 р. та її історичне значення (К., 1980); Хронологія українського літописання. (Друга половина XVII-початок XVIII ст.) (К., 1987); Українське пам'яткознавство. Історія, теорія, сучасність (К., 1995). Один з авторів колективних праць: Історія Української РСР.-Т.I.-Кн.2 (К., 1987); Освіта і культура на Україні в першій пол. XVI-XVII ст. (К., 1983) та ін. У 1985 перейшов на іншу роботу. Нині очолює Центр пам'яткознавства НАН України.

П.Овчаренко

ЗАПЛАТНИКОВА Галина Веніаминівна (7.VII.1952, м.Луганськ)-дослідник історії України ХХ ст., проблем виховання молоді, к.і.н. (1985). Зі службовців. У 1975 закінчила іст.ф-т Київ.ун-ту. З 1976 по 1989-в Ін-ті історії АН УРСР (з перервою у 1977-1980, коли перебувала на комсомольській роботі): у 1976-1977-стажист-дослідник відділу історії дружби народів СРСР, у 1980-1983-аспірант, з 1983-м.н.с., а з 1987-н.с. відділу історії соціалістичного і комуністичного будівництва. Канд.дис. "Інтернаціоналістське і патріотичне виховання молоді Української РСР в роки десятої п'ятирічки". Наук.кер. д.і.н., проф. *А.В.Лихолат*. Автор ряду наук.праць, серед яких: Социалистическая интернационализация общественной жизни и вопросы интернационального воспитания молодежи // зб. "Вопросы научного коммунизма", вып. 52 (К., 1982); Патріотичне і інтернаціональне виховання молоді УРСР на будовах комунізму (1976-1980 рр.) // УІЖ, 1983, 5. Виконувала науково-допоміжну роботу по 4 колективних виданнях.

В.Даниленко

ЗАХАРОВА Галина Миколаївна (13.III.1936, м.Гомель, Білорусь)-дослідник історії міжнародних зв'язків, к.і.н. (1980). Зі службовців. У 1970 закінчила іст.ф-т Київ.ун-ту. З 1976 по 1979 навчалася аспірантурі АН Молдавської РСР. Канд.дис. "Сучасні українсько-молдавські міжетнічні зв'язки (етносоціологічне дослідження на матеріалах сільського населення національнозмішаних районів південного заходу УРСР і півночі МРСР)". Наук.кер.-д.і.н. *В.С.Зеленчук*. З 1984 по 1993 працювала н.с. у відділах дружби народів

та історії культури українського народу Ін-ту історії НАН України. Опублікувала монографію "Современные украинско-молдавские межэтнические связи (этноязыковые аспекты)" (К., 1985), 25 наук.статей, 5 брошур, серед них: Процессы этнокультурного сближения народов СССР (Кишинев, 1975); Украинско-молдавские этнокультурные взаимосвязи в период социализма (Кишинев, 1980); Об этноязыковых контактах севера населения Молдавии и юго-западной Украины (Кишинев, 1981); Советский народ-новая интернациональная общность людей (Кишинев, 1987); Рабочий класс-интернационалист (Киев, 1988).

О.Колпакова

ЗАХАРЧУК Борис Іванович (2.IV.1955, м.Київ)-дослідник історії України 20-30-х рр. ХХ ст., к.і.н. (1988). З робітників. У 1977 закінчив іст.ф-т Київ.пед.ін-ту. У 1977-1980-вчитель історії в школах м.Києва, з 1980 по 1987-ст.лаборант каф. загальної історії, стажист-дослідник, асистент кафедри методики викладання історії, суспільствознавства і права Київ.пед. ін-ту. 1987-1994 в Ін-ті історії АН УРСР: м.н.с., н.с. відділу соціалістич.будівництва, відділу історії України 20-30-х рр. Канд.дис. "Участь робітничого класу України у суспільно-політичному житті в роки третьої п'ятирічки" (наук.кер.-д.і.н., проф.*Кульчицький С.В.*) захищена в Харківському держ.ун-ті. Основна проблематика досліджень-історія робітничого класу України в 30-ті рр., проблеми формування кордонів України (1917-1921). Є автором ряду наук.праць, серед яких монографія "Формування державних кордонів України: історична ретроспектива і

сучасний стан" (К., 1994, у співавт.). З 1994 на іншій роботі.

В.Шарпатий

ЗЕНИНА Ала Миколаївна (З.Х.1930, с.Лучинець Копайгородського р-ну Вінницької обл.-23.VI.1988, м.Київ)-дослідник історії міжнаціональних зв'язків України ХХ ст., к.і.н. (1970), лауреат Держ.премії УРСР в галузі науки і техніки (1984). Зі службовців. У 1953 закінчила іст.ф-т Харків. ун-ту, у 1953-1956 навчалася в аспірантурі цього самого ун-ту. З 1956 р. на виклад.роботі: викл. каф.історії КПРС Харків. ун-ту, з 1958-Південносахалінського ун-ту м.-л., з 1960 по 1966-викл. каф.історії КПРС Харків. ун-ту, з 1966. по 1972 -ст.викл.каф.історії КПРС цього самого ун-ту. Канд.дис. "Діяльність Харків. парт.організації по підвищенню активності профспілок на виробництві (1956-1961 рр.)". З 1973 працювала в Ін-ті історії АН УРСР м.н.с., с.н.с. відділу історії дружби народів СРСР. В 1985 р. вийшла на пенсію за віком. За цикл колект.праць з історії взаємозв'язків укр.народу з рос., білорус. і молд.народами одержала Держ.премію УРСР в галузі науки і техніки. Досліджувала проблеми історії України рад.періоду, зокрема громадських орг-цій. Опублікувала понад 40 наук.праць. Одна з авторів колективних монографій: Великий советский народ (К., 1976); История Украинской ССР (К., 1979); Дружба и братство украинского и русского народов (К., 1982.-Кн.ІІ); Нерушимая дружба украинского и молдавского народов в период социализма (К., 1980); Нерушимая дружба украинского и белорусского народов (К., 1978) та ін.

Г.Брега

ЗИБИНА Ганна Григорівна (3.II.1929, м.Ново-георгієвськ, нині Кіровоградської обл.)-дослідник історії зарубіжного Сходу, к.і.н. (1963). -Зі службовців. В 1945-1950 навчалася на іст.ф-ті Київ.ун-ту. В 1959-1963-аспірантка Ін-ту історії АН УРСР, наук.кер.-д.і.н., проф. *В.А.Жебокрицький*. У 1963 - м.н.с. відділу новсі і новітньої історії. Канд.дис. "Політика Англії після другої світової війни. 1945-1959 рр.". З 1970- с.н.с. щойно створеного відділу історії країн зарубіжного Сходу. Працюючи в Ін-ті, читала курс лекцій з історії арабських країн для студентів іст.ф-ту Київ.ун-ту. Володіє арабською і англійською мовами. За відрядженням Ін-ту у 1965-1967 рр. навчалася на спеціалізованому ф-ті східних мов при Моск.ун-ті. У 1969 р. вивчала матеріали в архівах і бібліотеках Сирії, Лівану та Йорданії. Опублікувала монографії: Шлях Іраку до незалежності (К., 1969); Арабський Схід: боротьба проти імперіалізму. Автор багатьох статей з даної тематики. У 1972 перейшла на роботу до Київ.ун-ту.

Ю.Курносков

ЗИНЧЕНКО Юрій Іванович (18.XII.1946, м.Новосибірськ, РФ)-дослідник історії другої світової війни, к.і.н. (1979). З робітників. У 1972 закінчив іст.ф-т Київ.ун-ту. 1972-1973-у Радянській армії. 1974-1988-працював в Ін-ті історії АН УРСР на різних посадах. У 1976-1979- аспірант у відділі історії Великої Вітчизняної війни. Канд.дис. "Бойова взаємодія партизанів з частинами Червоної Армії під час визволення Правобережної України (1943-1944 рр.)". Наук.кер.-д.і.н., чл.-кор. АН УРСР *В.І.Клоков*. З 1979-м.н.с., з 1981-с.н.с. відділу

історії Великої Вітчизняної війни. Брав участь у кол.многограф.: Народная война в тылу немецко-фашистских захватчиков на Украине в годы Великой Отечественной войны (К., 1985); Общественно-политическая жизнь трудящихся Украины в годы Великой Отечественной войны (К., 1988); Національні відносини в Україні у ХХ ст. (К., 1994). Основна проблематика досліджень-історія другої світової війни, проблеми національних меншин в Україні, історія кримських татар. Автор понад 30 праць, серед них ін.моногр.: "Боевое взаимодействие партизан с частями Красной Армии на Украине 1941-1944 (К., 1982); Советы депутатов трудящихся Украины в годы Великой Отечественной войны (К., 1988); Кримські татари: історичний нарис (К., 1996). З 1988-с.н.с. Ін-ту національних відносин і політології НАН України.

О.Корнієвська

ЗЛЕНКО Валентина Андріївна (14.VII.1936, м.Київ)-дослідник проблем американістики, д.і.н. (1990), с.н.с. (1975). Зі службовців. У 1953-1958 навчалася на істор.-філософ. ф-ті Київ.ун-ту. Працювала на редакторській роботі, у 1964-1978-в Ін-ті історії АН УРСР. У 1964-1967-аспірантка ін-ту, у 1967-1978 м.н.с., с.н.с. відділу нової і новітньої історії. У 1978 разом з відділом переведена до новоствореного Ін-ту соціальних та економічних проблем зарубіжних країн (з 1991-Ін-т світової економіки і міжнародних відносин) НАН України. Під кер. д.і.н., акад. АН УРСР *А.Н.Шлепакова* підготувала і захистила канд.дис. "Роль робітничого класу США в русі демократичних сил Америки за мир і демократію (1960-1964 рр)". Докт.дис. "Основні

проблеми та напрямки діяльності профспілок США в соціально-політичному житті США (1960 - 1970 рр.)". Основною проблематикою досліджень є історія робітничого та профспілкового руху США, соціальні проблеми США. Оpubліковано близько 90 індив. монографій, розділів у колективних виданнях та наук. статей, серед них: США: Природа и проявления внутренних противоречий (К., 1989); Научно-техническая политика зарубежных стран (К., 1987, т. II); Интернационализация противоречий капиталистической системы хозяйства (К., 1990); Историография профсоюзного движения США (М., 1983); Проблеми США присвячені такі індивід. монографії: Профсоюзы в американском обществе (К., 1981); Американські профспілки і зовнішня політика США (К., 1969); Война во Вьетнаме и внутривполитическая борьба в США (К., 1972); Профсоюзы США и социальная политика правительства (К., 1975); ООН у системі міжнародних відносин. Історичний досвід і перспективи (К., 1995).

Ю. Курнос

ЗНАМЕНСЬКА Маргарита Василівна (30.X.1935, м. Коростень Житомирськ. обл.) - дослідник історії Балканських країн та міжнародної діяльності громад. організацій України, к. і. н. (1971). Зі службовців. Закінчила іст. ф-т Московського ун-ту ім. М. В. Ломоносова. Працювала ст. референтом Українського т-ва дружби і культурного зв'язку з зарубіжними країнами (1959-1965). Навчалася в аспірантурі (1965-1968). Канд. дис. "Діяльність громадських організацій Української РСР по зміцненню дружби і співробітництва з європейськими соціалістичними країнами (1956-1970 рр.)". Наук. кер. чл.-кор. НАН

України *І.М.Мельникова*. М.н.с., с.н.с. відділу іст.міжнародних зв'язків Ін-ту історії України НАН України. Автор більше 100 публікацій з історії українсько-болгарських і українсько-югославських зв'язків і співробітництва, історії міжнародних зв'язків громадських організацій України, зв'язків громадськості України з діаспорою. Серед них монографія "Дружба мільйонів" (К., 1974), розділи в колективних монографіях, статті.

Т.Комаренко

ЗОСИМОВИЧ Ірина Дмитрівна (20.IV.1937, м.Київ)-дослідник історії науки і техніки, к.фіз.-мат.н. (1971). Дійсний член Міжнародного астрономічного союзу (Париж, з 1986). Зі службовців. У 1959 закінчила фізич.ф-т Київ.ун-ту, там само навчалася в аспірантурі. Під керів. проф. С.К.Всехсвятського підготувала і захистила канд.дис. "Дослідження стійкості корпускулярного поля Сонця по геомагнітних і кометних даних". Працювала лаборантом, м.н.с. у Київ.ун-ті, м.н.с. Ін-ту фізіології АН УРСР, с.н.с. та викладачем фізики Київ.ун-ту, м.н.с. в Ін-ті кібернетики АН УРСР. З 1976 по 1986-м.н.с., с.н.с. відділу історії природознавства Ін-ту історії АН УРСР. Основна проблематика досліджень: астрономія, історія природознавства. Автор понад 50 наук.праць; серед них монографія "Геомагнитная активность и устойчивость корпускулярного поля Солнца" (М., 1982); співавтор і чл.редколегії колек.монографії "Очерки истории отечественной астрономии" (К., 1992); ст.: Астрономічні дослідження на Україні // "Нариси з історії природознавства і техніки" (К., 1979); История открытия и исследования спутников и кольца

Юпитера // Там само (К., 1985); Древнейшие памятники астрономической культуры на территории Киевской Руси (К., 1990) та ін. З 1986 працює в Центрі досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки НАН України. Має 2 урядові нагороди.

О.Корнієвська

ЗОТИКОВ Олексій Львович (24.II.1960, м.Київ)-джерелознавець та історіограф. Зі службовців. У 1982 закінчив іст.ф-т Київ.ун-ту. У 1982-1984 працював інструктором організаційного відділу Республіканського правління Укр.т-ва охорони пам'яток історії та культури. 1984-1986-м.н.с. відділу інформації, публікації і використання доктів Центр.держ.іст.архіву УРСР, 1986-педагог-вихователь. 1987-1988 м.н.с. відділу історії дружби народів Ін-ту історії АН УРСР. Досліджував питання укр.дожовтневої історіографії та джерелознавства. Опублікував ряд статей та документів з даної проблематики. Упорядник "Каталога старопечатных и рукописных книг ЦГИА УССР" (К., 1987), один з упорядників "Опису Київського намісництва" (К., 1987). В 1988 перейшов на іншу роботу.

П.Овчаренко

ІВАНИЦЬКИЙ Михайло Наумович (18.XI.1918, с.Порохань Середино-Будського р-ну Сумської обл.)-дослідник історії міжнародних відносин, к.і.н. (1953). З селян. У 1946 закінчив іст.ф-т Львівськ.ун-ту. У 1946-1948 навчався на ф-ті міжнародних відносин ВПШ при ЦК КПУ. У 1948-1951 працював ст.викладачем кафедри м.-л. та заст.директора з

заочного навчання Київськ.ін-ту іноземних мов, 1951-1954-консультант в апараті ЦК КПУ. Од-ночасно 1952-1953 навчався на річних курсах ди-сертантів при Академії сусп.наук при ЦК КПРС. Канд.дис. "Борьба Советского Союза против зака-баления бывших итальянских колоний в Африке американскими, английскими, французскими им-периалистами (1945-1950 гг.)". 1954-1959 працював заст.голови правління Українського т-ва культур-ного зв'язку із закордоном, з 1959-с.н.с. відділу за-гальної історії та міжнародних відносин Ін-ту історії АН УРСР. Досліджував питання історії культурних зв'язків України і країн Східної Європи, Монголії; питання історії колишніх італійських колоній. Опублікував ряд праць, серед них: Путь к независимости. Из истории решения вопроса о судьбе бывших итал.колоний (1945-1950) (К., 1962); Монгольська Народна Республіка (К., 1961); Культурні перетворення в Народній Угор-щині // Радянська культура, 16.III.1955; Ук-раїнсько-монгольські культурні зв'язки // Монго-лин Сонин (монг.мовою), 20.V.1959; Культурні зв'язки України і Румунії // Вязк ноу (рум.мовою), 18.VIII.1958.

П.Бондарчук

ІВАНОВ Леонід Михайлович (10.I.1972, м.Москва)-дослідник соціально-економічної історії Росії, д.і.н. (1955). 1932 закінчив Ярославський пед.ін-т. До 1936 навчався в аспірантурі, пізніше працював у Музеї революції в Москві. З 1937-в Ін-ті історії АН СРСР. В 1939 захистив канд.дис. "Государственныя крестьяне Московской губернии и реформа Киселева". Перебував на фронті. Про-

тягом кількох років працював вченим секретарем Ін-ту історії АН СРСР, у 1946-1948-заст.директора Ін-ту історії АН УРСР. Досліджував історію України, зокрема історію землеволодіння в Україні напередодні 1905 р. З 1950-кер. сектора історії Росії періоду капіталізму Ін-ту історії АН СРСР (Москва). Докт.дис. про революцію 1905-1907 в Україні. Брав участь як редактор і автор у підготовці праць: Всероссийская политическая стачка в октябре 1905 года, ч.1, 2 (М.-Л., 1955); Крестьянское движение в России в 1861-1869. Зб.док. (М., 1964); Большевицкая печать и рабочий класс России в годы рев.подъема 1910-1914. Зб.статей (М., 1965); Общественное движение в пореформенной России. Сб.статей (М., 1965); Рабочий класс и рабочее движение в России. 1861-1917. Зб.статей (М., 1966); В.И.Ленин о социальной структуре и политическом строе капиталистической России. Зб.статей (М., 1970); Проблемы социально-экономической истории России Сб.ста-тей (М., 1971); История рабочего класса России. 1861-1900 (М., 1972) та ін.

Літ.: Іванов Леонід Михайлович // УІЖ.-1972.- 3.-С.155, 156 (некролог).

В.Даниленко

ІВАНОВА Людмила Георгіївна (3.IV.1960, м.Київ)-історіограф, дослідник історії України XVII-XIX ст., к.і.н. (1988), с.н.с. Зі службовців. Закінчила Київ.ун-т. З 1982-в Ін-ті історії АН УРСР-стажист, м.н.с., аспірантка, н.с., с.н.с. відділу історії України XIX-поч. XX ст. Канд.дис. "Головні напрями у дослідженні історії Правобережної України XVIII ст. в дожовтневій та радянській

історіографії" захищена в Ін-ті історії АН УРСР. Наук. кер.д.н., професор *В.Г.Сарбей*. Автор понад 20 наук.праць, зокрема: Головні напрями у дослідженні історії Правобережної України XVIII ст. в дожовтневій і радянській історіографії. Нариси з історії українського національного руху; Деякі питання соціально-економічного становища селян Правобережної України у XVIII ст. в дожовтневій історичній літературі // УІЖ, 1987, 8; Проблема антифеодальної боротьби селян Правобережної України у XVIII ст. в наукових дослідженнях 20-30-х рр. // УІЖ, 1990, 1; Роль інтелігенції України у формуванні етносоціальної свідомості у 30-40-і роки XIX ст. // УІЖ, 1991, 8.

В.Даниленко

ІГНАТЧЕНКО Григорій Іванович (27.IV.1940, с.Матяшівка Полтавської обл.)-дослідник історії укр.еміграції в Північній Америці та зарубіжної історіографії, к.і.н. (1979). З селян. У 1968 закінчив іст.ф-т Київ.ун-ту. У 1968-1974 -стажист-дослідник, м.н.с. відділу зарубіжної історіографії Ін-ту історії АН УРСР. Канд.дис. "Прогресивні сили української еміграції в США і Канаді в боротьбі за мир, демократію і соціалізм (60-і роки ХХ ст.)" захистив в Київ.ун-ті. Досліджує питання історії української еміграції в Америці, українську зарубіжну історіографію. Оpubлікував бл. 30 праць, в т.ч. монографію "Пекинская карта" украинских буржуазных националистов", ряд статей з проблем національних відносин в США і Канаді (українські меншини і здійснення їх прав).

П.Овчаренко

ІЛКУ Федір Павлович (6.IX.1930, с.Буча Березівського р-ну Закарпатської обл.)-дослідник новітньої історії Угорщини, к.і.н. (1973). З селян. У 1960 закінчив філол.ф-т Ужгородського ун-ту. Канд.дис. "Завершальний етап перетворень у сільському господарстві Угорської Народної республіки" захистив в Ін-ті історії АН УРСР. 1951-1973 працював на парт.-радян.роботі. Був директором школи в м.Береговому, у 1973-1978-м.н.с, с.н.с. Ужгородського відділу Ін-ту історії АН УРСР. Увільнений в 1978 в зв'язку з передачею Ін-том історії АН УРСР цього відділу до новоствореного Ін-ту соціальних і економічних проблем зарубіжних країн АН УРСР. Досліджував питання радянсько-угорського співробітництва, соціальних змін в Угорщині. Опублікував 10 наук.праць, серед них статтю "Боротьба Угорської соціалістичної робітничої партії за зміцнення соціалістичного сектора в сільському господарстві (1957-1958)" // УІЖ, 1972, 7.

Т.Комаренко

ІЩЕНКО Микола Григорович (23.XII.1926, с.Лузанівка Черкаської обл.)-дослідник історії України ХХ ст., д.філол.н. (1976). Учасник Великої Вітчизняної війни 1941-1945 рр. Нагороджений 6 бойовими медалями. Український письменник, член Спілки письменників СРСР (1960). Лауреат літературної премії ім. Ярослава Галана (1972). 1976-1981-член правління СПУ. Обирався депутатом Верховної Ради УРСР 9-го скликання (1975-1980). З селян. У 1953 закінчив іст.ф-т Київ. пед.ін-ту. 1950-1952-слухач журналістського відділення Центр.комсомольської школи при ЦК ВЛКСМ

(Москва). 1952-заст.редгаз. "Красноярский комсомолец". 1952-1958-літпрацівник, зав.відділом, відповід.секретар газ. "Молодь України". 1958-1959-ред.бюлетеня відділу пропаганди і агітації ЦК КПУ "На допомогу редакторів газети". 1959-1962-інструктор, зав.сектором преси відділу пропаганди і агітації ЦК КПУ. 1962-1973-редгаз. "Сільські вісті". 1973-1978-зав.відділом культури ЦК КПУ. У 1978-1986 працював в Ін-ті історії АН УРСР: 1978-1985-с.н.с. відділу історії комуністичного будівництва, 1985-1986-сектора історії культури. У 1966 в Київ.ун-ті захистив канд.дис. "Засоби відображення в радянській журналістиці науки і праці". Докт.дис. "Ідеологічні, психологічні та виробничі аспекти відображення сучасника в радянській журналістиці". Досліджував питання теорії та історії діяльності засобів масової інформації, проблеми розвитку культури в Україні. Опублікував бл. 200 наукових та науково-популярних праць, серед них: Від імені мільйонів (К., 1969); Людина і слово (К., 1972); Головний герой сучасності (К., 1972). Один із авторів колективної праці-Історія Української РСР.-Т.8.-Кн.2.- (К., 1979). Нагороджений орденами Жовтневої революції, Трудового Червоного Прапора (двома), Почесною Грамотою Президії Верховної Ради УРСР. В 1986 перейшов на творчу роботу.

П.Овчаренко

КАЛЕНИЧЕНКО Павло Михайлович (17.III.1923, с.Андріївка Широковського р-ну Дніпропетровськ. обл.-30.VI.1983, м.Київ)-дослідник історії Польщі, українсько-польських відносин, д.і.н. (1971), проф. (1978). Зі службовців. Навчався на фіз.-мат. ф-ті Львівського ун-ту (1940-1941), в серпні 1941 був

призваний до армії. У 1949 закінчив міжнародний ф-т Київ.ун-ту. 1949-1954-працював ітпрацівником міжнародного відділу, зав.відділом редакції газети "Радянська Україна" (1949-1954). Водночас навчався в аспірантурі відділу іст.країн народної демократії (тепер - відділ історії міжнародних зв'язків) Ін-ту історії АН України. Канд.дис. "Польська прогресивна еміграція в СРСР в роки другої світової війни" захистив в 1956. Докт.дис. "Великий Жовтень і революційна боротьба польських трудящих (1917-1920 рр.)". У 1954-1981 працював м.н.с., с.н.с. відділу іст.заруб. соціаліст.країн, зав.відділом заруб.історіографії, зав.відділом історіографії, джерелознавства та допоміжних іст.дисциплін Ін-ту історії АН УРСР. За станом здоров'я та особистим проханням в 1981 був переведений на посаду с.н.с. - консультанта. В 1957-1962- заст. відп.редактора, а в 1972-1976-гол.ред. УІЖу, член редколегії двох інших періодичних наукових видань міжвідомчого республік.зб. "Питання нової та новітньої історії" (з 1965), науковореферативного бюлетеня "Зарубіжні видання про Україну" (з 1968), член Вченої ради Ін-ту історії АН України. У 1967-1976 працював на кафедрі історії європейських соціалістичних країн Київ.ун-ту. З 1958-член правління, з 1969-заст.голови Укр. відділення тов-ва рад.-польськ.дружби. Автор понад 250 наук.праць, серед них монографій: Польська прогресивна еміграція в СРСР в роки другої світової війни (К., 1957); Участь польських трудящих в Жовтневій революції і громадянській війні в Україні (Варшава, 1969, польською мовою); Великий Жовтень і революційний рух у Польщі

(листопад 1917-жовтень 1919 рр.) (К., 1971); Брати по класу-брати по зброї (Участь польських інтернаціоналістів у боротьбі за владу Рад на Україні. 1917-1920 рр. (К., 1973); брошур: Молоде покоління Польщі (К., 1960); 1000-ліття Польської держави (К., 1966); Співробітництво Радянської України та Народної Польщі (1944-1969 рр.) (К., 1969). Автор розділів колективних наук.праць, в тому числі 3-томника "Вінок дружби", багатотомної "Історії Української РСР", "Атласу історії України" і багатьох інших; наук.статей з історії Польщі і радянсько-польських взаємовідносин. Підготував понад 10 докторів та кандидатів наук. Нагороджений трьома медалями за участь у Великій Вітчизняній війні, а також "За доблесну працю". Має нагороди уряду Польщі: "Братерство по зброї", "1000-річчя Польської держави", "30-річчя ППР" і почесне звання "Заслужений діяч польської культури".

Літ.: РЕІУ.-Т.4.-1972.-С.571.

Т.Комаренко

КАЛИТА Володимир Данилович (2.VIII.1937, с.Таловая Таловського р-ну Воронежської обл., РФ)-дослідник історії України ХХ ст., к.і.н. (1966), доцент (1973). Зі службовців. У 1955-1960 навчався на істор.-філос.ф-ті Київ.ун-ту. У 1960-1962-м.н.с. відділу допоміжних історичних дисциплін Інституту історії АН УРСР. У 1962-1965-аспірант Ін-ту. Під наук. керівництвом чл.-кор. АН УРСР *М.І.Супруненко* підготував і захистив канд.дис. "Діяльність народного секретаріату-першого радянського уряду України (XII.1917-IV.1918 рр.)". У 1965-1970-м.н.с. відділів історії соціалістичного буд-

ва, історії Жовтневої революції та громадянської війни. У 1970 перейшов на викладацьку роботу. Основною проблематикою досліджень є національно-державне будівництво на Україні в 1917-1921 рр., проблеми виховання молоді і спортсменів. Оpubліковано понад 70 праць. Брав участь у двох колективних працях: Соціалістический образ жизни (М., 1980); Воспитательная работа физкультурных и спортивных организаций (К., 1983). Був укладачем двох книг "Літопис комуністичного будівництва" (1959-1961 і 1961, 1962 рр.).

Ю.Курносів

КАРПОВ Іван Корнійович (1.III.1917, с.Давидово Калузької обл., РФ)-дослідник історії Великої Вітчизняної війни, генерал-майор у відставці. З селян. З жовтня 1939 по 1975 у лавах Збройних Сил СРСР, учасник Великої Вітчизняної війни, нагороджений орденами Червоного Прапора, Вітчизняної війни II ступеня, Червоної Зірки, медалями. У 1949 закінчив загальновійськовий ф-т Військово-Політичної Академії ім. Леніна у Москві. З 1976 по 1980 працював м.н.с. відділу історії Великої Вітчизняної війни Ін-ту історії АН УРСР. Був консультантом по картах та схемах періоду Великої Вітчизняної війни для VII т. "Истории Украинской ССР" (К., 1978), упорядником та автором наук. коментарів 3-т.зб.док-в "Украинская ССР в Великой Отечественной войне 1941-1945 гг." (К., 1980); "Карпаты": 1941-1946. Документальные военно-исторические очерки" (Ужгород, 1995). Автор статей до 80-річчя Г.Жукова та І.Баграмяна //УІЖ, 1976 12; 1976, 1977 2. З 1980-на пенсії.

О.Корнієвська

КАРТУНОВ Олексій Васильович (30.III.1940, с.Новороманівка Ставропольського краю, РФ)-дослідник проблем етнополітології, історії етніч.укр. груп в США та Канаді, к.і.н. (1976). З селян. У 1967 закінчив іст. ф-т Київ. ун-ту. 1967-1969-н.с.-консультант відділу наук.зв'язків із зарубіжними організаціями Президії АН УРСР. У 1969-1972-аспірант Ін-ту історії АН УРСР. Наук.кер.-д.і.н., проф. Р.Г.Симоненко. У 1972-1977- м.н.с. відділу зарубіжної історіографії Ін-ту історії АН УРСР. Канд.дис. "Молодь в політичному житті сучасної української еміграції" захистив в Ін-ті історії АН УРСР. Досліджував проблеми нації, націоналізму та етнополітології, історії діяльності прогресивних сил українських етнічних груп в США та Канаді. Опублікував понад 200 наук. і наук.-популярних праць, серед них: Этнонациональные отношения в политической жизни общества (К., 1991); Основы политологии. Курс лекций (Донецк, 1993). Підготував перший в незалежній Україні підручник з етнополітології-Основи етнополітології (у співавт.)-("Політологічні читання".1994-1996 рр.). З 1977 на викладацькій роботі.

П.Овчаренко

КАСИМЕНКО Олександр Карпович (23.VI.1905, с.Великі Буримівці, тепер Чорнобаївського р-ну Черкаської обл.-13.I.1971, м.Київ)-дослідник історії України середніх віків, д.і.н. (1959), професор (1961), лауреат Державної премії СРСР (1976). З селян. В 1926 закінчив гуманітарний ф-т Полтавського ін-ту народної освіти. До 1941 працював на викладацькій роботі у вузах і технікумах Полтави і Житомира, в 1941-1946 на звільненій партійній ро-

боті, в 1945-1951-зав.кафедрою історії міжнародних відносин Київ. ун-ту, в 1947-1964-директор ін-ту історії АН УРСР. В 1946 захистив канд.дис. "Панська Польща-плацдарм боротьби Антанти проти Радянської Росії". Докт.дис. "Російсько-українські взаємовідносини 1648-початку 1651 рр.". З 1964-заст.гол.редактора УРЕ. Автор праць з історії України, історичних зв'язків українського і російського народів. За участь у створенні "Історії міст і сіл Української РСР" у 26 т. відзначений Державною премією СРСР (помертно). Основ.праці: Возз'єднання України з Росією і його історичне значення (К., 1954); Російсько-українські взаємовідносини 1648-початку 1651 рр. (К., 1955).

Лит.: ЕУ.-Т.2.-1959.-С.884; РЕІУ.-Т.1.-1970.-С.317; ЕИ.-V.2.-1984.-Р.429-430; УРЕ.-2-е вид.-Т.5.-С.56.

Л.Ткачова

КАСЬЯНОВ Георгій Володимирович (20.IV.1961, м.Челябінськ, РФ)-дослідник історії України ХХ ст., д.і.н. (1993). Зі службовців. У 1983 закінчив іст.ф-т Київ.педін-ту. 1983-1986 навчався в аспірантурі Ін-ту історії АН УРСР. У 1987 захистив канд.дис. "Інженерно-технічні секції профспілок України в соціалістичному будівництві 1926 - 1937 рр." Наук.кер.-д.і.н., проф. *С.В.Кульчицький*. З 1986 працює в Ін-ті історії АН УРСР м.н.с, с.н.с.; зараз-провідний н.с. відділу історії культури українського народу ХХ ст. Інституту історії України НАН України. Докт.дис. "Інтелігенція Радянської України 1920-х-1930-х років: Соціально-історичний аналіз". Автор понад 60 друк.праць, серед них моногр.: Сталінізм і українська інтелігенція (20-30-і

роки) (К., 1991, у співавт.); Сталінізм на Україні: 20-30-і роки. (К., 1991, у співавт.); Українська інтелігенція 1920-х-30-х років: соціальний портрет та історична доля (Київ-Едмонтон, 1992); Українська інтелігенція на рубежі ХІХ-ХХ століть. Соціально-політичний портрет (К., 1993); Незгодні: українська інтелігенція в русі опору 1960-1980-х років (К., 1995); Історія України (фінською мовою). Підручник (Хельсінки, 1996, у співавт.) та ін.

О.Корнієвська

КІЗЧЕНКО Валентина Іванівна (5.IX.1935, м.Київ)-дослідник історії робітничого класу, інтелігенції України, культури українського народу. д.і.н. (1992). Зі службовців. У 1958 закінчила іст.ф-т КДУ. В 1958-1965 працювала н.с. Київ.держ.іст.музею. В 1965-1968-аспірантка відділу капіталізму Ін-ту історії АН УРСР. У 1968 в Ін-ті історії захистила канд.дис. "Культурно-просвітній рівень робітничого класу України наприкінці ХІХ-початку ХХ ст.". Наук.кер.-д.і.н., проф. *Лось Ф.Є.* З 1968 працює в Ін-ті історії України НАН України: 1968-1973-м.н.с., 1973-1992-с.н.с., з 1992 по т.ч.-пров.н.с. відділу історії капіталізму (згодом відділу історії України ХІХ-початку ХХ ст.). В 1992 захистила докт.дис. "Культурне обличчя пролетаріату України в період імперіалізму". Автор численних праць, серед них індивідуальні монографії: Культурный облик пролетариата Украины в период империализма (К., 1990); Первая российская революция и культурный процесс на Украине (К., 1984); Культурно-освітній рівень робітничого класу України напередодні революції 1905-1907 рр. (К., 1972). Брала участь в на-

писанні колективних багатотомних видань Ін-ту: Історія Української РСР; Исторические корни дружбы и единения украинского и белорусского народов; История рабочего класса Донбасса; История Киева та багатьох інших. *Т.Комаренко*

КИЗЯ Лука Єгорович (21.II.1912, с.Жихове, тепер Середньобудського р-ну Сумської обл.-29.XII.1974, м.Київ)-дослідник історії Великої Вітчизняної війни, к.і.н., ст.н.с. З селян. В 1940 закінчив Чернігівський учительський ін-т, в 1948-Київ.пед.ін-т. Учасник партизанського руху на Україні під час Великої Вітчизняної війни 1941-1945 рр., був комісаром партизанського загону, потім з'єднання партизанських загонів і членом штабу партизанського руху Рівненської обл., секретарем підпільного райкому та Ровенського обкому КП(б)У. В 1944-1951-директор республіканської виставки "Партизани України в боротьбі проти німецько-фашистських загарбників". У 1951-1956-голова правління Українського т-ва культ.зв'язків з закордоном, доц. КДУ. 1956-1959 і 1964-1967-заст.міністра вищої і середньої спеціальної освіти, у 1961-1964-постійний представник України при ООН. 1959-1961, 1967-1974-с.н.с. Ін-ту історії АН УРСР. Автор праць з питань партизанського руху в роки Великої Вітчизняної війни: Народні месники (Львів, 1960); Основные вопросы партизанского движения на Украине в период Великой Отечественной войны (1941-1945) (К., 1965) та ін. Нагороджений орденами Червоного Прапора, Трудового Червоного прапора та ін. нагородами.

Лит.: РЕІУ.-Т.2.-С.336; УРЕ.-2-е вид.-Т.5.-С.113. Л.Ткачова КІСТЕРСЬКА Людмила Данилівна (28.IV.1947, м.Київ)-дослідник історії науки і техніки, к.тех.н. (1976). Зі службовців. У 1970 закінчила радіофізичний ф-т КДУ. У 1970-1977 працювала інженером обчислювальної лабораторії, старшим інженером, с.н.с. каф.технічної кібернетики Київ. політехнічного ін-ту. В Київ.політехнічному ін-ті захистила канд.дис. "Розробка і дослідження методів та апаратури для підвищення точності і завадостійкості систем автоматичного прямування електронного пучка по стику при електронно-променевому зварюванні". У 1977-1982 працювала в лінгвістичному відділі Європейського відділення ООН (Женева, Швейцарія). У 1982-1985-с.н.с., в.о.зав.сектором у відділі формування цільових комплексних програм спільних робіт установ АН УРСР і Мінгазпрому УРСР при Київ.філії Всесоюзного наук.-дослід.ін-ту з переробки та транспортування природного газу. У 1985-1986-с.н.с. відділу історії природознавства і техніки Ін-ту історії АН УРСР. Досліджує питання історії електрозварювального виробництва та техніки. Опублікувала 16 праць. Серед них: Евгений Оскарович Патон (К., 1988, у співавт.); Загублені президенти (з історії Академії наук України) (К., 1991, у співавт.). В 1986 перейшла на роботу до Ін-ту надтвердих матеріалів АН УРСР.

П.Овчаренко

КЛИНЧЕНКО Тетяна Володимирівна (21.VI.1951, м.Київ)-дослідник історії міжнародних зв'язків України, к.і.н. (1984). Зі службовців. В 1968-1973 навчалася на укр.відділенні філолог.ф-ту КДУ. У 1973 працювала редактором редакції літ-ри з хімії, хімічної технології у Київ.вид-ві "Вища школа". З 1978-ст.лаборант, м.н.с. відділу історії міжнародних відносин соц.країн Ін-ту історії АН УРСР. Канд.дис. "Вдосконалення життя сільського населення УНР в період будівництва розвинутого соц-му". Наук.кер.-чл.-кор. АН УРСР *І.М.Мельникова*. З 1986 працювала н.с., с.н.с. відділу історії міжнародних зв'язків

України Ін-ту історії АН УРСР, а з 1991-с.н.с. відділу етнополітики та прогнозування Ін-ту історії АН УРСР. У 1991 перейшла на роботу до Ін-ту соціології АН УРСР, де працює і понині. Опублікувала 30 праць, в т.ч. монографію "Венгерское село: экономика, быт, культура (60-80-е годы)" (К., 1989); брошури, розділи у колектив.наук. монографічних дослідженнях, статті з питань співробітництва України та Угорщини, ролі і місця України в міжнародних зв'язках з зарубіжними країнами, формування толерантних міжетнічних стосунків на рівні соціальної групи тощо.

Літ.: Центр етносоціальних та етнополітичних досліджень. Бюлетень, 1.-1994.- 2.-1995.

Т.Комаренко

КЛОКОВ Всеволод Іванович (25.VII.1917, м.Усть-Катав Челябінської обл., РФ)-дослідник історії другої світової війни, чл-кор. АН УРСР (1978), д.і.н. (1962), проф., засл. діяч науки УРСР (1977), Герой Радянського Союзу (1945), лауреат Держ.премії УРСР в галузі науки і техніки (1970). Зі службовців. У 1939 закінчив Томський електромеханічний ін-т інж.залізничного транспорту. У 1936-1940 працював асистентом каф-ри опору матеріалів, 1940-1945-в Черв.армії і в партизан.з'єднаннях в Україні та Чехословаччині. У 1945-1949 працював зав.відділом Комісії з історії Великої Вітчизняної війни АН УРСР. У 1948 в Ін-ті історії АН УРСР захистив канд.дис. "Дії партизан України по порушенню залізничних комунікацій німецько-фашистських військ". У 1949-1950 працював зав.відділом Архівного управління МВС УРСР, з 1950-в Ін-ті історії АН УРСР: н.с., з 1962-

зав.відділом, гол.н.с. відділу історії другої світової війни. Докт.дис. "Боротьба народів слов'янських країн проти німецько-фашистських загарбників" захистив в Ін-ті історії АН УРСР. Оpubлікував понад 400 праць, серед них: Борьба народов славянских стран против фашистских поработителей (1939-1945 гг.) (К., 1961); Украинская ССР в Великой Отечественной войне Советского Союза (1941-1945 гг.) у 3-х т. (К., 1967-1969, у співавт.), відзначена Державною премією УРСР в галузі науки і техніки; Народная борьба на Украине в годы Великой Отечественной войны (К., 1978); Всемирноисторический подвиг (К., 1975); Народная борьба в тылу немецких завоевателей на Украине (историограф.очерк) (К., 1985); брав участь у колективних працях: История Великой Отечественной войны в 6-ти т.; та Истории второй мировой войны 1939-1945 у 12-ти т. та інші. Має урядові нагороди: орден Леніна, інш.ордени та медалі; Золоту медаль ім.Я.Пуркіне (ЧССР); Почесна відзнака Президента України, Відзнака Президента II ступеня.

Літ.: Чехословацкая историческая энцикл.-1962; История Академии наук Украинской ССР.-К.-1979.-С.763; РЕІУ.-Т.2.-1970.-С.395; ЕИ.-V.2.-1984.-Р.565-566; УСЭ.-Т.5.-К.-1981.-С.127 та ін.

Г.Брега

КЛОКОВ Євген Всеволодович (21.X.1946, м.Київ)-дослідник історії міжнародних зв'язків, к.і.н. (1985). Син *В.І.Клокова*. У 1973 закінчив ф-т міжнародних відносин і міжнародного права КДУ. У 1973-1979 працював редактором і ст.редактором Політвидаву

України. У 1979-1982-аспірант Ін-ту історії АН УРСР. Наук.кер.-чл.-кор. АН УРСР *І.М.Мельникова*. Канд.дис. "Країни соціалістичної співдружності в боротьбі за мир і безпеку народів (1970-1975 рр.)" захистив в Ін-ті історії АН УРСР. У 1982-1996-н.с. відділу історії міжнародних зв'язків України Ін-ту історії України НАН України. Опублікував близько 15 наук.праць, серед них: Деятельность обществ дружбы с СССР в странах социалистического содружества (К., 1987); Позиція України в ООН з найважливіших проблем сучасності. (Зб. Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки.- Вип.5 (К., 1994).

П.Бондарчук

КОВАЛЕВСЬКИЙ Борис Павлович (7.VIII.1922, с.Кропивна Климівського р-ну Брянської обл., Росія-1994, м.Київ)-дослідник історії СРСР та України радянського періоду, д.і.н. (1974). З селян. У 1950 закінчив іст.ф-т Дніпропетровського ун-ту. З 1954 по 1958 навчався в аспірантурі Академії суспільних наук при ЦК КПРС. Канд.дис. "Зміцнення союзу робітничого класу і селянства в перший період боротьби за крутий підйом сільського господарства (1953-1957)". З 1958 по 1964 працював зав.сектором відділу науки і культури ЦК КПУ. У 1964-1967-заст.Голови комітету по друку при Раді міністрів УРСР-начальник Головліту. З 1967 по 1973-завідуючий відділом історії комуністичного будівництва Ін-ту історії АН УРСР. В Ін-ті історії АН УРСР захистив докт.дис. "Подальше зміцнення союзу робітничого класу і колгоспного селянства в період комуніст.буд-ва (1959-1970)". З 1973 працював заступником міністра вищої та середньої спе-

ціальної освіти УРСР, директором ЦНБ АН УРСР, зав.кафедрою Київського автодорожного ін-ту. Оpubлікував праці: Пережитки капіталізму в свідомості людей та шляхи їх подолання (К., 1960, у співавт.); Комунізм і класи (К., 1965); Укрепление союза рабочего класса и колхозного крестьянства в период строительства коммунизма. 1959-1970. (К., 1972); Творці щасливої долі (К., 1981) та ін.

П.Бондарчук

КОВАЛЕНКО Леонід Антонович (12.III.1907, с.Ступична Черкаської обл.-22.VI.1985, м. Кам'янець-Подільський)-дослідник проблем нової історії зарубіжних країн, історіографії, д.і.н. (1965), проф. (1966). У 1930-1931 навчався на робітфаці в Білій Церкві, 1931-1936-на істор.ф-ті КДУ. З 1939 по 1941 і в 1944-1945 навчався в аспірантурі КДУ. У 1945 там само захистив канд.дис. "Французька буржуазна революція кінця XVIII ст. і Україна". З 1945 по 1947 працював с.н.с. Ін-ту історії АН УРСР. У 1947-1956-зав.каф. загальної історії Житомирського пед.ін-ту, а у 1956-1961-доц. каф.загальної історії Ужгородського ун-ту. У 1961-1985-доц., 1962-1984-зав.каф. загальної історії Кам'янець-Подільського пед.ін-ту. У 1965 в КДУ захистив докт.дис. "Демократичні течії в історіографії України XIX ст.". Автор понад 100 наукових праць, серед них монографій "Велика французька буржуазна революція і громадсько-політичні рухи на Україні в кінці XVIII ст." (К., 1973); "Історіографія історії Української РСР від найдавніших часів до Великої Жовтневої соціалістичної революції" (К., 1983) серія статей з проблем історіографії історії України XIX ст. у кол.праці "Очерки истории исто-

рической науки в СССР" (М., 1955.-Т.1; 1960.-Т.2; 1963.-Т.3.) та науковій періодиці, зокрема: Про приєднання Правобережної України до Росії // Наук.записки Житомирськ. пед. ін-ту, 1950, т.1; Исторические взгляды революционера-демократа Т.Г.Шевченка // Вопросы истории, 1951, 1; Житомир. Историчний нарис (Житомир, 1951); Події визвольної війни українського народу і боротьба за воз'єднання України на Східній Волині // Наукові записки Житомирськ. пед.ін-ту. 1955, т.2; Историчні погляди Івана Франка // Наукові записки Ін-ту історії АН УРСР.-1956.-Т.8 та ін. Редагував багато наукових збірників.

Літ.: На пошану професора Леоніда Антоновича Коваленка (до 90-річчя від дня народження).-Историч. дослідження. І.-Кам'янець-Подільський.-1997.-С.3-6; Леонід Антонович Коваленко: Некролог // Прапор Жовтня.-1985.-25 черв.; Кукурудзяк М.Г. Науково-педагогічна діяльність професора Кам'янець-Подільського педагогічного інституту Л.А.Коваленка // Тези доповідей 12-ї Вінницької обласної історико-краєзнавчої конференції.-Вінниця, 1993.-С.81, 82; Историки-слависты СССР: Библиографический справочник.-Харьков.- 1969.-С.36. та ін.

Г.Брега, П.Бондарчук

КОВАЛЕНКО Олександр Миколайович (3.Х.1941, с.Радіонівка Якимівського р-ну Запорізької обл.)-дослідник історії міжнародних культурних зв'язків ХХ ст., к.і.н. (1975). Зі службовців. В 1966 закінчив іст.ф-т. Київ.ун-ту. В 1967-1972 працював редактором УІЖу. В 1972-1975- аспірант у відділі історії дружби народів СРСР Ін-ту історії АН УРСР. Канд. дис.: "Зміцнення російсько-українських культурних зв'язків наприкінці ХІХ-на початку ХХ ст. (пере-

движники і Україна)". В 1975-1977-м.н.с., в.о.с.н.с. цього відділу. Опублікував ряд праць, серед них: На порозі подій // "Прапор", 1967, 2; Перші народні пересувні виставки на Україні (1904-1906 рр.) // УІЖ, 1968, 10; Передвижники і революційний рух в Росії // Образотворче мистецтво, 1973, 5; Суспільно-політичні погляди передвижників // УІЖ, 1973, 10. У 1977 перейшов на іншу роботу.

Л.Ткачова

КОВАЛЬЧУК Олена Олександрівна (16.I.1953, м.Київ)-дослідник історії укр.еміграції в США та Канаді, к.і.н. (1985). З робітників. У 1972-1978 навчалася на іст.ф-ті КДУ. У 1973-1978 працювала ст.лаборантом відділу зарубіжної історіографії Ін-ту історії АН УРСР, у 1978-1985- ст.лаборантом відділу зарубіжних ідеологічних течій Ін-ту соціальних і економічних проблем зарубіжних країн АН УРСР. Канд.дис. "Українська прогресивна громадськість США і Канади у боротьбі за мир, демократію і соціальний прогрес (1945-поч. 1980-х рр.)". 1985-1991 працювала м.н.с., н.с., с.н.с. в Ін-ті історії АН УРСР у відділі історії дружби народів СРСР. з 1996-у відділі історії культури українського народу. Досліджувала питання громадської, культурно-освітньої діяльності українських іммігрантів та їхніх нащадків у США і Канаді, їхню участь у русі солідарності з радянським народом (1917-1990), а також розробляла проблему формування багатонаціонального промислового пролетаріату України (кінець ХІХ-поч. ХХ ст.). Автор більше 30 наук.праць. Серед них: Проти сил війни і реакції (Ужгород, 1984); Першотравневе знамено. До 100-річчя Дня Міжнародної солідар-

ності трудящих (К., 1988, у співавт.); Українські канадці в історичних зв'язках із землею батьків (К., 1990.-укр.м., К., 1991.-англ.м., у співавт.); Зберігаючи українську самобутність (К., 1992, у співавт.); Українці в Канаді (К., 1993, у співавт.).

Т.Комаренко

КОВАЛЬ Віктор Савович (10.VI.1925, м. Київ)-дослідник історії другої світової війни, української проблематики у міжнародних відносинах (1939-1945), національно-визвольної боротьби ОУН-УПА, к.і.н. (1959). З робітників. У 1949 закінчив ф-т міжнародних відносин КДУ. У 1949-1957 вчителював у школі. У 1957-1995-м.н.с., с.н.с. Ін-ту історії АН УРСР. З 1995-у відділі спец.іст.дисциплін Ін-ту. Канд.дис. захистив в Ін-ті історії АН УРСР по монографії "Боротьба в США з питань політики щодо СРСР в роки Великої Вітчизняної війни (липень 1942-червень 1943)" (К., 1958). Брав участь у колективних працях "Українська РСР у Великій Вітчизняній війні Радянського Союзу, 1941-1945 рр." (Т.1-3.-К., 1967-1969); "Україна і зарубіжний світ" (К., 1970); "Історія Української РСР" (у 8 т., 10 кн. Т.7.-К., 1977, автор); "История Украинской ССР" (в 10 т.-Т.8.-К., 1984, заст.відповід.ред., автор); "Международная солидарность в борьбе против фашизма" (в 4 т.- Т.2.-К., 1986). Опублікував ряд монографій, серед них: Правда о заговоре против Гитлера 20 июля 1944 г. (К., 1960); В роки фашистської навали: Україна в міжнар.відносинах у період Вел.Вітчизн. війни (К., 1963); Они хотели украсть у нас победу: Очерки внешней политики США во второй мировой войне, 1939-VI.1943 (К., 1964); Міжнародний імперіалізм і Україна, 1941-1945 (К.,

1966); Подвиг народний: Україна у Великій Вітчизняній війні (К., 1970); США во второй мировой войне: некоторые проблемы внешней политики, 1939-1941 (К., 1976); Возз'єднання західноукраїнських земель та міжнародні відносини, 1939-1941 (К., 1979); "Барбаросса": истоки и история величайшего преступления империализма (К., 1982. Изд.2: К., 1989); Политика и стратегия США во второй мировой войне: Проблема парирования угрозы из Европы до перелома в войне (К., 1987); Радянсько-німецький пакт (К., 1989); Довкола радянсько-польської війни 1939 року (К., 1991); Путь к Бабьему яру. Германский антисемитизм: история, теория, политика (К., 1991).

С.Білокінь

• **КОВАЛЬ Михайло Васильович** (11.VI.1933, м.Київ)-дослідник історії України періоду другої світової війни, д.і.н. (1975), проф., лауреат Державної премії УРСР в галузі науки і техніки (1970), засл. діяч науки і техніки України (1996). Зі службовців. У 1957 закінчив істор.-філософ. ф-т КДУ. У 1957-1961 працював у видавництві АН УРСР. З 1961 працює в Ін-ті історії АН УРСР: м.н.с, с.н.с., зав.відділом історії України періоду другої світової війни, з 1972 по 1994-заст.голов.редактора і головний редактор УІЖу. У 1964 в Ін-ті історії АН УРСР захистив канд.дис. "Українська культура у період Великої Вітчизняної війни (1941-1945 рр)". Докт.дис. "Громадсько-політична діяльність трудящих України у період Великої Вітчизняної війни". Опублікував близько 350 праць, у т.ч. 7 індивід. монографій. Серед них: Боротьба населення України проти фашистського рабства (К., 1979); Україна у

другій світовій і Великій Вітчизняній війнах (1939-1945 рр.): Спроба сучасного концептуального бачення (К., 1994); Україна: 1939-1945; Маловідомі і непрочитані сторінки історії (К., 1995); Історія України. Підручник для 10-11 класів (К., 1992); Початок німецької агресії та прикордонні бої на території України в світлі нових документів. Сторінки історії України ХХ ст. (К., 1992); Визволення України від нацистських окупантів: погляд через півстоліття. Україна у другій світовій війні. Уроки історії та сучасність (К., 1995); ст. "Історія війни і війна проти історії" // Вітчизна, 1995, 5, 6.

Лит.: Вітчизна.-1995.- 5.-С.102; УРЕ.-Т.5; Вісник Академії наук Української РСР.-1971.-С.96-99; Першина Т.С. Захист докт дис. М.В.Ковалем // УІЖ.-1975.- 6.-С.159.

П.Бондарчук

КОВАЛЬ Михайло Климентійович (5.IX.1913, с.Гнідин Бориспільського р-ну Київської обл.)-дослідник історії селянства, к.і.н.(1952). З селян. У 1938 закінчив Київ.пед. ін-т. З 1938 по 1956 працював в ньому викладачем. В Ін-ті історії АН УРСР захистив канд.дис. "Успіхи розвитку сільського господарства України до кінця відбудовного періоду (1923-1925)". У 1956-1960-ст.викладач історії СРСР КДУ. У 1960-1970 працював в Ін-ті історії АН УРСР м.н.с. відділів історії рад.суспільства, історії соціалістичного і комуністичного будівництва, історіографії та джерелознавства. Опублікував бл. 30 праць, серед них: КНС в боротьбі за зміцнення радянської влади на Україні.-Наукова сесія (К., 1952); Здійснення ленінського декрету про землю на Україні в 1917-1920 рр.-Наукова сесія (К., 1953);

Зміцнення союзу робітничого класу і селянства на Україні на кінець відбудовного періоду (1923-1925).- Наукова сесія (К., 1954); Історична наука і формування світогляду людини (К., 1963); Видатний історик-марксист і державний діяч М.М.Покровський // УІЖ, 1963, 4.

П.Бондарчук

КОВПАК Людмила Всеволодівна (22.III.1960, м.Нарофомінськ Москов.обл., РФ)-дослідник історії соціального розвитку України II пол. XX ст., к.і.н. (1990). Зі службовців. У 1982 закінчила істор.ф-т КДУ. У 1983-1984-вчитель СШ м.Києва, у 1984-1990-лаборант, з 1990-н.с. відділу сучасної історії України Ін-ту історії України НАН України. Під керів. д.і.н. *І.М.Маковійчука* підготувала і захистила канд.дис. "Діяльність місцевих органів державної влади по розв'язанню житлової проблеми в Україні (1981-1989 рр.)". Опублікувала 40 праць, серед них розділи в колективних монографіях: Україна 90-х: шлях до незалежності (К., 1991); Сучасне українське село: проблеми, пошуки (К., 1991); Україна незалежна: час випробувань, сподівань (К., 1993); ст.: Рівень життя населення України (перша пол. 90-х рр.); критерії дослідження та показники.-Зб.статей "Україна XX ст.: минуле і сьогодення" (К.-Донецьк, 1995) та ін.

Г.Брега

КОКІН Сергій Анатолійович (30.VIII.1959, с.Нексікан Сусуманського р-ну Магаданської обл., РФ)-дослідник історії України 20-30-х рр. XX ст., к.і.н. (1987). З робітників. У 1981 закінчив істор.ф-т КДУ, з 1981 по 1996-стажист-дослідник, м.н.с., н.с.,

с.н.с. відділу історії України 20-30-х рр. ХХ ст. Ін-ту історії України НАН України. Під кер. д.і.н., проф. *В.М.Даниленка* підготував і захистив в Ін-ті історії АН УРСР канд.дис. "Формування і розвиток соціалістичної свідомості робітничого класу в період реконструкції народного господарства СРСР (на матеріалах Української РСР, 20-30-і рр.)". Оpubлікував 22 праці, серед яких монографія "Хроника социалистического строительства на Украине. 1921-1925 гг. (К., 1989, у співавт.). Брош. "Ліквідація більшовиками правесерівської і меншовицької опозиції в Україні 1920-1924рр." (К., 1993, у співавт.); Боротьба КП(б)У з політичною опозицією на початку 20-х років (К., 1992); Політичні репресії проти есерів і меншовиків в Україні 1920 р. (К., 1994); Остаточне встановлення радянської влади-початок формування більшовицького тоталітарного режиму в Україні (кінець 1919-1920 рр.) (Львів, 1994); Всесвітня історія. Хронологія основних подій (К., 1997, у співавт.) та ін.

Г.Брега

КОЛИБАНОВА Каміла Володимирівна
(13.XI.1958, м.Луцьк)-дослідник історії укр.-південнослов'янських культурних зв'язків, к.і.н. (1989). Зі службовців. У 1982 закінчила істор.ф-т. КДУ. З 1992 -в Ін-ті історії України НАН України. Навчалася в аспірантурі. Канд.дис. "Культурні і суспільні зв'язки України з Сербією у XVIII ст.". Наук.кер.-д.і.н., чл.-кор. АН УРСР *Ф.П.Шевченко*. Працює с.н.с. у відділі історичного краєзнавства. Досліджує пам'ятки української культури за кордоном. Автор 20 праць. Серед них монографія: Ук-

раїнсько-сербські культурні зв'язки XVIII ст. (К., 1993):»

О.Колпакова

КОЛПАКОВА Оксана Віленівна (24.III.1957, м.Одеса)-дослідник просвітницької діяльності інтелігенції України ХХ ст., к.і.н. (1986). Зі службовців. У 1979 закінчила істор.ф-т КДУ. У 1979-1981-стажист-дослідник Ін-ту історії АН УРСР, у 1982-1993-м.н.с., н.с., з 1994-на посаді с.н.с. у відділі історії культури українського народу. Канд.дис. "Роль культурно-просвітницьких установ в комуністичному вихованні трудящих в умовах удосконалення соціалізму. 1971-1980 гг.". Наук.кер.-д.і.н. *Л.А.Шевченко*. Автор монографії "Учреждения культуры и коммунистическое воспитание трудящихся на современном этапе" (К., 1989) та близько 20 наук.праць. Серед них: Український державний університет у Києві (1917-1920 рр.) // УІЖ, 1993, 7, 8; Кам'янець-Подільський український університет (1918-1921) // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки. Вип.3.-(К., 1994).

Г.Берега

КОМАРЕНКО Наїна Василівна (17.XI.1933, м.Харків)-дослідник проблем української історіографії, к.і.н. (1968), с.н.с. (1978). Лауреат Державної премії УРСР в галузі науки і техніки (1984). Зі службовців. У 1952-1958 навчалася на іст.ф-ті Харків.ун-ту. Працювала викладачем історії, перебувала на комсомольській роботі: у 1959-1962 обиралася секретарем Харківського міськкому комсомолу, членом бюро міськкому та членом обкому комсомолу. В Ін-ті історії АН УРСР працювала з

1962 по 1989: у 1962-1965-ст.редактор УІЖу, 1965-1968-аспірантка ін-ту, 1968-1973-м.н.с. відділу джерелознавства та допоміжних істор.дисциплін (тоді-історіографії та джерелознавства), з 1972-відділу багатотомної історії УРСР, з 1973-с.н.с. відділу історії дружби народів, з 1981-відділу джерелознавства та допоміжних історичних дисциплін, з 1985-сектора історії інтелігенції. Під наук.кер. чл.кор. АН УРСР *Ф.П.Шевченка* підготувала і захистила в Ін-ті історії АН УРСР канд.дис. "Літопис революції". Історіографічний нарис". Всього опубліковано понад 80 наук.праць. Брала участь у написанні колективних видань, зокрема двотомної "Історії Української РСР" (К., 1967, т.ІІ); "Розвиток історичної науки на Україні за роки Радянської влади" (К., 1973); "Великий советский народ" (К., 1976); "Исторические корни дружбы и единения украинского и белорусского народов" (К., 1978); "Історіографічні дослідження в Українській РСР" (К., 1970-1973, вип.3); "Исторические корни связей и дружбы украинского и молдавского народов" (К., 1980); "Нерушимая дружба украинского и молдавского народов в период социализма" (К., 1980); "Дружба и братство русского и украинского народов" (К., 1982, т.1, 2); "Интеллигенция Советской Украины (некоторые вопросы историографии и методология исследования)" (К., 1988; автор, заст.відп. редактора) та ін. Опублікувала індивідуальні монографії: Журнал "Літопис революції". Історіографічний нарис (К., 1970); Установи історичної науки в Українській РСР. 1917-1937 (К., 1973); Дружба и сотрудничество народов ССР. Украинская советская историография (К., 1984); Развитие

історической науки в Академии наук Украинской ССР (К., 1986, у співавт.) та ряд статей історіографічного змісту. За участь у підготовці циклу праць "Історичні зв'язки і дружба російського, українського, білоруського та молдавського народів СРСР" була відзначена Державною премією УРСР в галузі науки і техніки. У 1989 вийшла на пенсію.

Ю.Курносів

КОМАРЕНКО Тетяна Олександрівна (12.XI.1948, м.Київ)-дослідник зв'язків України зі слов'янськими народами в ХХ ст., к.і.н. (1989). Зі службовців. Навчалася на іст.ф-ті КДУ (1966-1971). У 1971-1973 працювала архіваріусом, науководопоміжним співробітником Ін-ту історії партії при ЦК КПУ (тепер-Ін-т національних відносин та політології НАН України). З 1973 в Ін-ті історії України у відділі історії дружби народів СРСР (згодом-теорії і історії національних відносин), а з 1994 у відділі історії культури укр.народу (1973-1989-м.н.с., з 1989 по т/ч.-н.с.). Канд.дис. "Соціалістичне змагання трудових колективів УРСР і РРФСР 1971-1980 рр.". Наук.кер.-д.і.н., проф. *Р.Г.Симоненко*. Автор більше 30 наук.праць. Серед них: 2 брошури, розділи в колективних монографіях, статті, зокрема "Теорія боротьби двох культур" і шляхи розв'язання національного питання в Україні // Проблеми історії України, 1995, 3; Вірмени в Україні // Українська діаспора, 1995, 4.

О.Колпакова

КОМАРНИЦЬКИЙ Сергій Іванович (7.XI.1936, м.Хотин нині Чернівецької обл.)-дослідник історії

Буковини періоду другої світової війни, к.і.н. (1971). З робітників. В 1959 закінчив істор.ф-т Чернівецького ун-ту. 1959-1960-працював у школі, у 1960-1971-в Чернівецькому краєзнавчому музеї. 1963-1967 навчався в заочній аспірантурі Ін-ту історії АН УРСР. Канд.дис. "Боротьба трудящих Радянської Буковини проти фашистських окупантів в роки Великої Вітчизняної війни 1941-1945 рр.". В 1971-1974 працював м.н.с. відділу історії Північної Буковини (Чернівці) Ін-ту історії АН УРСР. 1975 перейшов на викладацьку роботу. За час навчання в аспірантурі і роботи в Ін-ті історії надрукував понад 10 наукових статей в журналі і близько 100 публікацій в газетах, серед них: Боротьба проти фашистських окупантів на Буковині в 1941-1944рр. // УІЖ, 1965, 8; Роль прогресивної преси в революційному вихованні трудящих Північної Буковини (20-30-і роки ХХ ст.) // УІЖ, 1967, 6; Вклад трудящих Радянської Буковини в перемогу над фашистською Німеччиною // УІЖ, 1970, 7 та ін.

Л.Ткачова

КОМΠΑН Олена Станіславівна (19.III.1916, м.Єнакієве, Донбас-17.VII.1986, м.Київ)-дослідник середньовічної історії України, соц.-ек.питань, історіософ, д.і.н. (1965). З робітників. 1934 вступила до Польського пед.ін-ту. Закінчила іст.ф-т КДУ (1939, у дипломі-1940). Ст.методист київ.дитячої екскурсійно-туристської станції (1939-1940). Наук.працівник Чернівецького обл.іст.музею (1940-1941). Під час війни евакуювалась до Ферганськ.обл. У 1944-1947-зав.відділом історії ХІХ ст. в Київ.іст.музеї, аспірантка (1947-1950), м.н.с. (1950-1956), с.н.с. (з 1956) Ін-ту історії АН УРСР. Працю-

вала у відділах історіографії та фондів (з 1950), історії феодалізму (з 1960). Канд.дис. "Формування роб.класу залізорудної та металургійної промисловості Півдня України 80-90 рр. XIX ст." захистила у 1950. Докт.дис. "Міста України в другій пол. XVII ст." (захист 1964; вид.-К., 1963). Брала участь у русі шестидесятників. Активно працювала в УТОПІК, де зайняла активну громадянську позицію. Наказом по інституту №152 від 12.IX.1972 була скорочена за штатним розписом. Протягом довгих років діяла заборона на її виступи в пресі. Дружина письменника І.Сенченка. Опубліковані праці: Вплив визвольної війни українського народу на розвиток антифеодального руху в Польщі (К., 1954); Участь міського населення у визвольній війні українського народу, 1648-1654 рр. (К., 1954); Перша збірка українських приказок // Вітчизна, 1958, 12; До питання про заселеність України в XVII ст. // УІЖ, 1960, 1; Устим Кармалюк (К., 1960, у співавт.); Створити "Історію української культури" // УІЖ, 1964, 2, у співавт.; Єдність світового історичного процесу (К., 1966); Ономастика як допоміжна історична дисципліна Іст.джерела та їх використання, вип.2. (К., 1966); Порівняльно-історичний метод і всесвітньо-історичний аспект дослідження пізнього феодалізму // УІЖ, 1966, 1; Український Ренесанс: Роздуми історика // Літ.Україна, 1967, 17 жовт.; Культурна спадщина в світлі м.-л. теорії (К., 1970); Проблеми українського середньовіччя // Середні віки на Україні. Вип.1. (К., 1971).

Лит.: ЕИ.-V.2.-1984.-P.594; Наше слово.-Варшава.-1967.-8 січ.

С.Білокінь

✓ **КОМПАНИЄЦЬ Іван Іванович** (23.III.1921, м.Єлисаветград (тепер Кіровоград)-15.XI.1975, м.Київ)-дослідник історії України ХХ ст., д.і.н. (1962), проф. (1966). Лауреат Держ.премії СРСР (1976). З селян. У 1945 закінчив іст.ф-т Одеськ.ун-ту. У 1945-1946-комсорг ЦК ВЛКСМ Одеськ.ун-ту. У 1946-1949 навчався в аспірантурі Ін-ту історії АН УРСР. Наук.кер.-к.і.н. *Ф.О.Ястребов*. У 1949 в Ін-ті історії АН УРСР захистив канд.дис. "Буковина на початку ХХ ст. (1900-1918 рр.)". У 1949-1974 працював в Ін-ті історії АН УРСР: м.н.с., с.н.с. відділу досоціалістичних формацій, з 1957-відділу історії країн народної демократії, з 1967-відділу історії капіталізму, з 1972 по 1974-відділу історії дружби народів СРСР. Док.дис. "В.І.Ленін і інтернаціональна єдність українських та російських трудящих в трьох революціях" захистив в Ленінград.ун-ті. У 1959-1975 одночасно працював у Гол.ред.УРЕ (з 1967-заст.гол.ред.). З 1975-зав.каф. історії України Київ.ун-ту. Досліджував історію України, зокрема західноукраїнських земель, проблеми пролетарського інтернаціоналізму та дружби народів СРСР. Оpubлікував бл. 200 праць, серед них: *Боротьба за Радянську владу на Буковині* (К., 1950); *Революційний рух в Галичині, Буковині та Закарпатській Україні під впливом ідей Великого Жовтня (1917-1918)* (К., 1957); *Становище і боротьба трудящих мас Галичини, Буковини та Закарпаття на початку ХХ ст., 1900-1919 рр.* (К., 1960); *Ленін та інтернаціональна єдність українських і російських трудящих у трьох революціях* (К., 1970). Один із авторів колективних праць: *Історія Української РСР.-У 2-х т.* (К., 1967); *Історія ро-*

бітничого класу Української РСР.-У 2-х т. (К., 1967); Історія селянства Української РСР (К., 1967).

Літ.: УРЕ.-2-е вид.-Т.5.-К.-1980.-С.315; РЕІУ.-Т.2.-К.- 1970.-С.431, 432.

П.Овчаренко

КОНДРАТЕНКО Людмила Вікторівна (30.IX.1948, м.Київ)-дослідник історії України періоду другої світової війни, к.і.н. (1978), с.н.с. (1982). Навчалася в 1966-1971 на іст.ф-ті Київ.ун-ту. Працювала вчителем історії СШ 45 м.Києва (1971, 1972). У 1972-1981 в Ін-ті історії: аспірантка, м.н.с., н.с., а з 1982 р. і по т/ч с.н.с. відділу історії другої світової війни Ін-ту історії України НАН України. В Ін-ті історії захистила канд.дис. "Крах економічних планів німецько-фашистських загарбників в Україні". Наук.кер.-чл.-кор. НАН України, д.і.н. *В.І.Клоков*. Автор майже 50 наук.праць. Серед них індивідуальна монографія "Крах экономических планов немецко-фашистских захватчиков на Украине в годы Великой Отечественной войны" (К., 1980). Брала участь у колективних працях: Історія Української РСР (К., 1974); Портрети советских участников Словацкого национального восстания (Братислава, 1985); Украинская ССР в годы Великой Отечественной войны Советского Союза. Хроника событий (К., 1985) та ін.

В.Печерога

КОНДРАЦЬКИЙ Адольф Адольфович (17.V.1934, м.Харків)-дослідник історії України II пол. ХХ ст., к.і.н. (1975), с.н.с. (1981). Зі службовців. У 1958 закінчив історико-філософ. ф-т Київ.ун-ту.

У 1958-1964 працював науковим бібліографом в Національній біб-ці України, 1964-1966-ред.історич.л-ри, з 1966-м.н.с., 1978-1996-с.н.с. відділу сучасної історії України Ін-ту історії України НАН України. Під кер. д.і.н. *В.С.Петренка* підготував і захистив в Ін-ті історії АН УРСР канд.дис. "Роль робітничого класу у суспільно-політичному житті України. 1959-1965 рр.". Одночасно викладав історію України у вузах Києва. Опублікував понад 200 праць, серед яких монографії: Суспільно-політична активність робітничого класу Української РСР в умовах розвинутого соціалізму (К., 1978); Спортивний клуб "Наука" (К., 1988); брав участь у колективних монографіях: Історія УРСР, т.VIII.-История УССР, т.10. История Киева, т.3, кн.1,2 (К., 1985, 1986); История рабочих Донбасса, т.2 (К., 1981), в складанні докумен.збір. "Промышленность и рабочий класс Украинской ССР" (за 1946-1958 гг.). Має урядові нагороди.

Г.Брега

КОНДУФОР Юрій Юрійович (30.I.1922, с.Зубані Глобинського р-ну Полтавської обл.-10.I.1997, м.Київ)-дослідник історії України, д.і.н. (1966), проф., академік АН УРСР (1985), засл. діяч науки України (1992), лауреат Державної премії УРСР (1980). Із вчительської сім'ї. У 1939-1949 навчався на іст.ф-ті Харків.ун-ту. Працював на викладацькій та керівній партійній роботі. В 1949-1952 навчався в аспірантурі. Під наук.кер.доц. Немирової Г.Є. підготував і захистив у 1952 р. канд.дис. "Продовольчі загони на Україні в період громадянської війни". У 1966 в Академії суспільних наук при ЦК КПРС (Москва) захистив докт.дис. "Союз робітничого класу і селянства в період громадянської

війни". В Ін-ті історії АН УРСР протягом 1978-1994 обіймав посаду директора Ін-ту, а з 1994-радник дирекції. Оpubліковано понад 250 праць, у т.ч. 20 монографій. Брав участь у колективних працях, у т.ч. "Великий Жовтень і громадянська війна на Україні" (К., 1973); "Великое содружество народов-братьев. К 60-летию образования Союза ССР" (К., 1982); "Історія Української РСР. Короткий нарис" (К., 1981; рос.мовою, К., 1983); "Социалистическое строительство на Украине в годы гражданской войны" (К., 1986); "Великий Жовтень і Україна" (К., 1987) та ін. Написав чимало передмов і післямов до науков.праць, зокрема до "Истории рабочих Донбасса" (К., 1981); "Історія Києва" (К., 1986, т.1); Санцевич А.В., Комаренко Н.В. "Развитие исторической науки в Академии наук Украинской ССР"(К., 1986) та ін. Підготував цикл нарисів до ряду енциклопедичних довідників, кілька видань "История СССР. Пособие для поступающих в вузы" (К., 1972, 1977, 1980, 1983, у співавт.). Очолював авторські колективи з написання багатьох наукових праць, у т.ч. "Українська РСР в період громадянської війни. 1917-1920" (К., 1968, т.2); "Могутня радянська держава" (К., 1972); "Нерушимая дружба украинского и белорусского народов в период социализма" (К., 1978) тощо. Головний або відповідальний редактор: УІЖу, 8-ми та 10-титомних "Історії Української РСР", тритомної "Історії Києва", циклу праць з історії історичних зв'язків і дружби українського, російського, білоруського і молдавського народів з 6-ти томів, "Истории рабочих Донбасса" (в 2 т.) та ін.; член багатьох редколегій-головної редколегії "Енциклопедія Української РСР" (10-томне видан-

ня), "Історія міст і сіл Української РСР" (26-томне видання російською і українською мовами), "Історія громадянської війни на Україні" (тритомне видання), "Зводу пам'яток історії і культури Української РСР", "Історія Академії наук України. 1918-1993" (К., 1994) та ін. Є автором індивідуальних монографій: Революционные события 1905-1907 гг. в Харькове и губернии (Харків, 1955, у співавт.); Пролетаріат Харкова у трьох революціях (Харків, 1959, у співавт.); Укрепление союза рабочего класса и крестьянства на Украине в период гражданской войны: в ходе проведения продовольственной политики 1918-1920 гг. (К., 1964); Великий Октябрь и защита его завоеваний. (К., 1971) та ін. Учасник Великої Вітчизняної війни. Нагороджений орденами Вітчизняної війни, Жовтневої революції, двома орденами Трудового Червоного Прапора, "Знак пошани" та 9 медалями.

Лит.: Учені вузів УРСР.-К.-1968; РЕІУ.-Т.2.-1970.-С.461; ЕИ.-V.2.-1984.-Р.597. "Історія Академії наук Української РСР".-К.-1982.-С.756; ст. "70-річчя академіка АН УРСР Ю.Ю.Кондуфора" // Вісник Академії наук України".-1992.-С.105-106 та ін.

Ю.Курносів

КОНОВЕЦЬ Олександр Федорович (Федоренко) (5.V.1947, с.Коропець Бучанського р-ну Тернопільської обл.)-дослідник історії науки і техніки, д.і.н. (1994). Член Спілки журналістів України з 1983 р. Зі службовців. У 1971 закінчив Київський політех. ін-т, у 1980 (заочно) ф-т журналістики Київ.ун-ту. У 1971-1977 працював інж. на Київ. машинобудівному з-ді ім. Артема, у тресті Укрсільгосптехніка, політехн.ін-ті та ін.установах. З

1977 на журналістській роботі, в т.ч. в "Київській правді". Під кер.проф. Д.М.Прилюка підготував і у 1984 захистив в Київ.ун-ті канд.дис. "Функціонально-структурні особливості сучасної радянської наукової публіцистики". У 1985-1986-м.н.с. відділення історії природознавства і техніки Ін-ту історії АН УРСР. З 1986- н.с., с.н.с. Центру досліджень наук.-техн. потенціалу та історії науки ім.Г.М.Доброва НАН України. З 1995-голова Комісії з історії науки і техніки НТШ. У 1994 в КДУ захистив докт.дис. "Науково-просвітницька преса України ХІХ-першої третини ХХ ст. Історія. Теорія. Практика". Опублікував близько 80 праць, серед них: Просвітницький рух в Україні ХІХ-першої третини ХХ ст. (К., 1992); Популяризація науки в Україні: історія і сучасність (К., 1992, у співавт.); Периодическая печать как источник историко-науч. исследований (к проблеме реконструкции "образа науки"-Науковедение и информатика (К., 1992, вип.37) та ін.

Г.Брега

КОНСТАНТИНОВ Володимир Олександрович (25.VII.1941, м.Ачинськ Красноярського краю, РФ)-дослідник історії науки і техніки, к.т.н. (1982), с.н.с. У 1966 закінчив хім.-техн. ф-т Київ.політех.ін-ту. У 1966-1967-технолог Янгієрського комб.залізобет.виробів; 1967-1970-ст.інж. Ін-ту проблем матеріалознавства АН УРСР; 1970-1972-ст.інж. Київ. заводу скловиробів; 1972-1984-м.н.с. відділу історії техніки Ін-ту історії АН УРСР; одночасно, 1972-1975, навчався в аспірантурі цього самого відділу. Під керів. проф., д.х.н. М.М.Кружицького підготував канд.дис. "Розвиток техніки і технології виробниц-

тва скла в Українській РСР (На прикладі виготовлення листового скла)", яку захистив в Київ.політех.ін-ті. У 1986-1993-н.с. НВО "Будматеріали", з 1993 по т/ч-с.н.с. Центру пам'ятокознавства НАН України і УТОПІК. Автор 75 праць. Серед них: Памятники научно-технического прогресса в УССР (К., 1986); Подол древний и современный (К., 1989) та ін. Брав участь у колективних працях: Развитие химической технологии на Украине. Т.1 (К., 1976); Развитие металлургии в Украинской ССР (К., 1980); Неорганическое материаловедение в СССР (история, современное состояние, перспективы развития) (К., 1983).

Г.Брега

КОРИННИЙ Микола Миколайович (5.IV.1946, с.Каленна Київської обл.)-дослідник історії України середніх віків; к.і.н. (1985). З селян. У 1973 закінчив іст.ф-т. Київ.ун-ту. 1973-1974-ст. методист, 1974-1977-учений секретар бюро пропаганди Республіканського правління Укр.тов-ва охорони пам'яток історії і культури. У 1977-1980 навчався в аспірантурі Ін-ту історії АН УРСР. Наук.кер.-д.і.н., проф. *Г.Я.Сергієнко*. У 1980-1986, 1991-1993 працював в Ін-ті історії АН УРСР. 1980-1982-м.н.с. відділу історії феодалізму, 1982-1986-м.н.с., н.с. сектора історії Київської Русі. У 1986-1992-зав.ред.іст. літри вид-ва "Наукова думка" АН УРСР. Канд.дис. "Переяславська земля в X-першій половині XIII ст." захистив в Ін-ті історії АН УРСР. Досліджує проблеми історії раннього середньовіччя на території стародавньої України, питання державотворення, розвитку духовної культури Древньої Русі. Опублікував бл. 30 праць, серед них: Переяслав-

ская земля X-первая половина XIII века (К., 1992); Пам'ятки історії та культури Київської Русі (К., 1982); Один із авторів колективних праць: Бесценные сокровища народа (К., 1983); История Украинской ССР.-Т.2 (К., 1986); Принятие христианства правящей верхушкой Киевской Русі (К., 1988).

П.Овчаренко

- **КОРДУБА Мирон Михайлович** (2.III.1876, с.Острівтепер Тернопільського р-ну Тернопільської обл.-2.V.1947, м.Львів)-дослідник проблем історичної географії, топоніміки, історії міжнародних зв'язків України XVII ст., суспільно-політичної історії Галицько-Волинського князівства, дійсний чл.НТШ (1903). Навчався у Львівському (1893-1895) і Віденському (1895-1898) ун-тах. У 1900-1918 працював учителем гімназії у Чернівцях, Львові та Холмі. У 1921-1922-професор всесвітньої історії Львівського таємного ун-ту, з 1929 по 1939-професор Варшавського ун-ту, а з 1944-професор і зав.кафедрою історії південних та західних слов'ян Львів.ун-ту, с.н.с. Львів.відділу Ін-ту історії АН УРСР. Серед основних праць: Молдавсько-Польська границя на Покуття по смерті Стефана Великого (1906); Венецьке посольство до Хмельницького (1907); Західне пограниччя Галицької держави між Карпатами та долиною Сяном (1925); Що кажуть нам назви осель (1938); зб.документів "Акти до Хмельниччини" (1911); автор фундаментальної (понад 55 тис.назв) "Бібліографії історії України", у співавт.).

Літ: Пісковий С.М. М.Кордуба та його "Бібліографія історії України" // Науково-інформаційний бюлетень Архівного

управління УРСР.-1963.- 6; РЕІУ.-Т.2.-1970 -С.472; О.Сухий. Кордуба Мирон Михайлович // І.З.Підкова, Р.М.Шуст. Довідник з історії України.-Т.2.-К.-1995.-С.89-90.

В.Даниленко

КОТ **Сергій Іванович** (22.X.1958, м.Київ)-дослідник в галузі краєзнавства, к.і.н. (1990). З робітників. У 1980 закінчив історико-педагог.ф-т КДПІ. З 1980-ст.інженер Ін-ту історії АН УРСР, з 1985-м.н.с., з 1991-н.с., з 1993-с.н.с. відділу історико-краєзнавчих досліджень. У 1990 захистив канд.дис. "Охорона пам'яток історії та культури в Українській РСР (1943-поч. 60-х рр.)". Наук.жер.-акад. НАН України *П.Т.Тронько*. Основна тематика досліджень: проблеми збереження історико-культурної спадщини, історії становлення пам'ятко-охоронної справи в Україні, повернення та реституція культурних цінностей. Автор 90 наук.праць. Серед них монографія: Українські культурні цінності в Росії: проблеми повернення в контексті історії та права (К., 1996).Співавтор праць: Пам'ятники истории и культуры Украинской ССР: каталог-справочник (К., 1987); Історичне краєзнавство в Українській РСР (К., 1989); Охорона, збереження та використання пам'яток історії та культури в Українській РСР. (К., 1989); Українські культурні цінності в Росії: перша спроба повернення (1917-1918); Зб.док. (К., 1996); Українці в світі: книга-альбом (Київ-Мельбурн, 1995).

В.Печерога

КОТЛЯР **Микола Федорович** (4.VII.1932, м.Кам'янець-Подільський)-дослідник історії України середніх віків, джерелознавець, нумізмат,

д.і.н. (1972), член-кор. НАН України (1995), засл. діяч науки і техніки України (1996). З селян. У 1956 закінчив істор. ф-т Київ. ун-ту. У 1961-1963-аспірант Держ. Ермітажу (м. Ленінград). У 1965 захистив канд. дис. "Галицька Русь XIV-XV ст. (історично-нумізматичне дослідження)" в Ін-ті історії АН СРСР. Наук. кер.-д.і.н., проф. І.Г. Спаський. З 1965-працює в Ін-ті історії АН УРСР. Докт. дис. "Грошовий обіг України доби феодалізму" захистив 1972 р. в Ін-ті історії АН УРСР. З 1982-зав. сектором історії Київ. Русі відділу історії середніх віків Ін-ту історії АН УРСР. Автор понад 350 наук. праць, з них 21 монографія. Серед них: Грошовий обіг на території України доби феодалізму (К., 1971); Знахідки монет на території України XIV-XVII ст. (Варшава-Краків-Гданськ, 1977); Данило Галицький (К., 1979); Грошовий обіг та лічба монет XIV-XVIII ст. на Україні (К., 1975); Древняя Русь и Киев в летописных преданиях и легендах (К., 1986). Формирование территории и возникновение городов Галицко-Волынской Руси X-XIII вв. (К., 1985); Галицько-Волинський літопис (К., 1993). Давньоруські монетні гривні (Стокгольм, 1995, англ. мовою.). Русь язичницька (К., 1995); Ст.: Загадка Святослава Всеволодовича Київського // УІЖ, 1967, 6; Давня Русь та її доба у "Слові о полку Ігоревім" // УІЖ, 1985, 11; Державний устрій давньоруського суспільства і його відображення у "Слові о полку Ігоревім" // Філосо. думка, 1986, 1 та ін.

Літ.: Вісник Національного банку України.-К.-1995.- 4.-С.57 (коротка біографія).

О.Колпакова

КОХАНОВА Людмила Леонтіївна (26.II.1923, м.Ельня Смолен.обл., РФ)-дослідник історії науки, к.б.н. (1954). Зі службовців. У 1947 закінчила плодочевичий ф-т відділення виноградарства Московської сільськогосподарської академії ім. К.Тимирязева. У 1950-1953-аспірантка Ботанічного саду АН УРСР. Канд.дис. "Біологічні особливості сортів винограду, перспективних для культури на півночі УССР". У 1964-1969 працювала у апараті Президії АН УРСР консультантом науково-організаційного відділу. 1969-1985-с.н.с. відділу історії природознавства Ін-ту історії АН УРСР. Опублікувала близько 50 наук.праць, серед них: Південні рослини крокують на північ (К., 1967, у співавт.); Биологи. (биог.справочник) (К., 1980, у співавт.); Развитие биологии на Украине (К., 1984).

О.Колпакова

† **КОЦЕВАЛОВ (КАЦЕВАЛОВ) Андрій Степанович** (22.X.1892, м.Харків-20.II.1960, м.Нью-Йорк)-дослідник античних написів Північного Причорномор'я. д.і.н. (1926) та філол.н. (1940), проф. (1940). Закінчив з відзнакою класичне відділення іст.-філол. фак-ту Харків. ун-ту (1917), де залишений проф.стипендіатом. У 1922 захистив магист. дис. Співробітник Харків.наук.-досл. каф. історії європ.культури (1921-1930), зав.секції епіграфіки Укр.ін-ту історії матеріальної культури (1930-1933), співроб. Укр.НДІ історії культури (1933). Докт.дис. "Матеріальна культура грецьких колоній північного узбережжя Чорного моря" (1926). Співроб. Ін-ту археології АН УРСР (1935-1941), проф.класичної філології Харків.ун-ту (1937-1941), ін-ту історії АН УРСР (1941). 1943 р. виїхав до

Німеччини, 1952-до Нью-Йорку. Проф. УВУ, дійсний чл. і кер. секції античної історії УВАН у США та НТШ у США. Архів (зокрема рукопис "Підручника давньогрецької мови") зберігається в УВАН. Тв.: *Syntaxis inscriptionum antiquarum coloniarum Graecarum Ponti Euxini*. Без м., 1935; Побут скитів за Страбоном (Чорноморський збірник, Кн.5. Одеса, 1944).

Літ.: Проф. А.Коцевалов // Віра й культура. Вінніпег, 1960.-Квіт.-Ч.6.-С.2. обкл., 27; ЕУ.-Т.3 (1959).- С.1153; ЗНТШ.-Т.173 (1962).-С.124.

С.Білокінь

КРАВЧУК Олена Анатоліївна (11.VII.1960, м.Донецьк)-дослідник історії культури України, к.і.н. (1990). Зі службовців. У 1982 закінчила ф-т журналістики Київ.ун-ту. З 1986 по 1988-аспірантка Ін-ту історії АН УРСР. У 1989-1992-м.н.с., н.с. відділу історії селянства Ін-ту історії АН УРСР. Канд.дис. "Підготовка кадрів для аграрного виробництва у системі середньої спеціальної освіти Української РСР (1971-1985 рр.)". Наук.кер.-д.і.н. *І.М.Маковійчук*. Оpubлікувала понад 20 наук.статей. Серед них: Функціонування засобів масової інформації в системі економічних відносин суспільства (К., 1994); Масова інформація в умовах національного відродження (К., 1994).

О.Колпакова

КРИВЕЦЬ Наталія Василівна (14.I.1951, с.Райківщина Яготинського р-ну Київської обл.)-дослідник історії міжнародних відносин, к.і.н. (1988). Зі службовців. У 1973 закінчила іст.ф-т Київ.ун-ту.

З 1974-в Ін-ті історії АН УРСР: лаборантка, у 1982-1986 навчалась в аспірантурі, захистила канд.дис. "Вклад молоді в поглиблення ек. та наук.-технічного співробітництва СРСР і НДР (1971-1985 рр.)". Наук.кер.-д.і.н. *І.М.Кулинич*. Працює н.с. (1989-1996), з 1996-с.н.с. відділу історії міжнар.зв'язків України. Осн.проблематика досліджень: німецькі колонії в Україні, їхнє ек., громадсько-політ. та культурне життя у 20-30-і рр.; укр.-нім.взаємини у міжвоєнний період. Є автором ряду наук.праць, серед яких: Нариси з історії нім.колоній в Україні (К., 1995, у співавт.); Національно-культ.життя нім.населення в Україні у 20-30-і рр. Міжнар.зв'язки України: наук.пошуки і знахідки, вип.4.-(К., 1993); Життя нім.населення в Україні між двома війнами // Вісник НАНУ, 1995, 9, 10.

В.Печерога

КРИВОНІС Віктор Мефодійович (12.III.1948, с.Ківшовата Таращанського р-ну Київ.обл.)-дослідник історії України 20-30-х рр. ХХ ст., к.і.н. (1980). З робітників. У 1974 закінчив іст. ф-т Київського пед. ін-ту. До навчання в пед. ін-ті працював механізатором в колгоспі, служив в Радянській армії, працював учителем історії СШ. У 1974-1976-стажист-дослідник відділу історії соціаліст. буд-ва Ін-ту історії АН УРСР, 1976-1977-м.н.с., 1977-1980-аспірант цього самого відділу. Канд.дис. "Робітничий клас важкої промисловості УРСР в боротьбі радянського народу за техніко-економічну незалежність країни (1926-1937 рр.)". У 1980-1982-м.н.с. відділу історії соціалістичного буд-ва Ін-ту історії АН УРСР. З 1982 р. працює ст.викл., доцентом в Українській академії внут-

рішніх справ. Автор понад 30 праць, серед них монографія "Вклад рабочего класса Украины в завоевание технико-экономической независимости СССР (1926-1937)" (К., 1982).

Г.Брега

† **КРИП'ЯКЕВИЧ** Іван Петрович (псевд.: Yialor; 25.VI.1886, м.Львів-21.IV.1967, там само)-історик-медієвіст, книго- і краєзнавець, фахівець в галузі сфрагістики, археології, дипломатики, нумізматики, д-р філософії (1911), дійсн.чл. НТШ (1911), д.і.н. (1939), проф. (1941), акад. АН УРСР (1958), заслужений діяч науки УРСР (1961). Закінчив філософський фак. Львів. ун-ту (1908). Учителював у гімназіях Львова (1912-1928, 1934-1939) та Нестерова (1929-1934). Редагував ж."Дзвінок" (1911-1914), "Ілюстрована Україна" (1913-1914), "Іст.вісник" (1923), "Записки НТШ: Праці Історико-філос.секції" (1924-1937). Керував Історико-філос. секцією НТШ (1934-1939). Підготував узагальнюючі науково-популярні праці "Велика історія України" (1935); "Історія укр.війська" (1936), "Історія укр.культури" (1937)-ці три вид. у співавт.). Проф. і зав.кафедрою історії України Львів.ун-ту (1939-1941). Зав.Львів. відділом Ін-ту історії України АН УРСР (1940-1941, 1944-1946), зав.кафедрою історії України і декан іст.ф-ту Львів.ун-ту (1944-1946). Співроб. Ін-ту історії АН УРСР у Києві (1946-1948), Укр.держ.музею етнографії та худ.промислу АН УРСР у Львові (1948-1950). Зав.відділом історії України (1951), директор (1953-1962) Ін-ту суспільних наук АН УРСР у Львові. Редагував зб. "З історії західноукр.земель" (вип. 1-5, 1957-1960) та "З історії Української РСР" (вип. 6-8, 1962, 1963). Був

членом правління Товариства культурних зв'язків з українцями за кордоном, депутатом Львівських міської та обласної Рад депутатів трудящих. 1962 вийшов на пенсію. Основні праці: Матеріали до історії української козаччини, т.І (Жерела до історії України-Руси, том VIII, 1908); Козаччина в політичних комбінаціях 1620-1630 рр. (ЗНТШ, т.117/118, 1914); Археографічні праці Миколи Костомарова (там само, т.126/127, 1918 і окр.); Український державний скарб за Богдана Хмельницького (там само, т.130, 1920); До історії українського Державного Архіву в XVII в.) (там само, т.134/135, 1924); Мемуари українців XVI-XVII ст. (Стара Україна, 1924, 9/10); Нарис історії українського ловецтва до кінця XVIII в. (Львів, 1925); Студії над державою Богдана Хмельницького, I-IX (ЗНТШ, тт. 138/140, 144/145, 147, 151, 1925-31); Середньовічні монастирі в Галичині (Записки Чину Св.Василія Великого, т.2, 1926, вип. 1/2); З історії Гуцульщини (Львів, 1929); Історичні проходи по Львові (Львів, 1932); Князь Ярослав Осмомисл (Львів, 1937); Богдан Хмельницький (К., 1954); Бібліографія історії України в дожовтневий період // УІЖ, 1958, 5; Стан і завдання української сфрагістики (там само, 1959, 1); Документи Богдана Хмельницького (К., 1961, у співавт.); Джерела з історії Галичини періоду феодалізму, до 1772 р. (К., 1962); Літописи XVI-XVIII ст. в Галичині (Історичні джерела та їх використання, вип.І, 1964).

Лит.: ЕУ.-III.-1959.- 1189, 1190; УРЕ.-VII.-1962.-403; Видатні радянські історики.- 1969.-114-116; УРЕ-2.-V.-1980.-523; І.П.Крип'якевич: Бібліогр.покажчик (Львів, 1966); Грабовецький В. Наукові праці акад. І.П.Крип'якевича з архівознавства

і допоміжних історичних дисциплін (Наук.-інф.бюл. АУ УРСР.-1961.- 6.-С.79-82; Івасюта М.К. І.П.Крип'якевич УІЖ.-1966.- 6.-С.127-131; УІЖ.-1966.- 9.-С.155; 1967.- 6.-С.159, 160; 1976.- 9.-С.157; РЕІУ.-Т.2.-1970.-С.516; ЕИ.-V.2.-1984.-Р.682; Кордовідник з іст.Укр. Курас І. та ін. (К., 1994.-С.133); Середяк А. Нарис історії "Просвіти".-Львів.-1993.-С.145; Кубійович В. Мої приятелі, співробітники, колеги // С.-1983.- 12.-С.119-121; Дашкевич Я.Іван Крип'якевич-історик України // Крип'якевич І.П. Історія України.-Львів.-1990.-С.5-21 та ін.

С.Білокінь

КРОНИК Олександр Львович (1.VI.1901, м.Вільно Віленської губ., нині Вільнюс, Литва)-дослідник історії Буковини, к.і.н. (1951). З робітників. Закінчив Військову школу ім. ВЦВК (Москва, Кремль) у 1917, Вищу школу НКВС (Москва, 1935), Військову академію РККА ім.Фрунзе (1939). В 1919-1947 в рядах Червоної Армії пройшов шлях від солдата до генерала. Нагороджений 8 орденами: орденом Червоної Зірки, орденом Леніна (1945), орденом Кутузова, 3-ма медалями. В 1950 закінчив річну аспірантуру при Ін-ті історії АН УРСР. В 1947-1949-ст.викладач іст.СРСР Чернівецького держ.ун-ту. Канд.дис. "Буковина в роки Вітчизняної війни (1941-1945 рр.)". Досліджував питання військової історії. Оpubлікував ряд статей з історії Буковини.

Т.Комаренко

КРУЧЕК Олександр Алікович (30.VIII.1961, м.Гайсин Вінницької обл.)-дослідник проблем історії культури України ХХ ст., к.і.н. (1997). Зі службовців. У 1983 закінчив іст.ф-т Ленінграддерж.ун-ту. У 1984-1990 працював ст.лаб., аскаф.історії КПРС Київ.автомобільно-дорожнього ін-ту, у 1990-1991-викл.суспільних дисциплін Ірпінського

індустріального технікуму, у 1991-1996-співробітником координаційної групи по підготовці "Історії української культури" в 5-ти томах Ін-ту історії України НАН України. 1996-1998-м.н.с. від історії культури українського народу Ін-ту історії України НАН України. В 1997 захистив канд.дис. "Культура в УСРР в 1920-1923 рр. як об'єкт державної політики". Наук.кер.-проф., д.і.н. *В.М.Даниленко*. Опублікував брошуру "Становлення державної політики УСРР в галузі національної культури (1920-1923)"(-К., 1996) та ін. праці.

Н.Васильєва

КТИТАРЕВ Сергій Олександрович (23.IX.1903, м.Вінниця)-дослідник історії революційного руху на початку ХХ ст., к.і.н. (1951). З робітників. У 1925 закінчив Вінницький ін-т народної освіти. У 1937-1940 навчався в Київ.пед.ін-ті. В 1946-1947 викладав у Київ.пед.ін-ті. У 1947-1950-с.н.с. і зав.відділом музею В.І.Леніна. З 1950 по 1963-м.н.с. і с.н.с. Ін-ту історії АН УРСР. В Ін-ті історії АН УРСР захистив канд.дис. "Кореспонденція ленінської "Іскри" та революційний рух на Україні". Опублікував бл. 40 праць. Серед них: Перша російська революція та її історичне значення // Наук.записки Ін-ту історії АН УРСР, 1955, 6; Ради робітничих і солдатських депутатів в 1905 р. на Україні // "Радянська Україна", 1955, 19.X; Наукове повідомлення про відзначення 90-річчя О.Г.Шліхтера // УІЖ, 1958, 5; Ленінська "Іскра" і Україна // Вітчизна, 1960, 4.

Л.Бондарчук

КУДЛАЙ Олександр Степанович (2.X.1903, с.Грунь Сумської обл.)-дослідник історії України

20-30-х рр. XX ст., к.і.н. (1955). З селян. У 1925 закінчив Полтавський педтехнікум, вищу освіту одержав в 1933 екстерном в Сумському пед. ін-ті (іст.-економіч.ф-т). 1933-1936 навчався в Ін-ті червоної професури на заочно-філософському відділенні. У 1941 закінчив ад'юнктуру Військово-політичної академії ім. В.І.Леніна у Москві. Учасник Великої Вітчизняної війни: був начальником політвідділу 377-стрілкової дивізії, комісаром 372-ї стрілкової дивізії. Був тяжко поранений. Нагороджений орденами Червоного Прапора, Вітчизняної війни I ст., Червоної Зірки, 5 медалями. Канд.дис. "Боротьба трудящих Харківщини за відбудову народного господарства (1921-1925 рр.)" захистив в Ін-ті історії АН УРСР. У 1959-1967 працював с.н.с. відділу історії соціалістичного і комуністичного будівництва Ін-ту історії АН УРСР. Автор бл. 10 брошур та багатьох статей, інд.монографій: Боротьба трудящих Харківщини за відбудову господарства (1921-1925 рр.) (Харків, 1961); Робітничий клас Української РСР у боротьбі за відбудову і розвиток промисловості в післявоєнний період (1945-1950) (К., 1965). Один з упорядників збірника "Коммунистическая партия Украины в резолюциях и решениях съездов и конференций" (К., 1958).

О.Корнієвська

КУЗНЕЦОВ Володимир Іванович (VI.1886, м.Плес Івановськ.обл., РФ)-дослідник історії науки і техніки, к.хім.н. (1936). Зі службовців. В 1906-1913 навчався на хіміч.від. Харків.технологіч.ін-ту. У 1936 в Ін-ті хімічної технології присуджений науковий ступінь к.хім.н. без захисту дисертації. З 1939-с.н.с. в Ін-ті історії АН УРСР. Працював у

1963 у відділі історії техніки. Опублікував бл. 80 наук.праць. Серед них: Перспективы химической переработки бурых углей (1946); К вопросу о комплексном использовании бурых углей одного из месторождений Украинской ССР // Труды по проблеме комплексного использования бурых углей и торфа УССР. Т.1. (К., 1951). Учасник Великої Вітчизняної війни. Нагороджений орденом Леніна, медаллю "За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 гг."

П.Бондарчук

КУЗМИНСЬКА Ольга Дмитрівна (22.III.1944, с.Озерне Білоцерківського р-ну Київської обл.)-дослідник в галузі краєзнавства, джерелознавства, к.і.н. (1986). Зі службовців. У 1962-1968 навчалася на істор. ф-ті Київ.ун-ту. З 1961 працює лаб., м.н.с., н.с., з 1990 с.н.с. відділу історико-краєзнавчих досліджень Ін-ту історії України НАН України. Під керів. д.і.н. *А.В.Санцевича* підготувала і в Ін-ті історії АН УРСР захистила канддис. "Періодична преса Української РСР як історичне джерело вивчення культурного співробітництва братніх республік. 1971-1975 рр.". Опублікувала близько 50 праць, серед яких монографія "Культурне співробітництво Української РСР з братніми республіками (джерелознавчий аналіз періодичної преси УРСР: 1971-1975 рр.)" (К., 1988); брала участь в колек.працях: Історія колгоспу "Здобуток Жовтня" Тальнівського р-ну Черкаської обл. (К., 1986); Літопис комуністичного будівництва. Хроніка важливіших подій на Україні. 1971-1975 (К., 1977); Каталог-довідник "Пам'ятки історії та культури УРСР" (К., 1987); Актуальні проблеми підготовки

зводу пам'яток історії та культури (К., 1993); Актуальна історико-культурна спадщина і сучасність (К., 1994); Розвиток історичного краєзнавства в Україні др.пол. ХІХ-поч. ХХ ст. (К., 1995) та ін.

Г.Брега

КУК Василь Степанович (псевд. Юрко Леміш, Василь Коваль та ін.), (2.I.1913, с.Красне Золочівського пов., тепер-Буський р-н Тернопільської обл.)-політ. та військ. діяч, історик, дослідник з історії укр. культури ХVІІІ ст. та аграрної історії поч. ХХ ст., політ. історії Зах. України 1918-1941 рр. Син залізничника. Член "Пласту" (з 1925), "Просвіти" та "Соколу" (з 1928), ОУН (з 1929). Навчався на юр. ф-ті Люблінського ун-ту в Польщі (з 1932), але 1934 був заарештований. З травня 1938 до початку війни перебував на нелегальному становищі. Закінчив військову школу ОУН у Кракові (1941). У серпні 1941 арештований гестапо, втік. З 1942 служив в УПА, 1944 кооптований член Укр. гол. визвольної ради, командир групи УПА-Південь (1944-1949), 1947 на пропозицію Голови Проводу ОУН Р. Шухевича обраний його заступником, після його загибелі став Головою Проводу, Головним командиром УПА в ранзі полковника та Головою Генерального секретаріату УГВР. У 1950-1954 керував національно-визвольною боротьбою в Україні. 23.V.1954 захоплений спецвідділом КГБ у полон. На підставі постанови Верховної Ради СРСР від 21.VII.1960 звільнений з ув'язнення. З 1961-с.н.с. ЦДІА УРСР. 1964 закінчив повний курс іст.-філос. ф-ту КДУ. У 1969-1972-в.о. с.н.с. відділу історіографії та джерелознавства Ін-ту історії АН УРСР. Підготував канд. дис. "Роль Селянського по-

земельного банку у проведенні аграрної столипінської реформи на Україні", але до захисту не був допущений. Працював над темою "Українське національне питання і укр.політ.партії та організації на зах. укр. землях, 1918-1941" (1971 тему знято, оскільки не мав дозволу для роботи над спецфондами архівів). Разом з Яр.Дзирою з січня 1972 почав готувати до друку літопис Г.Граб'янки. У червні 1972 звільнений з роботи (не пройшов по конкурсу), фактично за перший розділ монографії "Марксизм-ленінізм про укр.нац.питання", бл. 6 арк.). У 1972-1986 працював товаровзнавцем у пром.об'єднанні "Побутреклама". З 1993 наук. працівник Ін-ту археографії України. Нагороджений Золотим хрестом заслуги від Президії був.воєків українців у Великій Британії (1994) та ін. Володіє пол., англ., нім., лат., гр., старослов'янською та рос.мовами. Основ.праці: Пашні буряки (про конспірацію; підпільне вид., 1938, під псевд. Лука Лемішка); Про що говорить нам державний бюджет СРСР на 1945-1946 рр. (підпільне вид., 1944, під псевд. Василь Лиманич. Передрук: літопис УПА, том 16. Торонто, 1987); Нові дані про Артема Ведельського-Веделя // Укр.музикознавство, вип.5, К., 1969; М.П.Ділецький та його музична спадщина // Наша культура. Варшава, 1969, 6); Харківські школи-Колегія та Додаткові класи // УІЖ, 1970, 7; А.Л.Ведель: Лекція (К.: УТОПІК, 1971); Про аутентичність рукописної збірки А.Веделя // Муз.спадщина, том 2, К., 1996).

Літ: Содоль Петро. Українська Повстанча армія, 1943-1949: Довідник.-Нью-Йорк.- Пролог.-1994.-С.90-92; Колянчук О., Литвин М., Науменко К.- Генералітет Українських виз-

вольних змагань.-Львів.-1995.- С.280; Коротка автобіографія Василя Кука-полк. УПА Ковалю.-К., 1996.-15 с.

С.Білокінь

КУКУРУДЗЯК Микола Григорович (1.III.1938, с.Острівчани нині Кам'янець-Подільського р-ну Хмельницької обл.)-дослідник історії Буковини II пол. XIX-поч. XX ст., д.і.н. (1987), проф. З селян. У 1966 закінчив іст.ф-т Чернівецького ун-ту, в 1966-1968-учителював, 1968-1971 навчався в аспірантурі по кафедрі історії СРСР і УРСР Чернівецького ун-ту. В 1972-1974-м.н.с. відділу історії Північної Буковини (Чернівці) Ін-ту історії АН УРСР. З 1974 працює в Кам'янець-Подільському пед.ін-ті. В 1973 захистив канд.дис."Розвиток промисловості і формування робітничого класу на Буковині в другій половині XIX-на початку XX ст." (наук.керівн. Г.Д.Габ). На Вченій раді Київ.ун-ту захистив докт.дис."Робітничий клас Північної Буковини у другій половині XIX-на початку XX ст.". Основні праці: Проникнення іноземного капіталу в економіку Буковини (кінець XIX-поч. XX ст.) // УІЖ, 1972, 2; Характеристика промислових робітників Буковини кінця XIX-поч. XX ст. // До питання історії народів СРСР, вип.13, 1972; Робітничий рух на Північній Буковині наприкінці XIX-на поч. XX ст. (Львів, 1982); Історико-краєзнавчий нарис села Кременчуки, Красилівський р-н, Хмельницька обл. (Поділля, 1995); Місіонери добродійності і милосердя (Кам'янець-Подільський, 1994) та ін.

Л.Ткачова

КУЛИК Іван Тихонович (13.XI.1902, с.Привільне, нині Привільнянського р-ну Миколаївської обл.)-

дослідник історії України періоду громадянської війни і Великої Вітчизняної війни, к.і.н. (1940), с.н.с. (1953). З селян. До 1918 працював по найму і робітником на заводі "Наваль". 1918-1921-партизан та червоногвардієць на фронтах громадянської війни, 1921-комісар райполітбюро Всеросійської надзв. комісії, 1922-1929-на звільненій комсомольській і профспілковій роботі. В 1929-1933 навчався на іст.ф-ті Дніпропетровського ун-ту, в 1934-1937-на історико-партійному відділі Ін-ту червоної професури. 1937-1941-с.н.с. Істпарту при ЦК КП(б)У, 1940 за сукупністю праць присвоєний науковий ступінь к.і.н. В 1941-1945-учасник Великої Вітчизняної війни, політпрацівник. В 1945-1950-с.н.с. Ін-ту історії партії при ЦК ВКП(б) та Комісії по історії Вітчизняної війни. З 1950 по 1963-працював с.н.с. в Ін-ті історії у відділі історії радян.суспільства, а після його реорганізації-у відділі історії Великої Жовтневої соціалістичної революції та громадянської війни. В 1963-звільнений за скороченням штатів. Опублікував понад 100 наукових праць. Серед них: Провал підступних планів іноземного імперіалізму проти Рад.України (К., 1953); Київ в роки Жовтневої революції та громадянської війни (К., 1957); Народна боротьба на Україні в роки Великої Вітчизняної війни (К., 1957, у співавт.).

Л.Ткачова

☞ **КУЛИНИЧ Іван Маркович** (15.VIII.1924, с.Грушківка Кам'янського р-ну Черкаської обл.)-дослідник історії міжнар.відносин, д.і.н. (1970), професор, лауреат премії ім. Д.З.Мануїльського АН УРСР (1976), заслужений діяч науки УРСР (1984). З селян. У 1953 закінчив іст.ф-т Львівського ун-ту.

З 1953-в Ін-ті історії АН УРСР: закінчив аспірантуру, захистив у 1958 канддис. "Становище і боротьба робітничого класу Болгарії на поч. ХХ ст. (1907-1912 рр.)" (наук.кер. д.ін. проф. *В.А.Жебокрицький*). Докт.дис. "Загарбницька політика німецького імперіалізму щодо України в кін. ХІХ-на поч. ХХ ст.". Пройшов шлях м.н.с., с.н.с., гол.н.с. відділу історії міжнар.зв'язків України. Є автором 350 наук.праць, серед них: *Ек.співробітництво УРСР з країнами соціалізму* (К., 1962); *Україна в загарбницьких планах нім.імперіалізму (1900-1914)* (К., 1963); *Ек. та культурні зв'язки УРСР і НДР* (К., 1966); *Українсько-нім.іст.зв'язки* (К., 1969); *Перша на нім.землі* (К., 1974); *Траса братерського співробітництва* (К., 1980); *Київ і міста-побратими* (К., 1981); *Нариси з історії нім.колоній в Україні* (К., 1995). Нагороджений 3 орденами і 15 медалями.

Лит.: РЕІУ.-Т.4.-К.- 1972.-С.572; Историческа българистика в чужбина 1944-1980. Библиографский справочник. - София 1983-С.309-311; Шевченківський словник.-Т.1.-К.-1977.

В.Печерога

КУЛЬЧИЦЬКИЙ **Станіслав Владиславович** (10.І.1937, м.Одеса)-дослідник історії України ХХ ст., д.ін. (1976), професор, засл.діяч науки і техніки України (1996). Зі службовців. У 1959 закінчив Одеський ун-т ім. І.І.Мечникова. У 1958-1960-н.с. Одеськ.облдержархіву. 1960-1971-аспірант, н.с. Ін-ту економіки АН УРСР де в 1963 р. захистив канддис. "Розвиток залізничного транспорту дореволюційної України". Наук.кер.-проф. Д.Ф.Вірник. З 1972 в Ін-ті історії АН УРСР де захистив докт.дис. "Внутрішні ресурси соціалістичної індустріалізації

СРСР (1925-1937 рр.)". З 1977 по т/ч зав.відділом історії України 20-30-х рр. ХХ ст. У 1977-1978 і з 1990-заст.директора Ін-ту історії України НАН України. Оpubлікував 520 праць, серед них: Економічний розвиток Радянської України (К., 1970); Християн Раковський. Політичний портрет (К., 1990, у співавт.); Сталінізм на Україні: 20-30-і рр. (К., 1991, у співавт.); Ціна "великого перелому" (К., 1991); Шляхами віків: довідник з історії України (К., 1993); Історія України. Підручник для 10-11 кл. (К., 1991-1994, у співавт.); УСРР в добу "воєнного комунізму" (1917-1920 рр.) (К., 1994); УСРР в добу нової економічної політики (1921-1928 рр.) (К., 1995); Довідник з історії України (К., 1996); Комунізм в Україні: перше десятиріччя (1919-1928 рр.) (К., 1996).

В.Животівський

КУРГАН Неллі Павлівна (13.IV.1930, м.Кам'янець-Подільський)-дослідник історії науки і техніки, к.хім.н. (1965). Зі службовців. У 1955 закінчила хіміч.ф-т КДУ. Працювала ст.лаборантом в Ін-ті лісу АН УРСР, Ін-ті загальної та неорганічної хімії АН УРСР. У 1964 закінчила аспірантуру в Ін-ті хімії високомолекулярних сполук АН УРСР, де в 1965 захистила канд.дис. "Фотохімічна парофазна прищеплена полімеризація вінілових мономерів на поліамідних волокнах". У 1967-1969 працювала н.с.-консультантом в апараті Президії АН УРСР. З 1970 по 1986-с.н.с. сектора історії природознавства та техніки Ін-ту історії АН УРСР. Оpubлікувала понад 20 праць, серед них: співавт.кол.монографій "Развитие химической технологии на Украине" у 2-х т. (К., 1976), "Развитие органической химии на

Украине" (К., 1979), "Развитие аналитической химии на Украине" (К., 1981), чл.редколегії зб. "Нариси з історії природознавства і техніки" та ін. З 1986-на пенсії.

О.Корнієвська

КУРІННИЙ Петро Петрович (4/16.V.1894, м. Умань-25.XI.1972, м.Мюнхен)-дослідник історії культури та історіографії, археолог, етнограф, мистецтвознавець, проф. (1947). Син адвоката. Закінчив 1917 іст.-філол.ф-т Ун-ту Св.Володимира, де з 1915 був секр. іст.-етногр.гуртка. Учень М.В.Довнар-Запольського. Викл., потім дир. укр.гімназії ім. Б.Грінченка в Умані (1916-1924), засновник і дир. Іст.музею Уманщини. Член центрального комітету охорони пам'яток старовини й мистецтва на Україні (з 1917). Дійсний чл. і секр. Всеукр. археол.к-ту (ВУАК) при ВУАН (1924-1933). Дир. заповідника-Всеукр.музейного містечка (1924-1933). Член комісії ВУАН-археографічної, старого Києва та ін. Заарештований (1933), протягом 5 років не мав права працювати за спеціальністю. С.н.с. Ін-тів археології та історії АН УРСР (1938-1941), консультант Центр.іст.музею у Києві (1938-1941). 1943 емігрував до Німеччини. Проф. Укр.вільного ун-ту в Мюнхені (УВУ) по каф. археології та етнографії. Один з організаторів Укр.вільної Академії наук (УВАН, 1945). Після переїзду її осередку до Америки залишився Президентом УВАН на Європу. Наук.співр. Ін-ту мартирології в Мюнхені (1946). Член НТШ (з 1947), проф.церковної археології Богословсько-педагогічної академії (з 1947). Дійсний член Міжнар.вільної Академії наук у Парижі (з 1951). У 1954-1961 очолював укр.ред. американсь-

кого Ін-ту для вивчення історії та культури СРСР, що видав 17 томів "Укр.збірників" (1954-1960) та низку монографій. Досліджував Трипільську культуру, її топографічні межі та зв'язки з ін.культурами. Довів, що київський храм, відомий як Михайлівський, насправді був присвячений Св.Дмитрові Солунському (1060). У мюнхен. газ. "Шлях перемоги" (1954) надрукував серію нарисів про укр.вчених-гуманитаріїв (М.Біляшівський, К.Мельник-Антонович, Г.Павлуцький, Д.Щербаківський та ін.). У рукопису залишилась монографія "Совітська етнографія на службі соціалістичного будівництва ССРСР" (1955), до складу якої входить докладний (108 с.) начерк історії укр.етнографії, кілька монографій з археології України. Основні праці: Показчик історичного музею Уманщини в році 1918-му (Умань, 1919); Лаврські інтролігатори XVII-XVIII століття (К., 1926; відбитка з вид.: Труди Укр.наук. ін-ту книгознавства, т.1); Монументальні пам'ятки Трипільської культури (К., 1927; відбитка з вид.: Трипільська культура на Україні, т.1); Білогородівські кам'яні стелі (К., 1932; відбитка з вид.: Записки ВУАК, т.1); Історичні плани Києва: Альбом (Авісбург, 1947, у співавт.); Пречиста Діва в українському образотворчому мистецтві // зб. "Вінок Марії", Мюнхен, 1947; Большевицька агресія проти України, 1917-1921 // Укр.збірник, кн.1, 1954); Історія археологічного знання про Україну (Мюнхен, 1970; передрук: Полтава, 1994); Передісторія та рання історія України на підставі археологічних джерел (Мюнхен, 1970).

Лит.: ЕУ.-IV (1962).-С.1240, 1241. Полонська-Василенко Н. П.П.Курінний // Наукові записки УВУ.-Мюнхен.-1965-1966.-Ч.8.-С.5-18; Полонська-Василенко Н. Проф. П.Курінний // Шлях перемоги.-1972.-10-17 груд.; Плющ В. Проф. П.Курінний // Шлях перемоги. -1974.-23 черв.

С.Білокінь

КУРНОСОВ Юрій Олексійович (29.III.1924, м.Конотоп Сумської обл.- 3.IX.1996, м.Київ)- дослідник історії України ХІХ-ХХ ст., д.і.н. (1974), с.н.с. (1968), проф. (1984). З сім'ї залізничників. У 1946-1951 навчався на іст.ф-ті Київ.ун-ту. Після нетривалої роботи вч. секр. республік. іст. музею, з 1955 свою наукову долю пов'язав з АН УРСР, у т.ч. з Ін-том історії (з 1957). У 1957-1960 працював ред. УІЖу, 1960—1965 м.н.с. відділів феодалізму та історії соц. і ком. буд-цтва, 1965-1985 с.н.с. відділів історії міст і сіл УРСР та історії ком. будівництва, у 1985-1990-зав.сектором, а 1990 переведений на посаду п.н.с.- консультанта відділу історії культури укр. народу. У 1960 під кер. чл.-кор. АН УРСР *І.О.Гуржія* без відриву від виробництва захистив в Ін-ті історії АН УРСР канд.дис. "Становище селянства Правобережної України і класова боротьба в 40-50 рр. ХІХ ст.". За наукове дослідження "Внесок інтелігенції Української РСР у комуністичне будівництво (1959-1970)". Вченою радою ін-ту, йому присуджено вчений ступінь д.і.н. Основною проблемою досліджень є питання соціальної історії України, передусім інтелігенції. Опублікував понад 170 наук.праць. Брав участь у написанні близько 40 колективних видань, серед яких: Історія Української РСР двотомна (т.2.- К., 1967), восьмитомна (т.8, кн.1 і 2.- К., 1979) і десятитомна (т.9, 10.- К.,

1988); два видання "Історії Києва" (т.2.- К., 1964, і т.3.- Кн.2.- К., 1986); "Інтелігенція Радянської України (деякі питання історіографії і методології дослідження)" (К., 1988); "Доповіді та повідомлення другого міжнародного конгресу українців" (ч.ІІ, Львів, 1994). Здійснював науково-методичну та науково-організаційну роботу при написанні та підготовці до видання 26-томної "Історії міст і сіл Української РСР" (укр. і рос. мовами), два розділи колективних праць опубліковано за кордоном: один у США у виданні Колорадського ун-ту "Східно-європейський кварталник" (1990, 2, англ. мовою), другий-у Словаччині (Братислава, 1985, словацькою мовою). Серед індивідуальних монографій: У навчанні та праці. Підготовка кадрів інтелігенції в Українській РСР (К., 1964, у співавт.); Роль інтелігенції України в комуністичному вихованні трудящих. 1959-1965 (К., 1968); Інтелігенція Української РСР і науково-технічний прогрес. 1959-1970 (К., 1975); Інакомислення в Україні. 60-і-перша половина 80-х рр. ХХ ст. (К., 1994). Один з авторів п'ятох видань підручника "Історія України" для учнів 10-11 класів СШ, опублікованих у 1989-1995 рр. Частину цих видань перекладено на російську, угорську та румунську мови. Результати наукових досліджень опубліковано також у багатьох ст., зокрема "До питання про кількість селянських виступів на Правобережній Україні у 40-50 рр. ХХ ст." УІЖ, 1960, 3; До вивчення соціальної структури радянського суспільства // УІЖ, 1976, 11, "Визначення соціальної суті радянської інтелігенції" // УІЖ, 1985, 6. Ю.О.Курносів-учасник бойових дій під час Великої Вітчизняної

війни. Нагороджений орденом Вітчизняної війни II ст., медаллю "За відвагу" та багатьма ін. медалями, а також Грамотою Президії Верховної Ради Української РСР.

Літ.: Войцехівський А.А. (Захист докт.дис. Ю.О.Курцовим // УІЖ. — 1973-7. С.159.

В.Даниленко

КУЧЕР Володимир Іванович (5.IV.1939, с.Зінці Полтавського р-ну Полтавської обл.)— дослідник історії України періоду другої світової війни, д.і.н. (1986). З робітників. У 1968 закінчив іст.ф-т Київ.ун-ту. 1968-1988—працював на різних посадах в Ін-ті історії АН УРСР: стажистом-дослідником, м.н.с., с.н.с., п.н.с. відділу історії Великої Вітчизняної війни. У 1972 захистив канд.дис. "Партизанські краї та зони на Україні в роки Великої Вітчизняної війни 1941-1944 рр." Наук.кер.— д.і.н., чл.-кор. АН УРСР *В.І.Клоков*. Докт.дис. "Бойова діяльність антифашистського підпілля на Україні в роки Великої Вітчизняної війни. 1941-1944". Співавтор колек. монографій: "Історія УРСР" (укр. і рос.вид.), т.7 і т.8 (К., 1977, К., 1984); "Народна боротьба на Україні в тилу ворога в роки Великої Вітчизняної війни. 1941-1944" в 2-х тт. (К., 1985); автор бл. 200 наук.праць, серед них: інд.монографії "Партизанські краї і зони на Україні в роки Великої Вітчизняної війни, 1941-1944" (К., 1974); "Бойова діяльність антифашистського підпілля на Україні в роки Великої Вітчизняної війни, 1941-1944" (К., 1983). З 1988 працює в Ін-ті національних відносин і політології НАН України.

О.Корнієвська

КУЧЕРОВ Пантелеймон Степанович (1.VIII.1902, ст.Казанська тепер Верхньодонського р-ну Ростовської обл., РФ-25.VI.1973, м.Київ)- дослідник історії науки і техніки, к.тех.н. (1937), чл.-кор. АН УРСР (1939). З робітників. Працювати почав з 1915 р. на шахтах Донбасу робітником. У 1928 закінчив Донецький гірничий (тепер політехнічний) ін-т, гірничо-механічний ф-т. У 1929-1933 навчався в аспірантурі Донецького гірничого ін-ту. У 1933-1944-викладач, зав.каф. гірничих машин цього самого ін-ту. Одночасно зав.відділом виробничо-техніч.пропаганди Донецького ОК КП(б)У, відп.секр. обл.бюро СНП, голова президії Ста лінського ОК профспілки ПВШ. У 1937 ВАКом присвоєний уч.ст.к.тех.н. без захисту, у 1939-обраний чл.-кор. АН УРСР. У 1944-1945-зав.відділом гірничих машин і механізмів Ін-ту гірничої механіки АН УРСР, заст.дир. цього самого ін-ту, у 1945-1958-дир. Ін-ту гірничої механіки АН УРСР (пізніше Ін-ту гірничої справи ім.М.М.Федорова, Ін-ту гірничої механіки та технічної кібернетики ім. М.М.Федорова Мін-ва вугільної промисл. СРСР), зав.відділом гірничих машин та механізмів. З 1958-с.н.с. відділу історії техніки сектора історії техніки і природознавства Ін-ту історії АН УРСР. Звільнився за власним бажанням в 1966. Опублікував понад 60 праць, серед них: Прогресс советской техники угледобычи // Известия АН УССР, 1950, 7; Развитие горной науки на Украине за 40 лет Советской власти (К., 1957); Достижения горной науки в УССР // Известия АН УССР 1957, 9; брав участь як автор і відпов.ред. в колективних працях: Бурые угли УССР (К., 1947); История технического разви-

тия угольної промисленности Донбасса в 2-х тт. (К., 1969) та ін. Нагороджений орденом Трудового Червоного Прапору, медаллю.

Літ.: Історія Академії наук Української РСР- Кн.ІІ-К.- 1967.- С.569-570; Історія Академії наук Української ССР.- К.- 1979.- С.76. Г.Брега

— **ЛАВРОВ Павло Арсентійович** (29.VI.1903, с.Радівці тепер Деражнянського р-ну Хмельницької обл.- 1.VI.1973, м.Київ)- дослідник історії України поч. ХХ ст., д.і.н. (1957), професор (1958). З селян. В 1927-1930 навчався на робітфаці Київ.ін-ту профес.освіти. В 1933 закінчив ф-т соціально-економічних відносин цього самого вузу (нині-КДУ). В 1933-1938 навчався в аспірантурі на кафедрі історії України Київ.ун-ту. В 1939 захистив канд.дис. "Селянський рух на Поділлі під проводом Устима Кармелюка". З 1940-доцент. З 1939 і до останніх днів життя завідував кафедрою історії України Київ.ун-ту. З 1941 по 1946-в Червоній армії, учасник Великої Вітчизняної війни. В 1946-1951 працював (за сумісництвом) в Інституті історії АН УРСР (з 1946-с.н.с., з 1947-зав.відділом історії рад.періоду). Докт.дис. "Робітничий рух на Україні в роки нового революційного піднесення (1910-1914)". Автор понад 150 наук.праць з історії робітничого класу, селянства, більшовицьких організацій на Україні. Серед них: Рабочее движение на Украине в 1913-1914 гг. (К., 1957); Украинская советская историография о рабочем движении на Украине в 1912-1914 гг. (М., 1962); Рабочее движение на Украине в период нового революционного подъема (К., 1966).

Нагороджений двома орденами "Знак пошани", медалями.

Літ-ра: РЕІУ.-Т.3.-С.543; ЕИ.-V.3.-1993.-Р.57; УРЕ (2-е вид.-Т.6.-С.44).

Л.Ткачова

ЛАВРОВ Юрій Павлович (29.IV.1932, м.Київ)-дослідник історії України кінця ХІХ -поч. ХХ ст., к.і.н. (1967). Зі службовців. Закінчив іст.ф-т Київ.унту (1956). Викладав історію у середній школі на Київщині (1956-1958); в 1958-1969-ст.лаборант, м.н.с. Ін-ту історії АН УРСР, в 1969-1971-вчений секретар Відділення економіки, історії, філософії і права АН УРСР, з 1971 с.н.с. відділу історії України кінця ХІХ-поч. ХХ ст. Ін-ту історії АН УРСР. В Ін-ті історії захистив канд.дис. "Робітники металургійної промисловості України і їх революційна боротьба в 1885-1904 рр." (наук.кер.- д.і.н. *Ф.Є.Лось*). Автор понад 60 наук.праць. Серед них: *Металурги України в авангарді революційної боротьби* (К., 1970); *З історії революційного робітничого руху на Україні на початку ХХ ст.* // *З історії суспільно-економічного розвитку та класової боротьби на Україні (ХVI-поч. ХХ ст.)*. (К., 1963); *Іноземні капіталовкладення у металургійну промисловість Півдня України (друга пол. ХІХ - поч. ХХ ст.)* // *УІЖ*, 1964, 3; *Склад робітників металургійної промисловості України наприкінці ХІХ-на поч. ХХ ст.* // *УІЖ*, 1965, 7; *Розміщення металургійної промисловості на Україні у 70-90-х роках ХІХ ст.* // *Україн.істор.-географічний збір.-Вип.2*. (К., 1972); *80-річчя Київського "Союзу боротьби за визволення робітничого класу"* // *УІЖ*, 1977, 3; *Антинародна діяльність з'їзду гірничо-промислов-*

ців Півдня Росії в період революції // Історичні дослідження. Вітчизняна історія. Вип.9. (К., 1983); Ставлення гірничопромислової буржуазії Півдня Росії до робітничих законів царського уряду 1886 та 1892 років // УІЖ, 1984, 8; Загальний страйк на Півдні Росії і гірничопромислова буржуазія // Історичні дослідження. Вітчизняна історія. Вип.13. (К., 1987); Организации рабочих и съезды горно-промышленников Юга России // Рабочий класс Украины в общероссийском революционно-освободительном движении (К., 1988); Питання освіти робітників на з'їздах гірничопромисловців Півдня Росії (кінець ХІХ-поч. ХХ ст.) // Історичні дослідження. Вітчизняна історія.- Вип.16 (К., 1990). Один із авт. колективних пр.: Хроника революционного рабочего движения на Украине (1900-1917) (К., 1987); Історія Української РСР.- Т.1 (К., 1967); Історія Української РСР в 10 тт. Т.4, 5 (К., 1978, 1983); Нариси з історії українського національного руху (К., 1994); Развитие металлургии в Украинской ССР (К., 1980); Дружба и братство русского и украинского народов.- Т.1 (К., 1982) та ін.

Літ.: Вісник АН УРСР.- 1970.- 8; Народна творчість та етнографія.- 1970.- 4.

Г.Герасимова

ЛАДІВІР Іван Іванович (5.I.1936, с.Бехтерщине Великобагачанського р-ну Полтавської обл.)- дослідник історії України періоду другої світової війни, к.і.н. (1969). Зі службовців. У 1960 закінчив іст.-філос. ф-т Київ.ун-ту. З 1965 по 1968 навчався в аспірантурі Ін-ту історії АН УРСР. Наук.кер.- чл.-кор. АН УРСР *Ф.П.Шевченко*. Канд.дис. "Вклад вчених Академії наук Української РСР в перемогу

над фашистською Німеччиною". У 1968-1971-м.н.с. відділу історії капіталізму Ін-ту історії АН УРСР. Останнє місце роботи-вчений секретар відділення історії, філософії і права Президії НАН України. Опублікував десятки праць, серед них: Вклад вчених Академії наук Української РСР в перемогу над фашистською Німеччиною, 1941-1945 рр. (К., 1970); Вклад вчених АН УРСР у зміцнення економіки і розвиток культури братніх республік у роки Великої Вітчизняної війни. // Вісник АН УРСР, 1970, 5; Вклад вчених АН Української РСР у перемогу над фашистською Німеччиною // Вісник АН УРСР, 1975, 4 та ін. Нагороджений Почесною Грамотою Президії Верховної Ради УРСР.

П.Бондарчук

ЛАЗАНСЬКА Тамара Іванівна (10.VII.1945, с.Велике Козятин.р-ну Вінницьк.обл.)- дослідник соц.-екон.розвитку України та робітничого руху середини ХІХ-поч. ХХ ст., к.і.н. (1986). Зі службовців. Закінчила іст.ф-т Київ.ун-ту (1974). Працює в Ін-ті історії АН УРСР: ст.лаборант (1964-1975), м.н.с. (1975-1987), н.с. (1987-1989), з 1989 с.н.с. відділу історії України кінця ХІХ-поч. ХХ ст. Захистила канд.дис. "Державні селяни Лівобережної України у першій половині ХІХ ст." в Ін-ті історії АН УРСР. Наук.кер.- к.і.н. О.І.Лугова. Автор наукових праць: Государственные крестьяне Украины в период кризиса феодально-крепостнической системы (К., 1989). Один із авторів колективних праць: Історія Києва.- Т.2 (К., 1982); Хроника революционного рабочего движения на Украине (1900-1917) (К., 1987); Хроника рабочего движения на Украине (1861-1899) (К., 1991).

Г.Герасимова

ЛАЧКО Олександр Федорович (18.IV.1913, м.Полтава)-дослідник історії міжнародних відносин, к.і.н. З робітників. У 1938 закінчив іст.ф-т Киргизького пед. ін-ту (м.Фрунзе). У 1940-1941 навчався на ф-ті загальної історії і міжнародних відносин Вищого військ.-педагог. ін-ту Червармії (м.Калінін). З 1947 по 1951 навчався в аспірантурі Киргизького філіалу АН СРСР. Захистив канд.дис. У 1951-1953-в.о. доцента та доцент кафедри історії СРСР Киргизьск.ун-ту. З 1953 по 1955 і з 1958 по 1961-заст.директора Ін-ту історії партії при ЦК КП Киргизії. У 1955-1958-зав.кафедрою історії СРСР. Киргизьск.ун-ту. У 1961-1963 працював с.н.с. Ін-ту історії АН УРСР-керівник Кримської групи істориків.

П.Бондарчук

ЛЕЩЕНКО Леонід Овдійович (2.VI.1931, с.Городниця Уманського р-ну Черкаської обл.)-дослідник нової та новітньої історії зарубіжних країн, д.і.н. (1985), проф. (1991). У 1954 закінчив ф-т міжнародних відносин Київ.ун-ту. У 1954-1957 навчався в аспірантурі Ін-ту історії АН УРСР. З 1957 по 1978 працював в Ін-ті історії АН УРСР: 1957-1961-м.н.с. відділу загальної історії та міжнародних відносин, 1961-1965-учений секретар ін-ту, 1965-1978-с.н.с. відділу нової та новітньої історії зарубіжних країн. В 1974-1975-стипендіат ЮНЕСКО, працював в наук.архівах США, Канади, Великобританії. У 1959 в Ін-ті історії АН УРСР захистив канд.дис. "Провал американської політики ізоляції Китаю". Докт.дис. "Фермерський рух у Канаді 1900-1939 рр." захистив в Київ.ун-ті. Опублікував

140 праць, серед них: Провал американської політики ізоляції Китаю (К., 1959); З руїн війни до тривкого миру. УРСР на міжнародній арені в період становлення світової соціалістичної системи (1945-1949 рр.) (К., 1963); Україна на міжнародній арені (1945-1949 рр.) (К., 1969); СРСР і Канада в анти-гітлерівській коаліції. Демократичні сили Канади у боротьбі проти фашизму, за союз і бойове співробітництво з СРСР (1941-1945 рр.) (К., 1973); Війна в Європі і народи Азії // Міжнародна солідарність в боротьбі проти фашизму (1933-1945) (К., 1970); Українська РСР на міжнародній арені в період становлення світової соціалістичної системи (1945-1949 рр.)-Україна і зарубіжний світ (К., 1970) та ін.

Літ.: ЕИ.-V.3.-1993.-Р.89.

П.Бондарчук

Л ЛЕЩЕНКО Микола Никифорович (11.ІІ.1911, с.Бурчак Михайлівського р-ну Запорізької обл.-9.ІІ.1991, м.Київ)-дослідник історії України II пол. XIX-поч. XX ст., д.і.н. (1960), с.н.с. (1951). Лауреат Державної премії УРСР в галузі науки і техніки (1980). З селян. Закінчив іст.ф-т Одеськ.ун-ту. В 1939-1941 навчався у Військово-політичній академії ім. Леніна заочно. З 1933 служив в Червоній армії на різних посадах: курсантом, командиром танку, викл.історії СРСР, основ м.-л., досвіду парт.-політичної роботи в РСЧА в гарнізонній партшколі при політвідділі спецвійськ Київського гарнізону. Учасник Великої Вітч.війни, інвалід. З 1945 р.-виклад. основ м.-л. Київ.ун-ту, 1949 р. -с.н.с. відділу

історії капіталізму Ін-ту історії АН УРСР. В 1949 захистив канд.дис. "Селянський рух на Правобережній Україні в період революції 1905-1907 рр.", з 1951-зав.відділом історіографії та фондів і т.в. обов'язки заст.дир. з наукової роботи Ін-ту історії АН УРСР, з 1953-зав.відділом історіографії цього самого Ін-ту, з 1955 р.-с.н.с. Ін-ту. Докт.дис. "Селянський рух в Україні в зв'язку з проведенням реформи 1861 р." З 1975 р.-с.н.с., в.о.зав. новоствореним відділом історії дружби народів, з 1984-с.н.с.-консультант. З 1986-на пенсії. Оpubлікував бл. 300 праць, в т.ч. 6 монографій, 12 колективних праць та навчальних посібників. Серед них: Селянський рух на Правобережній Україні в період революції 1905-1907 рр. (К., 1955); Крестьянское движение на Украине в связи с проведением реформы 1861 г. (60-е гг. XIX ст.) (К., 1959); Класова боротьба в українському селі на початку ХХ ст. (К., 1968); Класова боротьба в українському селі в епоху домонополітичного капіталізму (К., 1970); Українське село в революції 1905-1907рр. (К., 1977); Історія Української РСР, т.І (К., 1967); Історія селянства Української РСР, т.І (К., 1967); За працю "История Украинской ССР", т.ІІІ (К., 1978); т.ІV (К., 1978) удостоєний Державної премії УРСР. Нагороджений орденом Червоної Зірки, Почесною Грамотою Президії Верховної Ради УРСР.

Літ.: Історія Академії наук Укр.РСР.-К.-1967.-К.2. -С.328; РЕІУ.-Т.3.-1971.-С.5; ЕИ.-V.3.-1993.-Р.89.

Г.Брега

ЛИСЕНКО Василь Гаврилович (15.IX.1932, м.Таганрог Ростовської обл., РФ-6.III.1975, м.Київ;

похований у Черкасах)-дослідник історії міжнаціональних відносин, к.і.н. (1968). З робітників. У 1956 закінчив іст.ф-т Кишинів.ун-ту (Молдова). 1956-1958-дир. Ромазанської семирічної школи Ришканського р-ну Молдавської РСР. 1958-1961-працівник Черкаськ.обкому ЛКСМУ, 1961-1963-консуль-тант-методист, 1963-1969-інструктор відділу пропаганди і агітації Черкаськ. обкому КПУ. В Ін-ті історії АН УРСР захистив канд.дис. "Зміцнення економічного та культурного співробітництва між Молдав-ською і Українською РСР (1959-1965 рр.)". У 1969-1975 працював в Ін-ті історії АН УРСР: 1969-1973-м.н.с. відділу історії комуністичного будівництва, 1973-1975-с.н.с. відділу проблем історії народів СРСР (з 10.V.1973-історії дружби народів СРСР). Опублікував бл. 70 праць, серед них: В единой семье к единой цели (Кишинев, 1971); Чуття єдиної родини (брошура) (Дніпропетр., 1968, у співавт.); Героїчна сторінка в літописі Великої Вітчизняної війни (брошура) (Черк., 1968, у співавт.); Славна перемога (брошура) (Черк., 1968, у співавт.). Мости братерства (До 30-річчя утворення Молдавської РСР) (брошура) (К., 1970).

П.Овчаренко

ЛИСЕНКО Микола Миколайович (3.XI.1914, с.Харсики Лохвицького п-ту Полтавської губ., тепер-Чорнухинський р-н Полтавської обл.- 2.I.1995, м.Київ)-дослідник історії України XIX ст., фахівець у галузі історії освіти в Україні, методики викладання історії, д.і.н. (1975), с.н.с. (1951). З селян. У 1921-1932 навчався в 7-річній трудовій школі і Чорнухинському с/г технікумі. З 1932 по 1935 пра-

цював агрономом в Україні та Росії. У 1935-1940 навчався на іст.ф-ті Харків.ун-ту, з 1937 по 1940 за сумісництвом викладав історію СРСР. По закінченню ун-ту працював учителем історії на Ворошиловградщині. 1940-1945-в Червоній армії. У 1945 вступив до аспірантури Ін-ту історії України АН УРСР. У 1949 захистив канд.дис. "До питань тактики декабристів" під наук.кер. к.і.н. *Ф.О.Ястребова*. З червня 1949-м.н.с., а з лютого 1951-с.н.с. відділу історії капіталізму Ін-ту історії України АН УРСР. У 1954-1955 працював заст.дир. з наук. роботи Київ.істор.музею. З 1955 до кінця свого життя-в Укр. НДІ педагогіки: зав.відділом методики історії, провідним н.с.-консультантом. В Ін-ті історії АН УРСР захистив докт.дис. "Суспільно-політичний рух на Україні в першій чверті ХІХ ст.". Є автором майже 20 монографій, підручників та посібників, в т.ч.: Повстання декабристів на Україні (К., 1952); Декабристський рух на Україні (К., 1954); Повстання Чернігівського полку (з історії декабристського руху на Україні) (К., 1956); Методика використання краєзнавчого матеріалу на уроках історії СРСР (К., 1961); Київ.Путеводитель-справочник (К., 1964, у співавт.); Методика викладання історії Укр.РСР, ч.І (К., 1970); ч.ІІ (К., 1971); вид. 2-е, переробл. і доп. (К., 1985); Патріотичне виховання учнів у процесі вивчення історії (К., 1976); Історія України (з прадавніх часів до 1917, року) в 2-х т. (Дніпропетровськ, 1994, у співавт.).

Літ.: Г.П.Захист докт.дис. М.М.Лисенком // УІЖ.-1976.-4.

В.Данилен

ЛИСЕНКО Олександр Євгенович (27.VI.1955, смт. Катеринопіль Черкаської обл.)-дослідник історії України періоду другої світової війни та історії церкви, к.і.н. (1992). Зі службовців. У 1978 закінчив Київ.пед. ін-т. Працював учителем-органі-затором виховної роботи у школі, викладачем КДМУ ім. Глієра. Потім навчався в аспірантурі Київ.пед. ін-ту. Наук.кер.-к.і.н. *І.Х.Ганжа*. В Одеськ.ун-ті захистив канд.дис. "Роль робітничого класу України у створенні та зміцненні органів державної влади (1919-1920)". Нині працює у відділі історії України періоду другої світової війни Ін-ту історії України НАН України. Оpubлікував ряд праць, серед них: З історії мобілізації людських резервів до Червоної Армії в 1941-1945 рр. // Розбудова держави, 1995, 4; Українці у збройних формуваннях країн-учасниць другої світової війни // Розбудова держави, 1995, 5, 6; Таємниці, що були за сімома замками // Рідна школа, 1995, 6, у спів-авт.; До питання про становище церкви в Україні у період другої світової війни // УІЖ, 1995, 3.

П.Бондарчук

ЛИХОЛАТ Андрій Васильович (12.XII.1914, с.Росоховатка Катеринопільського р-ну Черкаськ.обл.-16.XII.1993, м.Київ)-дослідник історії України ХХ ст., історії СРСР, д.і.н. (1963), проф., засл. діяч науки УРСР (1984), лауреат премії ім. Д.З.Мануїльського АН УРСР (1978), лауреат Державної премії УРСР в галузі науки і техніки (1980). З селян. У 1940 закінчив іст.ф-т Київ.ун-ту. До цього працював зоотехніком в Київській обл. У 1940-1942 навчався в ВПШ при ЦК ВКП(б), 1942-1957-працював кер.пропгруппи в Управлінні пропа-

ганди, консультантом, зав.сектором суспільних наук відділу науки і вузів ЦК КПРС. У 1947 у ВПШ при ЦК ВКП(б) захистив канд.дис. "Боротьба українського народу під керівництвом більшовицької партії проти петлюрівської Директорії". У 1957-1961 працював зав.сектором в Ін-ті історії партії при ЦК КПУ-філіалі ІМЛ при ЦК КПРС. У 1961-1993-с.н.с., зав.відділом історії ком.буд-ва, п.н.с. відділу сучасної історії України Ін-ту історії АН УРСР. У Московському ун-ті захистив докт.дис. Опублікував понад 230 праць, з них понад 20 монографій: Здійснення лєнінської національної політики на Україні (1917-1920) (К., 1967); Под лєнінским знаменем дружбы народов: Единство действий трудящихся Украины и России в борьбе за победу и укрепление советской власти (М., 1970); В единой семье народов (М., 1979, у співавт.); Содружество народов СССР в борьбе за построение социализма (М., 1976); Национализм-враг трудящихся. Анализ исторического опыта борьбы с национализмом (М., 1986) та ін. Брав участь як автор і відп.ред. в колективних працях: История Украинской ССР (К., 1984, 1985), т.VII, IX, X; История Киева, т.III, кн.1, 2. (К., 1985, 1986); История рабочих Донбаса (К., 1982); Історія Української РСР. Короткий нарис (К., 1981); Развитие социально-классовой структуры населения Украинской ССР в 60-80-х гг. (К., 1988); Дружба и братство русского и украинского народов. Т.II (К., 1982) та ін. Під його кер. підготовлено 15 канд. і 5 докт.істор.наук. Лауреат Державної премії УРСР за багатотомну Історію Української РСР. Премія АН УРСР ім. Д.З.Мануїльського (1978) за монографію "Содру-

жество народів СРСР в боротьбі за побудову соціалізму" (М., 1976). Нагороджений орденом Вітч. війни, медалями, грамотою ЦВК СРСР.

Літ.: УІЖ.-1971.- 8; "Радянська Україна".-1978.-28 квіт.; "Радянська Україна".-1979.-27 квіт.; УІЖ.-1985.- 2; РЕІУ.-Т.3.-1971.-С.18; ЕИ.-V.3.-1993.-Р.243.

Г.Брега

ЛІСЕВИЧ Іван Тимофійович (12.XII.1928, с.Янгенці Деражнянського р-ну Хмельницької обл.)-дослідник історії міжнар.відносин та історії Польщі, к.і.н. (1966). З селян. У 1953 закінчив іст.-філолог.ф-т Львівського педін-ту. У 1951-1963-на пед.роботі, з 1963-в Ін-ті історії АН УРСР: навчався в аспірантурі, захистив канд.дис. "Українсько-румунські культурні зв'язки 1944-1964 рр.". Наук.кер.-д.і.н., чл.-кор. АН УРСР *І.М.Мельникова*. Працює с.н.с. відділу історії міжнар. зв'язків України. Є автором ряду наук.праць, серед них: Культурне будівництво у народній Польщі 1944-1948 (К., 1986); В затінку двоголового орла (К., 1993); Родом з України (К., 1995); Українсько-польське культур-не співробітництво в 70-х роках ХХ ст. // Міжнародні зв'язки України: наук.пошуки і знахідки, вип.4 (К., 1993); Традиції духовного взаємозбагачення слов'янських народів, їх значення для сучасності // Історія, культура, фольклор та етнографія слов.народів (К., 1988).

В.Печерога

ЛОЛА Олександр Петрович (25.VII.1912, с.Мотовилівка Київської обл.-VI.1974, м.Київ)-дослідник історії України середніх віків, к.і.н. (1953).

З селян. Учасник Великої Вітчизняної війни 1941-1945 рр. Має бойові нагороди: два ордени Вітчизняної війни, орден Червоної Зірки та 7 медалей. У 1941 закінчив іст.ф-т Житомир.пед.ін-ту. В 1946-1948-інспектор шкіл відділу народної освіти Київської обл. У 1951-1972 працював в Ін-ті історії АН УРСР: 1951-1954-м.н.с. відділу історії феодалізму, 1954-1961-учений секретар Ін-ту, 1961-1965-с.н.с. відділу історії феодалізму, 1965-1972-відділу історії міст і сіл Української РСР. В 1948-1951 навчався в аспірантурі Ін-ту історії АН УРСР. Наук.кер.-к.і.н. *Д.І.Мишко*. В Ін-ті історії АН УРСР захистив канд.дис. "Боротьба українського народу за возз'єднання України з Росією під час визвольної війни 1648-1654". Опублікував бл. 60 праць, серед них: Гайдамацький рух на Правобережній Україні в 20-60 рр. XVIII ст. (К., 1965); Коліївщина (брошура) (К., 1968, у співавт.). Один із авторів колективних праць: Історія міст і сіл Української РСР.-Харківська область (К., 1967), те саме.-Полтавська область (К., 1968). У 1972 вийшов на пенсію.

П.Овчаренко

ЛОСЬ Федір Євдокимович (19.VI.1908, с.Певневщина Городнянського уїзду Чернігівської губ.-21.VI.1980, м.Київ)-дослідник історії України кінця XIX-поч. XX ст., д.і.н. (1953), проф. (1954), лауреат Державної премії УРСР в галузі науки і техніки (1980), засл. діяч науки УРСР (1969). З селян. У 1931 закінчив Чернігівський ін-т соціального виховання (педагогічний). До 1933 викладав історію у СШ та педтехнікумі. 1933-1934-служив на флоті у Севастополі. У 1936-1940-аспірант, м.н.с. Ін-ту історії АН УРСР. У 1940 захистив канд.дис. Того самого

року був переведений на посаду с.н.с. 1943-1948-вчений секретар Ін-ту та зав.відділом історії СРСР, а з 1948 по 1958-заст.директора по науці Ін-ту. З 1958 до 1978- зав.відділом історії капіталізму. Докт.дис. "Робітничий клас України та його революційна боротьба на початку ХХ ст. (1900-1907)". Одночасно вів педагогічну роботу у вузах: у 1946-1949 зав.кафедрою Київського пед.ін-ту, 1949-1966-викладач в ін-ті підвищення кваліфікації при КДУ, 1966-1971-зав.кафедрою Київського ін-ту культури. Підготував 50 канд.наук. Автор бл. 200 наук.праць, серед них індив.монографії: Очерки по истории Украины, вып.ХІ-Украина в годы столыпинской реакции (М., 1944); Рабочий класс Украины и его революционная борьба в конце ХІХ и в начале ХХ вв. (К., 1955); Рабочий класс Украины в 1907-1913 гг. (К., 1962); також автор і співавтор 15 підручників з історії України; брав участь у бл. 20 колектив.монографіях, збірниках статей, збірниках матеріалів та документів.

Літ.: ЕУ.-1962.-С.1378; РЕІУ.-Т.3.-1971.-С.32; ЕИ.-V.3.-1993.-Р.189; Волощенко А.К. 60-річчя професора Ф.Є.Лося // УІЖ.-1968.- 9.-С.156-158.

О.Корнієвська

ЛУГОВА Олена Іллівна (20.VII.1928, м.Київ)-дослідник історії України II пол.ХІХ-поч. ХХ ст., краєзнавець, к.і.н. (1961). З робітників. У 1949 закінчила іст.ф-т Київ.ун-ту. 1949-1950 викладала історію в педучилищі в м.Корсунь-Шевченківський. 1950-1989-в Ін-ті історії АН УРСР на різних посадах. До 1965-м.н.с. воєнно-історичного відділу, відділу країн народної демократії, відділу історії

капіталізму. Канд.дис. "Сільськогосподарський пролетаріат півдня України в другій половині ХІХ ст.". З 1965-с.н.с. відділу історії досоціалістичних формацій, з 1966-відділу історії капіталізму. В складі редколегії брала участь у підготовці до друку колективної монографії "История рабочего класса Украины", т.1 (К., 1971), зб.док-в "Воссоединение Украины с Россией" (К., 1953), зб. "Революция 1905 года на Украине" (К., 1955). Одна з авторів томів "История городов и сел. Киевская область" (К., 1971); багатотомної "Истории Украины" т.ІІІ (К., 1971). З 1975-с.н.с. відділу історії міст і сіл УРСР, з 1981-с.н.с. відділу історико-краєзнавчих досліджень. Опублікувала бл. 60 праць, серед них: Сільськогосподарський пролетаріат Півдня України в період капіталізму (К., 1965); Революційна боротьба трудящих України в 1905-1907 рр. (К., 1980, у співавт.). Одна з авторів колективних праць: багатотомної "Історії Української РСР" (т.3-укр.вид., т.4-рос.вид. (К., 1978; К., 1983); зб.док-в "Зарождение рабочего класса Украины" (К., 1982); "Дружба и братство русского и украинского народов", т.1 (К., 1982); "История Киева", т.2 (К., 1984); "История городов и сел УССР", т.1-8 (К., 1970-і рр.). З 1989 р.-на пенсії.

О.Корнієвська

ЛУКАЧ Бейло Іштванович (21.ХІІ.1939, с.Мочола Берегівського р-ну Закарпатської обл.)-дослідник історії Угорщини, к.і.н. (1971). З селян. В Ін-ті історії АН УРСР захистив канд.дис. "Зміцнення союзу робітничого класу і селянства в процесі будівництва соціалізму в Угорщині (1957-1965 рр.)". Наук.кер. д.і.н., чл.-кор. АН УРСР *І.М.Мельникова*.

Працював робітником Берегівського райхарчокомбінату (1956, м.Берегове), робітником Слав'янського СМСУ Донбасканалбуду (1956-1957, м.Слав'янськ Донецької обл.). Навчався на іст.ф-ті Ужгородського ун-ту (1959-1964). Працював ст.економістом планової комісії Ужгородського райвиконкому (1965-1966), референтом Закарпатської обл.організації тов-ва "Знання" (1966, м.Ужгород). У 1966-1969 аспірант відділу історії зарубіжних соціалістичних країн Ін-ту історії АН УРСР, м.н.с. Ін-ту історії АН УРСР з 1969 по 1972. Опублікував монографію "Зміцнення союзу робітничого класу з селянством на завершальному етапі будівництва основ соціалізму в Угорщині (1959-1962 рр.) - 3 історії зарубіжних соціалістичних країн. (К., 1971); Союз рабочего класса и крестьянства в социалистической Венгрии (1957-1970) (К., 1974); ст.: Історія Угорщини в працях українських радянських істориків (1945-1967 рр.) // УІЖ, 1969, 4; Зміцнення союзу робітничого класу і селянства в Угорщині (1957, 1958 рр.) // УІЖ, 1969, 1.

Т.Комаренко

ЛУКАШ Ольга Іванівна (5.VI.1952, м.П'ятигорськ Ставропольського краю, РФ)-дослідник історії міжнародних зв'язків України, к.і.н. (1985). Зі службовців. В 1971-1976 навчалася на іст.ф-ті Київ.ун-ту. Працювала екскурсологом музею Історії військ КВО м.Києва (1970-1971), стажистом-дослідником Ін-ту історії АН УРСР, ст.лаборантом (1978-1979), м.н.с. (1979-1986), н.с., с.н.с. (1986-1992) відділу історіографії і історичних зв'язків України з зарубіжними країнами (згодом-зарубіжної історіографії і проблем ідеологічної боротьби) Ін-ту

історії АН УРСР. В Ін-ті історії АН УРСР захистила канд.дис. "Участь Української РСР в сприянні Радянського Союзу країнам, що визволилися, в галузі освіти і науково-технічного розвитку (60-70-і рр.)". Опублікувала більше 20 праць, серед них: Украинская ССР в связях Советского Союза со странами, которые развиваются (60-80-е гг.) (К., 1990); ст.: Науково-технічні зв'язки СРСР з Індією (1970-1975 рр.) // УІЖ, 1979, 8. З 1992- в Ін-ті світової економіки і міжнародних ідносин НАН України.

Т.Комаренко

ЛУКІН Всеволод Петрович (27.II.1931, м.Лубни Полтавської обл.)-дослідник історії Великої Вітчизняної війни, архівіст. У 1954 закінчив іст.ф-т Київ.ун-ту. У 1954-1966 працював м.н.с. сектора партійних архівів Ін-ту партії при ЦК КПУ-філіалі Ін-ту м.-л. при ЦК КПРС. У 1966-1969 навчався в аспірантурі на каф.історії КПРС Київ.політехн.ін-ту. У 1969-1970 працював старшим інспектором науково-видавничого відділу Архівного управління при Раді Міністрів УРСР і одночасно-відп.секретарем ж."Архіви України". У 1970-1976 працював у Ін-ті історії АН УРСР м.н.с. відділу історії Великої Вітчизняної війни 1941-1945 рр. На тему діяльності підпільних організацій та партизанських об'єднань опублікував 10 статей. Один із упорядників і авторів колективної праці-Листівки підпільних організацій (партизанів України періоду Великої Вітчизняної війни). Збірник документів (К., 1969). Звільнений з Ін-ту історії АН УРСР у 1976 в зв'язку з переведенням на роботу до апарату Президії АН УРСР.

П.Овчаренко

МАЙБОРОДА Олександр Микитович (6.IX.1945, смт. Шевченкове Смілянського р-ну Черкаської обл.)-дослідник проблем всесвітньої історії, етнополітичних, національних рухів, с.н.с. (1993), д.і.н. (1994). З сім'ї військовослужбовця. У 1962-1967 навчався на іст.ф-ті Київ.ун-ту, Працював на комсомольській роботі, в Міністерстві закордонних справ України. З 1975-в Президії АН УРСР на посаді ст.інженера сектора наукової інформації. З 1979-в Ін-ті історії АН УРСР-м.н.с. (до 1986 р.), с.н.с. (1986-1990), п.н.с. (1990-1994), 1994-1996-зав.відділом довідкових видань. Під наук.кер. д.і.н. *І.С.Хмілья* підготував і в 1983 на Вченій раді Ін-ту захистив канд.дис. "Критика сучасних буржуазних концепцій етногенезу українського народу". На Вченій раді Ін-ту української археографії НАН України захистив докт.дис. "Теорія етнополітики в західному суспільствознавстві: структура і принципи дослідження". Опублікував понад 50 наук.праць, у т.ч.: Критика буржуазних концепцій етногенезу українського народу (К., 1987); Теорія етнополітики в западном обществоведении (К., 1993); Православие в истории России (М., 1987); Національна політика як суспільне явище (К., 1990); Про підходи до розв'язання національного питання в Україні за умов багатопартійності // Україна ХХ ст.: проблеми національного відродження (К., 1993); Новітня історія після Другої світової війни.-Навч.посіб. для США (К., 1995).

Ю.Курносів

МАЙДАН Іван Григорович (2.XII.1935, с.Заудайка Ічнянського р-ну Чернігівськ.обл.)-історик-сходознавець, к.і.н. (1974). З робітників.

Закінчив у 1964 Ін-т східних мов при Москов.ун-ті ім. М.В.Ломоносова. У 1964-1967 працював ст.референтом (інспектором) Управління зовнішніх зв'язків Міністерства вищої і середньої спеціальної освіти УРСР, 1967-1970 -перекладачем перської мови, а згодом економістом Апарату економрадника посольства СРСР у Кабулі (Афганістан). Після повернення з-за кордону в 1970 працював в Міністерстві закордонних справ у відділі преси. В 1971-1973 навчався в аспірантурі КДУ. Захистив канд.дис. "Зовнішня політика Афганістану після II світової війни (1945-1973)". Був асистентом, ст.викладачем кафедри історії міжнародних відносин і зовнішньої політики СРСР в КДУ в 1973-1975. З 1975 по 1977-ст.економіст Апарату радника з економічних питань Посольства СРСР в Ірані. В 1978 працював с.н.с. у відділі історії країн зарубіжного Сходу Ін-ту історії АН УРСР. Досліджував історію взаємовідносин Афганістану з країнами світової соц.системи, зовнішньої політики Афганістану після другої світової війни. Наприкінці 1978 переведений до новоствореного Ін-ту соціальних і економічних проблем зарубіжних країн АН УРСР. В 1983-1986-радник Посольства СРСР в Афганістані. З 1990 по 1992-доцент кафедри міжнародних відносин і зовнішньої політики КДУ, протягом наступних чотирьох років працював Надзвичайним і Повноважним Послом України в Ісламській Республіці Іран. З грудня 1996 р. проректор Дипломатичної академії України при МЗС України. Опублікував понад 40 наукових праць, серед них брошури, розділи колективних монографій, статті: "Проблеми соціальної бази Апрельской

революции и политики национального примирения в Афганистане (К., 1988); Основные направления социально-экономических преобразований в Демократической Республике Афганистан (К., 1980); Вклад Украинской ССР в развитие сотрудничества между Советским Союзом и Афганистаном // СССР и страны Ближнего и Среднего Востока. История и экономика. М., 1984; 50-річчя заключення радянсько-афганського договору про дружбу. (УІЖ, 1971, 2).

Т.Комаренко

МАКАРЕНКО Олександр Андрійович
(22.IV.1920, м.Алупка, Крим)-дослідник історії міжнародних відносин України ХХ ст., міжнародного робітничого руху, д.і.н. (1965), проф., лауреат премії АН УРСР ім. Д.З.Мануїльського (1982). З робітників. Працювати почав креслярем конструкторського бюро з-ду "Червоний екскаватор" (м.Київ). Навчався в Київ. авіаінституті, яке продовжив в Казанському авіаінституті, на партійних курсах в м.Новосибірську. 1943-1945 на комсомольській роботі. Працював дир.Чернівецьк.обл. Будинку нар.твор.-ті. В 1945-1946-студент міжнародного ф-ту КДУ. В 1946-1950-студент іст.ф-ту Чернівецьк. ун-ту. В 1954 закінчив Академію суспільних наук при ЦК КПРС. У 1954-1958-на партійній роботі. В 1958-1964 і з 1969-с.н.с. відділу нової і новітньої історії Ін-ту історії АН УРСР, вчений секретар Бюро Відділення суспільних наук АН УРСР (за сумісництвом); 1964-1969-зав.відділом Ін-ту філософії АН УРСР. В 1954 захистив канд.дис. Під час роботи в Ін-ті в 1958-1963 опублікував понад 30 праць, серед них ст. та монографії: "Мировой про-

летариат-Стране Советов. Движение зарубежного рабочего класса в защиту и помощь Советской стране. 1921-1923 гг. (К., 1963); Міжнародні відносини і Радянська Україна (1924-1929) (К., 1963); Рух солідарності зарубіжних трудящих проти загрози нової антирадянської інтервенції (1924-1929) // УІЖ, 1978, 7; Преодолевая происки мировой реакции // Украинская ССР в международных отношениях. 1924-1929 гг. (К., 1964); Імперіалістичні підступи по відношенню до України (К., 1967); Строительство коммунизма и проблемы сближения социалистических наций (К., 1969). Нагороджений медаллю "За перемогу над фашистською Німеччиною".
Т.Комаренко

МАКОВІЙЧУК Іван Михайлович (17.X.1930, с.Новоселиця Літинського р-ну Вінницької обл.-17.X.1991, м.Київ)-дослідник історії України II пол. XX ст., д.і.н. (1985). З селян. У 1951 закінчив Вінницьке педучилище, працював вчителем, на журналістській роботі в районній та обласній газетах Вінницької обл. У 1962-закінчив Заочну ВШ при ЦК КПРС (Москва), перебував на партійній роботі. У 1971 р. захистив канд.дис. З 1975-с.н.с., зав. відділом сучасної історії Ін-ту історії АН УРСР. В Ін-ті історії захистив докт.дис. "Радянська преса-могутній засіб комуністичного виховання і організації мас розвинутого соціалізму (На матеріалах Української РСР. 1960-1980)". Опублікував понад 150 праць, з них 11 монографій та брошур, зокрема: Поезія героїзму. Про відродження ратних і трудових подвигів радянського народу в сучасній українській поезії (К., 1967); Преса Радянської Ук-

раїни в умовах розвинутого соціалізму (К., 1978); Братерство і єднання культур (К., 1981); Советская печать-могучее средство организации и воспитания масс (На материалах Украинской ССР, 1960-1980) (К., 1982); Перебудова і гласність: Роль засобів масової інформації і пропаганди в перебудові життя радянського суспільства (К., 1988); ст.: Голод на Україні у 1946-1947 роках // УІЖ, 1990, 8 та ін. Брав участь як автор, член редколегій колективних монографій: История Украинской ССР, т.9, 10 (К., 1985); Історія Києва, т.3, кн.1, 2 (К., 1985); История рабочих Донбасса (К., 1981) та ін. Нагороджений Почесною Грамотою Президії Верховної Ради Української РСР, медалями.

Г.Брега

МАРАХОВ Григорій Іванович (18.VIII.1918, с.Кевеала Інатовського р-ну Ставропольського краю, РФ.)-дослідник нової та новітньої історії України, д.і.н. (1965), проф. (1967). З селян. У 1941 закінчив Краснодарський педін-т. В 1945-1946-викладач історії КПРС Київ.педін-ту; у 1946-1958 викладав у Київ.будів.ін-ті. У 1954 в Ін-ті історії АН УРСР захистив канд.дис. "Революційний рух в військах Південно-Західного фронту у 1914-1917 рр.". В 1958-1959 працював в Ін-ті історії АН УРСР: 1958-1959-с.н.с. відділу археографії, 1959-с.н.с. відділу історії країн народної демократії. Докт.дис. "Польське повстання 1863 р. на Правобережній Україні" захистив в Ленінград.ун-ті. Опублікував ряд праць, серед них: Андрій Красовський-борець проти кріпосництва і самодержавства (К., 1961); Польское восстание 1863 г. на Правобережной Украине (К., 1967); Социально-политическая

борьба на Украине в 20-40-е годы XIX в. (К., 1979); Социально-политическая борьба на Украине в 50-60-е годы XIX в. (К., 1981); Киевский университет в революционно-демократическом движении (К., 1984); Связи великих мыслителей // Советская Украина, 1957, 7; Из истории революционной борьбы // Советская Украина, 1957, 10; Из революционного прошлого // Советская Украина, 1958, 3; Братерська дружба польського і радянського народів // Наукові записки Ін-ту історії АН УРСР, 1956, 7.

П.Бондарчук

МАРКИТАН Людмила Порфириївна (23.X.1933, м.Харків)-дослідник історії культури України, джерелознавець, к.і.н.(1974). Зі службовців. У 1957 закінчила істор.-ф-т Київ.ун-ту. У 1957-1972 працювала м.н.с., с.н.с. в Центр.держархіві кінофотофонодокументів УРСР, у 1973-1980, 1987-1991-ЦНБ АН УРСР, у 1980-1987-у відділі наук.інформації з суспільних наук АН УРСР, з 1994-с.н.с. відділу спеціалістич.дисциплін Ін-ту історії України НАН України. У 1972 закінчила заочно аспірантуру Ін-ту історії АН УРСР. Під кер.д.і.н. *А.В.Санцевича* підготувала і в Ін-ті історії АН УРСР захистила канд.дис. "Кінофотодокументи як джерело з історії будівництва фундаменту соціалізму на Україні. 1926-січ. 1937 рр. (На матеріалах ЦДАКФФД УРСР)". Опублікувала понад 200 праць, серед них: Кинофотодокументы как источник по изучению памятников истории культуры (К., 1987); Вспомогательные исторические дисциплины. Историография и теория (К., 1988, у співавт.); Специальные исторические дисциплины. Учебное пособие (К., 1992, у

співавт.); ст.: Пам'ятники Т.Г.Шевченку в документальних кінокадрах і фотографіях (К., 1984); Пам'ятники В.І.Леніну у кінофотодокументах (К., 1985, 1986, 1987); Пам'ятники борцям революції у кінофотодокументах (К., 1987); Кінофотодокументи як історичне джерело (К., 1971) та ін.

Г.Брега

МАРКОВА Олена Євгенівна (3.III.1936, м.Київ)-дослідник історичної географії, картографії, к.т.н. (1973), нагороджена дипломом I ступ.Географ.тов-ва Рос.АН. З робітників. У 1959 закінчила Московський ін-т інженерів геодезії, аерофотознімання і картографії. З 1959 працювала на картографічній фаб-ці, в Київ.ун-ті, п/скринці 172, РВПС України, в секторі географії АН УРСР, ВАН. З 1964-ст.інж., провід.інж., с.н.с., пров.н.с. відділу спеціальних історичних дисциплін Ін-ту історії України НАН України. Навчалася в аспірантурі Москов.ін-ту інж.геодезії, аерофотознімання і картографії. Під кер.проф. А.І.Преобра-женського підготувала і захистила канд.дис. "Транспортна мережа України та її картографування". Викладає у вузі. Опублікувала понад 100 праць, з них: Картографічні дослідження проблеми охорони природи (К., 1978, у співавт.); брала участь у колективних працях: Атлас природних умовий и естественных ресурсов УССР (К., 1978); Атлас Молдавії (К., 1980, у співавт.); Розвиток історичної картографії України: досвід, проблеми перспективи (К., 1993); Людські втрати України у ХХ ст.: історико-картографічний аспект (К., 1993); Атлас історії України, ч.І і ІІ (К., 1987, 1993); Шкільні карти України (К., 1995) та ін.

Г.Брега

МАРОЧКО Василь Іванович (5.II.1956, с.В.Чернігівка Овруцького р-ну Житомир.обл.)-дослідник історії селянства України 20-30-х рр. ХХ ст., д.і.н. (1995). З селян. В 1981 закінчив іст.ф-т Київ.пед.ін-ту. З 1981 працює в Ін-ті історії АН УРСР. Аспірант Ін-ту історії АН УРСР. Наук.кер.-д.і.н., проф. *С.В.Кульчицький*. У 1985 захистив канд.дис. "Становлення радянського способу життя в колгоспному селі України 1929-1937 рр.". Докт.дис. "Українська селянська кооперація. Історико-теоретичний аспект (1861-1929 рр.)". Опублікував 65 праць, серед них: Хроніка соціалістического строительства в УСРР. 1921-1925 (К., 1988); Становление основ социалистического уклада жизни в укр.деревне. 1917-1937 (К., 1988, у співавт.); Голод в Україні. 1932-1933 // УІЖ, 1989, 7-12; 1990.- 1; Українська селянська кооперація. Історико-теоретичний аспект (1861-1929 рр.) (К., 1995).

В.Животівський

МАРТИНЕНКО Богдан Анатолійович (27.XII.1955, м. Київ)-дослідник історії другої світової війни та міжнародних відносин цього періоду, к.і.н. (1982). Зі службовців. 1973-1978-студент ф-ту міжнародних відносин та міжнародного права Київ.ун-ту. 1978-1981-аспірант відділу історії Великої Вітчизняної війни Ін-ту історії АН УРСР, з 1981-м.н.с. цього самого відділу. Канд.дис. "Канада в міжсоюзних відносинах в роки другої світової війни (1939-1945)" захистив в Ін-ті історії АН УРСР. Наук.кер.-к.і.н. *В.С.Коваль*. У 1981-1992 працював в Ін-ті історії АН УРСР м.н.с. відділу історії Великої Вітчизняної війни, с.н.с. відділу зарубіжної

історіографії і проблем ідеологічної боротьби, с.н.с. Опублікував монографії: Канада во второй мировой войне. Формирование "Североатлантического треугольника" 1939-1941 (К., 1986); Історія застерігас (К., 1986, у співавт.); "Нацистские военные преступники в США и других странах НАТО" (К., 1988).

О.Корнієвська

МАРТИНЕНКО Володимир Никифорович (6.X.1923, с.Горбулів Черняхівського р-ну Житомирської обл.-18.IV.1988, м.Київ)-дослідник загальної історії, історії міжнародних відносин, к.і.н. (1964). Після закінчення СШ вступив у 1940 до Київ.авіацін-ту. З початком війни-на фронті. Брав участь в обороні Києва, визволенні України, в Берлінській операції. Після демобілізації вступив на ф-т міжнародних відносин Київ.ун-ту, який закінчив у 1951. Працював в Укр.тов-ві дружби і культурного зв'язку з закордоном, на партійній роботі. В 1961-1964 навчався в Академії суспільних наук при ЦК КПРС, де захистив канд.дис. З 1965 працював у Посольстві СРСР у Канаді, заст.міністра закорд.справ УРСР. У 1973-1979-постійний представник УРСР при ООН, з 1980 по 1984-міністр закордонних справ УРСР. З 1984 по 1988-с.н.с. Ін-ту історії АН УРСР. У 1984-1985 входив до складу ЦК КПУ, обирався депутатом Верховної Ради УРСР. Нагороджений орденами Трудового Червоного Прапора, Великої Вітчизняної війни II ст., Червоної Зірки, Дружби народів, медалями. Брав участь як член редколегії у підготовці зб.док. і мат-лів "Українська РСР на міжнародній арені (1971-1975 рр.)" (К., 1981); довідника "Українська РСР у міжнародних організаціях" (К., 1984). Автор моно-

графії "Канада в лабетах американських монополій" (К., 1964).

В.Даниленко

МАРТЬЯНОВ Костянтин Федорович (12.III.1936, м.Одеса)-дослідник історії України ХХ ст., зокрема придунайських земель. Зі службовців. У 1959 закінчив іст.ф-т Одеськ.ун-ту. У 1959-1960-вихователь і вчитель школи-інтернату. З 1960 по 1962 н.с., зав.відділом Одеського державного історико-краєзнавчого музею. У 1962-1969 працював в Ін-ті історії АН УРСР: лаборантом відділу допоміжних істор.дисциплін, м.н.с. відділу історіографії та джерелознавства. Опублікував ряд праць, серед них: До 40-річчя татарбунарського повстання // УІЖ, 1964, 5; Українська РСР на міжнародній арені // УІЖ, 1968, 4; Борьба трудящихся украинских и придунайских земель за социальное и национальное освобождение // УІЖ, 1968, 5; Музей бойової слави // УІЖ, 1968, 1.

П.Бондарчук

МАРЧЕНКО Михайло Іванович (19.IX.1902, с.Гатне на Київщині-22.I.1983, м.Київ)-дослідник історії України XVII-XIX ст. д.і.н. (1961), проф. (1961). З селян. З 1920 навчався в с/г.технікумі. В 1923 направлений на навчання до Київського військового артилерійського училища. Пізніше служив у військовій частині у м.Харкові. 1937 закінчив істор.відділення Ін-ту червоної професури у Києві. У 1937-1939 працював зав.відділом Ін-ту історії України АН УРСР та зав.кафедрою історії Київ.пед.ін-ту. У вересні 1939 призначений ректором Львів-ського ун-ту. В роки Великої

Вітчизняної війни працював у Новосибірському, по її закінченні-у Київ.педін-тах. З 1956- у Київ.ун-ті. Серед його праць: Видатний історик України О.М.Лазаревський (К., 1958, у співавт.); Українські літописи і хроніки XVII-XVIII ст. Матеріали до вивчення історії української літератури в 5-ти т. Історичне минуле українського народу в творчості Т.Г.Шевченка (К., 1957); Українська історіографія (з давніх часів до середини XIX ст.) (К., 1959); Історія української культури від найдавніших часів до середини XVII ст. (К., 1961); З історії антикріпосницьких рухів на Україні в XVII ст. Переяславське повстання. З героїчного минулого України. Іван Богун. Визвольна війна українського народу 1648-1654 (К., 1953); До питання про розвиток феодалних відносин у 50-60-х роках XIX ст. на Україні. Боротьба Росії і Польщі за Україну (1654-1664 pp.) (К., 1941).

Літ.: Енциукр-ва.-1962.-С.1482; РЕІУ.-Т.3.-1971.-С.96; ЕИ.-V. 13.-1993.С.308.

В.Даниленко

МАТВЄЄВА Леся Василівна (12.VII.1930, с.Харківці Пирятинського р-ну Полтавської обл.)-дослідник історії науки і техніки, д.і.н. (1996). Зі службовців. У 1955 закінчила іст.ф-т КДУ. Працювала викладачем історії у СШ 5 м.Києва, н.с. Центрального історич.архіву УРСР, в Ін-ті економіки АН УРСР. У 1966 закінчила аспірантуру. Канд.дис. "Розвиток будівництва як галузі народного господарства". З 1970 по 1986- с.н.с. відділу історії техніки Ін-ту історії АН УРСР. Докт.дис. "Національна академія наук України: етапи розвитку та, доля вчених". Автор понад 100 друк.праць, серед них:

Соціально-економічні умови соціалістичної революції на Україні (К., 1987). Брала участь в колект. монографіях: Історія Української РСР. Т.IV (К., 1978); Історія Української ССР. Т.V (К., 1983); Развитие металлургии в Украинской ССР (К., 1980); Развитие строительной науки и техники в Украинской ССР (К., 1985); М.П.Василенко (К., 1992); Історія Академії наук України (К., 1993); О.Ю.Шмидт (М., 1993) та ін.; чл.редколегії зб. "Нариси з історії природознавства і техніки". З 1986 працювала в Центрі досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки АН УРСР, з 1991-в Ін-ті східознавства НАН України.

О.Корнієвська

МАТІЙКО Микола Михайлович (16.VI.1914, с.Івки Богуславського р-ну Київської обл.-13.III.1990, м.Київ)-дослідник історії техніки, к.і.н. (1970), с.н.с. З селян. У 1952 закінчив фіз.-мат.ф-т Київського пед.ін-ту. До цього, у 1931-1941-журналіст в газетах Київщини. Учасник Великої Вітчизняної війни, у 1946-1947-вчитель фізики в школі, 1947-1953-ред. Держтехвидаву УРСР, ст.ред. та редактор вид-ва "Радянська школа", у 1953-1982-м.н.с., с.н.с. відділу історії техніки Ін-ту історії АН УРСР. Під кер.акад. АН УРСР К.К.Хренова та чл.-кор. АН УРСР *І.О.Гуржія* підготував і захистив в Ін-ті історії АН УРСР канд.дис. "Розвиток зварювальної науки і техніки в Українській РСР". З січня 1982 р.-на пенсії. Опублікував 70 праць, серед них: Развитие дуговой электросварки в СССР (М.-Л., 1960); Развитие дуговой электросварки на Украине (К., 1960, у співавт.); Евгений Оскарович Патон (К., 1961, у співавт.); Вклад ученых в науку об элек-

тричестве (К., 1977, у спів-авт.) та ін. Має урядові нагороди за участь у Великій Вітчизняній війні.

Г.Брега

МАТЯХ Валентина Миколаївна (10.II.1951, м.Київ)-дослідник історії України середніх віків, к.і.н. (1993). Зі службовців. У 1978 закінчила іст. ф-т КДУ. З 1986-ст.бібліограф, ст.лаборант, н.с. відділу історії середніх віків Ін-ту історії АН УРСР. Канд.дис. "Проблеми історії України XVI-XVIII ст. у висвітленні журналу "Киевская старина". Наук.кер.-академік НАН України *В.А.Смолій*. Опублікувала 40 праць, серед них: Біля витоків "Киевской старины" // УІЖ, 1991; Шведська карта в політичних комбінаціях Б.Хмельницького (К., 1995); Українська медієвістика 2 пол. XIX-поч. XX ст.-крива чи прогрес (К., 1996).

О.Колпакова

МАЦЕЙКО Юрій Михайлович (20.X.1928, м.Бердичів Житомир.обл.)-дослідник історії міжнародних відносин, сходознавець, д.і.н., лауреат премії ім. Д.З.Мануїльського АН УРСР (1975). З селян. В 1951 закінчив ф-т міжнародних відносин КДУ. В 1951-1954-навчався в аспірантурі Ін-ту історії АН УРСР, де в 1955 захистив канд.дис. "Англо-американське суперництво в арабських країнах Близького Сходу. 1946-1952 рр.". Наук.кер.-д.і.н., проф. *О.К.Касименко*. В 1954-1956 лектор в Раді наукової пропаганди АН УРСР, в Тов-ві по розповсюдженню політ. і наук.знань. В 1956-1961-в Міністерстві закордонних справ: другий секретар, перший секретар, помічник міністра. В 1957-1977 працював в постпредстві УРСР при ООН

(США), брав участь в XI-XXXI сесіях Генеральної Асамблеї ООН. В 1978-с.н.с. відділу нової та новітньої історії країн Західної Європи та Америки Ін-ту історії АН УРСР. Того самого року переведений до новоствореного Ін-ту соціальних і економічних проблем зарубіжних країн АН УРСР. Докт.дис. "ООН: соціально-економічні перетворення в країнах, що розвиваються" захищена в КДУ. Автор наук.праць: ООН у системі міжнародних відносин (К., 1955); В боротьбі с колоніалізмом (К., 1983); ООН і соціально-економічні перетворення в країнах, що розвиваються (К., 1984); Про зміцнення режиму нерозповсюдження ядерної зброї. Рух неприєднання сьогодні // Політика і час, 1995, 3.

Т.Комаренко

МАШКІН Олександр Миколайович (2.VIII.1961, м.Алмата, Казахстан)-дослідник економічної історії України, к.і.н. (1995). Зі службовців. У 1984 закінчив іст.ф-т КДУ. З 1984 працює н.с. відділу історії України XIX-початку XX ст. Ін-ту історії України НАН України. Канддис. "Історія зародження та розвитку акціонерних об'єднань в сільгосподарстві України XIX-початку XX ст.". Наук.кер.-д.і.н., проф. *В.Г.Сарбей*. Захистив в Ін-ті історії України НАН України. Опублікував бл. 20 наук.ст., серед них: Дворянське підприємництво як фактор формування буржуазних елементів в машинобудуванні дореформеної України // Історичні дослідження: Вітчизняна історія. Міжвід.зб. (К., 1990).-Вип.16; Економічна боротьба робітників сільськогосподарського машинобудування України у 1905 -1907 рр. // Первая рос.революция 1905 - 1907 гг. в свете нового исторического мышления.-

Т.2 (К., 1990); Журнал входящих и исходящих бумаг ГЖУ как источник по истории национального движения на Украине (40-70-е годы XIX ст.) // Друга Всеукр.наук.-техн.конф. "Проблеми історії національного руху на Україні (до 1917)". Тези доповідей.-Ч.2. (К.-М., 1992).

П.Овчаренко

МЕЖЕНКО (справжнє прізвище **ІВАНОВ**) **Юрій Олексійович** (6/18.VI.1892, м.Харків-24.XI.1969, м.Київ)-книгознавець, бібліограф, історик культури, літературознавець. Син лікаря. Закінчив філол.ф-т Московського ун-ту (1917). Співроб.бібліотечно-архівного відділу Міністерства нар.освіти (1918), зав.справами (директор) Гол.Книжкової палати (1919). Член комітету для заснування та голова Ради бібліотекарів (перший директор, 1920-1922), ст.бібліотекар (1922) Всенародної бібліотеки України. Директор Укр.наукового ін-ту книгознавства (УНІК; 1922-1931). Редагував ж."Бібліологічні вісті" (1923-1931) та "Труди" УНІКу (т.1-4; 1926-1930). Як один з провідних фахівців укр.книго-знавства зазнав переслідувань, внаслідок чого виїхав до Росії. Гол.бібліотекар Держ.публічної бібліотеки ім. М.Є.Салтикова-Щедріна в Ленінграді (1934-1945). Дир. Бібліотеки АН УРСР (1945-1948). Керував підготовкою "Репертуару укр.книги, 1798 -1914 рр.". У 1946 за сумісництвом призначений в.о.зав. відділом археографії Ін-ту історії. Після повторних переслідувань у 1948 виїхав до Ленінграда. 1950 вийшов на пенсію. Зав.ред.бібліографії Гол.редакції УРЕ в Києві (1960-1962). Протягом 1911-1969 зібрав колекцію "Шевченкіани" (понад 15 тис.од.). Осн. праці: Міжнародна децимальна бібліографічна кла-

сифікація (К., 1919); Творчість індивідуума і колектив (Музагет, 1919, 1/3); Бібліотечна техніка (К., 1921, на обкл. 1922); "Європа чи Просвіта" (Життя й революція. 1925, 5); Перспективи розвитку великих і наукових бібліотек на Україні (Бібліологічні вісті. 1926, 2); Теоретичні передумови організації української бібліографічної роботи // Бібліологічні вісті, 1926, 4; Актуальні питання української бібліографії // Життя й революція, 1927, 9; Українська книжка часів Великої революції (К., 1928); відбитка з вид.: Життя й революція. 1927, 10-12; Чужомовне письменство в українських перекладах: Бібліогр.показчик // Життя й революція. 1929. Кн. 4-8; До питання про виявлення динаміки літературного процесу бібліографічним методом // Бібліологічні вісті, 1930, 2; Русская техническая периодика, 1800 -1916 гг. (М.-Л., 1955).

Лит.: УРЕ-2.-VI.-1981.-С.434; ЕУ.-IV.-1962.-С.1511; Королевич Н.Ф. Український бібліограф Ю.О.Меженко: Біобіогр.нарис.-К.-Нацпарламентська б-ка України.-1993; Юрій Олексійович Меженко: Матеріали до біографії.-К.-ЦНБ НАН України.-1994).

С.Білокінь

МЕЗЕНЦЕВ Володимир Ігорович (27.IX.1953, м.Київ)-історик-археолог, музеєзнавець, к.і.н. (1981). Зі службовців. У 1975 закінчив іст.ф-т КДУ, працював в Ін-ті археології АН УРСР. Досліджував історію давньоруського періоду, зокрема топографію стародавнього Чернігова. Брав участь в археологічних експедиціях. В Ін-ті історії АН УРСР захистив канддис. "Стародавній Чернігів. Генезис та історична топографія міста". Наук.кер. чл.-кор.

АН СРСР В.Т.Пашуто. Працював м.н.с. відділу джерелознавства та допоміжних історичних дисциплін, м.н.с. сектора історії Київської Русі Ін-ту історії АН УРСР. Опублікував ряд праць, серед них: Розкопки кургану доби бронзи біля селища Перешипино на річці Орелі // Вісн.Київ. ун-ту, 1976; Работы Поросской экспедиции // Археологические открытия. 1976 г. (М., 1977); Природно-геогра-фические особенности местоположения древнего Чернигова // Некоторые вопросы археологии Украины (К., 1977) та ін. Брав участь у підготовці "Історії Української РСР" (т.ІІ), "Історії Києва" (т.І) та ін. В 1985 р. виїхав за межі України.

Г.Брега

МЕЛЬНИКОВА Ірина Миколаївна (24.X.1918, м.Мена Чернігівської обл.)-дослідник загальної історії ХХ ст. (європейські країни), міжнародних відносин, зовнішньої політики і міжнар.зв'язків України, д.і.н. (1962), професор, чл.-кор. АН УРСР (1973), лауреат премії АН УРСР ім.Д.З.Мануїльського (1976). З родини військовослужбовця. У 1940 закінчила іст.ф-т КДУ. У 1940-1941 і 1942-1945 навчалась в аспірантурі КДУ і Об'єдн. укр.держ.ун-ту. У 1946 в КДУ захистила канд.дис. "Політика російського уряду по відношенню до України в 1725-1740 рр.". Наук.кер.-проф. *А.О.Введенський*. У 1947-1957 працювала в Ін-ті слов'янознавства АН СРСР, з 1957 працює в Ін-ті історії АН УРСР: 1957-1965-с.н.с. відділу історії країн народної демократії, 1965-1988-зав.відділом історії міжнар.відносин соц.країн, з 1988-гол.н.с. відділу історії міжнар.зв'язків України. У відділенні сусп.наук АН УРСР захистила докт.дис. "Класова боротьба в

Чехословаччині в період тимчасової часткової стабілізації кап-зму (1924-1929 рр.)". Є автором багатьох наук.праць, в т.ч. більш як 15 монографій, колективних праць, серед них: *История Чехословакии.-Т.-(М., 1960)*; *Зарубіжні інтернаціоналісти в рядах борців за владу Рад на Україні (К., 1967)*; *Інтернаціональна сила ленінських ідей (К., 1970)*; *Укр.ССР и заруб.соц.страны (К., 1965)*; *На магістралях дружби і братерства. Участь Укр.РСР у співробітництві Рад.Союзу з європ. соц.країнами (1966-1970 рр.) (К., 1974)*; *За дружбу з країною Великого Жовтня. Діяльність товариств дружби з СРСР в європ.соц.країнах (К. 1977)*; *Деятельность обществ дружбы с СССР в странах соц.содружества (К., 1987)*; *З історії заруб. соц.країн (К., 1971)*; *Порожденные социнтернационализмом. Дружественные связи и сотрудничество породненных областей и городов УССР и братских стран соц-зма (К., 1980)*; *Сотрудничество обществ.орг-ций стран соц-зма (К., 1983)*; *Великий Жовтень і міжнар.робітничий та нац.визвольний рух (Львів, 1967)*; *Укрепление братской дружбы и сотрудничества стран соц.содружества (К., 1987)*; *Украинско-чехослов. интернац. связи (К., 1989)*; *История Укр.ССР.-Т.7,9,10. Брошур: Гартована в боротьбі (до 50-річчя Комуністичної партії Чехословаччини) (К., 1971, у співавт.)*; *Соціалістична Чехословаччина (К., 1976, у співавт.)*; *ЧССР: впевнена хода соціалізму (К., 1985, у співавт.)*. Нагороджена орденами Трудового Червоного Прапору, Дружби народів і Жовтневої революції.

Літ.: Вшанування чл.-кор. АН УРСР І.М.Мельникової з нагоди її ювілею // УІЖ.-1978.- 12; РЕІУ.-Т.3.-1971.-С.115; ЕІ.-VІ.-1993.-Р.375; Историки-слависты СССР. Библиографический словарь-справочник.-М.-1981.-С.111-112. В.Печерога

МИРОНОВ Вадим Віталійович (8.VII.1928, м.Кролевець Сумської обл.)-історик-краєзнавець, ет-нограф, к.і.н. (1964). Зі службовців. У 1953 закінчив іст.ф-т Чернівецького ун-ту. 1953-1958-дир.обл. краєзнавчого музею (Білгород-Дністровський). У 1958-1961 навчався в аспірантурі Ін-ту мистецтвознавства, фольклору та етнографії АН УРСР. Там само захистив канд.дис. "Культура і побут гірників Криворіжжя в період розгорнутого будівництва комунізму". У 1961-1979 працював в Ін-ті мистецтвознавства, фольклору та етнографії АН УРСР: -м.н.с., с.н.с. відділу етнографії. У 1979-1982-с.н.с. відділу історико-краєзнавчих досліджень Ін-ту історії АН УРСР. Опублікував бл. 50 праць, серед них: *Культура і побут гірників Радянської України* (К., 1965); *Культура і побут українського народу*. (Навч.посіб.) (К., 1977, у співавт.); *Український костюм* (К., 1977). Звільнений у 1982 за власним бажанням.

С.Кокін

МИХАЙЛИНА Павло Васильович (25.I.1923, с.Винятинці Заліщицького р-ну Тернопільської обл.)-дослідник історії України середніх віків, д.і.н. (1981). З селян. У 1947 закінчив іст.ф-т Чернівецького учител.ін-ту, в 1951-іст.ф-т Чернівецького держ.ун-ту, аспірантуру при кафедрі історії СРСР та УРСР цього самого ун-ту. У 1958 захистив канд.дис. "Міста України у визвольній війні 1648-1654 рр.". Наук.кер.-д.і.н., проф. *В.А.Голобуцький*. Працював викладачем кафедри історії СРСР Чернівецького ун-ту, в апараті Чернівецького обкому КПУ. З 1961 доцент кафедри історії СРСР Чернівецького ун-ту; 1969-1978-зав. Чернівецьким

відділом Ін-ту історії АН УРСР. У 1978 переведений до новоствореного Ін-ту соціальних і економічних проблем зарубіжних країн АН УРСР. Під час роботи в Ін-ті історії АН УРСР опублікував майже 100 наук.праць, серед них: Міста України в період феодалізму (Чернівці, 1971); До питання про становище міст в умовах іноземного поневолення в кінці XVI-першій половині XVII ст. (Чернівці, 1971); Участь міського населення України у визвольній боротьбі українського народу проти польсько-шляхетського поневолення за возз'єднання з Росією (кінець XVI ст.) (Чернівці, 1969); Визвольна боротьба трудового населення України (1569-1654) (К., 1975); Становище міського населення України і його участь у визвольній боротьбі українського народу (від Люблінської унії 1569 до визвольної війни 1648-1654) (К., 1981), розділи та статті про історичне минуле і сучасний розвиток Північної Буковини, до томів 1, 2, 5, 6 багатотомної "Історії Української РСР"; був членом редколегії цього видання. Учасник Великої Вітчизняної війни. Має урядові нагороди: медалі "За відвагу", "За визволення Варшави", "За взяття Берліну", "За перемогу над Німеччиною" та ін.

Т.Комаренко

МИШКО Дмитро Іванович (9.XI.1907, с.Карпилівка, тепер Лубенського р-ну Полтав.обл.)-дослідник історії України середніх віків, д.і.н. (1966). З селян. До 1930 працював в сільському гос-ві. В 1930-1932-навчався в Ніжинському педтех-нікумі. З 1933 навчався в Лубенському та Полтавському педін-тах. В 1937 закінчив іст.ф-т Харківського ун-ту. В 1938-1941 навчався в аспірантурі Ін-ту історії

України АН УРСР. Учасник Великої Вітчизняної війни. З 1943 до виходу на пенсію в 1973-с.н.с. Ін-ту історії АН УРСР. В 1947 захистив канд.дис. Докт.дис. "Соціально-економічні умови формування української народності". Брав участь у написанні колективних праць з історії України та СРСР, підготовці 26-томної "Історії міст і сіл України". Автор понад 100 наук. і наук.-популяр. праць, серед них: Київ (К., 1954); Іван Богун (К., 1956); Северин Наливайко (К., 1962); Соціально-економічні умови формування української народності в XIV-XV ст. (К., 1963); Ювеналій Дмитрович Мельников (К., 1970, у співавт.).

Лит.: РЕІУ.-Т.3.-1971.-С.137; ЕИ.-V.3.-1993.-Р.519.

Л.Ткачова

МИТРЯЄВА Світлана Іванівна (15.IV.1949, м.Самбір Львівської обл.)-дослідник історії міжнародних відносин, к.і.н. (1978). Зі службовців. В 1967-1973 навчалася на іст.ф-ті Ужгородського ун-ту. 1970-1973 працювала ст.лаборантом Ужгородського відділу Ін-ту історії АН УРСР. В 1974-1977 навчалася в аспірантурі відділу іст. та міжнародних відносин соц.країн Ін-ту історії АН УРСР. Захистила канд.дис. "Єдині революційні профспілки в Словаччині". Наук.кер.-член-кор. НАН України *І.М. Мельникова*. 1977-1978-м.н.с. цього самого відділу. У 1978 переведена до новоствореного Ін-ту соціальних і економічних проблем зарубіжних країн АН УРСР. Опублікувала ряд наук.статей. Серед них: З історії проф-спілкового руху в Словаччині (1944-1946 рр.) // УІЖ, 1977, 8;

Рабочий класс Словакии в борьбе за восстановление разрушенного войной хозяйства и развитие национально-демократической революции (1945-1946 гг.). Ст. депонована в ІНІОН АН СРСР. Деп. 1970 от 21.III.1978; Першотравневе знамено: До 100-річчя Дня міжнародної солідарності трудящих (К., 1988, у співавт.).

Т.Комаренко

МІЩЕНКО Валерій Михайлович (6.IX.1952, м.Салехард Тюменської обл., РФ)-дослідник історії міжнаціональних взаємовідносин та історії селянства, к.і.н. (1983). Зі службовців. В 1976 закінчив іст.ф-т КДУ. З 1976 працював стажистом-дослідником у відділі історії розвинутого соціалізму (згодом-сучасної історії) Ін-ту історії АН УРСР. 1978-1981-навчався в аспірантурі цього самого ін-ту. 1981-1985 працював м.н.с., 1985-1989 с.н.с. В Ін-ті історії АН УРСР захистив канд.дис. "Розвиток співробітництва трудящих України і Вірменії в галузі науки і художньої культури в умовах розвинутого соціалізму". Наук.кер.-д.філол.н. *М.Г.Іщенко*. Є автором більше 20 наук.праць, серед них: Развитие культурного сотрудничества трудящихся Украины и Армении (К., 1985); розділи в колективних монографічних дослідженнях; статті.

Т.Комаренко

МОВЧАН Ольга Миколаївна (12.III.1955, м.Москва)-дослідник історії України 20 -30-х рр. ХХ ст., к.і.н. (1985). З родини військовослужбовців. В 1977 закінчила іст.ф-т КДУ. З 1977 працювала в Ін-ті історії АН УРСР: стажистом-дослідником, м.н.с., н.с., с.н.с. відділу історії України 20-30-х рр.

XX ст. В Ін-ті історії АН УРСР захистила канд.дис.: "Голод 1921-1923 рр. в Україні". Наук.кер.-д.і.н.; проф. *С.В.Кульчицький*. Опу-блікувала 35 праць, серед них: Трудящиеся УССР в борьбе с продовольственным кризисом при переходе к непу (К., 1988); Голод 1921-1923 рр. в Україні. Зб.док. (головний упорядник) (К., 1993); Голод 1921-1923 рр. в Україні) (К., 1993, у співавт.); Ліквідація правоесе-рівської і меншовицької опозиції в Україні 1917-1924 рр. (К., 1993, у співавт.).

В.Животівський

МОЙСЕЄВ Олег Володимирович (24.VIII.1923, м.Астрахань, РФ)-дослідник історії Великої Вітчизняної війни, д.і.н. (1969), професор. З сім'ї вчителів. У 1941 закінчив військово-авіаційну школу пілотів. Учасник Великої Вітчизняної війни 1941-1945 рр., Герой Радянського Союзу (1946). У 1952 закінчив Військово-політичну академію (Москва). До 1957 перебував на військовій службі, 1958-1959-на викладацькій роботі. В 1959-1961 навчався в аспірантурі по кафедрі історії КПРС Київ.ун-ту. В 1961 там само захистив канд.дис. "Ідейно-політична робота комуністичної партії по вихованню масового героїзму радянських воїнів при форсуванні Дніпра і визволенні Києва в 1943 р." В 1961-1970 працював в Інституті історії АН УРСР (з 1961-м.н.с., з 1965-с.н.с.). Докт.дис. "Визволення Радянської України від німецько-фашистських загарбників (1943 - 1944 рр.)". В 1970 перейшов на викладацьку роботу до Київ.художнього ін-ту, а згодом переїхав до Москви. Серед основних праць: Великая битва на Днепре (К., 1963); Герої безсмертні (К., 1968); Українська РСР у Великій Вітчизняній війні Радянсь-

кого Союзу (т.2, 3) (К., 1968, 1969, у співавт.) та ін. Нагороджений орденом Леніна, трьома орденами Червоного Прапора, орденом Вітчизняної війни I ступеня, орденом Червоної Зірки, 9 бойовими медалями.

Лит: РЕІУ.-Т.3.-1971.-С.158.

Л.Ткачова

МОЛОДЧИКОВ Олександр Володимирович (17.VIII.1919, м.Київ)-дослідник історичної географії та картографії, книгознавства, к.і.н. (1962). Зі службовців. З 1938 по липень 1941 навчався на іст.ф-ті КДУ, а з серпня 1941-на іст.-філолог.ф-ті Саратовського ун-ту, з березня 1942-у Воєнному ін-ті іноземних мов Червоної армії (курси перекладачів). У грудні 1942 був відряджений до Москви у розпорядження Українського штабу партизанського руху (УШПР). У 1943 направлений у тил ворога, був заст.командира партизанського загону у з'єднанні О.Сабурова. З 1944 працював перекладачем УШДР. Нагороджений орденом Червоної Зірки, медалями "Партизану Вітчизняної війни I ступеня", "За відвагу" та ін. 1945-1951-співробітник МВС-МДБ УРСР. 1951-1966-працював в Державній публічній бібліотеці АН УРСР, де вступив до аспірантури і закінчив її у 1954. Захистив канд.дис. "Радянська книга в культурній революції на Україні (1917-1925 рр.)". 1966-1968-вчений секретар відділу економіки, історії, філософії і права АН УРСР. З 1969 до виходу на пенсію за віком у 1984 працював на посаді с.н.с. відділу історіографії та джере-лознавства Ін-ту історії АН УРСР. Автор бл. 50 наук.праць, серед них: Советская книга в куль-

тур-ной революції на Україні (К., 1961); Українська радянська книга (1917-1964) (К., 1964), Книга і преса (К., 1974-вид. 1 і 2); Книгодрукування на Україні. 1574-1974 (К., 1974, у співавт.) та ін. Брав участь у підготовці історичних карт для багатомної "Історії Української РСР".

О.Корнієвська

МОЛЧАНОВ Михайло Олександрович (23.IV.1961, м.Рівне)-дослідник проблем іст. матеріалізму, к.філософ.н. (1989). Зі службовців. У 1982 закінчив філософ.ф-т КДУ. 1982-1985 працював асистентом кафедри наукового комунізму Донецького політех.ін-ту, 1985-1986-асистентом кафедри наукового атеїзму, етики та естетики Рівненського держ.пед.ін-ту. 1986-1989-навчався в аспірантурі Ін-ту філософії АН УРСР (відділ іст.матеріалізму). Канд.дис. "Методологічна роль історичного матеріалізму в дослідженні ідеологічних відносин". 1990-1991-н.с. Ін-ту історії АН УРСР, з 1991-н.с. Центру етносоціологічних та етнополіт. досліджень Ін-ту соціології НАН України. Автор понад 20 наук.праць.

О.Корнієвська

МОСКВИЧ Лілія Григорівна (23.IX.1936, Дебальцеве Донецької обл.)-дослідник історії України кінця ХІХ-поч. ХХ ст., к.і.н. (1989). З робітників. У 1960 закінчила іст.-філол. ф-т Ростовського ун-ту (РФ). У 1960-1963-учитель історії СШ (Київ). З 1963 працювала н.с. відділу історії України ХІХ-початку ХХ ст. Ін-ту історії АН УРСР. Канд.дис. "Современник" і історія України". Опублікувала понад 50 праць. Одна з авторів колективних робіт:

Історія Києва.-Т.2. (К., 1986); Хроника революционного рабочего движения на Украине. 1900-1917 (К., 1987); Хроника рабочего движения на Украине. 1861-1899 (К., 1991) та ін. В 1996 вийшла на пенсію.

П.Овчаренко

НАБЕРУХІН Аркадій Ісаєвич (8.IX.1937, м.Ізяслав Хмельницької обл.)-дослідник історії Калмикії та історії України 30-40-х рр. ХХ ст., к.і.н. (1971), с.н.с. (1979), засл. діяч науки Калмикії (1987). Зі службовців. У 1960 закінчив Московський істор.-архівний ін-т. У 1960-1964 працював в архівних установах м.Еліста Калмицької АРСР (Росія). 1966-1970, 1975-1992-зав.відділом, заст.директора Калмицького ін-ту суспільних наук, 1970-1975-в.о.доцента Калмицького ун-ту. З 1993 працює с.н.с. відділу регіональних проблем історії України Ін-ту історії України НАН України. У 1970 захистив в Ін-ті історії СРСР АН СРСР канд.дис. "Жовтнева революція і громадянська війна в Калмикії. 1917-1920 рр.". Опублікував 80 праць, серед них: Калмыкия в трех российских революциях (Еліста, 1987); Советская Калмыкия в составе СССР (Еліста, 1983, у співавт.); розділи в колект. монографіях: Очерки истории Калмыцкой АССР: эпоха социализма (М., 1970); Установление и упрочение совет.власти в Калмыкии. 1918-1919. (Еліста, 1973, зб.докум.); 1944 рік: детатаризація Криму // Кримські татари: 1944-1994 (К., 1995).

Г.Брега

НАГАЙЧУК Віктор Іванович (23.VII.1946, м.Чортків Тернопільської обл.)-дослідник історії країн Близького Сходу, д.і.н. З родини військово-

вослужбовця. У 1970 закінчив ф-т іноземних мов КДУ. З IX.1972 працював м.н.с. відділу історії країн зарубіжного Сходу Ін-ту історії АН УРСР. У 1983 захистив канд.дис. "Політика США щодо Єгипту в період адміністрації Дж.Кеннеді і Л.Джонсона (1961-1968)". Досліджував питання політичного і соціально-економічного розвитку Єгипту після червневої революції 1952 р., політики США на Близькому Сході, співробітництва Радянського Союзу з арабськими країнами. Опублікував ряд наук.праць з вищенаведеної тематики. Серед них: Ставка на розкол (К., 1982); Політика США щодо Єгипту (50-60-і роки) (К.,1982). Є одним з авторів колективної моно-графії "Арабський Схід на шляхах антиімперіалі-стичної боротьби і соціального прогресу" (К., 1976). В 1978 був переведений до новоствореного Ін-ту соціальних і економічних проблем зарубіжних країн АН УРСР. Нині- на дипломатичній роботі. Володіє англ., франц. мовами.

Т.Комаренко

НАДІНСЬКИЙ Павло Наумович (3.XII.1894, м.Уфа, РФ-1962)-дослідник історії Криму, к.і.н. (1951), с.н.с. (1954). З робітників. Навчався на партійно-політичних курсах. Тривалий час у 1922-1936 рр. працював на керівній партійній і державній роботі. Незважаючи на ампутацію обох ніг (1935), а згодом обох рук займався науково-дослідницькою роботою з питань історії Криму. У 1949 розпорядженням Президії АН СРСР був затверджений на посаді м.н.с. сектора історії Кримської науково-дослідної бази АН СРСР. У 1951 за сукупність наукових праць Надінському було присвоєно вчений ступінь к.і.н. В 1954-с.н.с. Кримського філіалу АН

СРСР. У відповідності з постановою Президії АН УРСР від 20 квітня 1956 "Про організацію Кримського філіалу АН УРСР і створення групи історії в м.Сімферополі" наказом по Ін-ту історії АН УРСР від 30 липня 1956 у штат Ін-ту з I.VIII. того самого року його було зараховано на посаду с.н.с. У зв'язку із загостренням хвороби Павло Наумович своєю заявою на ім'я директора ін-ту попросив звільнити його від виконання службових обов'язків з 16 листопада 1960 р. Опублікував близько 50 праць, серед них: Страницы из жизни крымского комсомола (Сімферополь, 1938); Суворов в Крыму (Сімферополь, 1947); Л.Н.Толстой в Крыму (Сімферополь, 1948); Очерки по истории Крыма (ч.I, Сімферополь, 1951); Очерки по истории Крыма (ч.II, Сімферополь, 1957) та ін.

Лит.: Новіков І.А. Славний шлях комуніста-історика // УІЖ.-1961.- 2.-С.162-163; Надінський Павло Наумович // УІЖ.-1962.- 2.-С.157 (некролог).

Ю.Курнос

НАЙМАН Олександр Якович (9.II.1945, м. Свердловськ, РФ)-дослідник загальної історії, арабо-ізраїльських відносин. Зі службовців. У 1968 закінчив Київський інженерно-будівельний ін-т. До 1992 працював у проектно-конструкторських органі-заціях, має 5 винаходів та 12 статей за фахом. У 1992, 1993 працював у Раді національностей Народного Руху України заввідділом міжнаціональних відносин. 1993, 1994-в Ін-ті історії України НАН України. Опублікував понад 60 праць, серед них: Евреи Украины. Краткий очерк истории (Ч.I, К., 1993; Ч.II, К., 1995, у співавт.), Антисемитизм-

кому это выгодно? (К., 1991), Юдофобия современных антиукраинских сил в Украине (М., 1996); ст. в жур-х "Вітчизна", УІЖ, "Відродження", "Початкова школа", "Новое время", "Гражданин", "Вестник Еврейского университета в Москве" та ін.

В.Шарпатий

НЕДЕЛІН Олексій Іванович (10.III.1903, с.Рябінкі Слеського р-ну Орловської обл., РФ)-дослідник військової та політичної історії, к.і.н. (1947), доц. (1947). З селян. У 1929 закінчив Сімферопольський пед.ін-т. У 1933-1934 навчався в аспірантурі Московського пед.ін-ту. З 1934 працював на пед.роботі в Горькому: викладав в комвузі, у вищій сільгоспшколі, пед.ін-ті. З 1942 по 1946-зав.кафедрою м.-л. індустр.-будів.ін-ту. У 1946-1952 викладав і завідував кафедрою історії СРСР в обласних партійних школах, спочатку у м.Горькому, а потім у м.Сімферополі. Канд.дис. "Образование и упрочение Советской власти в Нижнем Новгороде". З 1952 по 1956 працював с.н.с. Кримського філіалу АН СРСР та АН УРСР, а з 1956 с.н.с. Кримської групи Ін-ту історії АН УРСР. Опублікував ряд праць, серед них: Великий русский полководец Суворов // Горьковский коммунист, 1940; Швейцарский поход Суворова // Горьковский коммунист, 1941; Александр Суворов // Горьковский коммунист, 1942; Гвардия (Горький, 1942); Дмитрий Пожарский // Науч.труды Горьков.педин-та, 1944.

П.Бондарчук

НЕРОД Володимир Олександрович (3.VI.1933, с.Рясне Краснопільського р-ну Сумської обл.)-дослідник спец.іст.дисциплін, джерелознавець, к.і.н.

З родини військовослужбовця. У 1956 закінчив ф-т журналістики КДУ. Працював літпрацівником київських газет "Робітнича трибуна", "Комсомольська ГЕС", "Вечірній Київ", редактором відділу журналу "Наука і життя", заст.гол.редактора УІЖ. С.н.с. відділу укр.історіографії Ін-ту історії України НАН України. Захистив в Ін-ті канд.дис. "Інтернаціональні зв'язки трудящих Рад. України і Польщі (1929-1933 рр)". Наук.кер.-д.і.н. *П.М.Калениченко*. Є автором 60 наук.праць, в т.ч. індивідуальних і колект.монографій: *Інтернаціональні зв'язки трудящихся Укр.ССР и Польши (1929-1933)* (К., 1983); *Літопис комуністич.будівництва в Укр.РСР* (К., 1986); *Вспомогательные исторические дисциплины: историография и теория* (К., 1988); *Історична спадщина у світлі сучасних досліджень* (К., 1995), ряду статей.

В.Печерога

НЕСУК Микола Дмитрович (27.V.1949, м.Батурина Чернігівської обл.)-дослідник історії Африки та Близького Сходу, к.і.н. (1979). Зі службовців. Закінчив іст.ф-т КДУ. У 1973-1978-стажист-дослідник, м.н.с. Ін-ту історії АН УРСР. В Ін-ті історії АН УРСР захистив канд.дис. "Противоположность политики государств-членов СЭВ и общего рынка по отношению к развитию освободившихся стран Африки (конец 60-х-70-е годы)". Наук.кер. д.і.н. *І.С.Хміль*. Нині працює вченим секретарем Ін-ту світової економіки і міжнародних відносин НАН України. Серед опублікованих праць: *Проблемы и пути развития освободившихся стран Африки* (К., 1982); *Израиль: ставка на войну*

(К., 1983); Про тероризм справжній і вигаданий. (Л., 1987); Трагедія позбавлених батьківщини (К., 1989).

П.Бондарчук

НИЗОВА Людмила Володимирівна (16.IV.1951, м.Київ)-дослідник історії України 20-30-х рр. ХХ ст., к.і.н. З родини військовослужбовця. В 1975 р. закін.іст.ф-т КДУ. 1976-1979 працювала в Ін-ті цивільної авіації на каф. іст. КПРС. З 1982-ст.лаб., з 1988-м.н.с., з 1989-н.с. відділу історії України 20-30 рр. ХХ ст. Ін-ту історії України НАН України. Там само захистила канд.дис. "Промкбооперація, 20-ті роки в Україні". Опублікувала ряд праць, в т.ч. Промислова кооперація 20-30 роки в Україні (К., 1994).

В.Животівський

НИКОЛАЄВА Валентина Вікторівна (10.IX.1927, м.Якутськ Якут.автоном. (нині Саха) республіки)-дослідник історії Якутії та суспільно-політичного життя в Україні 20-30-х рр. ХХ ст., к.і.н. (1954). В 1949 закінчила іст.ф-т Якутського педін-ту, в 1953.аспірантуру в Інституті історії АН СРСР. Канд.дис. "Колективізація південних районів Якутії". В 1953-1969 працювала в Ін-ті мови, літератури та історії Якутського філіалу Сибірського відділення АН СРСР, 1959-1965-зав.сектором історії. З 1969 працювала в Ін-ті історії АН УРСР м.н.с., а з 1973-с.н.с. Брала участь у написанні колективних праць: "Історія Української РСР", т.6 (К., 1977); История Украинской ССР, т.7 (К., 1984); История Киева, т.3, кн.І (К., 1985). З 1986-на пенсії.

Л.Ткачова

НОВИКОВ Іван Архипович (25.I.1907, с.Старий-Клейськ Раненбурзького повіту Рязанської губернії, РФ)-дослідник міжнаціональних зв'язків в СРСР, к.і.н. (1958), с.н.с. (1960). З селян. В 1950 р. закінчив іст.ф-т Московського пед.ін-ту. До Ін-ту історії АН УРСР служив в Радянській армії. В Ін-ті-с.н.с. у Кримській групі історії ін-ту (1960-1961). Захистив канд.дис. на тему "Боротьба КППС за дальше зміцнення дружби народів в період проведення нової Конституції і завершення будівництва соціалізму в передвоєнні роки (1935-червень 1941 рр.)". Серед опублікованих праць монографія "Дружба народів ССРСР-источник могутства Советского государства и его Вооруженных Сил" (М., 1959). У 1961 р. перейшов на іншу роботу.

Ю.Курносів

ОВСІЄНКО Олександр Федорович (30.IV.1953, м.Поліське Київ.обл.)-дослідник історії України поч. ХХ ст., к.і.н. (1982). Зі службовців. У 1975 закінчив іст.ф-т КДУ, аспірантуру в Ін-ті історії АН УРСР і там само захистив канд.дис. "Крах зубатовщини на Україні (1900-1903)". Наук.кер.-к.і.н. доцент *П.В.Замковий*. З 1981-м.н.с., з 1986-н.с., з 1987-с.н.с. відділу історії України кінця ХІХ-початку ХХ ст. Авт.бл. 100 наук. і наук.-популяр-них праць, в т.ч.: Крах зубатовщини на Україні (К., 1987); Профсоюзное движение рабочих и буржуазия на Украине в период первой российской революции // Рабочий класс Украины в общероссийском революционно-освободительном движении (К., 1988); Жандармсько-поліційні органи на Україні на початку ХХ ст. та основні напрямки їх діяльності // Вісник Київ.ун-ту.-1992.- 5. Один із авт.колек-тивних пр.:

Історія Києва.-Т.2 (К., 1983); Хроника рабочего движения на Украине (1861-1899).

Г.Герасимова

ОВЧАРЕНКО Петро Дмитрович (11.VII.1946, с.Караванівка Полтавської обл.)-дослідник історії науки, міжнаціональних відносин, етнополітики та етнології II пол. XX ст., к.і.н. (1977). З робітників. У 1973 закінчив іст.ф-т КДУ. У 1973-1976 навчався в аспірантурі Ін-ту історії АН УРСР. Наук.кер.-чл.-кор. АН УРСР, д.і.н., проф. *А.Г.Шевелєв*. В Ін-ті історії АН УРСР захистив канд.дис. "Наукове співробітництво Радянської України з братніми республіками СРСР (1959-1975 рр.)". У 1976-1978 працював в Ін-ті історії АН УРСР м.н.с. відділу історії ком.буд-ва. У 1978-1983-науковий співробітник-консультант Президії АН УРСР. У 1983-1991 с.н.с. сектора, згодом відділу історії культури українського народу Ін-ту історії АН УРСР. У 1991-1994-зав.відділом джерел з історії науки Ін-ту української археографії НАН України. У 1994-1996-с.н.с. відділу історії культури українського народу Ін-ту історії України НАН України. З 1996 у Держкомітеті України у справах національностей і міграції. Опублікував бл. 80 праць, серед них: Участие Украинской ССР в научном сотрудничестве братских союзных республик (1959-1975 гг.) (К., 1982); Учені Києва-народному господарству (брошура) (К., 1982, у співавт.). Один із авторів колективних робіт: Історія Української РСР.-Т.8.-Кн.2 (К., 1979); Історія робочих Донбасса.-Т.2 (К., 1981); Історія Києва.-Т.3 (К., 1987), Історія Академії наук України. 1918-1923 рр.:Зб.док-тів і мат-лів (К., 1993) та ін.

В.Даниленко

→ **ОГЛОБЛИН Олександр Петрович** (псевд.: Олесь Мезько-прізвище батька, 6.XII/ 24.XI.1899, м.Київ-16.II.1992, м.Лудлов, Мас., США)-дослідник суспільно-політичної та економічної історії кінця XVII-поч. XIX ст., історіограф, д.і.н. (1926; 1941), проф. (1922). Мати вченого належала до старшин-ськo-шляхетського роду Лашкевичів. Закінчив III Київську гімназію (1917, з золотою медаллю) та іст.-філол.ф-т ун-ту Св.Володимира (1919). Доц. (1921-1922), проф. (1922-1933) ВІНО, де завідував каф. історії України. Проф.Київ.археол.ін-ту (1921-1922) та Київ.ін-ту нар.госп-ва (1927-1930). Докт.дис. "Передкапіталістична фабрика на Україні" (захищена в Одеськ. ун-ті 1926 р.). З 1926 дійсний член Харків.наук.-досл. каф. історії укр.культури ім. акад. Багалія та Одеської науково-дослідчої каф. історії України. Після ув'язнення (1930-1931) і т.зв.дискусії, метою якої була дискредитація вченого, працював заст.дир. Всеукр.іст.-музею (1931-1932) та директором Всеукр.Центр.архіву стародавніх актів (1932-1933). Звільнений з роботи, у 1934-1935 лишався безробітним. З 1937 с.н.с., зав.відділом капіталізму Ін-ту історії України АН УРСР, проф. КДУ (1937-1941). У 1938-1940 керував каф. історії України Одеського ун-ту. Ступінь д-ра іст.наук одержав 1941 у Москві без захисту дис. У 1941 голова міської управи Києва. 1942 організатор і директор Музею-архіву переходової доби в Києві. У 1944-1945 проф. УВУ в Празі, у 1946-1951-у Мюнхені. Проф. Богословської пед.академії УАПЦ (1946), дійсн.чл. НТШ (1947) та УВАН (1948). З 1951 у США. Голова Іст.секції (1951), Президент (1970) і почесний Президент

(1987) УВАН у США. Дійсний член Інтернац.Вільної Академії наук в Парижі (1953). Голова Укр.генеалогічного і геральдичного т-ва. (1963). Голова (1965), почесний голова (1981) Укр.іст.т-ва, член редколегії його офіціозу "Укр.історик". Проф.-гість Гарвардського ун-ту (1968-1970). З кінця 1940-х рр. редагував іст.відділ "Енциклопедії українознавства". За його редакцією і з його вступною статтею видано "Історію русів" (Нью-Йорк, 1956). Осн.праці: Очерки истории украинской фабрики (т.I); Мануфактура в Гетманщине (К., 1925) (т.II); Предкапиталистическая фабрика (К., 1925) (т.III); Кріпацька фабрика (Харків-Київ, 1931); Фото-типичне перевид. У всіх 3-х томів: Harvard Series in Ukrainian Studies, vol.12: Ohloblyn Ol. A History of Ukrainian Industry (Munchen, 1971. 900 p.); Нариси з історії капіталізму на Україні, вип.I-(Харків-Київ, 1931); Україна в кінці XVII-в першій чверті XVIII ст. (К., 1941); Українсько-Московська угода 1654 (Нью-Йорк; Торонто, 1954); Ukrainian Historiography 1917-1956 (The Annals of the Ukrainian Academy of Arts and Sciences in the U.S. Vol. V-VI, 1957); Люди Старої України (Мюнхен, 1959); Гетьман Іван Мазепа та його доба (ЗНТШ, т.170, 1960); Думки про сучасну українську советську історіографію (Нью-Йорк, 1963); Опанас Лобисевич (Мюнхен-Нью-Йорк, 1966); Предки Миколи Гоголя (Мюнхен-Нью-Йорк, 1968); О.С.Лашкевич, редактор-видавець "Киевской старины" (Нью-Йорк, etc., 1975).

Літ.: Збірник на пошану проф. д-ра Олександра Оглоблина (Нью-Йорк.-1977.-Бібліогр.- С.93-123); Полонська-Василенко Н. О.П.Оглоблин в очах сучасниці // Укр.історик. Ч.25-27.-1970;

Винар Л. О.П.Оглоблин // Укр.історик.-Ч.116-119, 1993; Енцикр.-ва V (1966), 1812; Е И V.3. (1993) 668; Верба І. О.П.Сглоблин: Штрихи до портрета // Київ.старовина.-1994.-6. С.79-87. Бібліогр.-С.85-87; Сарбей В.Г. Пан Оглоб-лін в ролі фальсифікатора української історіографії // УІЖ.-1960.- 5.

С.Білокінь

ОЛІЙНИК **Леонід** **Васильович** (17.XI.1910, с.Савинки Чернігівської обл.)-дослідник історії України середніх віків, історик-краєзнавець, к.і.н. (1947, повторно-1964). З селян. В 1933 мав незакінчену вищу освіту (з 1930 навчався в Чернігів.ін-ті народної освіти). 1933 вступив до аспірантури (діючим на той час законодавством це дозволялося особам з незакінченою вищою освітою) Харків.ін-ту укр.культури, але в зв'язку з його ліквідацією в 1934 був зільнений від навчання. 1934-1959 працював викладачем історії в педучилищі та пед.ін-тах (1941-1944-в евакуації), в т.ч.-1948-1956-зав.каф. історії СРСР Ніжин. пед.ін-ту. 1945 відновлений в аспірантурі (без відриву від виробництва) Ін-ту історії України АН УРСР, до якої вступив 1940, але навчання було перерване війною. Наук.кер.-чл.-кор. АН УРСР, д.і.н. *М.Н.Петровський*. У 1947 в Ін-ті історії України АН УРСР захистив канд.дис. "Повстання полтавського полковника Мартина Пушкаря (1657-1658 рр.)". В 1959 на підставі того, що не мав документа про закінчену вищу освіту; був позбавлений вченого ступеня к.і.н. В 1960 закінчив іст.фак. Луган.пед.ін-ту. У 1964 ВАК СРСР на основі рішення Об'єднаної ради суспільних наук АН УРСР повторно присвоїв вчений ступінь к.і.н. У 1960-1974 працював в Ін-ті історії АН.УРСР: редактором УІЖу, м.н.с., с.н.с.

відділу історії міст і сіл Української РСР, 1973-1974-с.н.с. відділу історії феодалізму. Опублікував бл. 50 праць, серед них: Селянський рух на Чернігівщині в 1905-1907 рр. (К., 1959); Украинская ССР в созвездии братских республик Советского Союза (К., 1972); В Радянськiм Союзi ти щастя знайшла (К., 1972); ряд статей в 26-томній "Історії міст і сіл Української РСР".

П.Овчаренко

ОНОПРИЄНКО Валентин Іванович (2.IV.1939, м.Алдан Якутської АРСР, РФ)-дослідник історії та методології науки і техніки, д.філос.н. (1980), проф. (1992). 3 робітників. У 1962 закінчив геолог.ф-т Моск.ун-ту. 1962-1963-н.с. Ін-ту геології Карельського філіалу АН СРСР (Петрозаводськ). У 1963-1964 навчався в аспірантурі по каф.філософії природничих ф-в Моск.ун-ту. Наук.кер.-к.філос.н. Є.О.Куражковська. 1964-1975-викл.каф.філософії Київ.політехн.ін-ту. У 1974 в Моск.ун-ті захистив канд.дис. "Циклічність розвитку геологічних систем". У 1975-1986 працював: с.н.с., 1986-провідним н.с. сектора історії природознавства і техніки Ін-ту історії АН УРСР. У 1980 в Ін-ті філософії та права АН Білорус. РСР захистив докт.дис. "Методологічний аналіз часового аспекту геологічного дослідження". Опублікував бл. 150 праць, серед них: Развитие учения о времени в геологии (К., 1982); Репресована наука України (К., 1990); Становление высшего технического образования на Украине (К., 1990); Володимир Іванович Лучицький (К., 1991); Геннадий Данилович Романовский (М., 1995) та ін. Один із авторів колективних праць: Социальные, гносеологические и методологические проблемы

геологических наук (К., 1979); Історія Академії наук України: 1918-1993 (К., 1994) та ін. В 1986 перейшов до Ін-ту надтвердих матеріалів АН УРСР.

Літ.: Бокотей В. Сторінки історії науки в біографії // Вісник НАН України.-1993.- 3; Пилипчук О.Я. Талановитий дослідник природи України // Вісник АН УРСР.-1988.- 6.

П.Овчаренко

ОСТАШКО Тетяна Сергіївна (16.V.1960, м.Київ)-дослідник історії визвольних змагань в Україні 1917-1923, к.і.н. (1989). Зі службовців. У 1984 закінчила іст.ф-т КДУ. З 1982 працює ст.лаборантом, н.с. відділу історії української революції і громадянської війни Ін-ту історії АН УРСР. В Ін-ті історії АН УРСР захистила канд.дис. "Створення і діяльність Наркомосу УСРР, 1917-1920". Наук.кер.акад. АН УРСР *Ю.Ю.Кондуфор*. Автор бл. 50 друк.праць, серед них: З епістолярної спадщини В.Липинського (К., 1996, у співавт.); Петлюра. Скоропадський // Политические деятели России (М., 1993); Українська Центральна Рада. Зб.докум., т.1 (К., 1996 (упорядник).

О.Корнієвська

ПАВЕЛКО Валентина Устимівна (1.XI.1922, с.Поташня Канівського р-ну Черкаської обл.)-дослідник історії Чехословаччини, країн Східної Європи та міжнародних відносин, к.і.н. (1968). З робітників. Після закінчення в 1940 СІШ навчалася на курсах підготовки учителів для західних областей України. Працювала вчителькою у с.Манево Солотвинського р-ну Станіславської (нині-Івано-Франківської) обл. У 1941-1944 працювала на залізниці,

а після закінчення у 1945 спецкурсів при МЗС СРСР-у МЗС УРСР, представництві СРСР в ООН. У 1948 в Ін-ті історії АН УРСР-ст.лаборант. 1949-1955-навчалася на іст.ф-ті Київ. пед.ін-ту. З 1956-ст.лаборант, 1959-м.н.с. Ін-ту історії АН УРСР. Під керівництвом д.і.н., проф., чл.-кор. АН УРСР *І.М.Мельникової* підготувала і захистила канд.дис. "співробітництво Рад.України і Чехословацької Соц.респ.-ки в галузі культури (1945-1965 рр.)". З 1973 до виходу у 1982 на пенсію працювала с.н.с. Опублікувала більше 40 наук.праць, в т.ч.: Дружба народів-дружба культур (Укр.РСР в рад.-чехословацькому культ.спів-ві. 1945-1970 рр.) (К., 1973). Була одним із упорядників зб.док. у 2-х т. Брала участь у підготовці колект.монографій: Вклад УРСР у наукове і культурне спів-во Рад.Союзу з європейськими соц.країнами (К., 1970); На магістралях дружби і братерства. Участь Укр. РСР у спів-ві Рад.Союзу з європейськими соц.країнами. 1966-1970 рр. (К., 1974); За дружбу со страной Великого Октября. Деятельность обществ дружбы с СССР в европейских соц.странах (К., 1977).

Літ: Историки-слависты СССР. Библиографический словарь-справочник.-М.-1981.-С.127.

В.Данилецько

ПАВЛЕНКО Вікторія Вікторівна (26.II.1944, с.Кожухівка Васильківського р-ну Київської обл.)-дослідник історії міжнародних відносин, д.і.н. (1975). Зі службовців. У 1967 закінчила іст.ф-т КДУ. З 1963-ст.лаборант, м.н.с., с.н.с. відділу історії міжнародних зв'язків України Ін-ту історії АН

УРСР. Канд. дис. "Солидарність трудящих УСРР з революційною боротьбою робітників і селян Болгарії. 1923-1934 рр.". Наук. кер.-чл.-кор. АН УРСР *П.С.Сохань*. Є автором 150 наук. праць, серед яких: Українсько-болгарські взаємини (К., 1996); Солидарность трудящихся Украинской ССР с революционной борьбой рабочих и крестьян Болгарии. 1923-1934 гг. (К., 1977); Летопись важнейших событий советско-болгарских отношений дружбы и сотрудничества. 1944-1980. (К., 1981); Участь Української РСР у радянсько-болгарському співробітництві (К., 1985); Українці в Болгарії // Українці в світі (Торонто, 1994, в співавт., англ. мовою); Приносят на Украинската ССР в съветско-българските културни връзки в 20-те-30-те години // Пътища на дружбата. (София-Київ, 1989).

Лит.: Историки-слависты СССР. Библиографический словарь-справочник.-М.-1981.-С.127.

В.Даниленко

ПАВЛЕНКО Микола Ілліч (28.II.1942, с. Чапавка Таращанського р-ну Київської обл.)-дослідник всесвітньої історії та зарубіжної історіографії, к.і.н. (1975). З селян. У 1969 закінчив іст.ф-т КДУ. З 1969-в Ін-ті історії АН УРСР, з 1977-в Укр.академії внутрішніх справ, полковник, професор кафедри історії держави і права. Канд. дис. "Біженці та переміщені особи і формування нової еміграції. 1945-1949 рр." Наук.керів.-д.і.н. *Р.Г.Симоненко*. Є автором ряду праць, серед яких: Біженці та переміщені особи в політиці імперіалістичних держав (К., 1979); Буржуазний націоналізм-зброя ворогів соціального прогресу і міжнародної розрядки (К.,

1979); 1 Травня-день міжнародної солідарності трудящих (К., 1982).

В.Даниленко

ПАВЛЮК Павло Іванович (5.XI.1909, с.Велика Дорога Ніжинського п-ту Чернігівської губ.-16.X.1992, м.Київ)- історик-архівіст, дослідник історії громадянської війни в Україні, к.і.н. (1947). З селян. Навчався у Мринському педагогічному технікумі, Ніжинському ін-ті соціальної освіти, Харківському ін-ті професійної освіти. У 1933 вступив до аспірантури при Центр.Архів.управлінні УСРР у м.Харкові. З 1934 по 1941 працював асистентом, ст.викладачем пед.ін-ту по каф.історії СРСР і України. З 1934-м.н.с., 1936-с.н.с. Центр.істор.архіву. Був ред. "Науково-інформацій-ного бюлетеня" Архівного управління УРСР. З 1939 по 1943-заст.директора з наукової роботи. З 1943 і до закінчення війни очолював роботу прифронтових оперативних груп. Після війни працював заст.начальника Архівного управління МВС УРСР. У 1950-1954-с.н.с. відділу археографії Ін-ту історії АН УРСР (за сумісництвом). В 1954 призначений заст.директора по партархівах Ін-ту історії партії при ЦК КПУ. У 1948 в Укрполітвидаві опублікував роботу "Харківська Червона гвардія (лютий 1917 р.-березень 1918 р.)". Був редактором та упорядником ряду довідників, збірників документів і матеріалів, в т.ч.: Возз'єднання укр.народу в єдиній Укр. Раддержаві (1939-1949 рр.) (К., 1949); Воссоединение Украины с Россией. В 3-х т. (М., 1953); Коммунистическая партия-вдохновитель и организатор объединительного движения укр.народа за образование СССР (К., 1972). Один із авторів

"Нарисів історії Комуністичної партії України", 3-т. монографії "Українська РСР в період громадянської війни (1919-1920 рр.)". Склав ряд методичних посібників з архівознавства. Був членом редколегії ж."Комуніст України". Нагороджений орденами і медалями СРСР, Почесною Грамотою Президії Верховної Ради УРСР.

Лит: Відзначення 60-річчя П.І.Павлюка // УІЖ.-1970.- 1.- С.158-159.

В.Даниленко

ПАВЛЮЧЕНКО Олег Васильович (29.VIII.1953, м.Добропілля Донецької обл.)-дослідник історії міжнародних відносин, д.і.н. (1993). Зі службовців. В 1978 закінчив іст.ф-т КДУ, 1978-1993- стажист-дослідник, м.н.с., н.с., с.н.с. Ін-ту історії України НАН України. З 1994-п.н.с. в Ін-ті української археології та джерелознавства. З вересня 1994 року-в МЗС. Канд.дис. "Російсько-сербські суспільно-політичні зв'язки в кінці ХІХ-на початку ХХ ст. (1888-1903 рр.)" захистив в 1984. Наук. кер.-чл.-кор. АН УРСР д.і.н., проф. *П.С.Сохань*. Докт.дис. "Україна в російсько-югославських суспільних зв'язках (друга половина ХІХ-початок ХХ ст.)". Є автором 40 наукових праць, серед яких: Россия и Сербия 1888-1903 гг. (дипломатические отношения, общественные связи) (К., 1987); Україна в російсько-югославських суспільних зв'язках (друга половина ХІХ-початок ХХ ст.) (К., 1992); Сербські військово-землеробські поселення на Україні у ХVІІІ ст. // УІЖ, 1981; Російсько-сербські відносини після падіння династії Обреновичів (1903-1907

рр.): Іст.дос. (К., 1989); Україна в житті П.Карача (К., 1993).

В.Даниленко

ПАЛІЄНКО Володимир Іванович (12.IX.1958, м.Київ)-дослідник історії міжнаціональних відносин, польської людності в Україні, к.і.н. (1991). Зі службовців. В 1985 закінчив іст.ф-т Київ.ун-ту. Навчання в ун-ті поєднував з працею спочатку в ЦДАВОВ України, а потім на виробничому об'єднанні "Квант". В 1985-1988 навчався в аспірантурі Київ.інженерно-будівельного ін-ту (наук.керівник-проф. *В.Ф.Панібудьласка*). З 1989-н.с. відділу міжнаціональних відносин, 1994-відділу довідкових видань, з 1996-відділу української історіографії Ін-ту історії України НАН України. Захистив канд.дис. "Співробітництво України з союзними республіками в галузі будівельного виробництва (Досвід суспільно-політичних організацій 1971 - 1985 рр.)". Автор близько 50 друк.праць, серед них: Пам'ятні дати в історії України (Історико-хронологічний довідник, 1995 рік) (К., 1995); Пам'ятні дати в історії України (Історико-хронологічний довідник 1996 рік) (К., 1996); Розселення польської людності в Правобережній Україні // Відродження, 1994, 12; Польська людність Лівобережної України // Відродження, 1995, 1; Поляни в Україні // Старожитності, 1994, 5.

Л.Ткачова

ПАНАШЕНКО Віра Василівна (5.II.1936, м.Васильків Київської обл.)-дослідник історії України середніх віків, палеографії, укр.скоропису XVII-XVIII ст., к.і.н. (1970). З робітників. У 1959 закінчила іст.ф-т КДУ. 1953-1959 працювала зав.б-

кою с.Кожухівка Васильківського р-ну. У 1959-1967- ст.бібліотекар, зав.відділом рідкісних книг Держ.іст.б-ки УРСР. У 1967-1970 навчалася в аспірантурі Ін-ту історії АН УРСР. Наук.кер.-д.і.н., проф. *В.А.Дядиченко*. Захистила канд.дис. "Палеографія українського скоропису другої половини XVII ст. (На ділових матеріалах Лівобережної України)". З 1970 працює в Ін-ті історії АН УРСР с.н.с. відділу історії України середніх віків. Опублікувала понад 100 праць, серед них: Палеографія українського скоропису другої половини XVII ст. (К., 1974); Соціальна еліта Гетьманщини (К., 1995). Один із авторів колективних праць: История Украинской ССР. Т.2, 3 (К., 1982, 1983); Дружба и братство русского и украинского народов (К., 1982, кн.1); Історія Києва. Т.2 (К., 1986); Українська на-родність (К., 1990); Історія України (Курс лекцій для вузів) (К., 1991); Володарі гетьманської булави (К., 1994, 1995) та ін.

П.Овчаренко

ПАНІБУДЬЛАСКА Володимир Федорович (14.VII.1929, с.Петриківка Дніпропет.обл.)-дослідник історії міжнаціональних відносин, д.і.н. (1976), проф. (1981), с.н.с. (1972), лауреат Держ.премії УРСР в галузі науки і техніки (1984). З селян. У 1954 закінчив іст.ф-т Дніпропетровського ун-ту. У 1958-1961 навчався в аспірантурі по кафедрі історії КПРС КДУ. Наук.кер.-Й.Д.Ремезовський. 1961 захистив канд.дис. "Комуністична партія-організатор і керівник комсомолу України. 1919-1920 рр.". Після захисту працював м.н.с., с.н.с. Ін-ту історії партії при ЦК КПУ. В 1964-1977 працював в Ін-ті історії АН УРСР м.н.с. відділу історії соц. і ком.буд-ва,

с.н.с. відділу історії ком.буд-ва. Докт.дис. "Зміцнення дружби і інтернаціональної єдності народів СРСР в умовах розвинутого соціалізму". З 1977 зав.кафедрою історії КПРС і наукового комунізму (тепер кафедра політичних наук) Київ. інжен.-буд. ін-ту. Після переходу на викладацьку роботу продовжував займатися науково-дослідною діяльністю. Підготував понад 20 канд.наук. Опублікував понад 300 праць, серед них: Дружба і співробітництво українського народу з братніми народами СРСР. 1959-1965 рр. (К., 1967); Інтернаціоналістська єдність радянської молоді (К., 1978); В единой семье народов (М., 1979, у співавт.); Сила великої дружби (К., 1982); Ленінська політика інтернаціоналізму (К., 1986, у співавт.); Ленінська національна політика у дії (К., 1987) та ін. Брав участь у колективних виданнях: Історія Української РСР у 8-и т. (К., 1979, т.8) та у 10-и т. (К., 1985, т.9 і 10); Дружба и братство русского и украинского народов (К., 1982, у 2-х томах) та ін. У 1995 призначено Головою наукової експертної ради при Міністерстві освіти України за фаховим напрямом "Історія".

Ю.Курнос

ПАНЧЕНКО Петро Пантелеймонович (16.X.1928, с.Мгар Лубенського р-ну Полтавської обл.)-дослідник аграрної історії, суспільно-політичних процесів новітньої історії України, д.і.н. (1980), проф. З селян. Учасник Великої Вітчизняної війни 1941-1945 рр. Має 11 урядових нагород, у т.ч. ордену Трудового Червоного Прапора та "Знак пошани", відзначений Почесною Грамотою Президії Верховної Ради УРСР, Почесним Знаком цивільної

оборони СРСР, Дипломом Українського педагогічного тов-ва. У 1956 закінчив іст.ф-т Львів.унту. Працював на журналістській роботі, в молодіжному русі, в органах місцевої влади на Львівщині. 1971 у Львів.ун-ті захистив канд.дис. "Ідеологічна діяльність партійних організацій України на селі в роки семирічки (1959-1965 рр.)". Наук.кер.-к.і.н. А.З.Падалка. У 1972-1974 працював у вузах м.Києва-зав.каф. історичних дисциплін. З 1974 працює в Ін-ті історії АН УРСР: 1974-1984-с.н.с., 1984-1986-зав.відділом історії, техніки, 1986-1991-гол.н.с, з 1991-зав.відділом сучасної історії України. У 1980 в Ін-ті історії АН УРСР захистив докт.дис. "Розвиток суспільно-політичного життя села (1959-1980 рр.)". Опублікував бл. 650 наук., наук.-попул., наук.-метод. та наук.-публіц.праць, в т.ч.-15 індив.монографічних робіт, серед них: Про впровадження елементів наукової організації праці в роботу (К., 1970); Творчі пошуки (Львів, 1971); Научные основы развития общественно-политической жизни села (К., 1979); Развитие сельского хозяйства Украинской ССР. 1959-1980 (К., 1980); Развитие общественно-политической жизни современного села УССР. 1960-1984 (К., 1985), Украинское село на пути научно-технического прогресса: достижения и просчеты. (60-80-е годы) (К., 1989). Один із авторів понад 20 колективних праць, у т.ч.-підручників, посібників для середньої та вищої школи, серед них підручник для 11 класу загальноосвітньої школи "Новітня історія України".-Ч.2 (1945-1995), який вийшов 1995 укр. та рос.мовами.

П.Овчаренко

ПАНЧУК Май Іванович (1.V.1937, с.Попільня Житомирської обл.)-дослідник історії національно-визвольних рухів в Україні, національних відносин, д.і.н. (1983), проф. (1987). З селян. У 1960 закінчив іст.ф-т КДУ. До 1965 був на комсомольській роботі; викладав історію в Київ.технологічному ін-ті харчової промисловості; був с.н.с. Ін-ту історії партії при ЦК КПУ. В 1991 працював в Ін-ті історії АН УРСР на посаді гол.н.с. До 1996 працював заст.директора Ін-ту національних відносин і політології НАН України. З 1996-перший заст.Голови ВАК України. Закінчив аспірантуру в КДУ і там само у 1968 захистив канд.дис. "Партійні організації залізничного транспорту України в роки Великої Вітчизняної війни". Наук.кер.-д.і.н. І.І.Шевченко. В Ін-ті історії партії при ЦК КПУ захистив докт.дис. "Ідейно-організаційне зміцнення Компартії Західної України і посилення її впливу на маси". Автор понад 150 наукових праць, в тому числі 7 монографій, серед них: Білі плями "героїчного літопису" (К., 1987); В авангарді боротьби за воз'єднання (К., 1989); Національні відносини в Україні у ХХ ст. (К., 1994); Національні меншини України в 20-30-х рр. ХХ ст. (К., 1996) та ін.

О.Корнієвська

ПАРАСУНЬКО Онуфрій Арсенович (12.VI.1913, с.Озаринці Могилів-Подільського р-ну Вінницької обл.-13.VII.1992, м.Київ) -дослідник історії України II пол. ХІХ-поч. ХХ ст., д.і.н. (1963), проф. (1966), заслуж. діяч науки УРСР (1981). З селян. У 1940 закінчив юридич.ф-т КДУ. В 1940-1941-проректор Чернівецького ун-ту. Учасник Великої Вітчиз.війни. Нагороджений орденом Червоної Зірки, медалями.

У 1946-1949-на навч.-адм.роботі в Київ.ун-ті. 1949-захистив канд.дис. "Загальний страйк у Києві у 1903 році". Докт.дис. захистив за монографією "Положение и борьба рабочего класса Украины (60-90-е гг. XIX в.)". У 1949-1971-с.н.с., 1963-1967-зав.від.історії міст і сіл УРСР Ін-ту історії АН УРСР. З 1971-зав.каф.історії СРСР в Київ.ун-ті культури. Опублікував ряд монографій та наук.статей. Серед них: Массовая политическая забастовка в Киеве в 1903 г. (К., 1953). Співавтор колективних праць: Історія Української РСР, т.1 (К., 1953, 1967); Історія Києва, т.1 (К., 1959); Історія робітничого класу Української РСР, т.1 (К., 1967); Положение и борьба рабочего класса Украины (60-90-е годы XIX в.) (К., 1969) та ін.

О.Колпакова

ПАРХОМЧУК   **Станіслав**   **Максимович**
(30.XI.1925, с.Черновій Володарсько-Волинського р-ну Житомир.обл.-2.VII.1975, м.Київ)-дослідник історії Румунії, міжнародних відносин, нац.-виз.рухів афро-азіатських країн, д.і.н. (1965), проф. (1971), лауреат премії ім.Д.З.Мануїльського АН УРСР (1975). З селян. В роки Великої Вітчизняної війни був бійцем партизанського загону ім.Чапаєва, що діяв на Волині. У 1949 закінчив ф-т міжнародних відносин Київ.ун-ту. В 1951-1953-слухач Вищої дипломатичної школи МЗС СРСР. Працював у Раді Міністрів УРСР, в Укр.тов-ві дружби і культурних зв'язків з закордоном, зав. сектором наукових зв'язків АН УРСР з зарубіжними організаціями. З 1957-с.н.с. Ін-ту історії АН УРСР. В 1963-1965-одночасно радник Європейського відділення ООН. В 1956. захистив канд.дис. "Роль

Радянського Союзу в боротьбі румунського народу за звільнення від фашистського іга і встановлення народно-демократичного ладу". Докт.дис. "Революційна боротьба румунських трудящих за розвиток країни по демократичному шляху, за мир і дружні відносини з СРСР". З 1970-зав.відділом історії країн зарубіж.Сходу. Наукову діяльність поєднував з викладацькою роботою у вузах Києва. Був заст.голови правління Укр.відділення тов-ва радянсько-румунської дружби. Удостоєний п'яти урядових нагород. Автор бл. 100 наук. праць. Серед них: Румунський народ у боротьбі за соціалізм (К., 1959); Народження нової Румунії (К., 1961); Великий Жовтень і революційне піднесення в Румунії (К., 1967). За участь у колективній монографії "У боротьбі за ліквідацію колоніалізму" одержав премію ім.Д.З.Мануїльського.

Літ.: ЕИ.-V.3.-1993.-P.781; РЕІУ.-Т.3.-1971.-С.334.

В.Даниленко

ПАШКО Яків Юхимович (10.X.1907, м.Кременчук Полтавської губ.-1984, м.Київ)-дослідник історії Великої Вітчизняної війни, к.і.н. (1951). З робітників. У 1927 закінчив школу ФЗУ в м.Кременчуці і до 1931 був на комсомольській роботі. 1931-1932-прослухав 2 курси Комуністичного ун-ту ім.Артема в Харкові, з 1933 по 1937 навчався і закінчив іст.ф-т Ін-ту червоної професури. 1937-1939-с.н.с. музею В.І.Леніна в м.Києві. 1939-1941, 1945-1957-на партійній роботі. Учасник Великої Вітчизняної війни, брав участь в обороні Києва. 1957-1968-гол.реджур. "Комуніст України". Канд.дис. захистив в Академії суспільних наук при ЦК КПРС. 1968-

1981-працював с.н.с. відділу історії соціалі-стичного будівництва, згодом відділу історії Великої Вітчизняної війни Ін-ту історії АН УРСР. Автор бл. 30 опублікованих праць, серед них монографії "Місто-герой на Дніпрі" (К., 1969); співавтор колективного 3-томника "Українська РСР у Великій Вітчизняній війні Радянського Союзу у 1941 - 1945 рр." (К., 1967) і багатьох статей.

О.Корнієвська

ПАШКОВА Галина Терентіївна (22.X.1928, с.Буча Ірпінського р-ну Київської обл.)-історик-краєзнавець, етнограф, к.і.н. (1978). Зі службовців. Під час Великої Вітчизняної війни брала участь в роботі Київського підпілля. Нагороджена медалями "Партизану Вітчизняної війни" I ст., "За оборону Києва", "30 років Перемоги в Великій Вітчизняній війні 1941-1945". У 1966 закінчила іст.ф-т КДУ. З 1957 працювала в системі Академії наук УРСР: до 1971 у Президії АН УРСР, 1971-1980-м.н.с. Ін-ту мистецтвознавства, фольклору та етнографії. Канд. дис. "Етнокультурні зв'язки українців і білорусів Полісся". З 1980 по 1984-с.н.с. відділу історико-краєзнавчих досліджень Ін-ту історії АН УРСР. Брала участь у підготовці матеріалів до Зводу пам'яток історії та культури. Автор бл. 30 наук.публікацій, серед них монографії "Етнокультурні зв'язки українців і білорусів Полісся" (К., 1978), розділів в колект.мон. "Советские праздники и обряды в коммунистическом воспитании трудящихся" (К., 1978) та ін. З 1984 на пенсії.

О.Корнієвська

ПЕРВАК Ніна Пилипівна (1919, с.Кринка Полтавської обл.)-дослідник історії України в роки громадянської війни, к.і.н. (1958). З селян. В 1948 закінчила Київ.педін-т. В 1951 закінчила аспірантуру в Ін-ті історії АН УРСР. У 1951-1963 працювала м.н.с. у відділі археографії, а після його реорганізації-у відділі допоміжних історичних дисциплін Ін-ту історії АН УРСР. Захистила канд.дис. "Боротьба робітників Донбасу за встановлення Радянської влади". Опублікувала брошуру "Октябрьские дни в Донбассе (Рабочие Донбасса в борьбе за установление Советской власти на Украине)" (Сталино, 1957) та ряд статей.

О.Колпакова

ПЕРКОВСЬКИЙ Арнольд Леонідович (16.I.1932, с.Северинівка Жмеринського р-ну Вінницької обл.)-дослідник історич.географії України, демограф, к.і.н. (1968). Зі службовців. У 1963 закінчив іст.факт КДУ. 1963-1967 навчався в аспірантурі Ін-ту історії АН УРСР без відриву від виробництва. У 1965-1969 м.н.с. відділу історіографії та джерелознавства Ін-ту історії АН УРСР. Канд.дис. "Народонаселення України в XVIII ст.". Опублікував 160 праць, серед них: Про демографічні втрати України у 30-х роках // Вісник міжнародної асоціації українців, 1991, 3; До питання про закономірність голодоморів чи загрози голоду в умовах соціалістичної системи // Голодомор 1932-1933 рр. в Україні: причини і наслідки. Міжнародна наукова конференція.-Київ, 9-19 верес. 1993. Матеріали: Ін-т історії України НАН України, (К., 1995); Population of Ukraine // Encyclopedia of Ukraine,

Volume IV, University of Toronto Press
Incorporated, Toronto-Buffalo-London (у співавт.).

О.Колпакова

ПЕРШИНА Тамара Степанівна (4.III.1950, м.Бердичів Житомирської обл.)-дослідник історії України періоду другої світової війни, к.і.н. (1985). Зі службовців. У 1974 закінчила Київ.ун-т. Працювала с.н.с., зав.відділом музею історії Великої Вітчизняної війни. В Одеськ.ун-ті захистила канд.дис. "Фашистський геноцид на Україні. 1941-1944.". Наук.кер.-д.і.н. *М.В.Коваль*. Працює на посаді с.н.с. відділу історії України періоду другої світової війни Ін-ту історії України НАН України. Досліджує політику німецьких фашистів на окупованій українській землі, участь виробничих сил України в створенні воєнно-промислового комплексу на сході СРСР, функціонування радянського тилу в роки війни, проблеми кадрів вищого ешелону радянського суспільства періоду другої світової війни. Опублікувала понад 20 праць, серед них: Фашистський ге-ноцид на Украине. 1941-1944 (К., 1985); Украинская ССР в годы Великой Отечественной войны Советского Союза: Хроника событий (К., 1985); Історія застерігає: Трофейні документи про злочини німецько-фашистських загарбників та їхніх пособників на тимчасово окупованій території України в роки Великої Вітчизняної війни (К., 1986); До питання про забезпечення керівними кадрами народного господарства України (1943-1945 рр.)//УІЖ, 1995, 3; Господарська номенклатура в Україні 1943-1945 рр. (К., 1977).

П.Бондарчук

† ПЕТЕРС Ігор Андріанович (21.IX.1923, м.Кременчук Полтав.обл. -13.III.1990, м.Київ)-дослідник історії східноєвропейських країн новітнього періоду, зокрема Чехословаччини, д.і.н. (1969). З сім'ї військовослужбовців. В 1942-1944 навчався в ін-ті інженерів залізничного транспорту (Тбілісі). В 1944 вступив на ф-т міжнародних відносин Київ.ун-ту, який закінчив у 1949 з відзнакою. В 1952 закінчив аспірантуру Ін-ту історії АН УРСР. Наук.кер.-д.і.н., проф. *В.А.Жебокрицький*. З 1952-м.н.с., з 1960-с.н.с. Ін-ту історії АН УРСР. В 1954 захистив канд.дис. "Історична роль Радянського Союзу у визволенні Чехословаччини від німецько-фашистських загарбників". Докт.дис. "Чехословацько-радянські відносини (1918-1934 рр.)". В 1978 переведений до новоствореного Ін-ту соціальних і економічних проблем зарубіжних країн АН УРСР. Серед опублікованих праць: *Співдружність чехословацького і радянського народів у боротьбі проти фашизму в роки другої світової війни* (К., 1959); *Чехословацько-советские отношения (1918-1939)* (К., 1963); *Внешняя политика Чехословакии (1945-1960 гг.)* (К., 1976); *Мир социализма и мировой революционный процесс* (К., 1987). Брав участь у колективних працях: *Великий Жовтень і революційний рух народів зарубіжних країн (1917-1920)* (К., 1957); *Українська РСР і зарубіжні соціалістичні країни* (К., 1965); *Зарубіжні інтернаціоналісти в рядах борців за владу Рад на Україні (1917-1920)* (К., 1967).

Лит.: РЕУІ.-Т.3.-1971.-С.371; ЕИ.-V.3.-1993.-Р.855; *Историко-слависты СССР. Библиографический словарь-справочник.-М.-1981.-С.129.*

Л.Ткачова

ПЕТРЕНКО Василь Сергійович (псевдонім В.Сергієнко) (14.01.1925, х.Палачеївка (нині-Петренки) Гоголівського р-ну Полтав.обл.-18.01.1975, там само)-дослідник історії селянства України радянського періоду, історіографії та методики викладання історії, д.і.н. (1972), с.н.с. (1970). З селян. З вересня 1943 до кінця 1945 служив у Червоній армії, брав участь у боях проти гітлерівських загарбників. У 1946-1948 працював вихователем і викладачем у школі ФЗН м.Мурома Володимирської обл. Протягом 1949-1959-учитель історії та директор ряду шкіл на Полтавщині. В 1953 закінчив іст.ф-т Полтав.пед. ін-ту. У 1959-1962-аспірант Ін-ту історії АН УРСР. У 1963 захистив канд.дис."Зростання культурно-технічного рівня колгоспного селянства Української РСР (1953-1961)". Наук.кер.-д.і.н. *І.І.Слинько*. З 1962-м.н.с., з 1965 до останніх днів життя-с.н.с. Ін-ту. Докт.дис. "Колгоспне селянство Української РСР в 1951-1970 рр. (Зміни в складі, умовах праці, матеріальному і духовному житті)". Проводив не тільки наукову, а й науково-методичну роботу. Брав участь у створенні багатотомної "Історії міст і сіл Української РСР". Написав нариси "Киевские самолетостроители" (К., 1970, у співавт.), присвячені історії Київського авіаційного заводу. Видав методичні посібники для вчителів: "Історико-краєзнавча робота в школі" (К., 1962); "Позакласна робота з історії" (К., 1966); "Методика позакласної роботи з історії" (К., 1973), опублікував ряд методичних статей в журналах і газетах. За участь у Великій Вітчизняній війні та трудові досягнення нагороджений чотирма медалями. Автор 140 наук., науково-популярних праць, в т.ч. 7 мо-

нографій і 3 брошур, серед них: Зростання культурно-технічного рівня колгоспного селянства України (1953 - 1961 рр.) (К., 1964); Село на шляхах піднесення. Зміни в складі, умовах праці і життя колгоспного селянства Української РСР (1951-1959 рр.) (К., 1970); Видатні радянські історики (К., 1969, у співавт.); Історія Української РСР (Науково-популярний нарис) (К., 1967, у співавт.); Історія селянства Української РСР, т.2 (К., 1967, у співавт.).

В.Даниленко

ПЕТРОВ Валентин Іванович (8.I.1931, м.Нижній Новгород, РФ)-дослідник історії громадянської війни в Україні, к.і.н. (1960). Зі службовців. В 1948-1953 навчався на іст.ф-ті КДУ. В 1953-1956-аспірант кафедри історії КПРС іст.ф-ту КДУ. В 1956-1960 працював редактором Вид-ва АН УРСР. Захистив канд.дис. "Питання партійного будівництва в Україні після розгрому Денкіна (XI.1919-IV.1920)". В 1960-1961-м.н.с. відділу соціалістичного і комуністичного будівництва Ін-ту історії України АН УРСР. Автор ряду наук.праць. Серед них монографія "Партийное строительство на Украине после разгрома Деникина (XI.1919-IV.1920)" (К., 1958), статті в журналах.

Т.Комаренко

ПЕТРОВ Віктор Платонович (псевд. Віктор Бер, В.Домонтович; 10/22.X.1894, м.Катеринослав-8.VI.1969, м.Київ)-філолог, історик, етнограф, фольклорист, літературознавець, археолог, прозаїк. Дослідник з передісторії України. Д.філол.н. (1966). Син викладача, ректора Київ.дух.семінарії, з 1920 єпископа Уманського (помер 1921). Закінчив відділ

слов'яно-рос.філології іст.-філол. ф-ту ун-ту Св.Володимира (1918). Стипендіат (1918-1920) ун-ту, асистент відділу рос.мови й літ-ри ВІНО (1921-1922), аспірант наук.-досл. кафедри мовознавства при КІНО (1923-1927). Нагороджений срібною медаллю Рос.геогр.т-ва (1927). У 1925-1929 співред. (разом з акад. А.Лободою) "Етногр.вісника". Кер. Етногр.комісії ВУАН (1927-1930). Док.дис. "Теорія культурництва П.Куліша". С.н.с. Спілки інституцій ІІМК (з 1932). Зав.відділом археології дофеодальної та феодальної доби ІІМК АН УРСР. Дир-р Ін-ту фольклору АН УРСР (1941). Під час нім.окупації ред.ж. "Укр.засів" (1942-1943). Співроб.Укр. наук.ін-ту в Берліні (1944-1945). З 1945 проф. УВУ та Богословської академії в Мюнхені. Співроб. вид-ва "Укр.трибуна". Рад.розвідник. З 1949-в СРСР. З 1956 с.н.с., зав.науковим архівом Ін-ту археології АН УРСР. Основні праці: Проти ревізії вчення К.Маркса про родове суспільство // Україна, 1932. Кн.1, 2; Расова теорія та її критика // Наук.зап. ІІМК. 1934. Кн.2; Фр.Енгельс про родовий лад у давніх германців // Там само, 1935. Кн.3, 4; Про перебудову іст.фронту // Там само, 1937. Кн.1; Походження українського народу (Регенсбург, 1947; вид.2-К., 1992); Діячі української культури-жертви більшовицького терору (Вид-во "Пролог", 1959; вид.2-К., 1992); Історична топографія Києва // Іст.джерела та їх використання, вип.1, 1964; Язык.Этнос.Фольклор: Автореф. по совокупности работ (К., 1966, наведено список праць).

Літ.: Україна (Зб.6.-Париж.- 1951; вип.присв. Г.В.Петрову); Б., М. Історик-археолог В.П.Петров // УІЖ.-1965.- 11.- С.123-124; В.П.Петров // УІЖ.-1969.- 9.-С.158; Березовський І. Виз-

начний дослідник // НТЕ.-1970.- 6.- С.57-62; Сьмонович Э.А. В.П.Петров.- Сов.археология.-1970.- 1.-С.313-315; Махно Є.В. Пам'яті В.П.Петрова // Археологія.-1975.- 18.-С.3-6; Франко.З. Він не встиг написати мемуарів... // Київ.-1984.- 12.-С.84-87; Мечник С. Афера советського агента В.П.Петрова // Визвольний шлях.-1985.- 8.- С.935-939; Шевельов Ю. Шостий у гроні (Домонтович В. Проза.-Т.3. Б.м.: Сучасність.-1988.-С.505-556); ЕИ.-V.3.-1993.-Р.864; РЕІУ.-Т.3.-1971.-С.375. Довідник істор.України.-К.-1994.-С.178; Укр.сло-во.-Кн.1.-К.- 1994.-С.696); Укр.слово.К.2.-К.- 1994.-С.72-80.

С.Білокінь

† ПЕТРОВСЬКИЙ Микола Неонович (14/26.XI.1894, с.Кудрівка Чернігів.губ.-20.VII.1951, м.Київ)-історик-медієвіст, археограф, дослідник історії України XVII-XVIII ст., д.і.н. (1939), проф. (1928, 1939), чл.-кор. АН УРСР (1945). Син священика. Закінчив Чернігівську дух.семінарію (1915) та іст.відділення Іст.-філол. ін-ту кн. Безбородька в Ніжині (1919). Канд.твір "Польсько-козацькі війни до Богдана Хмельницького" (1919). Викладав історію у Сновській трудовій школі (Чернігівська губ., 1919-1923). Викладач історії (1924), проф. (1928-XII.1933) Ніжинського ІНО. У 1928 арештовувався "за націоналістичну діяльність". Наук.працівник Всенародної б-ки України (1934-1936). Наук.працівник (1937), директор (1942-1947), зав.відділом археографії (1947) Ін-ту історії АН УРСР. Був евакуйований до Уфи (1941-1943) та Москви (1943-1944). З 1944 зав.кафедрою історії України КДУ. Консультант МЗС УРСР. Член делегацій УРСР на Асамблеях ООН у Сан-Франциско (1945) та Лондоні (1946), а також на мирній конференції в Парижі (1946). Працював у Все-слов'янському комітеті. Розпочав серію статей

"Українські діячі XVII ст." (1929-1931). Упорядкував хрестоматію "Історія України в документах і матеріалах", т.1 (1939; вид.2-1946), (з 1941, разом з В.Пугіловим). Співавтор колективної праці "Нарис історії України", (Уфа, 1942). Нагородж. орденом Трудового Червоного Прапора, медалями. Автор праць: До історії м.Ніжина // Записки Ніжинського ІНО, кн.1. (1924) 1925; До питання про певність відомостей літопису Самовидця й про автора літопису // Там само, кн.6, 1926; Три Поповичі (там само, кн.7, 1927); До історії Руїни // Там само, кн.8, 1928; До історії полкового устрою Гетьманщини // Там само, кн.9, 1929; Псевдодіяріюш Самійла Зорки // Записки Історично-філологічного відділу УАН, кн.17, 1928; Нариси історії України XVII-початку XVIII ст. (Х., 1930); Хронологія історії України, вип.1 (К., 1938); Военное прошлое украинского народа (М., 1939); Визвольна війна українського народу проти шляхетської Польщі і приєднання України до Росії. Нариси з історії України, вип.IV (К., 1939); Богдан Хмельницький (Саратов, 1942; М., 1944); Іван Богун (Саратов, 1942); Максим Кривонос (К., 1944).

Лит.: Гуржій І.О. Петренко В.С. Видатні радисторики (1969).-С.156-157; РЕІУ, III (1971).-С.377; УРЕ-2, УШ (1982).-С.302; Крупницький Б. Богдан Хмельницький і советська історіографія // Укр.збірник. Кн.3.-Мюнхен.-1955; Його ж. Українська історична наука під советами, 1920-1950.- Мюнхен.-1957; УІЖ.-1964.- 5.-С.115-117; 1984.- II.- С.145-150; 1985.- 2.-С.159-160; Історія АН УРСР.-Кн.2.-К.-1967; ЕИ.-V.3.-1993.-Р.865; Дубровський В.-Укр.історик.-1964.- 2/3.-С.21-26; Дмитрієнко С. Студентські роки Миколи Петровського // Сіверянський літопис (Чернігів)-1995.-4.-С.96-103.

С.Білокінь

ПЕТУХОВ Микола Якович (12.XII.1923, с.Ханженково Донецької обл.)-дослідник-краєзнавець, член Спілки журналістів України. З робітників. У 1941-1943-на підпільній роботі в Донбасі в умовах гітлерівської окупації; кер.підпільної комс.молодіж.організації. У 1943-1948-на комсомольській роботі в Макіївці, Амвросіївці, Єнакієво Донецької обл. У 1948-1950-навчався у ЦКШ при ЦК ВЛКСМ (Москва) і у Московському ун-ті. У 1950 закінчив філос.ф-т цього ун-ту. У 1957-1961 навчався в аспірантурі АСН при ЦК КПРС (Москва). З 1961-референт Управління справами РМ УРСР, зав.відділом преси та інформації Укр.т-ва дружби і культ.зв'язків з зарубіжними країнами, наук.ред., ст.н.редактор Головної редакції УРЕ, помічник голови Головної редакційної колегії "Історії міст і сіл Української РСР"; відп.секретар Укр.т-ва любителів книги. У 1981-1983, 1987, 1989-1991-м.н.с., інженер, н.с. Ін-ту історії АН УРСР. Нагороджений урядовими нагородами: Почесною Грамотою Президії Верховної Ради УРСР (1975), орденом Вітчизняної війни II ступеня (1985), медалями.

Г.Брега

ПІНЧУК Юрій Анатолійович (3.XI.1937, м.Київ) - дослідник проблем історіографії та джерелознавства України, д.і.н. (1986), лауреат премії НАН України ім. М.І.Костомарова (1993), засл. діяч науки і техніки України (1997). У 1965 закінчив іст.-філософ. ф-т КДУ, 1968-1971-аспірант, 1972-1973-м.н.с. Ін-ту історії АН УРСР, у 1973-1979-нач. сектора сусп.наук Президії АН УРСР, 1979-1986-с.н.с., 1986-1988-пр.н.с., 1988-1990-зав.сектором іст. географії і картографії, з 1990-зав.відділом укр.істо-

ріографії Ін-ту історії України НАН України. У 1972 захистив в ін-ті канд.дис. "М.І.Костомаров як історик України" (наук.кер.-д.і.н., чл.-кор. АН УРСР *І.О.Гуржій*). Докт.дис. "Роль народних мас у Визвольній війні 1648-1654 рр. і возз'єднанні України з Росією (історіографія проблеми)". Основна проблематика досліджень-укр.історіографія, з особливою увагою до творчості М.І.Костомарова; проблеми історії України козацької доби, джерелознавство, а також зарубіжна історіографія, життя і творчість відомих вчених і громадських діячів: М.Грушевського, Д.Дорошенка, І.Франка та ін. Є автором бл. 100 наук.праць, серед них: Исторические взгляды Н.И.Костомарова (К., 1984); Роль народных масс в Освободительной войне 1648-1654 гг. и воссоединении Украины с Россией (К., 1986); Микола Іванович Костомаров (К., 1992); Іст.спадщина у світлі сучасних досліджень (К., 1995, у співавт.); М.І.Костомаров та його твір "Мазепинці" // УІЖ, 1990, 8; Так звана концепція "безкласовості" в укр.історіографії 1918-1934 рр. // Проблеми історіографії та джерелознавства іст.України.-1991, 8; Про деякі питання козацтва в іст.України // Проблеми іст.географії України.-1991.

В.Печерога

ПЛЮЩ Микола Романович (5.ІІІ.1929, с.Сви- довець Бобровицького р-ну Чернігівської обл.)- дослідник історії робітничого класу та науково-технічного прогресу в Україні, д.і.н. (1983), с.н.с. З селян. У 1952 закінчив іст.ф-т Київ.пед.ін-ту. Працював учителем історії, зав.кабінетом Київського міськ.ін-ту підвищення кваліфікації учителів. У 1964-1967 навчався в аспірантурі Київського пед.ін-

ту. У 1967-1973-м.н.с. Ін-ту історії АН УРСР. Під кер. Г.П.Короїд підготував і в 1969 захистив в Київському ун-ті канд.дис. "Підвищення трудової і політичної активності робітничого класу УРСР (1926-1929 рр.)". У 1973-1985-с.н.с., з 1985-п.н.с. відділу сучасної історії України Ін-ту історії України НАН України. В Ін-ті історії АН УРСР захистив докт.дис. "Вклад робітничого класу України у прискорення науково-технічного прогресу в промисловості (50-70 рр.)". Опублікував 60 праць, з них монографії: Технічна творчість робітничого класу (К., 1973); Вклад робітничого класу УРСР у прискорення науково-технічного прогресу в промисловості (50-70-і рр.) (К., 1981); брош.: Вітчизняний пошук молодих (К., 1972); ст.: На шляху до незалежності: труднощі соціально-економічного розвитку.-Україна. Короткі нариси з історії (К., 1992). Брав участь у колективних монографіях: Історія Української РСР. Т.8, кн.1, 2 (К., 1979); Історія робочих Донбасса. Т.2, кн.2 (К., 1982); Історія Києва. Т.3, кн.1, 2 (К., 1985, 1986); Україна 90-х р.: шлях до незалежності (К., 1992); Україна незалежна: час випробувань, сподівань (К., 1993) та ін.

Г.Берега

— ПОЛОНСЬКА-ВАСИЛЕНКО Наталія Дмитрівна (31.I/13.II.1884, м.Харків-8.VI.1973, Новий Ульм, Німеччина)-історик широкого профілю, спеціалізувалась на питаннях історії Південної України XVIII ст. Батько артилерійський генерал Л.Д.Меньшов-один із фундаторів Військово-історичного т-ва в Києві. Закінчила іст.-філол.відділення Вищих жіночих курсів (ВЖК, 1911). Учениця М.В.Довнар-Запольського. Асистент (1912), викладач ВЖК (з

1916), приват-доц. (з 1916) ун-ту Св. Володимира, де завідувала археологічним музеєм. Дійсний член Київ.т-ва охорони пам'яток старовини та мистецтва (1911), Іст.т-ва Нестора-літописця (1912), Таврійської ученої архівної комісії (1916). Після революції викладала на ВЖК А.В.Жекуліної (1917-1920); один із фундаторів та вчений секретар Київ.археологічного ін-ту (1917-1924). Н.с. різних кафедр і комісій ВУАН (1924-1933). Проф. Київ.худ.ін-ту (1927-1931) та Київ.ун-ту (1940, 1941). Н.с. (1925-1927) та директор (1942-1943) Центр.архіву давніх актів. С.н.с. Ін-ту історії АН УРСР (1940-1941). Докт.дис. "Заселення Південної України в сер. XVIII ст." (Ін-т історії АН СРСР, 1940). Емігрувала 1943. Проф. (1944), декан філософ.ф-ту (1966) УВУ, проф.Укр.Православної Академії в Мюнхені (1946). Дійсний член Укр.іст.-філол.т-ва у Празі (1943), Церковно-археогр. комісії у Львові (1944, з 1946-у Мюнхені), НТШ (1947), УВАН (1948), Міжнародної Вільної Академії наук у Парижі (1952). Залишила біографічні нариси про визначних українознавців та діячів культури, статті в "Енциклопедії українознавства", мемуари, доведені до 1918 р. Похована в Дорштадті. Автор творів: Культурно-исторический атлас по русской истории, т.1-3 (К., 1913); Теорія III Риму в Росії протягом XVIII та XIX стол. (Мюнхен, 1951, на обкл. 1952); Українська Академія наук, ч. 1, 2 (Мюнхен, 1955-1958, вид.2. К.); Процес "Центра дій" 1924 р. (Мюнхен, 1956); Особливості Української Православної Церкви (Укр.збірник, т.14.-Мюнхен, 1958); Заселення Південної України в XVIII ст. (Мюнхен, 1960); Історична наука в Україні за

советської доби та доля істориків (ЗНТШ, т.173, 1962); Дві концепції історії України і Росії (Мюнхен, 1964), Історичні підвалини УАПЦ (Мюнхен, 1964; вид.2, ідентичне: Рим, 1964), Запоріжжя XVIII століття та його спадщина, т.1, 2 (Мюнхен, 1965-1967); Видатні жінки України (Мюнхен, 1969); Історія України, т.1, 2 (Мюнхен, 1972-1976; вид.2: К., 1992, передмова В.І.Ульяновського); Революція 1917: Спогади // Укр.історик, т.97-100, 1988; 101-103, 1989.

Літ.: Герус-Тарнавецька Іраїда. Наталія Полонська-Вінніпег.-1974; Верба Ігор. "Запорізька матка" // Старожитності.-Ч.20 (36).- 1992; Білокінь С. Дослідження історії УАПЦ // Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика.-К.-1993.

С.Білокінь

ПОЛУХІН Леонід Костянтинович (30.X.1914, с.Мотовилівка Васильківського р-ну Київ.обл.-24.I.1963, м.Київ)-фахівець з історіографії, к.і.н. (1951), с.н.с. (1955). Зі службовців. Після закінчення трудової школи в 1929 навчався на фабзавучі київського заводу "Більшовик", згодом працював токарем. У 1934-1939 навчався на іст.ф-ті Київ.ун-ту. У 1939 вступив до аспірантури при Ін-ті історії АН УРСР. Як штурман екіпажу Військово-повітряних сил воював проти гітлерівських загарбників на I Білоруському фронті. Нагороджений орденом Вітчизняної війни I ступеня і 3 медалями. В 1946 повернувся до навчання в аспірантурі. По її закінченні у 1948 працював старшим інспектором УВШ при Раді Міністрів УРСР, а з вересня 1950 перейшов на постійну роботу в Ін-т історії АН УРСР. Захистив канд.дис."Формування історичних

поглядів М.І.Костомарова". Автор досліджень про історичні погляди М.І.Костомарова, І.Я.Франка, О.М.Лазаревського та ряду інш., про героїв Визвольної війни українського народу 1648-1657, сподвижників Б.Хмельницького-М.Кривоноса, Д.Нечая, І.Богуна. В останні роки життя багато уваги приділяв розробці і написанню нарисів історії історичної науки в Україні першої половини ХІХ ст. Основні праці: Формування історичних поглядів М.І.Костомарова (К., 1959); М.Кривонос, Д.Нечай, І.Богун-народные герои освободительной войны 1648-1654 гг. (К., 1954); М.Кривонос-герой освободительной войны украинского народа 1648-1654 гг. (К., 1952); Исторические взгляды Ивана Франко (К., 1956); Видатний історик України-О.М.Лазаревський (К., 1958).

В.Даниленко

ПОЛУХІНА Ольга Миколаївна (15.IV.1955, м.Миколаїв)-дослідник історії України кінця ХІХ-поч. ХХ ст., к.ін. (1987). Зі службовців. У 1977 закінчила іст.ф-т Сімферопольського ун-ту. 1977-1980 працювала викладачем кафедри СРСР і УРСР Миколаївського педін-ту. У 1980 була направлена в цільову аспірантуру Ін-ту історії АН УРСР. З 1985-м.н.с. відділу історії капіталізму Ін-ту. Захистила канд.дис. "Формування та розвиток класової самосвідомості пролетаріату України (70-і рр. ХІХ ст.-поч. 1-ї російської революції)". Наук.кер.-д.ін. *В.Г.Сарбей*. В 1988-1989 працювала н.с. відділу історії капіталізму. З 1989 переведена у розпорядження Управління народної освіти Миколаївського облвиконкому. Автор бл. 15 наук.праць, серед них:

Робітничий клас-провідна сила радянського суспільства (К., 1985).

О.Корнієвська

ПОНОМАРЕНКО Лідія Антонівна (псевд. Лідія Величко, 16.II.1922, с-ще Артема, нині в межах м.Алчевська. Луганської обл.)-історик, дослідник іст.топоніміки Києва, іст.картографії, історії картографо-геодезичних робіт в Україні. Дочка гірничого техника. Закінчила Московський ін-т інженерів геодезії, аерофотозйомки й картографії (1946). Працювала інженером-маркшейдером шахти 7 м.Новошахтинська Ростовської обл. (1950-1953), викладачем Кадіївського гірничого технікуму (1953-1959), інженером НДС КДУ (1959-1961), інженером-геодезистом (1962-1968), н.с. (1968-1970) Укр-НІІНТІ, ст.інженером Ін-ту історії АН УРСР (1970-1982), н.с. Центру пам'яткознавства НАН України і УТОПІК. Почесний член УТОПІК. Автор праць: Їх іменами названі вулиці Печерського району м.Києва (К., 1968, у співавт.); Проблема водоснабження в Українській ССР (К., 1969, у співавт.); Их именами названы улицы Киева (К., 1977, у співавт.); Картографічне пам'яткознавство // Праці Центру пам'яткознавства (К., 1992); Офіційні описи губерній XVIII-першої пол. XIX ст. // Рукописна та книжкова спадщина України (Вип.1.-К., 1993); Історична топонімія Києва // Питання історичної ономастики України (К., 1994); Вулиці Києва: Довідник (К., 1995, у співавт.).

С.Білокінь

ПОПИК Володимир Іванович (24.VI.1952, м.Полтава)-дослідник суспільно-політичного руху в

Україні кінця ХІХ-поч. ХХ ст., к.і.н. (1982). Зі службовців. У 1973 закінчив іст.ф-т Полтавського пед.ін-ту. З 1973 по 1977 навчався в аспірантурі Ін-ту історії АН УРСР. У 1977-1983-м.н.с. відділу історії капіталізму Ін-ту історії АН УРСР. В Ін-ті історії АН УРСР захистив канд.дис. "Політична боротьба на Україні навколо виборів до 3 Державної думи". Наук.кер.-д.і.н., проф. *Ф.Є.Лось*. З 1982-н.с., с.н.с.-консультант сектора суспільних наук науково-організаційного відділу Президії АН УРСР. Опублікував близько 50 праць, серед них: Политическая борьба на Украине вокруг выборов в 3 Государственную думу (К., 1989); Историко-культурное средовище: раздуми над проблемою // Праці центру пам'яткознавства. Вип.1 (К., 1992). Брав участь у написанні колективної монографії "Революційна боротьба трудящих України в 1905-1907 рр." (К., 1980).

П.Бондарчук

ПОТЄХІН Олександр Володимирович (21.VI.1949, м.Одеса)-дослідник історії робітничого, зокрема молодіжного руху в США, д.і.н. (1975). Зі службовців. У 1972 закінчив іст.ф-т КДУ. У 1972-1975 навчався в аспірантурі Ін-ту історії АН УРСР. Наук.кер.-акад. АН УРСР *А.М.Шлепаков*. В Ін-ті міжнар.робітничого руху АН СРСР захистив канд. дис. "Американська молодь, її соц.-е становище і боротьба за соц.права (1930-1960 рр.)". У 1975-1978 працював м.н.с. відділу нової та новітньої історії країн Зах.Європи і Америки Ін-ту історії АН УРСР. Опублікував десятки праць, серед них: Соціальні аспекти становища американської молоді в умовах НТР (К., 1975); К вопросу о месте моло-

дежи в соціальної структурі американського общества (М., 1975); Становище робітничої молоді сучасної Амери-ки (К., 1978). Був відпов.секр. ред-колегії ряду колективних праць. Брав участь у лекторській роботі. В 1978 перейшов до Ін-ту соціальних і економічних проблем заруб.країн АН УРСР.

В.Печерога

ПРЕМИСЛЕР Ілля Михайлович (роки життя невідомі)-дослідник історії рев.руху в Україні, к.і.н. Працював с.н.с. Ін-ту історії ВУАМЛІН. У 1936 переведений до Ін-ту історії України АН УРСР на посаду с.н.с. У 1940 перейшов до Ін-ту історії партії при ЦК КП(б)У. Серед його праць: З історії революційного Луганська (1940); Українська Радянська Соціалістична Республіка: Короткий історичний нарис (1940); Ленінська "Искра" на Україні (1950); Революційний рух на Україні на поч. ХХ ст. (1900-1903 рр.) (1958). Упорядник зб.док.: Червона гвардія на Україні. 1917-1918 (два видання-1937, 1939); Революція 1905-1907 рр. на Україні (разом з В.Рудневим) (1949); Хронологія історії України. Вип. II. 1861-1917 (1940).

О.Рубльов

ПРИЛУЦЬКИЙ Віктор Іванович (9.X.1961, м.Полтава)-дослідник історії України 20-30-х рр. ХХ ст., к.і.н. (1994). Зі службовців. В 1984 закінчив іст.ф-т КДУ. 1984-1986-н.с. та с.н.с. музею історії комсомолу України. Навчався в аспірантурі Ін-ту історії України. Наук.кер.-д.і.н., проф. *С.В.Кульчицький*. Канд.дис. "Молодіжні організації в УСРР в умовах становлення тоталітарного режиму (1920-1928 рр.)" захистив в Ін-ті історії України НАН

України. Н.с. відділу історії України 20-30-х рр. Ін-ту історії України. Основна проблематика досліджень: Молодь та молодіжні організації в УСРР в 20-30 рр. Автор 17 друк.праць. Серед них: Нєбїльшовицькї молодїжнї об'єднаннї в УСРР в 1920-ї роки (К., 1993).

В.Животівський

ПРИЦАК Омелян Йосипович (7.IV.1919, с.Лука (тепер-Озерне) Львівської обл.)-історик, мовознавець, тюрколог-сходознавець, проф. (1957), іноземний член НАН України (з 1990 р.). Закінчив Львівський університет (1940), іст.ф-т. По закінченні ун-ту працював у Львівському філіалі Ін-ту історії АН УРСР-вик. обов. наук. секр. Квітень-жовтень 1940 навчався в аспірантурі Ін-ту мовознавства АН УРСР. Наук.кер.- А.Ю.Кримський. Навчався також у Берлінському (1943-1945) та Геттінгенському (1946-1948) ун-тах. Займався першою ісламською кагансько-тюркською династією Караханідів, що в рр. 840-1212 володіла обома Туркестанами. У 1948 захистив док. дис. "Караханідські студії". Наук.кер.-професор Геттінгенського ун-ту Ганс Гейнріх Шедер. 1951-габілітувався на доцента історії Євразії та алтайської філології в Геттінгенському університеті; 1952-працював в Гамбургському університеті, де у 1957 став проф. з названих фахів. З 1961 працював у США, де керував кафедрами у Вашингтонському (до 1964) і Гарвардському (1964-1989) ун-тах. Був президентом Міжнародного товариства по вивченню мов, культури та історії угро-фінських та алтайських народів. Редактор багатьох наукових часописів. Автор понад 800 наук. праць, серед яких

багатотомні "Поход-ження Русі" і "Походження хозар". Він висунув і зреалізував концепцію створення трьох українознавчих кафедр-історії, літератури і мовознавства, створив Український науковий ін-т при Гарвардському ун-ті і був його директором (до 1989). З 1991-директор Ін-ту сходознавства АН України. Наукові праці стосуються історії середньовічної Азії, України, Східної Європи, алтайської, тюркської та слов'янської філології. Серед них монографії та статті: "The Origin of Rus", "Old Scandinavian", Sources other than the Sagas. Cambridge, Mass.1: 926. (1981); Khazarian Hebrew Documents of the Tenth Century (with Norman Golb).-London. 166 (1982); Studies in Medieval Eurasian History. London. 376 (1981); The Slavs and the Avars. Gli Slavi occidentali e meridionali nell'alto medioevo. III. Settimana di studio del Centro Italiano di studi sull'alto medioevo, Spoleto. 353-435 (1983); The Aistinctive Features of the "Pax Nomadica", Settimana die studio del Centro italiano di studi sull alto medioevo. M. XXXV. Popoli delle steppe: Unni, Avari, Ungari. Spoleto. 749-780 (1988); На зорі християнства на Русі; Зустріч Сходу із Заходом. ВАНУ. Зустріч 10: 74-91 (1990).

Лит: "Adelphotos" (Harvard Ukrainian Studies (1991); Adelphotos: Atribute to Omelian Pritsak by his students. Ed.Frank E.Sysyn. HUS. 1990 (1991), 14 (3/4):239-647; О.Прицак. Мій шлях історика // Вісник НАН України.- 3.-1992.-С.52-65; Маєвський О, Доценко А, Біленький С: "Життя в історії. Омеляну Прицаку-75; // Літературна Україна.-19 трав.-1994 р.

О.Кручек

ПРУНИЦЯ Степан Юрійович (9.I.1924, с.Велятино Хустського р-ну Закарпатської обл.)-

дослідник історії Закарпаття та міжн.ком. і робітн.руху, к.і.н. (1972). З селян. В 1951 закінчив іст.ф-т Ужгородського ун-ту. Працював н.с. Ужгородського облдержархіву та на партійній роботі. У 1953-1956-аспірант кафедри історії СРСР Ужгород.ун-ту. Захистив канд.дис. "Робітничий клас Закарпатської України, його роль і місце в революційно-визвольній боротьбі (1930-1934)". Працював відпов.сек-ретарем тому "Закарпатська обл." з циклу праць "Історія міст і сіл УРСР". З 1970-м.н.с. відділу історії європейських соціалістичних країн Ін-ту історії АН УРСР в м.Ужгороді, з 1978-с.н.с. У 1978 перейшов до новоствореного Ін-ту соціальних і економічних проблем зарубіжних країн АН УРСР. Володіє чеською і словацькою мовами. Опублікував монографії: Соціалістична Чехословаччина (К., 1976, у спів-авт.), Боротьба за перемогу ідей пролетарського ін-тернаціоналізму в чехословацькому робітничому русі 1917-1938 рр. (К., 1974, у співавт.); ст.: Історія робітничого руху на Закарпатті в 1939 на поч.1945 рр. // Наукові записки Ужгородського держ.ун-ту, т.ХХІХ, 1957; Занепад промисловості і погіршення становища робітників Закарпаття в роки світової економічної кризи (1929-1933 рр.) // Там само, т.ХХХVI, 1958; До питання про характер економічної політики буржуазної Чехословаччини на Закарпатті; Великий Жовтень і розквіт воз'єданого Закарпаття // Матеріали наукової сесії, присвяченої 50-річчю Жовтневої соціалістичної революції (Ужгород, 1970) та ін. Учасник Великої Вітчизняної війни, нагороджений орденами та медалями за участь у бойових діях, Почесною Грамотою Президії Верховної Ради УРСР.

Літ.: Историки-слависты СССР. Биобиблиографический словарь-справочник.-М.-1981.-С.137-138.

В.Шарпаций

ПРЯХІН Юрій Дмитрович (31.VIII.1933, м.Владивосток, РФ)–дослідник історії Великої Вітчизняної війни та укр.-грецьких іст.взаємозв'язків; д.і.н., (1988), проф., (1989), п.н.с. відділу історії укр.-грецьких відносин Ін-ту історії України НАН України (1993-1996). Зі службовців. Має 13 урядових нагород. Закінчив Тихоокеанське вище військово-морське училище (1956), військово-морський ф-т Військово-політичної Академії ім. Леніна (1968) та аспірантуру (там само, 1973). В 1971-1973-ад'юнкт ВПА, 1973-1984-ст.викл. Вищого військ.-морського інж.училища (Ленінград) та Військово-морської Академії ім. адм.флоту СРСР М.Г.Кузнецова, 1984-1991-нач.каф. Київ.вищого військ.-морськ.політ. училища. Захистив канд.дис. "Виховна робота у Військово-морському флоті в III період Великої Вітчизняної війни". Наук.кер.-д.і.н., проф. Ф.І.Татарінов. Докт.дис. "Діяльність політичних управлінь флотів в роки Великої Вітчизняної війни"-обидві у ВПА ім. Леніна. Автор бл. 80 наук.праць з проблем військової та військово-морської історії, теорії та практики військово-морського будівництва в сучасних умовах, підготовки екіпажів кораблів до бойових дій на досвіді Великої Вітчизняної війни. За час роботи в Ін-ті опуб. 15 ст.: Корпус чужестранних единоверцев: политика, образование, судьба // Відродження.-1994.-2; Греческое национальное образование в Украине // Відродження.-1993.- 7; Поселение в Приазовье греческих волонтеров-участников Крымской / Вос-

точной війни 1853-1856 гг. // Доповіді / Афіни, 16-20 жовт. 1995 р. (К., 1995); Греческое население Феодосии (конец XVIII-XIX вв.) // Україна-Греція: історія та сучасність.-К., 1995.

Г.Герасимова

ПУТРО Олексій Іванович (2.VII.1940, м.Київ)-дослідник історії та історіографії України середніх віків, д.і.н. (1983), проф. (1985). З робітників. У 1964 закінчив іст.-філос.ф-т КДУ. 1964-вихователь школи-інтернату 23 (Київ). 1964-1965-служба в Радянській армії. 1965-1966-н.с. Держ.іст.музею УРСР. 1966-інспектор Мін-ва культури УРСР. У 1966-1969 навчався в аспірантурі Ін-ту історії АН УРСР. Наук.кер.-д.і.н., проф. *К.І.Стецюк*. У 1969-1972, 1973-1975 працював в Ін-ті історії АН УРСР: м.н.с., с.н.с. відділу історії феодалізму. З 1972 працював старшим викладачем Київ.ін-ту культури. У 1970 в Ін-ті історії АН УРСР захистив канд.дис. "Соціально-економічне становище козацтва Лівобережної України у II пол. XVIII ст. та його адміністративно-територіальний устрій". В Ін-ті історії України АН України захистив докт.дис. "Соціально-економічний та політичний розвиток Лівобережної України II половини XVIII ст.". Досліджує питання історії українського козацтва та козацької держави. Опублікував понад 80-наук. та наук.-попул.праць, серед них: Лівобережна Україна в складі Російської держави II половини XVIII ст. (К., 1988). Один із авторів колективних робіт: Селянський рух на Україні. (зб.документів) (К., 1978); Історія Української РСР.-Т.2 (К., 1979); История Украинской ССР.-Т.3 (К., 1983) та ін.

П.Овчаренко

ПУЧКО Олексій Аркадійович (6.IX.1932, м.Харків)-дослідник історії техніки, к.ек.н. (1971). Зі службовців. У 1955 закінчив іст.ф-т КДУ. 1955-1958-учитель історії Россошанської СШ Вінницької обл. 1959-екскурсовод Головного павільйону Виставки передового досвіду в народному господарстві УРСР. В 1959-1973 працював в апараті Президії АН УРСР: 1959-1962-старший інспектор, 1962-1970-наук.спів.-консультант, 1970-1973-учений секретар відділу наукових зв'язків з зарубіжними організаціями. У 1967-1970 навчався в аспірантурі Ін-ту економіки АН УРСР, захистив канд.дис. "Розвиток верстатобудівної промисловості на Україні в довоєнний період (1917-1940 рр.)". У 1973-1975 працював с.н.с. відділу історії техніки Ін-ту історії АН УРСР. Досліджував питання історії машинобудівних галузей та технологій промислового виробництва в Україні. Опублікував цикл статей (бл. 10) з проблем історії верстатобудування та його кадрового забезпечення в роки перших радянських п'ятирічок. В 1973 перейшов на викладацьку роботу до Київ.ін-ту нар.господарства.

П.Овчаренко

РЕЄНТ Олександр Петрович (псевдонім-Петренко) (10.V.1949, с.Дяківці Літинського р-ну Вінницької обл.)-дослідник історії укр.революції 1917-1920 рр., другої світової війни, проблем розбудови України на сучасному етапі, д.і.н. (1994). проф. (1996). Відмінник освіти України (1996). Заслужений діяч науки і техніки України (1997). 12 березня 1997 р. Президією Національної академії наук України присуджено премію імені М.І.Костомарова за цикл робіт з проблем історії та куль-

тури України. З селян. У 1975 закінчив істор.-пед.ф-т Київ.держ.пед.ін-ту. До 1977 працював на комсомольській роботі в цьому ж ін-ті. З 1977-в Ін-ті історії АН УРСР: аспірант, м.н.с., с.н.с., заст.дир. Ін-ту з наукової роботи, заст.гол.ред. УІЖу. Під керів.акад. АН УРСР *М.І.Супруненко* підготував канд.дис. "Робітничий клас радянської України на завершальному етапі громадянської війни (1920 р.)", яку захистив в Ін-ті історії АН УРСР в 1981 р. Докт.дис. "Робітництво України в 1917-1920 рр. (соціально-політичні та економічні зміни)" захистив у 1994 р. в Ін-ті історії України НАН України. У грудні 1996 обраний заступником голови Спілки краєзнавців України. 18 грудня 1997 р. призначений головою експертної ради ВАК України з історичних наук. Член вченої та спеціалізованої рад Інституту історії України НАН України. Підготував шість канд.датів історичних наук. Опублікував понад 150 праць, серед них вісім монографій і ряд брошур: Українська і національна ідеї: християнство (К., 1997, у співавт.); Україна: проблеми самоорганізації (Начерки новітньої доби) (К., 1996, у співавт.); Українська революція і робітництво. Соціально-політичні та економічні зміни 1917-1920 рр. (К., 1996); Україна: на межі цивілізацій (історико-політологічні розвідки) (К., 1995, у співавт.); Рабочий класс Украины. 1917-1920 (социально-экономические изменения) (К., 1992); Бесстрашный бронепоезд (Харьков, 1989); Рабочий класс советской Украины на завершающем этапе гражданской войны (1920) (К., 1984); Робітництво України і Централь-на Рада. Історичні зошити (К., 1993);

Більшовизм і українська революція (спроба визначення характеру і динаміка соціальних процесів). Історичні зошити (К., 1994); З'їзд поневолених народів. Історичні зошити (К., 1994, у співавт.); Українсько-російські переговори в Москві (січень-лютий 1919 р.) // Зб.докум. Історичні зошити (К., 1996) (у співавт.); Огляд видань Інституту історії України НАНУ за останнє 10-річчя. Історичні зошити (К., 1997, у співавт.) та ін.

Г.Бера

РЕПРИНЦЕВ Володимир Федорович (4.VII.1950, с.Андрушівка Житомирської обл.)-дослідник з загальної історії та українсько-польських відносин в ХХ ст., к.і.н. (1985). Зі службовців. У 1967-1968 - слюсар Андрушівського заводу Мінхарчопрому УРСР. 1968-1973 навчався на іст.ф-ті Дніпропетровського ун-ту. У 1973-1976-аспірант Московського ун-ту ім. М.В.Ломоносова. З 1977-в Ін-ті історії України НАН України: лаборант, м.н.с., учений секретар, докторант відділу регіональних проблем історії України. Канд.дис. "Співробітництво СРСР і ПНР в галузі художньої культури (друга половина 50-х-60-і роки)" захистив під керівництвом чл.-кор. НАН України *П.С.Соханя* в Ін-ті історії АН УРСР. Автор ряду наук.праць, в т.ч.: *История Украинской ССР. Хронологический справочник* (К., 1990, у співавт.); *Україна від найдавніших часів до сьогодення. Хронологічний довідник* (К., 1995, у співавт.); *Участь Української РСР у радянсько-польському співробітництві в галузі культури. 1945-1970 рр.* // УІЖ, 1983, 8; *Україна в польських зовнішньополітичних концепціях і доктринах ХХ ст.* // Політична думка, 1995, 2, 3;

Міф різуна // Газета виборча, 1995, 9 жовт.
(польськ.мовою) та ін.

С.Кокін

— **РИМАРЕНКО Юрій Іванович** (9.V.1929, м.Богуслав Київської обл.)—дослідник теорії та історії етносу, міжетнічних відносин, етнополітології, д.філос.н. (1975), лауреат Державної премії ім. Т.Г.Шевченка (1979), лауреат Республіканської премії ім.Ярослава Галана (1972), засл. діяч науки і техніки УРСР (1989). Зі службовців. У 1952 закінчив юр.фак. КДУ. 1952-1964-служба в Радянській армії. У 1964-1965-навчався в аспірантурі по кафедрі історії КПРС КДУ. 1966-кореспондент, ред.ж. "Наука і суспільство". 1966-1967-ред.видавничого відділу тов-ва "Знання" УРСР. 1967-1970-м.н.с. відділу пролетарського інтернаціоналізму Ін-ту філософії АН УРСР. В 1970-1977 працював в Ін-ті історії АН УРСР: 1970-1972-с.н.с. відділу зарубіжної історіографії, 1972-1975-відділу багатотомної "Історії Української РСР", 1975-1977-відділу історії дружби народів СРСР. У 1967 в Одеськ. ун-ті захистив канд.дис. "Діяльність КП(б)У з виховання трудящих в дусі пролетарського інтернаціоналізму і непримиренності до буржуазного націоналізму. 1921-1922 рр.". Наук.кер.-д.і.н., проф. *В.П.Горшков*. В Ін-ті філософії АН УРСР захистив док.дис. "Буржуазний націоналізм і його "теорія нації". Досліджує проблеми держави і нації, процес укр.державотворення у динаміці взаємовідносин етністоричних та політико-правових факторів, укр.конституціоналізм, питання етнонаціонального розвитку в Україні. Опублікував близько 700

праць, серед них 36 інд. та 8 колект.монографій: Перебудова міжнародних відносин (К., 1991); Національний розвій України: проблеми, перспективи (К., 1995); Національне буття у контексті державотворення (К., 1996). Один із авторів колективних праць: Великий советский народ (К., 1976); Міжетнічні відносини у термінах та визначеннях (К., 1992); Етнонаціональний розвиток України: терміни, визначення (К., 1993); Абетка етнополітолога. Т.1 і 2 (К., 1996); Мала енциклопедія етнодержавознавства (К., 1996) та ін. Підготував близько 50 науковців. З них 19 док.наук. З 1977 працював у Київ.вищій школі МВС України, нині-в Інституті філософії НАН України.

П.Овчаренко

РИЧКА Володимир Михайлович (10.X.1955, смт. Чорнобай Черкаської обл.)-дослідник історії України середніх віків, к.і.н. (1985), дійсний член УІТ (1995). Зі службовців. У 1977 закінчив іст.ф-т КДУ. З 1979 працює м.н.с., з 1986-н.с., з 1989-с.н.с. відділу історії середніх віків Ін-ту історії АН УРСР. Захистив канд.дис. по темі: "Формування території Київської землі (IX-перша третина XII ст.)". Наук.кер.-д.і.н. *М.Ф.Котляр*. Заст.голов.редактора УІЖу (з 1988). Основна проблематика досліджень: роль Церкви в історії середньовічної Русі-України, шляхи її етнокультурного розвитку; формування політичної культури й ідеології українського середньовіччя. Автор бл. 150 наук.праць, з них 3 монографії: Формування території Київської землі (IX-перша третина XII ст.) (К., 1988) (Постановою Президії АН УРСР робота удостоєна медалі АН УРСР з премією для молодих учених); За

літописним рядком: Історичні оповіді про Київську Русь (К., 1991); Київська Русь: від язичництва до християнства (К., 1996).

О.Колпакова

РОЗНЕР Іонас Германович (24.II.1924, м.Чернівці)-дослідник історії козацтва та екон.історії України та Росії .XVI-XIX ст., д.і.н. (1969). З робітників. Учасник Великої Вітчизняної війни. До 1947 був військовим перекладачем, знає близько 10 європейських мов. В 1947 вступив до Чернів.ун-ту, в 1951 закінчив іст.ф-т Київ.пед.ін-ту. В 1951-1959 - учитель історії в школах Києва. В 1959-1963-м.н.с. Ін-ту історії АН УРСР, звільнений за скороченням штатів. В 1959 захистив канд.дис. "Яїцьке козацтво напередодні селянської війни 1773-1775 рр.". З 1963-доцент Київ.ін-ту народного господарства, з 1969-с.н.с. Ін-ту економіки АН УРСР. Серед основних праць: Северин Наливайко-руководитель крест'янско-казацкогo вoсстания в 1594-1596 гг. на Украине (М., 1961); Економічний розвиток Росії в XVIII ст. (К., 1966); Як перед бурей (М., 1966); Казачество в крест'янскої войне 1773-1775 гг. (Львов, 1966).

Літ.: РЕІУ.-Т.4.-С.5; ЕИ.-V.4.-1993.-Р.416.

Л.Ткачова

РОМАНЕЦЬ Олекса Стратонович (2.IV.1921, с.Великий Молокший Рибницького р-ну, Молдова)-дослідник історії культури Буковини та укр.-молд.культурних зв'язків, к.філол.н. (1972). З селян. У 1940 закінчив шкільне відділення Балтського молдавського педагогічного училища. Учасник Ве-

ликої Вітчизняної війни, був членом підпільної організації, заарештований румунською поліцією. Після визволення окупованої території перебував у лавах Червоної армії у складі 2-го, потім 3-го Українських фронтів. Звільнений з військової служби після важкого поранення як інвалід. Нагороджений 4 медалями, орденом "Слави" 3 ступеня. У 1949 закінчив філолог.ф-т Чернівецького ун-ту і був залишений на роботі в ньому ж, займаючи посади ст.лаборанта, начальника учбової частини, викладача, а з 1964 ст.викладача кафедри історії укр.літ-ри. Канд.дис. захистив в Ін-ті мистецтвознавства, фольклору та етнографії АН УРСР. 1971-1978-с.н.с. Чернівецького відділу Ін-ту історії АН УРСР. Досліджував історію культури Північної Буковини, російсько-українсько-молдавських культурних відносин. Автор понад 200 наук. і наук.-популяр.праць, серед них монографії "Источник братства. Богдан П.Хашдеу и восточнoукраинские связи" (Львів, 1971). Був одним з авторів і редактором тому "Черновицкая область" багатотомної "Истории городов и сел Украинской ССР" (К., 1969); "Северная Буковина, ее прошлое и настоящее" (Ужгород, 1969, у співавт.); "Источник нашей силы" (Ужгород, 1974, у співавт.), одним з авторів і відповідальним секретарем "Прошлое и настоящее Северной Буковины" (вып.1, 1972; вып.2, 1973, Ужгород), автор розділу колективної монографії: Нерушимая дружба украинского и молдавского народов в период социализма (К., 1980), статей в енциклопедіях. З 1978-Чернівецький відділ Ін-ту історії АН УРСР був переданий Ін-ту соціальних і економічних проблем зарубіжних країн АН УРСР.

О.Корнієвська

РОМАНЦОВ Володимир Омелянович (16.IX.1928, м.Костянтинівка Донецької обл.)-дослідник історії робітничого класу та демографічних процесів в Україні XVIII-XX ст., д.і.н. (1973), проф. (1976). Зі службовців. У 1943 р. призваний до ФЗН (Алмата, Казахстан), 1943-1946-учень артспецшколи, 1946-1960-курсант, капітан артилерії. У 1949-1954 навчався на іст.ф-ті Київ.ун-ту, 1960-1963-аспірант Ін-ту історії АН УРСР. Наук. кер. -д.і.н. *П.П.Гудзенко*. У 1963 в Ін-ті історії АН УРСР захистив канд.дис. "Шахтарі Донбасу в боротьбі за виконання завдань семирічки (1959 - 1961 рр.)". У 1963-1967 працював заст. Головного вченого секретаря Президії АН УРСР, м.н.с., с.н.с. відділу історії комуністичного буд-ва Ін-ту історії АН УРСР. Зі 1967 працює у вузах м.Києва: ін-ті харчової промисловості, вищій школі МВС СРСР, Держ.Академії легкої промисловості України. В Харківському ун-ті захистив докт.дис. Оpubлікував понад 100 наук.праць, серед них: Робітничий клас України 1946-1970 рр. (К., 1972); відп.ред.-Промышленность и рабочий класс УССР. 1946 - 1950 гг. (К., 1982); Промышленность и рабочий класс УССР. 1951-1959 гг. (К., 1984); Промышленность и рабочий класс УССР. 1959-1965 (К., 1985); Спiвавтор монографiй: Очерки профессиональных союзов УССР (К., 1984); История рабочих Донбасса. Т.2 (К., 1981); Историография истории УССР (К., 1986); брошур: Провідна сила Радянського суспільства (К., 1972); Україна в 20-х-на початку 90-х років ХХ ст. (К., 1992); ст.: Кількісні зміни в складі робітничого класу промисловості України 1946-1964 рр. (К., 1966);

Зміни в якісному складі робітників промисловості УРСР (К., 1966) та ін.

Г.Брега

† **РУБАЧ Михайло Абрамович** (8/20.XI.1899, с.Чернеча Слобода Роменськ.пов. Полтавської губ., тепер Буринського р-ну Сумськ.обл.-17.I.1980, м.Київ)-фахівець з аграрних відносин 1917-1920 рр., підготовки й проведення т.зв.ВЖСР, д.і.н. (1944), проф. (1945), лауреат Держ.премії УРСР в галузі науки і техніки (1969). Закінчив СШ в Катеринославі. Член КПРС з квітня 1917 до 1935 та з червня 1945. Губкомом КП(б)У на поч. 1919 призначений членом губ.контрольної комісії раднаргоспу. Брав участь у громадянській війні. З поч. 1920 комісар особливих доручень на залізниці. У 1923-1924 зав.іст.-партійним відділом ЦК КП(б)У та редактор ж."Літопис революції". У 1924-1927 навчався на іст.відділенні Ін-ту червоної професури в Москві. У 1928-1933 зав.кафедрою в Ін-ті м.-л. в Харкові, зав.Центр.архівним управлінням. Як уповноважений ЦК КП(б)У брав участь у кампаніях по колективізації та хлібозаготівлі. Виступив, ще за їхнього життя, проти М.Грушевського та М.Яворського. У 1933-1935 працював в Ін-ті історії Комкакадемії в Москві. У 1935-1936 ув'язнений. У 1936-1937 працював у Москві над д.дис. "Нариси з історії аграрної революції 1917 року на Україні" (захистив в Ін-ті сусп.наук АН УРСР 3.XI.1943). С.н.с. (1942-1948), зав.відділом історії рад.суспільства (1949-1967), с.н.с., с.н.с.-консультант (по грудень 1974) Ін-ту історії АН УРСР. За сумісництвом протягом 15 років працював у КДУ та Ін-ті підвищення кваліфікації викладачів сусп.наук при

КДУ. Співавтор колективної праці "Перемога Великої Жовтневої соціалістичної революції на Україні" (т.1, 2. К., 1967). Упорядкував зб.док. і мат. "Гражданская война на Украине, 1918-1920" (т.1, кн.2. К., 1966). Ред.зб.док.: стеногр.звіт "ІІІ Всеукраїнський з'їзд Рад" (1933); "Рабочее движение на Украине в годы нового революционного подъема, 1910-1914 гг." (К., 1959); "Радянське будівництво на Україні в роки громадянської війни, листопад 1918-серпень 1919" (К., 1962); "...1919-1920" (К., 1957). Інші праці: Апологет куркульської гегемонії // Студент революції. 1929, 20-23; Буржуазно-куркульська ідео-логія під машкарою демократії трудового народу // Червоний шлях, 1932, 5-8, 11, 12; Реакційна суть націоналістичних "теорій" безкласовості та "єдиного потоку" (К., 1955); Очерки по истории революционного преобразования аграрных отношений на Украине в период проведения Октябрьской революции (К., 1957); Победа Советской власти на Украине (М., 1967, у співавт.).

Літ.: Учені вузів УРСР.-1968.-С.373; РЕІУ. IV.-1972.-С.32; УРЕ-2, ІХ.-1983.-С.501; Правда України.-1969.-25 груд.; 1970.-4 січ.; УІЖ.-1970.- 2.-С.156-157; 1980.- 3.-С.160.

С.Білокінь

РУБЛЬОВ Олександр Сергійович (31.V.1957, м.Київ)-дослідник історії України І пол. ХХ ст., к.і.н. (1988). Зі службовців. В 1979 закінчив іст.ф-т Київ.держ.пед.ін-ту. В Ін-ті історії АН УРСР працював ст.лаборантом (1979-1983), м.н.с. (1983-1988), н.с. (1988-1990), с.н.с. з 1990. У 1991 перейшов на роботу до новоствореного Ін-ту української археографії та джерелознавства ім. М.С.Грушевського

на посаду зав.відділом джерел новітньої історії України. З 1994 р. за сумісництвом-с.н.с. комп'ютерно-видавничого відділу Ін-ту історії України. З 1996 р. вчений секретар Ін-ту історії України НАН України. Без відриву від виробництва закінчив аспірантуру, підготував і захистив в Ін-ті історії України канд.дис. "Історичні погляди Ярослава Галана" (1988). Наук.кер.-д.і.н., проф. *Р.Г.Симоненко*. Оpubлікував понад 30 праць. З них монографія "Сталінщина й доля західноукраїнської інтелігенції. 20-50-і рр. ХХ ст." (К., 1994, у співавт.); розділи у колективній монографії "Репресоване краєзнавство: 20-30-і рр." (К., 1991); ст. Ярослав Галан-борець за правду і справедливість // УІЖ, 1990, 2, 3; Сталінщина і доля західноукраїнської інтелігенції (20-40-і роки ХХ ст.) // УІЖ, 1991, 1-7; Михайло Козоріс: Доля інтелігента // Український археографічний щорічник (К., 1992, вип.2); Маловідомі сторінки біографії українського історика: М.І.Марченко // УІЖ, 1996, 1-3; Михайло Грушевський: Перший рік у Радянській Україні (спроба реконструкції) // УІЖ, 1996, 5, 6; Інститут історії України НАН України: перше двадцятиріччя (1936-1956) // УІЖ, 1996, 6 (у співавт.) та ін.

Ю.Курносів

РУДА Світлана Петрівна (27.XI.1936, м.Київ)-дослідник історії науки, к.і.н. (1967). Зі службовців. У 1958 закінчила біолог.ф-т КДУ, там само навчалась в аспірантурі. У КДУ захистила канд.дис. "Мінливість *Candida albicans*". Наук.кер.-проф. М.М.Ротмістров. У 1967-1969 співробітник Президії АН УРСР. З 1970 по 1978 працювала в Ін-

ті мікробіології та вірусології АН УРСР, а з 1978 по 1986-с.н.с. відділу історії природознавства в Ін-ті історії АН УРСР. Нині-п.н.с. Центру досліджень н/т потенціалу і історії науки НАН України. Основна проблематика досліджень-історія біології, наукових товариств України та Академії наук України. Серед опублікованих праць: Роль биологии в развитии атеистических взглядов (К., 1985); Ранняя історія АН України, 1918-1921 (К., 1993, у півавт.); Перший рік академії // Вісник АНУ, 1993, 10, у співавт.); Учение Вернадского об автотрофности и будущее человечества.-Чтения В.И.Вернадского, 1994.

П.Бондарчук

РУДЕНКО Ніна Миколаївна (27.IV.1941, с.Блиставиця Бородянського р-ну Київської обл.)-дослідник історії України періоду другої світової війни, к.і.н. (1983). Зі службовців. У 1958-1961 працювала завідуючою сільською бібліотекою на Київщині. З 1961-бібліотекар та зав.канцелярією Ін-ту історії АН УРСР. У 1967 закінчила іст.ф-т КДУ. В Ін-ті історії АН УРСР працювала на посадах: ст.лаборант, м.н.с., н.с., з 1984-с.н.с. відділу історії України періоду другої світової війни. В Ін-ті історії АН УРСР захистила канд.дис. "Пропагандистська діяльність політорганів Червоної армії серед військ противника на території СРСР, 1941-1944". Наук.кер.-д.і.н., чл.-кор. АН УРСР *В.І.Клоков*. Досліджує пропагандистську діяльність політорганів Червоної армії серед військ противника на території СРСР 1941-1944, діяльність Комісії з історії Великої Вітчизняної війни при АН УРСР, участь українців в партиз.русі сусідніх країн.

Опублікувала понад 120 праць, серед них: Слово правды в борьбе с фашизмом: пропагандистская деятельность политорганов Красной Армии среди войск противника на территории СССР. 1941-1944 (К., 1980); Украинская ССР в годы Великой Отечественной войны Советского Союза: хроника событий (К., 1985); ст.: Армія фашистського агресора: обличчя ворога // УІЖ, 1991, 6; Агітація серед угруповання німецьких військ на о-ві Хортиця (листопад-грудень 1943 р.) // УІЖ, 1992, 5; Участь українців і вихідців з України в антифашистській боротьбі молдавського народу // УІЖ, 1995, 3; Громадяни України-учасники партизанського руху в Білорусії // Україна у другій світовій війні: уроки історії та сучасність. Матеріали міжнародної наукової конференції (К., 1995).
П.Бондарчук

РУДИЙ Григорій Якович (18.I.1950, с.Немерче Мур-Куриловецького р-ну Вінницької обл.)—історик-джерелознавець, к.і.н. (1995). Зі службовців. У 1967-1972 навчався на іст.ф-ті КДУ. Після одержання диплома працював на викладацькій та партійній роботі. В Ін-ті історії України НАНУ працює інженером (1993, 1994), з 1994-м.н.с. відділу регіональних проблем історії України. Під наук.кер. д.і.н. М.Ф.Дмитрієнко підготував і на Вченій раді Ін-ту української археографії та джерелознавства ім.М.С.Грушевського захистив канд.дис. "Періодична преса-джерело вивчення національно-культурної політики Української держави 1918 р.". Опублікував брошуру "У дзеркалі преси. Висвітлення розвитку освіти і науки в газетній періодиці Української держави" (К., 1995). *Ю.Курносів*

РУДНЄВ Валентин Васильович (6.VII.1890, хутір Мартиновський Дурновської станиці області Війська Донського-VII.1967)-дослідник історії України I пол. XX ст., к.ін. З родини священника. Середню освіту здобув в духовній семінарії і духовному училищі в м.Новочеркаську. Навчаючись в духовній семінарії, склав додаткові іспити на атестат зрілості і в 1908 вступив на іст.-філол. ф-т Харків.ун-ту, який закінчив в 1912 р. До 1923 на пед.роботі в середніх навчальних закладах. В 1923-1935-зав.роб.кооперацією при цукровому з-ді. В 1935-1938 на різних посадах в державних органах Харкова та Києва, 1939-1942-с.н.с. Архівного управління НКВД УРСР. В 1942-1945-дир.школи в с.Усть-Утське Курганської обл. З вересня 1945-зав.відділом Комісії з історії Великої Вітчизняної війни. Захистив канд.дис. "Крах білопольської окупації на Україні в 1920 р.". З 1950 -с.н.с. відділу історії радянського суспільства Ін-ту історії АН УРСР. Автор понад 30 наук.праць. Підготував і подав до захисту докт.дис. "Утворення української соціалістичної нації", яку внаслідок критичних зауважень, а згодом переведення на пенсію, не встиг захистити. Основні праці: Крестьянское движение в начале XX в. (М., 1929); Крах білопольської окупації на Україні в 1920 р. (К., 1955); Революція 1905-1907 рр. на Україні. Зб.документів (К., 1948, у співавт.) та ін. В 1963 вийшов на пенсію.

Л.Ткачова

РУМЯНЦЕВА Валентина Василівна (17.II.1947, м.Київ)-історик-джерелознавець, к.ін. (1983). Зі службовців. У 1970 закінчила іст.ф-т КДУ. У 1970-1973-наук.співробітник Державного історичного му-

зею УРСР, 1973-1975-ред.-організатор видавничого відділу товариства "Знання" УРСР, 1975-1979-ред. УІЖу. З 1977 навчалася в заочній аспірантурі Ін-ту історії АН УРСР. В Ін-ті історії АН УРСР працювала з 1979-м.н.с. відділу джерелознавства і допоміжних історичних дисциплін, з 1986-н.с., з 1987-с.н.с. Захистила канд.дис. "Емблеми земель і герби міст Лівобережної України періоду феодалізму". Наук.кер.-чл.-кор. АН УРСР *Ф.П.Шевченко*. Автор понад 25 праць, серед них монографія "Эмблемы земель и гербы городов Левобережной Украины периода феодализма" (К., 1986); одна з авторів колективної праці "Літопис комуністичного будівництва в УРСР, 1969 р." (К., 1987). Виїхала за межі України.

О.Корнієвська

РУТЕНКО Анатолій Олександрович (30.VII.1911, м.Київ)-дослідник історії техніки, к.ін. (1948). З робітників. В 1935-1940 навчався на іст.ф-ті КДУ. В 1941-1945 був в діючій армії. В 1945-1948-аспірант Московського ун-ту. 1947-1948 працював нач. відділу викладачів суспільних наук УВЩ УРСР, 1948-1950-нач.каф. Київського автодорожного ін-ту, 1950-1953-зав.каф. Львівського пед.ін-ту, 1953-1956-доц.Сільськогосподарської академії, 1953-1954-доц. Київ.фінансово-економ.ін-ту. В 1954-1960-консультант в Президії АН УРСР, з 1960-с.н.с. відділу історії техніки Ін-ту теплоенергетики. В 1963 с.н.с. відділу історії гbhbhljpyfdcnfd і техніки Ін-ту історії АН УРСР. Працював до XI.1964. Є автором ряду праць, серед них: Страницы летописи Донецкой (К., 1963, у співавт.).

Т.Комаренко

САБОВ Василь Васильович (12.III.1931, с.Зубівка Закарп.обл.)-дослідник історії Закарпаття, к.і.н. (1975). З селян. Після закінчення у 1951 Мукачівського пед.училища-на пед.роботі. З 1965 працює в Закарп.обл.орг-ції тов-ва "Знання", з 1972-від.секретар її правління. У 1961 закінчив іст.ф-т Ужгор. ун-ту. Перебував на парт.роботі в Ужгор.міськкомі КПУ. У 1975 в Ужгор.ун-ті захистив канд.дис. "Діяльність Закарп.парт.орг-ції по посиленню політ.роботи на селі в світлі рішень XXIII з'їзду КПСР (1966-1970)". З 1976 по 1978-м.н.с. Ужгород.відділу Ін-ту історії АН УРСР. Опублікував більше 35 праць, серед них: На чолі мас. (Політ.робота партійної організації Закарпаття на селі) (К., 1972); Пропагандисти дружби і єднання (К., 1986, у співавт.).

В.Печерога

САНЦЕВИЧ Анатолій Васильович (23.VI.1924, с.Кострома Крюківського р-ну Полтавської губ., тепер-в складі м.Кременчука-15.III.1996, м.Київ)-історіограф, джерелознавець, дослідник методики і методології вивчення історії, д.і.н. (1968), професор, лауреат премії ім. Д.З.Мануїльського АН УРСР (1984). Зі службовців. У 1952 закінчив ф-т міжнар.відносин КДУ, з 1952 до 1955 навчався в аспірантурі Ін-ту історії АН УРСР, з 1955 по 1961 працював с.н.с. Ін-ту педагогіки УРСР, з 1961-с.н.с., зав.відділом, заст.директора, п.н.с. відділу укр.історіографії Ін-ту історії АН УРСР. У 1955 захистив в Ін-ті історії канд.дис. "Підризна діяльність Ватикану і боротьба трудящих народно-демократичної Польщі проти католицької реакції (1945 -1953 рр.)". Наук.кер.-д.і.н., професор *В.А.Жебокницький*.

Докт.дис. "Проблеми історії України 1945-1965 рр. у рад.історіографії". Автор бл. 500 наук.праць, серед них: Вивчення питань робітничого руху на уроках історії (К., 1959); Проблеми історії України післявоєнного періоду в рад.історіографії (К., 1967); Джерелознавство з історії України післявоєнного періоду (1945-1970) (К., 1972); Джерелознавство з історії України (1917-1941) (К., 1981); Методика ист.исследования (К., 1990); М.І.Яво-рський: Нарис життя та творчості (К., 1995); Укр.рад.історіографія (1945-1982) (К., 1984); Сучасність очима історика (К., 1971); Видатний історик України М.Є.Слабченко (К., 1993); ст. Історіо-графічне значення публіцистики // УІЖ, 1967, 11; Про поняття "сучасна історія" // УІЖ, 1980, 3; Эмпирический и теоретический уровни познания в ист.исследовании // Методологич.проблемы общест.наук (К., 1985); Система вспомогательных ист.дисциплин // Вспом.ист.дисциплины (К., 1988); Теория относительности и периодизация в ист.науке // Методологич.подготовка студента-историка (Тверь, 1991). Нагороджений медаллю ім. А.С.Макаренка Мін.освіти України.

Лит.: РЕІУ.-Т.4.-К.-1972.-С.52; Историки-слависты СССР: Библиографич.словарь (М., 1981)-С.144-145; Бабій Б.М. Санцевич Анатолій Васильович // Вісник АН УРСР, 1984,- 7.- С.100-101 (про діяльність з історіографії та джерелознавства); Сарбей В.І. Історіографічні дослідження на Україні за 70 років Рад.влади // УІЖ.-1987.- 12 (про доробок А.Санцевича).- С.124-126, 128-131; Румянцева В.В. Вшанування Ф.П.Шевченка, І.М.Кулинич, А.В.Санцевича у зв'язку з ювілеями // УІЖ.-1984.- 11.-С.159. Анатолій Санцевич. Матеріали до біографії.-Київ.- Інститут історії України НАН України.-1996; ЕИ.-V.4.-1993.-Р.533. *В.Печерога*

САРАДЖЕВ Арташес Хоренович (2.XII.1898, м.Ахалцихе Тифліської губ., Грузія-10.III.1937, м.Москва)-революціонер, партійний діяч, філософ, перший директор Інституту історії АН УРСР (1936). З родини ремісника. У 1910-1915 навчався в класичній гімназії м.Ахалцихе. З 1915 займався приватною викладацькою практикою. У 1917 став членом РСДРП(б). У 1919 вступив до Бакинського ун-ту. Незабаром повернувся в рідне місто для підпільної рев.діяльності. В листопаді 1920 за більшовицьку діяльність заарештований. Звільнений в лютому-березні 1921 після приходу до Грузії Червоної армії. З установами Радянської влади в Грузії працював секретарем, зав.агітаційним відділом Ахалцихинського повітового парткому. З 1922-зав.істпартком ЦК Компартії Азербайджану, одночасно-директор Музею революції в Баку. В 1926-1930 навчався на філософському відділенні Інституту червоної професури в Москві. Закінчивши ІЧП, працював зав.кафедрою філософії Історико-філософського інституту ім. Свердлова у Москві. Після захисту канд.дисертації, у 1933-1934 займав посаду вченого секретаря Ін-ту філософії АН СРСР. З утворенням в УСРР Всеукраїнської асоціації марксистсько-ленінських інститутів і з метою їх зміцнення з Москви в Україну був направлений ряд вчених, в т.ч. О.П.Дзеніс, З.А.Ашраф'ян, Н.Б.Войтинський. О.П.Дзеніс очолив ВУАМЛІН. У травні 1934 на пропозицію президента ВУАМЛІН О.П.Дзеніса в Україну переведений і А.Х.Сараджев. Він був призначений директором Ін-ту філософії в Харкові. Одночасно входив до складу редколегії органу ВУАМЛІН ж.

"Под марксистско-ленинским знаменем". З реорганізацією в 1936 ВУАМЛІН призначений директором Ін-ту історії АН УРСР. 27.XII.1936 заарештований як "активний учасник правотроцькістської терористичної організації". 10.III.1937 трійкою Військової Колегії Верховного Суду СРСР винесений вирок-розстріл з конфіскацією особистого майна. Тоді ж розстріляний, хоча брату було повідомлено, що А.Х.Сараджев засуджений до позбавлення волі строком на 10 років. 28.XII.1955 справа А.Х.Сараджева була переглянута Військовою Колегією Верховного Суду СРСР. Вирок було скасовано і справу за відсутністю складу злочину припинено.

В.Даниленко, Ю.Лисюк

САРБЕЙ ВІТАЛІЙ ГРИГОРОВИЧ (псевдонім: В.Григоренко), (30.I.1928, с.Янчекрак Василів-ського р-ну Запоріж.обл.)-дослідник історії України ХІХ-поч. ХХ ст., історіограф, джерелознавець, д.і.н. (1972), проф., засл. діяч науки і техніки України (1996). Зі службовців. Вищу освіту здобув на іст.ф-тах Середньоазіатського ун-ту (Ташкент, 1946-1948) та Харків.ун-ту (1948-1951). Учителював у сільських школах Підбузького р-ну Дрогобицької обл. (1951-1953). В 1956 закінчив аспірантуру в Ін-ті історії АН УРСР. З 1957-м.н.с., з 1961-с.н.с. Ін-ту історії. В 1958 захистив канд.дис. "Історичні погляди О.М.Лазаревського". Наук.кер.-д.і.н., проф. *М.А.Рубач*) та 1972-докт.дис. "Основоположники марксизму-ленінізму і спадщина історіографії історії України" (обидві-в Ін-ті історії). З 1979 працює зав.відділом історії України кінця ХІХ-поч. ХХ ст. Автор бл. 1000 наук.праць, серед них: Іс-

торичні погляди О.М.Лазаревського (К., 1961); В.І.Ленін і дожовтнева спадщина історіографії України (К., 1972); Історія України в дожовтневій більшовицькій пресі (К., 1986); Історія України ХІХ-поч. ХХ ст. Підр. для 9 кл. СШ (К., 1994; 2-е вид., доп. і виправ.-К., 1996, те саме -рос.мовою, 1995); До вироблення концепції багатотомної "Історії українського народу (роздуми і пропозиції)" (К., 1994); Самодержавна Росія в історичній концепції Сталіна (К., 1990). Очерки по методологии и историографии истории Украины (период капитализма) (К., 1989) та ін.: один з авторів та редактор багатьох узагальнюючих та синтетичних праць, виданих Ін-том. Нагороджений Почесною Грамотою Верховної Ради УРСР, медаллю А.С.Макаренка Мін.освіти України.

Літ: Волощенко А.К. 50-річчя В.Г.Сарбея // УІЖ.-1978.- 6; Овсієнко О.Ф. Вшанування д.ін. В.Г.Сарбея у зв'язку з його 60-річчям // УІЖ.-1988.- 5; Погорельцева О.М. Захист докторської дисертації В.Г.Сарбея // УІЖ.-1972.- 6; ЕИ.-V.4.-1993.-P.536.

Г.Герасимова

САС Петро Михайлович (20.VII.1955, с.Ладизинські Хутори Гайсинського р-ну Вінницької обл.)-дослідник історії України ХVІ-ХVІІІ ст., к.ін. (1986). З селян. У 1977 закінчив іст.ф-т Київ.ун-ту. З 1977 по 1980 працював вчителем СШ 184 м.Києва. З 1980 займав посади м.н.с., н.с. Ін-ту історії України НАН України. В Ін-ті історії України НАНУ захистив канд.дис. "Соціально-економічне становище та адміністративний устрій міст України (кінець ХV-60-і рр. ХVІ ст.). Наук.кер.-д.ін., проф. *Г.Я.Сергієнко*. Нині працює с.н.с. відділу історії Ук-

раїни середніх віків. Досліджує питання історії українських міст XVI ст., історичної думки в Україні XVII-XVIII ст., політичної культури українського суспільства Нового часу. Опублікував 68 наук.праць, серед них: Феодальніе города Украины в конце XV-60-х годах XVI в. (К., 1989); Українська народність і нариси соціально-економічної і етнополітичної історії (К., 1990); Володарі гетьманської булави (К., 1995); Концепція соціально-політичного устрою шляхетської держави та історичні погляди Станіслава Оріховського // Історичний збірник: Історія, історіографія, джерелознавство (статті, розвідки, замітки, есе) (К., 1996); Ідейні вектори політичної культури українського козацтва напередодні Визвольної війни середини XVII ст. // Богдан Хмельницький та його доба (К., 1996). Брав участь як автор у підготовці багатотомного видання "Історія Києва".

О.Кручек

СЕРГЕСВ Володимир Володимирович (1.V.1964, м.Київ)-дослідник історії України XX ст., к.і.н. (1993). Зі службовців. У 1987 закінчив іст.ф-т КДУ. У 1987-1989 працював на каф-рі політичної історії України в КДУ, у 1989-1992-навчався в аспірантурі Ін-ту історії України НАН України, 1992-1993-історик-дослідник, з 1993-н.с. відділу сучасної історії України цього ж Ін-ту. Під кер. д.і.н., проф. *П.П.Панченка* підготував і захистив в Запорізькому ун-ті канд.дис. "Діяльність Наркомзему України в 1921-1927 рр.". Досліджує діяльність виконавчих структур України в 20-х рр. XX ст., функціонування системи виконавчої влади в умовах незалежної України та інші проблеми історії України.

Брав участь у колективних монографіях: Україна незалежна: час випробувань, сподівань (К., 1993); Україна. Нарис історії. Друга половина ХХ ст. (суспільно-політичний аспект) (К., 1995); ст.: "Взаємодіяльність Наркомзему України з акціонерними товариствами" // Україна. Короткі нариси з проблем історії (К., 1992); Діяльність Наркомзему України в 20-рр.: До історіографії проблеми // Зб.статей "Україна ХХ ст.: Минуле і сьогодення" (К.-Д., 1995) та ін.

Г.Брега

СЕРГІЄНКО Григорій Якович (6.IV.1925, с.Воронинці Полтавської обл.)-д.і.н. (1974), проф., (1986), лауреат Держ.премії УРСР в галузі науки і техніки (1980). З селян. Учасник Великої Вітчизняної війни 1941-1945 рр. Нагороджений двома орденами та 14 медалями. У 1954 закінчив іст.ф-т КДУ. У 1954-1957 навчався в аспірантурі по кафедрі історії України КДУ. Наук.кер.-д.і.н., проф. *В.А.Дядиченко*. У 1961 в Ін-ті історії АН УРСР захистив канд.дис. "Визвольний рух на Правобережній Україні в кінці XVII і на початку XVIII ст.". В КДУ захистив докт.дис. "Суспільно-політичний рух на Україні після повстання декабристів (друга чверть XIX ст.)". У 1958-1961 працював нач.відділу Гол.архівного управління при Раді Міністрів УРСР. 1961-1962-зав.ред.вид-ва АН УРСР. 1962-1963-н.с.-консультант Президії АН УРСР. З 1963 працює в Ін-ті історії АН УРСР: 1963-1975-с.н.с., 1975-1986-зав.відділом історії феодалізму, з 1986-п.н.с.-консультант відділу історії України середніх віків. Досліджує історію козацтва, суспільно-політичного руху в Україні XIX ст., проблеми шевченко-

знавства. Опублікував бл. 300 праць, серед них: Визвольний рух на Правобережній Україні в кінці XVII і на початку XVIII ст. (К., 1963). Суспільно-політичний рух на Україні після повстання декабристів. 1826-1850 (К., 1971); Декабристи та їх революційні традиції на Україні (К., 1975); Т.Г.Шевченко і Кирило-Мефодіївське товариство (К., 1983); Декабристи і Шевченко (К., 1980, 1983); Шевченко і Київ (К., 1987) та ін.

Літ: Григорій Якович Сергієнко. Матеріали до біографії.- К.-1995; ЕИ.-4.-1993.-Р.599; Миронець Н.І. Захист докдис. Г.Я. Сергієнком // УІЖ.-1974.-6.-С.158.

П.Овчаренко

СЕРЕБРЯКОВ Григорій Іванович (2.XI.1922, с.Петропольє Матвійово-Курганського р-ну Ростовської обл., РФ)-краєзнавець, дослідник військової історії, к.і.н. (1968). З селян. У 1950-1954 навчався у Вищому військовому педагогічному ін-ті ім. М.І.Калініна. У 1964-1968 перебував у ад'юнктурі військово-політичної академії ім. В.І.Леніна. Там само захистив канд.дис. "Робота політвідділу загально-військової армії в операціях сучасної війни". Наук.кер.-д.і.н. М.М.Тимофійович. З серпня 1941 до січня 1980 перебував на військовій службі у Радянській армії. 1980-1996 працював у Ін-ті історії України НАН України: 1980-1993-с.і.с. у відділі іст.краєзнавства та відділі зводу пам'яток історії та культури України. З 1993-у відділі АН України по розробці архівів ВУНК-ДПУ-НКВС при головній редколегії наук.-докум.серії книг "Реабілітовані історією". Досліджує пам'ятки військової історії України та історії міст і сіл України. Опуб-

лікував близько 50 праць. Брав участь у написанні колективних праць, у т.ч.: Краснознаменный Киевский. История и боевой путь Киевского военного округа. Очерки истории. 1919-1979 (К., 1979); История завода "Арсенал" им. В.И.Ленина (К., 1986) та ряду брошур. Учасник Великої Вітчизняної війни, нагороджений орденом Вітчизняної війни II ст., двома орденами Червоної Зірки, орденом "За службу Батьківщині у Збройних силах СРСР" і 25 медалями.

О.Кручек

СІКОРА Веніамин Дмитрович (1.І.1940, с.Посадов Томашевського р-ну Люблінського воєводства)-дослідник економічних теорій вир-ва, д.ек.н. (1985). З селян. Навчався у Львів.ун-ті. Завідував кабінетом кафедри історії КІРС і політекономії Львів.мед.ін-ту (1965-1966), працював викладачем кафедри політекономії Донецького політехнічного ін-ту (1968-1969). В 1966-1969-аспірант кафедри політекономії економ.ф-ту КДУ. 1969-1970-працював с.н.с. відділу зарубіжної історіографії Ін-ту історії АН УРСР. В КДУ 1968 захистив канд.дис. "Критика трактовок капіталістичного і соціалістичного засобів виробництва у буржуазних теоріях "індустріального суспільства". Докт.дис. "Соціально-інституціональний напрямок в сучасній буржуазній політичній економіці: (критичний аналіз)" захистив в Моск.ін-ті ім. Плеханова. Автор монографій: Антиортодоксальные экономические теории. Критический анализ (К., 1983); Глобализация технологии и национальные системы инноваций (К., 1995, у співавт.) та ін.

Т.Комаренко

СИДОРА Богдан Йосипович (4.X.1932, м.Чернівці)-дослідник історії Буковини. У 1962 закінчив географ.ф-т Чернів.ун-ту. З робітників. В 1962-1969-с.н.с. Чернівецького облдержархіву. З VII.1969-м.н.с. Чернівецького відділу Ін-ту історії АН УРСР. У 1970 закінчив аспірантуру КДУ. З 1970-1977-м.н.с. відділу історії Північної Буковини Ін-ту історії АН УРСР (м.Чернівці). Працював над темою "Соціально-економічний розвиток і політичне становище Північної Буковини (кін. XVIII-поч.XIX ст.)". Опублікував бл. 50 наук.статей.

О.Колпакова

СИДОРЕНКО Валентина Павлівна (21.I.1920, смт. Шевченкове Смілянського р-ну Черкаської обл.)-історіограф і джерелознавець, дослідник історії робіт.класу України, к.і.н. (1956). З робітників. У 1944 р. закінчила іст.ф-т Київ.пед.ін-ту. У 1942-1943 літпрацівник Головліту УРСР у 40-й армії Воронезького фронту. Учасниця Великої Вітчизняної війни. У 1945-1946-політредактор Головліту УРСР. З 1946 в Ін-ті історії АН УРСР-м.н.с. відділу капіталізму. Захистила канд.дис. "Виникнення і розгортання масового соціалістичного змагання на Україні в 1929 р.". У 1957-1961-м.н.с. відділів історії радян.сус-ва, археографії, допоміжних істор. дисциплін, з 1961-с.н.с. відділу допоміжних істор. дисциплін, з 1963-с.н.с. відділу історіографії та джерелознавства. В 1985 р. вийшла на пенсію за віком. Опублікувала понад 70 праць, серед них: Профсоюзы України после победы Великого Октября (М., 1961, у співавт.); Шляхом великого почину (К., 1965); Преса як джерело з історії робітничого класу України в період соціалістичного будівництва (К.,

1975); Літопис комуністичного будівництва. Хроніка найважливіших подій в Українській РСР (1971-1975). (К., 1977, у співавт.). Летопись коммунистического строительства. Хроника важнейших событий в Украинской ССР за годы десятой пятилетки (К., 1981) та ін. Нагороджена орденом Вітчизняної війни II ступеня, 6 медалями.

Г.Брега

СИДОРЕНКО Олена Федорівна (27.IV.1940, м.Київ)-дослідник історії України середніх віків, джерелознавець, д.і.н. (1997). Зі службовців. У 1962 закінчила іст.ф-т КДУ. У 1968-1971 навчалася в аспірантурі Ін-ту історії АН УРСР. З 1971 працює у відділі історії середніх віків цього самого ін-ту. Захистила канд.дис. "Метрологія Лівобережної України XVIII ст.". Наук.кер.-д.і.н., чл.-кор. НАН України *Ф.П.Шевченко*. 1971-1978-м.н.с., з 1978-с.н.с. Автор понад 60 праць, серед них 2 монографії: Метрологія України (К., 1974); Українські землі у міжнародній торгівлі (К., 1992).

Т.Козмаренко

СИМОНЕНКО Рем Георгійович (28.VI.1928, м.Київ)-дослідник історії міжнар. відносин, д.і.н. (1967), проф. (1981), лауреат Держ.премії УРСР в галузі науки і техніки (1984), заслуж. діяч науки України (1988). З робітників. У 1950 закінчив ф-т міжнар.відносин КДУ, з 1950-в Ін-ті історії: навчався в аспірантурі, захистив канд.дис. "Імперіалістична політика США на Україні (1917-1918 рр.)" наук.кер. д.і.н., проф. *О.К.Касименко*, м.н.с. з 1953, з 1957-с.н.с., з 1969-зав.відділом, з 1994-гол.н.с. відділу укр.історіографії. В Львів. у-ті захистив

докт.дис. "Іноземна інтервенція на Україні та її провал (лист. 1918-березень 1921 рр.)". Є автором понад 300 наук.праць, серед них: Імперіаліст.політика США щодо України у 1917-1918 рр. (К., 1957); Імперіаліст.політика Антанти і США щодо України в 1919 році (Паризька мирна конференція і антирадянська інтервенція на Україні) (К., 1962); Провал політики міжнар. імперіалізму на Україні (II пол. 1919-березень 1921 рр.) (К., 1965); Брест. Двобій війни й миру (К., 1988); Генуезская конференция, советская Россия и английская дипломатия (М., 1982); Первый антисоветский сговор империалистов (М., 1987); Американские летчики на Украине (М., 1992); Вічно живі гілки України. Півн.Буковина і Півд.Бессарабія (К., 1992); До концепції багатотомної "Історії укр.народу" (міжнац. і міжнар.аспекти) (К., 1993); Сестри великої перемоги. Кримська (Ялтинська) й Берлінська (Потсдамська) коеференції та Україна (К., 1995); Міжнародне становлення України. Пошуки і проблеми. Цикл статей (К., 1995, 1996); Кирило-Мефодіївське...? Україно-Слов'янське...? (К., 1996); Национально-культурная автономия на Украине в 1917-1918 гг. (М., 1997); Нариси історії виконавчої влади в Україні. 1917-1922, вип.1 (К., 1997). Виступав співавтором циклу робіт, з історії зв'язків і співробітництва укр.народу з рос., білор. і молд.народами, колективних монографій "Україна і зарубіжний світ" (К., 1970); Історія України. Нове бачення т.2 (К., 1996)

Лит.: РЕІУ.-Т.4.-С.93; ЕИ.-5.-1993.-Р.143.

В.Печерога

СИРЦОВА Світлана Михайлівна (23.X.1935, Ново-Шепеличі Чорнобильського р-ну Київської обл. - 25.XII.1997, м.Київ) - дослідник історії України ХХ ст., д.і.н. (1982), проф. (1985). З родини вчителів. В 1958 закінчила іст.-філософ.ф-т Київ.ун-ту. В 1959-1971 працювала ст.лаборантом, м.н.с. в Ін-ті історії АН УРСР. З 1971-в Ін-ті культури, з 1996-зав.каф. історії та архівознавства цього самого Ін-ту. В 1965 захистила канд.дис. "Робітничий клас України в період зміцнення і розвитку соціалістичного суспільства (1937-червень 1941)". Наук.кер.-д.і.н. *О.Б.Слуцький*. Докт.дис. "Робітничий клас України в період зміцнення і розвитку соціалістичної індустріалізації". Автор понад 100 друк.праць, серед них: За покликом великої мети (К., 1966); Робітничий клас України на завершальному етапі соціалістичної індустріалізації (К., 1979); Молодь і труд (К., 1980). Брала участь в колективних монографіях: Історія робітничого класу, т.2 (К., 1967); Історія Української РСР, т.6 (К., 1977); Історія Української ССР, т.7 (К., 1984); Історія Києва, т.3 (К., 1985).

Л.Ткачова

СКАБА Андрій Данилович (29.XI/12.XII. 1905, с.Хорошки Кобеляцького повіту, тепер Козельщинського р-ну Полтавської обл.-26.VI.1986, м.Київ) -дослідник історії України ХХ ст., нової і новітньої історії, к.і.н. (1949), проф. (1964), акад.АН УРСР (1967). З селян. У 1925 закінчив Полтавський пед-технікум, у 1934-іст.ф-т Харків.ун-ту. У 1925-1930, 1933-1934-на пед.роботі, 1934-1935-служба в Червоній Армії. У 1935-1940-викл.нової і новітньої історії Харків.ун-ту, одночасно з 1936 навчався в

аспірантурі Харків.ун-ту, у 1940-1941-зав.каф. нової історії Львівського ун-ту, 1941-1942-викл. нової історії в Удмуртському пед.ін-ті, у 1942-1946-учасник Великої Вітчизняної війни. У 1946-1949-дир.Цент.держ.архіву Жовтневої революції і соц.буд-ва УРСР (м.Харків) і одночасно зав.каф. Харків.ун-ту. В 1949-1959-на журналістській та партійній роботі, 1959-Міністр вищої освіти УРСР, 1959-1968-секретар ЦК КПУ, 1968-Голова ради з організації комплектування та використання документальних матеріалів АН УРСР. З 1968 по 1973-дир. Ін-ту історії АН УРСР, з 1973-с.н.с. відділу історії розвинутого соціалізму Ін-ту історії АН УРСР. У 1975-Голова комісії по збиранню архівних матеріалів АН УРСР. Автор понад 150 праць, серед них: монографія "Парижская мирная конференция и иностранная интервенция в Стране Советов, январь-июнь 1919 г." (К., 1971); один з авторів колект. праць: Шлях, осяяний Леніним (К., 1969); Духовний розквіт українського народу (К., 1972); Історія Української РСР, т.8, кн.1, кн.2 (К., 1979); История рабочих Донбасса (К., 1981); История Украинской ССР, т.9. (К., 1985); збірники документів та матеріалів. Нагороджений урядовими нагородами: орден "Знак Пошани" (1945); Трудового Червоного Прапора (1946, 1960, 1971); орденом Леніна (1965), медалями. Обирався депутатом Верхов.Ради УРСР та СРСР.

Літ.: УРЕ.-1963.- Т.13.-С.196; ЕУ.-1976.-С.2851. История Академии наук Укр.ССР.-К.-1979.-С.729; Гуржій І.О. Петренко В.С. Видатні радянські історики.-К.-1969.- С.190-192 та ін. Андрей Данилович Скаба. (К., 1985, з серії "Біобібліографія вчених Укр.РСР").

Г.Брега

СКЛЯРЕНКО Євген Михайлович (20.I.1924, с.Байцури Борисівського р-ну Белгородської обл., РФ)-дослідник історії робітничого класу України, д.і.н. (1969), проф. (1978), засл.прац.культури України. З селян. У 1951 закінчив іст.ф-т Київ.пед.ін-ту. З 1953-в Ін-ті історії АН УРСР: аспірант, н.с., зав.відділом. У 1957 захистив канд.дис. "Боротьба трудящих України проти австро-німецьких окупантів і гетьманщини". Наук.кер.-д.і.н., акад. АН УРСР *М.І.Супруненко*. У 1969-докт.дис. "Робітничий клас України в роки громадянської війни". Працює п.н.с. у відділі історико-краєзнавчих досліджень. Автор близько 120 наук.праць, 6 монографій, серед них: Боротьба трудящих України проти австро-німецьких окупантів і гетьманщини в 1918 році (К., 1960); Робітничий клас України в роки громадянської війни (К., 1966); Нариси історії профспілок України (1917-1920) (К., 1974).

Літ.: РЕІУ.-Т.4.-С.108; ЕИ.-V.4.-1993.-Р.727; Г.П. Захист докт.дис. Є.М.Скляренком // УІЖ.-1969.- 11.- С.157.

О.Колпакова

СКРИПНИК Петро Іллч (24.II.1952, м.Київ)-дослідник історії України кінця ХІХ-початку ХХ ст., к.і.н. (1991). Зі службовців. У 1976 закінчив іст.ф-т КДУ. Працював у Центр.науковій бібліотеці АН УРСР ім. В.І.Вернадського. В Ін-ті історії працює з 1989 р. у відділі історико-краєзнавчих досліджень. Під кер. д.і.н., проф. *В.Г.Сарбея* підготував і захистив канд.дис. "Місце і роль українських революційних демократів у загальноросійському визвольному русі кінця ХІХ-поч. ХХ ст.". Опублікував дві брошури (у співавторстві) та понад 10 статей, зок-

рема "До питання про історичне районування України" // УІЖ, 1995, 1, 2.

Ю.Курносов

СЛАБЄВ Ігор Семенович (27.VI.1923, м.Київ-12.II.1989, м.Київ)-дослідник соціально-економ. розвитку України XVIII-I пол. XIX ст., краєзнавець, к.і.н. (1961), с.н.с. (1966), засл.працівник культури Укр.РСР (1975), лауреат Державної премії СРСР (1976). Зі службовців. У 1941-1945-чорнороб в шахтах Сталін. (тепер Донецької) обл., закінчив Омськ.військове училище, служив в Червоній армії. Учасник Великої Вітчизняної війни, інвалід 3 групи. У 1950 закінчив іст.ф-т Київ.ун-ту. У 1950-1951-кер.лектор.групи ЦК ЛКСМ України, у 1951-1953, 1954-1962-м.н.с. воєнно-історич.відділу, відділу історії капіталізму Ін-ту історії АН УРСР. 1953-1954-уч.секр. Ін-ту. В Київ.ун-ті захистив канд.дис. "Торгово-візницький (чумацький) промисел та його роль в соціально-економічному розвитку України XVIII-першій пол. XIX ст.". У 1962-1963-учений секр.Бюро відділу суспільних наук АН УРСР. З 1963 по 1967-с.н.с. відділу історії міст і сіл УРСР, 1967-1979-зав.відділом історії міст і сіл Ін-ту історії АН УРСР, одночасно 1974-1977-заст.дир. Ін-ту історії АН УРСР з наукової роботи. З 1979 по 1986-с.н.с. відділу історії дружби народів. У 1986 вийшов на пенсію. Лауреат Держ.премії СРСР за участь у підготовці 26-томної "Історії міст і сіл Української РСР". (К., 1967-1974). Досліджував питання історії первісного нагромадження капіталу в Україні, виконував значну наук.-організаційну та наук.-допоміжну роботу. Автор понад 50 праць, серед них монографія "Із історії первісного нагромаджен-

ня капіталу на Україні (чумацький промисел і його роль у соціально-економічному розвитку України XVIII-першої половини XIX ст.)" (К., 1964); розділи в колективних працях, зокрема в "Історії Української РСР", т.2 (К., 1979). Нагороджений орденами Вітчизняної війни 1 та 2 ступенів, медалями, Почесною Грамотою Президії Верховної Ради Української РСР.

Г.Брега

СЛИНЬКО Іван Іванович (25.XI.1902, с.Васильківка, тепер смт. Дніпропетр.обл.-27.XI.1994, м.Київ) -дослідник історії селянства України та Великої Вітчизняної війни, д.і.н. (1969), лауреат Держ.премії УРСР в галузі науки і техніки (1970). З селян. З 14 років працював в сільському господарстві, на залізниці, в шахті. 1923-1926-служив в Червоній армії. В 1928-1930 навчався в вечірній рад.парт. школі. В 1930 вступив до Дніпропетр.металург. ін-ту, який закінчив в 1934 (останні два роки навчався без відриву від виробництва). Працював техніком, а потім інженером зду ім. Петровського. З 1938 на парт.-пропаганд.роботі. Учасник Великої Вітчизняної війни. В 1946-1950-зав.воєнно-партизанським відділом і голова Комісії з історії Великої Вітчизняної війни при Президії АН УРСР. В 1948 захистив канд.дис. З 1950-зав.воєнно-історичним відділом, у 1952-1974 -с.н.с. Інституту історії АН УРСР. Опублікував монографії: Народна боротьба на Україні в роки Великої Вітчизняної війни (К., 1957, у співавт.); Соціалістична перебудова і технічна реконструкція сільського господарства України (К., 1961); Підпілля і партизанський рух на Україні на за-

вершальному етапі визволення. 1944 р. (К., 1970). Один з авторів і редакторів колективних праць: Українська РСР у Великій Вітчизняній війні Радянського Союзу 1941-1945 рр.-Т.2 (К., 1968); Історія України в 8 т. (т.6, 7); Історія Української ССР в 10 томах (т.7, 8): Нагороджений орденом Червоної Зірки, медалями.

Літ: РЕІУ.-Т.4.-С.114; ЕИ.-V.4.-1993.-Р.770.

Л.Ткачова

СЛУЦЬКИЙ Олександр Борисович (20.VI.1915, м.Київ-9.VI.1967, м.Київ)-дослідник історії робітничого класу України, д.і.н. (1965), доц. З сім'ї лікарів. В 1935 закінчив іст.ф-т Київ.ун-ту. До 1938-на пед.роботі. В 1938-1941-н.с. Ін-ту історії АН УРСР. Учасник Великої Вітчизняної війни 1941-1945. В 1945 захистив канд.дис. З 1946-с.н.с. Ін-ту історії АН УРСР: працював у відділах історії радянського суспільства, Жовтневої соц.революції, соцбуд-ва. В Ін-ті історії АН СРСР захистив докт.дис. "Робітничий клас України в боротьбі за створення фундаменту соціалістичної економіки. (1926-1932 рр.)". Науково-дослідну роботу поєднував з викладацькою у вузах. Оpubліковані праці: Радянське і культурне будівництво на Україні в перші роки боротьби за соціалістичну індустріалізацію країни (1926-1929 рр.) (К., 1957); Профсоюзы України после победы Великого Октября (М., 1961, у співавт.); Рабочий класс Украины в борьбе за создание фундамента социалистической экономики (1926-1932 гг.) (К., 1963). Нагороджений орденом Вітчизняної війни І ступеня, 10 бойовими медалями.

Літ: РЕІУ.-Т.4.-С.123; ЕИ.-V.4.-1993.-Р.770.

Л.Ткачова

СМІШКО Віктор Павлович (24.VII.1949, м.Київ)-дослідник міжнаціонального співробітництва, краєзнавець, к.і.н. (1984). Зі службовців. У 1971-1977 навчався на іст.ф-ті КДУ. 1977-1978 працював вчителем історії та суспільствознавства в СШ 50 м.Києва, 1978-1983-асист., виклад.каф. історії СРСР і УРСР та каф.суспільствознавства та права КДПІ. В Ін-ті історії АН УРСР захистив канд.дис. "Братська допомога союзних республік у відбудові і подальшому розвитку народного господарства та культури столиці Радянської України-Києва (1943-1950 рр.)". Наук.кер.-акад. *А.Д.Скаба*. У 1986-1991 працював н.с. відділу іст.-краєзнавчих досліджень Ін-ту історії АН УРСР. Є автором монографії "Возрождение Киева (Трудовое содружество народов СССР в восстановлении столицы Украины. 1943-1950)" (К., 1990), більше 20 методичних розробок з питань викладання курсу історичного краєзнавства в навчальних закладах та статей до літопису пам'ятників історії культури м.Києва, Вінниччини та ін. У 1991 переведений на роботу в систему Українського фонду культури.

Т.Комаренко

СМОЛІЙ Валерій Андрійович (1.I.1950, с.Авратин Волочиського р-ну Хмельницької обл.)-фахівець з національної історії доби середньовіччя та нового часу, д.і.н. (1985), академік НАН України (1995), віце-прем'єр-міністр України (1997). Почесна Відзнака Президента України (1996). Зі службовців. Закінчив іст.ф-т Кам'янець-Подільського пед.ін-ту (1966-1970). Займався викладацькою роботою. З 1972 в Ін-ті історії АН УРСР. Після закінчення у 1975 аспірантури працював м.н.с., а з 1979 с.н.с.

відділу історії феодалізму, з 1991-історії України середніх віків, який очолює з 1986. 1991 призначений заст.дир. з наукової роботи. У грудні 1993 обраний на посаду дир. Ін-ту. З 1995 -голов.редактор "Українського історичного журналу". У 1975 в Ін-ті історії АН УРСР захистив канд.дис. "Возз'єднання Правобережної України з українськими землями у складі Російської держави" (наук.кер.-чл.-кор. НАН України *Ф.П.Шевченко*). 1985 р. захистив докт.дис. "Соціальна свідомість учасників народних рухів на Україні (друга половина XVII-XVIII ст.)". 1992 обраний чл.-кор., а 1995-дійсним членом НАН України. Пріоритетними у наукових розробках є проблеми історії укр.козацтва, національно-визвольних змагань укр.народу, формування суспільної свідомості верств та груп укр. середньовічного суспільства, становлення національного етносу та розвитку його культури, перебігу державотворчого процесу в Україні в XVII-XVIII вв. тощо. Автор понад 300 друк.праць. Чільне місце серед них посідають наук. та наук.-попул.статті, передмови до збір.наук. праць та збірок архівних документів, циклу археографічних видань, художніх іст.творів. Брав участь (як автор та член редколегій) у фундамент.колек.працях, зокрема, "Історія Української РСР" (т.2 укр.мов., К., 1979; т.3 рос.мов., К., 1985); "Історія Києва" (тт.1, 2 рос.мов., К., 1982-1983; т.1 укр.мов., К., 1986); "Историография истории Украинской ССР" (К., 1986); "Історичні передумови возз'єднання українських земель" (К., 1989); "Українська народність: Нариси соціально-економічної і етнополітичної історії" (К., 1990) та ін. Оpubлікував ряд індивідуальних монографій та брошур:

Возз'єднання Правобережної України з Росією (К., 1972); Формування соціальної свідомості народних мас України в ході класової боротьби (друга половина XVII-XVIII ст.) (К., 1985); Як і коли почала формуватися українська нація (К., 1991); У пошуках нової концепції Визвольної війни українського народу XVII ст. (К., 1992); Правобережна Україна у другій половині XVII-XVIII ст.: проблема державотворення (К., 1993); Історія в життєписах (К., 1994); Богдан Хмельницький: хроніка життя та діяльності (К., 1994); Богдан Хмельницький: Соціально-політичний портрет (К., 1993; 2-е вид.-К., 1995) та ін. Підготував кілька підручників з історії України для середніх шкіл, які видавалися укр., рос., польськ., молд., угор. мовами, брав участь у розробці шкільних учбових програм. Є членом редколегії 20-томного зібрання праць акад. Д.І.Яворницького, багатотомної "Історії України-Руси" М.С.Грушевського, 5-томної "Історії української культури", часопису "Краєзнавство"; серій "Історичні романи і повісті" (вид-во "Дніпро" та "Пам'ятки історичної думки") (вид-во "Либідь"), а також відповідальним редактором або заст.відповідального редактора, членом редколегії близько 50 колективних та індивідуальних монографій, перевидань історіографічної спадщини, наукових збірників, серед них: Нагороди України: Історія, факти, документи: У 3-х т. (К., "Українознавство", Фірма АРС-Ukraine, 1996).

В.Матях

СОКУРЕНКО Володимир Федорович (5.III.1925, с.Марфівка Долинського р-ну Кіровоградської обл.-7.XI.1992, м.Київ)-дослідник історії компартії Ук-

раїни, краєзнавець, к.і.н. (1962), заслужений працівник культури УРСР (1969). З селян. У 1952 закінчив ф-т міжнар.відносин КДУ. У 1956-1959 навчався в аспірантурі КДУ. 1959-1969-на партійній роботі. З 1975-персональний пенсіонер союзного значення. З 1981 працював в Ін-ті історії АН УРСР в.о. с.н.с. відділу іст.-краєзнавчих досліджень. Брав участь у підготовці колективної монографії "Історія колгоспу "Здобуток Жовтня" Тальнівського району Черкаської області". З 1983-с.н.с. у відділі наукового забезпечення томів зводу пам'яток історії та культури. Автор бл. 100 наук.статей. Серед них: Большевицкая организация Харькова во главе стачечного движения в 1912 г. Науч.записки КДУ-ХVIII, вип.VIII.-1959; Борьба большевиков Харькова за победу ленинской тактики на выборах в IV Государственную Думу // УІЖ, 1960, 2; Политически обеспечивать экономическую реформу // Блокнот агитатора, 1966, 19.

О.Колпакова

СОЛОГУБ Володимир Степанович (30.VII.1927, с.Полове Львівськ.обл.-11.V.1983, м.Львів) - дослідник історії математики і математичної фізики, к.фіз.-мат.н. (1964). З селян. У 1951 закінчив фіз.-мат.ф-т. Львівськ.ун-ту. У 1951-1959-на пед.роботі. У 1959-1962 навчався в аспірантурі Ін-ту математики АН УРСР у відділі історії математики. У 1962-1963 працював в Ін-ті математики АН УРСР, У 1963-1981-в Ін-ті історії АН УРСР: 1963-ст.інженер-керівник групи історії математики, 1963-1965-м.н.с., 1965-1981-с.н.с. відділу історії природознавства. В Об'єднаній раді Ін-тів математики, кібернетики і Гол.астрономіч.обсерваторії АН УРСР

захистив канд.дис. "Развитие методов решения уравнения Лапласа в XVIII и XIX столетиях". Досліджував діяльність вітчизняних математиків Д.О.Граве, С.В.Ковалевської, О.М.Ляпунова, В.А.Стеклова, М.В.Остроградського. Оpubлікував 55 праць, в т.ч.: Развитие теории эллиптических уравнений в XVIII и XIX столетиях (К., 1975). Один з авторів колективних праць: История отечественной математики.-В 4-х т. (К., 1966, 1967, 1968, 1970); История математического образования в СССР (К., 1975); Нариси з історії техніки і природознавства (К., 1965, 1967, 1970, 1971, 1972, 1974, 1975). З 1981 працював в Ін-ті прикладних проблем механіки і математики АН УРСР (м.Львів).

В.Печерога

СОЛОМАТИН Микола Миколайович (24.III.1932, м.Дніпродзержинськ Дніпропетровської обл.-17.XII.1995, м.Київ)-дослідник проблем ідеологічної боротьби, к.і.н. (1968). Зі службовців. У 1956 закінчив істор.-філософ-т КДУ. У 1956-1965 працював кореспондентом, редактором, відпов., голов. редактором у Держкомітеті РМ УРСР по телебаченню і радіомовленню. Одночасно закінчив Київ.пед.ін-т іноземних мов. У 1965-1968-аспірант АСН при ЦК КПРС (Москва). В 1968 захистив канд.дис. "Сучасні американські теорії свободи буржуазної преси на службі антикомунізму". У 1968-1971-с.н.с. Ін-ту історії АН УРСР, консультант відділу інформації та зарубіжних зв'язків ЦК Компартії України, 1971-1975-ст.викладач ВПШ при ЦК КПУ. З 1975-с.н.с. Ін-ту історії АН УРСР. У 1978 в зв'язку з передачею Ін-том історії АН УРСР наукових підрозділів новоствореному Ін-ту соціаль-

них та економічних проблем зарубіжних країн АН УРСР був переведений до нового ін-ту. Опублікував понад 100 праць, серед них монографія "Трубадури антикомунізму" (К., 1971); а також "Актуальні проблеми ідеологічної боротьби в світлі рішень XXVI з'їзду КПРС" (К., 1983); "Антикомунізм у націоналістичних шатах" (К., 1983); "Війна в ефірі" (К., 1986); "Западна політологія в Восточной Европе" (К., 1991) та ін.

Г.Брега

СОХАНЬ Павло Степанович (18.XI.1926, с.Новоіванівка Білопільського р-ну Сумської обл.)-фахівець з історії міжнародних зв'язків, археографії та джерелознавства, д.і.н. (1974), професор (1981), чл.-кор. НАН України (1985), лауреат Державної премії у галузі науки і техніки (1980), лауреат премії ім. Д.З.Мануїльського АН УРСР (1976). У 1953 закінчив Харківський педін-т ім. Г.Сковороди. В цьому самому ін-ті з 1952 по 1956 працював лаборантом, викладачем, зав.навчальною частиною. З 1956 викладав історію у харківських вузах. У 1961-1964-аспірант, м.н.с. Ін-ту історії АН УРСР. У 1963 захистив канд.дис. "Життя та революційна діяльність Георгія Димитрова". З 1964 по 1974-с.н.с. Ін-ту історії АН УРСР. У 1974 захистив докт.дис. "Економічне, науково-технічне та культурне співробітництво СРСР і НРБ та участь в ньому Української РСР (1944-1970 рр.)". З 1974 по 1991 працював заст.директора Ін-ту історії АН УРСР. З 1968 був членом Комісії істориків СРСР-Болгарія, тепер-заступник голови Українського комітету Міжнародної асоціації по вивченню і поширенню слов'янських культур при ЮНЕСКО, за-

ступник голови Українського комітету славистів. Понад 20 років працював заступником Голови правління Українського відділення радянсько-болгарської дружби. В 1991 обраний Президентом Товариства "Україна-Болгарія". Один з ініціаторів відродження археографічної роботи в Україні. З відновленням у 1987 Археографічної комісії АН УРСР очолив її діяльність. Одночасно деякий час керував відділом історії міжнародних зв'язків України Ін-ту історії АН УРСР, залишався заст.директора. З 1991-директор новоствореного Ін-ту археографії та джерелознавства ім. М.С.Грушевського НАН України. Нагороджений Почесною Грамотою Президії Верховної Ради УРСР (1976), орденом "Знак пошани", болгарськими нагородами: орденом Кирила і Мефодія I ступеня та 5 медалями. У 1986 обраний почесним членом Болгарського філологічного товариства. Досліджує питання історії міжнародних зв'язків України, країн Центральної та Південно-Східної Європи, проблеми української археографії та джерелознавства. Опублікував понад 300 праць, в т.ч.: Пламенный революционер. Жизнь и революционная деятельность Георгия Димитрова (К., 1962); Вогонь вічної дружби (К., 1966); Очерки истории украинско-болгарских связей (К., 1976); Георгій Димитров і Україна (К., 1982); Народная Республика Болгария в содружестве стран социализма (К., 1984); М.С.Грушевський і Академія (К., 1993); Национально-освободительная борьба южнославянских народов в 70-х годах XIX в. и общественность Украины: Докл. на VII. Междунар. съезде славистов в г.Загребе (К., 1978); Киев в духовном общении сла-

вянських народів (традиции и современность) // IX Міжнарод. з'їзд славистів. Історія, культура, фольклор та етнографія слов'ян.народів: Доповіді (К., 1983); Розвиток історико-славистичних досліджень в Україні // УІЖ, 1983, 8; Про стан і основні напрями діяльності Археографічної комісії АН УРСР в світлі сучасних вимог перебудови // Українська археографія: сучасний стан та перспективи розвитку (К., 1988); Стан і перспективи розвитку археографії на Україні // УІЖ, 1989, 8; М.С.Грушевський-археограф та джерелознавець // Вісн. АН України, 1992, 1; Драгоманов М. І слов'янське національне відродження // Історія і культура слов'ян // Доповіді на XI Міжнарод. з'їзді славистів. Братислава, 30 серп.-8 верес. 1993 р. (К., 1993); Археографічна робота в Україні: проблеми і перспективи // Вісник АН України, 1993, 6; Кирило-Мефодіївські традиції на Україні // Прогресивні Кирило і Мефодій у писемних джерелах Ін-ту рукопису ЦНБ НАН України (К., 1995).

Лит.: Історики-слависти ССРСР. Биобиблиографический словарь-справочник.-М., 1981.-С.151-152; УРЕ.-Т.10.-С.327; Павло Степанович Сохань (До 70-річчя від дня народження та 40-річчя науково-педагогічної діяльності).-К.-1996; Encyclopedia of Ukraine.-Toronto; Buffalo; London.- 1993.- Vol.IV.-P.812.

П.Бондарчук

СПИЦЬКА Оксана Василівна (22.XII.1949, м.Київ)-дослідник проблем зарубіжної історіографії, к.і.н. Зі службовців. Навчалася на іст.ф-ті КДУ (1966-1971), в аспірантурі Ін-ту сходознавства АН СРСР (Москва) (1971-1974). Працювала м.н.с. відділу зарубіжної історіографії Ін-ту історії Ук-

раїни (1975-1978). Переведена до новоствореного Ін-ту соціальних і економічних проблем.

Т.Комаренко

СТАНІСЛАВСЬКИЙ Вячеслав Володимирович (14.VI.1968, м.Кам'янець-Подільський)-дослідник історії України XVII-XVIII ст., к.і.н. (1996). Із службовців. У 1992 закінчив іст.ф-т Кам'янець-Подільського держ.пед.ін-ту. З 1992 по 1995-аспірант Ін-ту історії України НАН України. Захистив канд.дис. "Політичні відносини Запорізької Січі і Кримського ханства в кінці XVII-на початку XVIII ст.". Наук.кер.-акад. НАН України *В.А.Смолій*. Нині-м.н.с. відділу історії України середніх віків. Досліджує проблеми Запорізької Січі у політичному житті України; міжнародної політики Івана Мазепи. Опублікував 14 наук.праць, серед них: Збірник документів "З епістолярної спадщини Івана Мазепи" (К., 1996); Запорізька Січ у політичних відносинах з Кримським ханством (початок XVIII ст.) // УІЖ, 1995, 6; Запорізька Січ у політичних планах Карла XII (кінець 1708-перша половина 1709 рр.) (К., 1995); Матеріальне заохочення як метод політичного впливу уряду Івана Мазепи на Запорізьку Січ (К., 1996).

О.Кручек

СТАРУНСЬКА Наталія Володимирівна (9.VI.1952, м.Дніпропетровськ-8.IX.1996, м.Київ) - дослідник просвітницької діяльності інтелігенції в 70-х рр. XX ст., к.і.н. (1982). Зі службовців. В 1975 закінчила іст.ф-т КДУ. В 1976-стажист-дослідник Ін-ту історії АН УРСР. В 1976-1980 навчалася в аспірантурі Ін-ту історії АН УРСР. Працювала

м.н.с. відділу історії комуністичного будівництва, згодом-історії розвинутого соціалізму. Захистила канд.дис. "Участь інтелігенції України в лекційній пропаганді товариства "Знання" УРСР (1971-1975 рр.)". Наук.кер.-д.і.н., проф. *Ю.О.Курносів*. Опублікувала ряд статей: Пропаганда передового опыта на промышленных предприятиях УССР. В кн.: Рабочий класс СССР в условиях развитого социализма: Материалы Всесоюзного симпозиума. 28-30 марта 1979 г., г.Киев (часть 3.-К., 1980); Лекційна пропаганда тов. "Знання" УРСР (1970-1975 рр.) // УІЖ, 1981, 1. *Т.Комаренко*

СТАШЕВСЬКИЙ Дмитро Миколайович (2.VIII.1924, м.Київ-4.V.1969, м.Київ)-дослідник загальної історії та історії міжнародних відносин, д.і.н. (1966). Зі службовців. У 1949 закінчив ф-т міжнародних відносин КДУ. У 1949-1952-аспірант КДУ. У 1952 захистив канд.дис. "Провал експансійних планів США по відношенню до Радянської Росії у 1921-1922 рр.". З 1953 працював м.н.с. у відділі загальної історії і міжнародних відносин Ін-ту історії АН УРСР. З 1957-с.н.с. цього самого відділу. У 1963 переведений с.н.с. у відділ нової та новітньої історії зарубіжних країн. У 1966 захистив докт.дис. Опублікував 4 монографії та 20 наук.статей. Серед них: Провал антирадянської політики міжнародного імперіалізму (1917-1924 рр.) (К., 1957); Интервенция под видом помощи (польск. мова) (Польща, 1964). Прогрессивные силы США в борьбе за признание Советского государства. 1917-1933 (К., 1969) та ін.

Лит.: РЕІУ.-Т.4.-С.211.

О.Колпакова

† **СТАШЕВСЬКИЙ Євген Дмитрович** (1874, м.Зіньків Летичівського п-ту Кам'янець-Подільської губ.-26.VII.1938, м.Київ)-фахівець з російської історії, економічної історії Росії, України, Західної Європи, зокрема історії податків та податкової політики. Закінчив Тульську гімназію, історико-філологічний та юридичний ф-ти Київського ун-ту Св.Володимира (1908). Був залишений на кафедрі російської історії для підготовки до професорського звання. Відбув учене відрядження (1909-1911), склав магістерський іспит (1912) і був обраний приват-доцентом університету Св.Володимира та Київських вищих жіночих курсів, доцентом Київського комерційного ін-ту. Захистив дис. "Нариси з історії царювання Михайла Федоровича. Ч.I: Московське суспільство і держава перед Смоленською війною" (1913) й одержав ступінь магістра російської історії. Екстраординарний професор Київського комерційного ін-ту (з 1914), ун-ту Св.Володимира та Київських вищих жіночих курсів (з 1915). 1919 надрукував докт.дис. "Смоленська війна 1632-1634 рр." і був зрівняний у правах з докторами університетів, одержав звання ординарного професора. 1918 обраний до складу Ін-ту по вивченню економічної кон'юнктури України УАН, брав участь у роботі й очолював (1919) Близькосхідний ін-т. Працював приват-доцентом Новоросійського ун-ту в Одесі (1920). З 1920 у Києві-професор, зав.кафедри, декан (Ін-т народного господарства, Ін-т зовнішніх зносин), Київського землевпорядкувального технікуму. У 1921-1923 одночасно професор та зав.кафедрами ІНО та сільгоспінституту у Кам'янці-Подільському. Пра-

цював у Комісії народного господарства ВУАН, очолював створений ним Музей сільськогосподарської промисловості Цукротресту. З 1934 на пенсії. У 1937-1938-с.н.с.-консультант Інституту історії України АН УРСР. Органами ВУЧК-НКВС УРСР арештовувався у липні 1919 (засуджений до страти із переведенням згодом до категорії заручників, потім звільнений) та 1930 (в зв'язку з арештами у справі СВУ, згодом звільнений). 12 червня 1938 ув'язнений УДБ НКВС УРСР, 26 липня того самого року загинув під час допиту. Автор багатьох публікацій, зокрема окремими виданнями вийшли дослідження: *Опыты изучения писцовых книг Московского государства XVI в.-Вып. I: Московский уезд* (К., 1907); *Землевладение Московского дворянства в первой половине XVII в.* (М., 1911); *К истории колонизации Юга: Великий боярин Иван Никитич Романов и его слободы в Елецком уезде* (М., 1913); *Очерки по истории царствования Михаила Федоровича.-Ч. I: Московское общество и государство от начала царствования Михаила Федоровича до эпохи Смоленской войны* (К., 1913); *Смоленская война 1632-1634 гг.: Организация и состояние Московской армии* (К., 1919); *Сільськогосподарський ринок Правобережної України за передреформеної доби* (К., 1929-окрема відбитка); *История докапиталистической ренты на Правобережной Украине в XVIII-первой половине XIX в.* (М., 1968) та ін.

О.Рубльов

СТЕПАНОВИЧ Євгенія Петрівна (25.VIII.1946, м.Чернівці)-дослідник історії освіти на Україні, укр.історіографії, к.і.н. (1984). Зі службовців. У 1969 закінчила Київський пед.ін-т, з 1969 працює в Ін-ті

історії АН УРСР: ст.лаб., м.н.с, з 1986-н.с., з 1990-с.н.с. відділу джерелознавства та спеціальних історичних дисциплін, (з 1995-відділ укр.історіографії). Захистила в Ін-ті історії АН УРСР канд. дис. "Становлення та розвиток вищої спеціальної освіти на Україні в кінці ХІХ-на початку ХХ ст." (Наук.кер.-к.і.н. *О.І.Лугова*). Є автором бл. 40 наук. праць, серед них: Высшая специальная школа на Украине, конец ХІХ-начало ХХ. (К., 1991) та ряд ін.

В.Печерога

8
СТЕЦЮК Катерина Ісаківна (23.XI.1905, с.Шпитьки Київської обл.)-дослідник історії України середніх віків, д.і.н. (1961), засл.діяч науки УРСР (1967). З селян. Учасниця Великої Вітчизняної війни 1941-1945 рр. В 1941-1942-політрук евакуаційного госпиталю (Горький). Нагороджена 3 бойовими медалями. У 1928 закінчила фак.проф-освіти Київ.ін-ту народної освіти. 1928-1929-викл.трудової школи у Сквирі (Київ.обл.). 1929-1941-викладач іст.дисциплін: 1929-1931-Київ.автомобільного технікуму, 1931-1939-Київ.залізничного технікуму. В 1936-1941-одночасно викладач історії народів СРСР Київ.пед.ін-ту. В 1932-1935 навчалася в аспірантурі по кафедрі історії народів СРСР КДУ. У 1941 в Ін-ті історії АН УРСР захистила канд.дис. "Вплив повстання Степана Разіна на Україну". У 1938-1970 працювала в Ін-ті історії АН УРСР: 1938-1941-м.н.с., 1942-1944-с.н.с. відділу історії феодалізму (під час перебування Ін-ту в евакуації в Уфі і Москві); 1944-1970-с.н.с. того самого відділу. З 1970-с.н.с.-консультант Ін-ту історії АН УРСР. Опублікувала понад 100 праць, серед них: Вплив

повстання Степана Разіна на Україну (К., 1947); Утворення класів і держави у східних слов'ян (К., 1948); Віковічна дружба українського і російського народів (К., 1950); Народні рухи на Лівобережній і Слобідській Україні в 1650-1670-х роках XVII ст. (К., 1960). Один із авторів колективних праць: Історія Української РСР.-У 2-х т. (К., 1967); Історія селянства Української РСР. (К., 1967); Історія Української РСР.-Т.2 (К., 1979).

Літ.: УРЕ.-Т.10.-К.-1983.-С.537; РЕІУ.-Т.4.-К.-1972.-С.215.

П.Овчаренко

СТОЯН Пилип Кузьмич (27.XI.1904, ст.Долинська, нині місто Кіровоградської обл.-30.VI.1995, м.Київ)-дослідник історії України ХХ ст., д.і.н. (1965) проф. (1967). З робітників. В 1921-1926 працював робітником цегельного з-ду, головою робітничого кооперативу, зав.робіт.клубом. 1927-1929-секретар райкому комсомолу. В 1931-1932 вчився в Комуніст.ун-ті ім. Артема (Харків), після його ліквідації-в Ін-ті червоної професури (Київ-Харків), який закінчив в 1937. 1937-1940-викладач Київ.ун-ту. 1940-1943 на звільненій парт.роботі. З 1943-с.н.с. Ін-ту історії АН УРСР. В 1947 захистив канд.дис. В 1964 захистив докт.дис. "Радянське будівництво в Українській РСР (1921-1925 рр)". Науково-дослідну роботу поєднував з викладанням у вузах. Опублікував праці: Встановлення і зміцнення радянської влади на Україні (К., 1954); Нариси історії Комітетів незалежних селян (К., 1960, у співавт.); Советское строительство в Украинской ССР (1921-1925 гг.) (К., 1965). Один з авторів

"Історії Української РСР".-Т.6.-К.-1977; Истории Украинской ССР.-Т.7.-К.-1984.

Літ.: РЕІУ.-Т.4.-С.217.

Л.Ткачова

СТРІЛКО Андрій Андрійович (16.IX.1944, с.Переяслівка Черніг.обл.)-дослідник соц.-політ. історії країн Лат.Америци та слов'ян.еміграції, к.і.н. (1973). Зі службовців. У 1969 закінчив іст.ф-т КДУ. У 1969-1978 працював в Ін-ті історії АН УРСР: 1969-1971-стажист-дослідник, з 1971-м.н.с відділу нової та новітньої історії країн Зах.Європи і Америки. В Ін-ті історії захистив канд.дис. "Українська трудова еміграція в країнах Лат.Америци (кінця ХІХ-поч. ХХ ст.)". Оpubлікував більше 80 праць, серед них: Первые иммигранты-украинцы на латиноамериканском континенте (М., 1972); Антифашистское движение иммигрантов-славян (М., 1975); Славянские группы в странах Юж.Америци (М., 1978). З 1978-в. Ін-ті соц. і економ.проблем заруб.країн АН УРСР.

В.Печерога

СУГЛОБІН Сергій Іванович (16.XI.1961, м.Одеса)-дослідник історії Канади, соціолог, к.і.н. (1988). Зі службовців. В 1984 закінчив ф-т міжнародних відносин та міжнародного права КДУ. Працював техніком ОКТБ Ін-ту електрозварювання ім. Є.О.Патона, навчався в аспірантурі Ін-ту соціальних і економічних проблем зарубіжних країн АН УРСР (1985-1987). З 1987 працював м.н.с. Ін-ту соціальних і економічних проблем зарубіжних країн АН УРСР. Захистив канд.дис. "Етнічний фак-

тор у формуванні громадської думки Канади з питань зовнішньої політики". Автор ряду наук.праць. Серед них: Немцы в Украине: статус, этничность, миграционные установки (по результатам социологического исследования) (К., 1993, у співавт.). В Ін-ті історії України АН України працював н.с. відділу етнополітики та прогнозування Центру національних відносин АН УРСР в 1990-1991, коли відділ був переведений до Ін-ту соціології АН УРСР.

Т.Комаренко

СУПРУНЕНКО Микола Іванович (17.ІІ.1900, м.Полтава- 11.ІХ.1984, м.Київ)-дослідник історії України ХХ ст., д.і.н. (1953), проф. (1955), чл.-кор. АН УРСР (1958), акад. АН УРСР (1972), засл. діяч науки УРСР (1968), лауреат Державної премії УРСР в галузі науки і техніки (1969). З робітників. До 1930-робітник однієї з друкарень Катеринослава, в рядах Червоної армії брав участь у громадянській війні, працював на звільненій профспіл.роботі (у Всеробітземлісі на Дніпропетровщині), з 1930-робітник типографії "Зоря" (Дніпропетровськ), одночасно закінчив вечірній робітфак. У 1933 закінчив підготовчий 2-х річ.курс Ін-ту червоної професури (ІЧП) у Харкові, а у 1937-істор. відділення цього самого Ін-ту. Був направлений на роботу до Ін-ту історії АН УРСР н.с., 1937-1941-уч.секр. цього самого Ін-ту. З цього часу безперервно вся його наук. діяльність була пов'язана з Ін-том історії АН УРСР. У 1941-1943-с.н.с. Ін-ту суспільних наук АН УРСР (Уфа-Москва). У 1942 захистив канд.дис. "Боротьба більшовиків України проти денікінщини". У 1944-1954-с.н.с. Ін-ту історії

АН УРСР (Київ). У 1953-захистив докт.дис. "Україна в період іноземної воєнної інтервенції і громадянської війни (1918-1920 рр.)". У 1955-зав.відділом історії радянського суспільства Ін-ту історії АН УРСР, затверджений заст.голови експертної комісії ВАК СРСР з історії КПРС та історії СРСР. З 1960-зав.відділом історії Великої Жовт.соц.револ. та громадян.війни цього самого Ін-ту. Лауреат Державної премії УРСР за двохтомну монографію "Перемога Великої Жовт.соціал.револ. на Україні" (К., 1967). Досліджував історію громадянської війни в Україні (1918-1920), питання історії КПРС, події Великої Вітчизняної війни. Опублікував понад 170 наукових праць, серед них: Велика Жовтнева соціалістична революція на Україні (К., 1948); Комуністична партія-натхненник і керівник боротьби українського народу за створення і зміцнення Української Радянської держави (К., 1953, 1954); те саме рос.мовою; Украина в Великой Отечественной войне Советского Союза (1941-1945 гг.) (К., 1956); "Очерки истории гражданской войны и иностранной военной интервенции на Украине (1918-1920) (М., 1966); Перемога Великої Жовтневої соціалістичної революції на Україні. В 2-х тт. (К., 1967); Боротьба трудящих України проти денікінщини (К., 1979); Брав участь як автор і відпов. редактор в колективних працях: Нариси історії України (Уфа, 1942); Історія Української РСР в 2-х т. (К., 1956); Українська РСР в період громадянської війни 1917-1920 рр. в 3-х т. (К., 1967-1970) та ін. Мав урядові нагороди: два ордени "Знак Пошани" (1944, 1954), орден Трудового

Червоного Прапора (1967), медалі, Почесну Грамоту, Грамоту Президії Верховної Ради УРСР (1970).

Літ. УРЕ.-1963.-Т.14.- С.183; Історія АН Укр.РСР.-Кн.2.-К.-1967.-С.633-639; І.О.Гуржій, В.С.Петренко. Видатні радянські історики.-К.-1969.-С.208-210; Николай Иванович Супруненко.-К.-1980.-54 с.; РЕУ.-Т.4.-С.235; ЕУ.-1976.-С.3104; ЕИ.-V.5.-1993.-Р.111.

Г.Брега

ТАБАЧНИК Дмитро Володимирович (псевдоніми Д.Глібов, Т.Дмитренко). (26.XI.1963, м.Київ)-політолог, дослідник історії України ХХ ст., д.і.н. (1995), професор (1996), лауреат Респ.премії ім.Островського (1990), премії "Золоте перо" Спілки журналістів України (1991). Зі службовців. Закінчив іст.ф-т КДУ у 1986. Працював літературним оглядачем газ. "Київський університет" (1985, 1986). З 1986 в Ін-ті історії АН УРСР: 1986-1989-аспірант відділу теорії і історії міжнаціональних відносин, у 1989-1990-м.н.с. того самого відділу. З 1993-с.н.с. за сумісництвом без оплати у відділі регіональних проблем. Працював зав.відділом Київського міськкому ЛКСМУ (1990), ст. і голов.консультантом Секретаріату Верховної Ради України (1990-1992), керівником Прес-служби Кабінету Міністрів України, Прес-секретарем Уряду України-начальником Головного управління преси, інформації і по зв'язках з громадськістю при Кабінеті Міністрів України (1992-1993), першим заст. Голови Держ.комітету України у справах преси, видавництва, поліграфії і книгорозповсюдження. 1990-1994-депутат Київ. ради. Глава Адміністрації Президента України (1994-1996). Член Ради Національної безпеки України,

член Конституційної Комісії України. Голова Комісії з державних нагород України при Президенті України, співголова Ради роботи з кадрами при Президенті України (3.VII.1995), чл. Державної комісії з питань реорганізації в галузі науки (з VIII.1995). З 1997-радник Президента України. Канд.дис. "Масові репресії проти інтелігенції України в другій половині 30-х-на початку 40-х рр." захистив в Ін-ті історії України НАН України. Наук.кер.-д.і.н., проф.*В.М.Даниленко*. Докт.дис. "Феномен тоталітарно-репресиваного суспільства в Україні (кінець 20-х-50-і роки)" захищена в Ін-ті національних відносин та політології. Автор понад 170 др.праць. Досліджує питання політичної та військової історії України, історичної персоналістики, історії зовнішньополітичної діяльності України, спеціальних іст.дисциплін (фалеристики, медальєрики, герменевтики, зброснавства, вексилології). Співавтор монографій: За стандартними звинуваченнями (К., 1990), Чорні роки комсомолу України (К., 1990); Репресоване відродження (К., 1993); Нариси з історії української інтелігенції (К., 1994); Минуле України. Відновлені сторінки (К., 1991); Україна на порозі ХХІ століття. Політологічний прогноз (К., 1995; Будапешт, 1996, угор.мовою); Спеціальні історичні дисципліни. Навчальний посібник (К., 1992). Автор книг та брошур: Трагічні сторінки історії (К., 1990); Репресії проти військових кадрів в кінці 30-х років (К., 1988); О.І.Кириченко: штрихи до політичного портрету (К., 1990), Масові репресії в Україні (К., 1992); Керівник авт.колективу "Нагороди України: історія, факти, документи" в 3-х томах (К., 1996). Оpub-

лікував статті: Червоний Лев революції (штрихи до політичного портрету Л.Д.Троцького) // Філософська та соціологічна думка, 1989, 8, 9, 10; Розстріляні округи // Київ, 1989, 2; А.П.Любченко. Политический портрет // Вопросы истории, 1990, 12; "Український синодик" М.Хрущова // Вітчизна, 1991, 6; Німці в Україні // Віче, 1992, 5; Як перейти Рубікон // Віче, 1993, 5; Володимир Щербинський // Історія України в особах ХІХ-ХХ ст. (К., 1995) та ін. Нагороджений чотирма медалями, шістьма іноземними орденами.

Т.Комаренко

ТАЛАН Євдокія Полікарпівна (27.I.1918, с.Перервенці Драбівського р-ну Черкаської обл.)-дослідник історії селянства та суспільно-політичного життя в Україні новітнього часу, к.і.н. (1959), с.н.с. (1971). З селян. У 1944 закінчила іст.ф-т Середньоазіатського ун-ту (м.Ташкент). У 1944-1945-виклад. історії СРСР Харків.пед.ін-ту, у 1945-1947-м.н.с. сектора історії партії Укр.філіалу ІМЕЛ при ЦК ВКП(б), у 1950-1953-виклад.каф.м.-л. Київ.ін-ту іноз.мов, у 1953-1958 навчалася в аспірантурі каф.історії КПРС Київ.ун-ту, 1959-1960-асистент каф.історії КПРС Київ.ун-ту. Під кер.д.і.н. І.І.Шевченка підготувала і захистила канд.дис. "Боротьба КП(б) України за зміцнення сільських партійних організацій в 1925-1927 рр.". З 1960 р.-м.н.с. відділу історії рад.сус-ва Ін-ту історії АН УРСР, з 1965 р.-с.н.с. відділу ком.буд-ва, з 1979 р.-с.н.с. відділу історико-краєзнавчих досліджень. В грудні 1985 р. вийшла на пенсію. Автор понад 90 наук.праць, серед них монографії "Колгоспи Української РСР в період завершення будівництва

соціалізму (1951-1958 рр.)" (К., 1966). Брала участь у 15 колективних працях: Історія Української РСР, т.2 (К., 1967); Історія селянства УРСР, т.2 (К., 1967); Радянська Україна в братній сім'ї народів СРСР (К., 1972); Суспільно-політичне життя трудящих Української РСР, т.2 (К., 1974); Історія Української РСР, т.8 (К., 1979); Історія Української ССР.-Т.9 (К., 1985).-Т.10 (К., 1985); Історія заводу "Арсенал" імені В.І.Лєніна (К., 1986); Історія колгоспу "Здобуток Жовтня" (К., 1986); Історія краєзнавства в Українській РСР (К., 1989) та ін.

Г.Брега

ТАРАНЕНКО Микола Сергійович (27.I.1957, м.Київ)-дослідник історії Румунії новітнього часу, к.і.н. (1988). Зі службовців. У 1979 закінчив ф-т міжнародних відносин та міжнародного права КДУ. 1979-1982-стажист-дослідник відділу історії та міжнародних відносин соціалістичних країн Ін-ту історії АН УРСР. 1981-1989-м.н.с. цього самого відділу. 1982-1984-служба в Радянській армії. У 1988 захистив канд.дис. "Діяльність Румунії в ООН. 1955-1965 рр. (політичні питання)". З 1989-н.с. Ін-ту історії АН УРСР. У 1989 перейшов на іншу роботу. Автор наук.статей: Деякі питання будівництва соціалізму в Румунії у радянській історіографії // Історичні дослідження. Історія зарубіжних країн, 1983, вип.9; Участь Української РСР у боротьбі Радянського Союзу за прийняття до ООН Болгарії, Румунії та Угорщини // УІЖ, 1987, 2; Внесок Румунії у боротьбу соціалістичних країн в ООН за право кадрів на суверенний розвиток, проти колоніалізму й расизму (1955-1965 рр.) // УІЖ, 1988, 6 та інш.

О.Корнієвська

ТЕРЕНТЬЄВА Наталія Олексіївна (2.V.1947, м.Ленінград)-дослідник українсько-грецьких зв'язків, к.і.н. (1988). Зі службовців. У 1972 закінчила ф-т романо-германської філології КДУ. 1969-1978-працювала перекладачем з англ.мови у Київ.відділенні ВАТ "Інтурист", 1978-1980- Держ. Комітеті по зовнішньоекономічних зв'язках (Іракська республіка). З 1981-м.н.с., нс., с.н.с. Ін-ту історії АН УРСР. З 1993-зав.відділом-кабінетом українсько-грецьких відносин Ін-ту історії України НАН України. Віце-президент Укр.нац. Комітету по вивченню країн Півд.-Схід.Європи, чл. Рос.т-ва по вивченню XVIII ст., на громадських засадах президент т-ва "Україна -Греція", член національного географ.т-в (США). В Ін-ті історії АН УРСР захистила канд.дис. "Економічні, наукові та культурні зв'язки СРСР та Греції (70-80 рр. XX ст.)". Наук.кер. чл.-кор. НАНУ, проф. *П.С.Сохань*. Одна з авт.колективних праць: Політичні, суспільні та культурні зв'язки між народами СРСР та Греції (М., 1989); Теорія та історія світової культури (К., 1991); Греко-російсько-українська єдність: 1000-річчя розвитку (Донецьк, 1993) та ін. Авт. понад 60 наук.праць з проблем укр.-рос.-грецьких зв'язків в галузі економіки, науки і культури (XVIII-XX ст.), етнокультурної адаптації греків у зарубіжних країнах, новогрецького просвітництва, нац.освіти в Україні, в т.ч. монографій: Греко-радянські зв'язки: економіка, наука, культура. 1924-1991 (К., 1992); Греки в Україні (Афіни, 1995); брошур: Сторінки історії народів України та Греції (Донецьк, 1991); Єлінізм в Україні (Афіни, 1996, грецькою мовою) та статей: З історії економічних контрактів між СРСР

та Грецією // УІЖ, 1985, 9; Участь українських вчених та спеціалістів в міжнародних наукових контактах // Проблеми історії суспільствознавства і техніки (М., 1986), 3; Українська Еллада // Відродження, 1994, 4 та ін.

Г.Герасимова

ТЕРЕЩЕНКО Юрій Іларіонович (14.IV.1939, м.Київ)-дослідник історії України 1917-1920 рр., д.і.н. (1988), проф. (1992). Зі службовців. У 1966 закінчив іст.ф-т КДУ. 1963-1987-працював в Ін-ті історії АН УРСР на різних посадах: ст.лаборантом, м.н.с., з 1976-с.н.с. відділу історії Великої Жовтневої соціалістичної революції та громадянської війни. У 1971 в Ін-ті історії АН УРСР захистив канд.дис. "Політична боротьба на виборах до міських дум України у 1917 р.". Наук.кер.-д.і.н., акад. АН УРСР. *М.І.Супруненко*. В Ін-ті історії АН УРСР у 1988 відбувся захист і докт.дис. "Економічна політика Радянської влади на Україні в період громадянської війни 1918-1920". Автор бл. 100 наук.праць, серед них монографії "Вибори до міських дум на Україні в період підготовки до Жовтневої революції" (К., 1974). Автор і член редколегії колек. монографій: Історія Української РСР (укр., рос.вид., т.5 і т.6) (К., 1977; К., 1984); Історія народного господарства Української РСР (К., 1984); автор розділів в "Історії Києва", т.3, кн.1 (К., 1984). "Великий Октябрь и становление социалистической экономики на Украине. Очерк истории экономической политики 1918-1920" (К., 1986); "Історія України" в 2-х кн.: кн.1. "Від давніших часів до 1917 року" (К., 1995); "З епістолярної спадщини В.Липинського" (К., 1996); Україна і європейський світ. Нарис історії

від утворення Старокиївської держави до кінця XVI ст. (К., 1996). З 1987-зав.кафедрою історії України Київ. держ.лінгвістичного ун-ту.

О.Корнієвська

ТЕРЛЕЦЬКИЙ Омелян Антонович (2.XII.1873, с.Крамаровка Ярославського повіту в Галичині)-дослідник соціальної історії Галичини XIX ст., проф.(1898), к.і.н. (1950). З сім'ї духовного звання. У 1896 закінчив філол.ф-т Львів.ун-ту. У 1898 витримав держ.іспит з історії та географії і одержав від Мін-ва освіти Австрії звання проф., яке пізніше було визнано польською владою. Протягом чотирьох десятиріч головною була педагогічна діяльність. У 1940-1941 рр. та в 1944-1947 рр. працював с.н.с. Львів.відділу Ін-ту історії України АН УРСР. 1947- с.н.с. у Львів.групі Ін-ту археології АН УРСР. 30.XII.1950 р. на Вченій раді при Уповноваженому Президії АН УРСР йому було надано вчений ступінь к.і.н. без захисту дисертації.

Ю.Курносів

ТИМЧЕНКО Жанна Павлівна (25.X.1935, с.Семенівка, тепер смт., райцентр Полтавської обл.-31.VIII.1986-теплохід "Адмірал Нахимов")-дослідник історії України періоду 1917-1920 рр., к.і.н. (1965). Зі службовців. У 1958 закінчила іст.-філософ.ф-т Київ.ун-ту. З 1958-працювала в Ін-ті історії АН УРСР лаборантом, з 1961 м.н.с., з 1969-с.н.с. відділу історії Великої соціалістичної революції та громадянської війни. Захистила канддис. "Участь трудящих жінок в боротьбі за встановлення і зміцнення радянської влади на Україні (1917-1920 рр.)". Наук. кер.-акад. АН УРСР *М.І.Супру-*

ненко. Автор понад 40 праць, серед них: Трудящі жінки в боротьбі за владу Рад на Україні (1917-1920 рр.) (К., 1966); Ради України в 1917 р. (К., 1974, у співавт.).

Л.Ткачова

ТИМОЩУК Борис Онисимович (7.IV.1919, с.Лука Житомирського р-ну Житомирської обл.)-дослідник історії Буковини, краєзнавець, к.і.н. (1967). З селян. У 1937 закінчив 3 курси Житомирського педін-ту, після чого Наркоматом освіти УРСР був направлений на вчител.роботу у сільську школу. У 1939 заочно закінчив іст.ф-т Одес.педін-ту. В цьому самому році був призваний на військову службу. В складі Пінської військової флотилії брав участь у Великій Вітчизняній війні, потрапив до полону. 1943-1945-у концтаборах "Майданек" і "Флосенбург". В 1946 працював в Бердичівському краєзнавчому музеї зав.археологічним відділом, у 1947-1968-зав.відділом, згодом-заст.дир.Чернівецького краєзнавчого музею. В Ін-ті історії АН УРСР захистив канд.дис. "Північна Буковина IX-XIV ст. за археологічними даними". 1968-1970-ст.викл., доц.кафедри історії СРСР та УРСР Чернівецького ун-ту. 1970-1978-с.н.с. Чернівецького відділу Ін-ту історії АН УРСР. Автор бл. 100 наук. і наук.-попул.праць, серед них: "Північна Буковина. Її минуле і сучасне" (Ужгород; 1969, у співавт.); був одним з авторів і редактором тому "Чернівецька область" (К., 1969) багатотомної "Історії міст і сіл Української РСР", збір-в "Минуле і сучасне Північної Буковини" вип.1, 1972; вип.2, 1973. Автор наук.-попул.книг "Дорогами предків" (Ужгород, 1968); "Північна Буковина: Земля слов'янська" (Ужгород, 1969):

"Археологічні пам'ятки Чернівецької області" (Чернівці, 1970); "Радянська Буковина. Довідник-путівник" (Ужгород, 1970); "Хотин.Путівник" (Ужгород, 1972); "Зустріч з легендою" (Ужгород, 1974); "Слов'янські гради Північної Буковини" (Ужгород, 1975); "Слов'яни Північної Буковини в V-IX ст." (К., 1976); "Давньоруська Буковина (Херша пол. XIV ст.)" (К., 1982); "Восточнославянская община VI-X вв. н.э." (М., 1990). У 1978 разом з Чернівецьким відділом був переведений до новоствореного Ін-ту соціальних і економічних проблем зарубіжних країн АН УРСР.

О.Корнієвська

ТИЩЕНКО Вадим Григорович (21.X.1934, м.Харків)-дослідник історії техніки, к.тех.н. (1966). З робітників. У 1956 закінчив металург.ф-т Київ.політехн.ін-ту. У 1956-1958 працював інженером в Ін-ті металокераміки та спецсплавів АН УРСР, 1958-1959-на з-ді "Червоний екскаватор", 1959-1962-в Ін-ті автоматики Держплану УРСР. У 1962-1965 навчався в аспірантурі Ін-ту проблем лиття АН УРСР, Там само захистив канд. дис. "Дослідження способів безконтактного вимірювання температури розплавленого чавуну та шлаку". У 1965 працював інж., м.н.с. Ін-ту проблем лиття АН УРСР, 1966-1969-с.н.с. Укр.філіалу Всесоюз.наук. дослід. ін-ту склапластиків та скловолокна. У 1969-1984 працював в Ін-ті історії АН УРСР с.н.с. відділу історії техніки. Опублікував бл. 100 праць, серед них: Пирометрия жидких металлов (методы и приборы для измерения и автоматического регулирования температуры жидких металлов (К., 1964); Контроль и регулирование некоторых тепловых процессов в

литейном производстве (К., 1967). Один з авторів колек.праць: Научно-технический прогресс в Украинской ССР. 1961-1970 (К., 1971); Развитие металлургии Украинской ССР (К., 1976) та ін. У 1984 перейшов на іншу роботу.

П.Овчаренко

ТКАЧ Ніна Іванівна (3.XII.1926, с.Василево, Потуржинського р-ну Люблінського воев-ва, Польща)-дослідник історії України ХХ ст., к.і.н. (1963). З селян. У 1951 закінчила юридич.ф-т Київ.ун-ту, у 1951-1954 навчалася в аспірантурі цього самого ун-ту по каф-рі історії КПРС. У 1958-1961 працювала редактором в УІЖі, 1961-1973-м.н.с. відділу соціалістичного і ком.буд-ва Ін-ту історії АН УРСР. Захистила канд.дис. "Боротьба партійних організацій України за дальший розвиток і зміцнення колгоспного ладу в період соціалістичної реконструкції народного господарства і перемоги соціалізму в СРСР (1933-1937 рр.)". У 1973-1981-с.н.с. відділу соц.буд-ва Ін-ту історії АН УРСР. В 1981 р. вийшла на пенсію. Досліджувала історію колгоспного будівництва в Україні в рад.період, зв'язків укр.народу з іншими народами. Автор ряду опубліков.праць, серед них: монографія "За лєнінським кооперативним планом" (К., 1970); брош. "У праці зміцнюється дружба" (К., 1966); розділи колективних монографій, зокрема "Нерушимая дружба украинского и белорусского народов в период социализма" (К., 1978); "Соціалістичні перетворення в сільському господарстві і зміцнення колгоспного ладу в 1927-1941 рр." (К., 1979); "Історія Української РСР", т.VI, История Украинской ССР", т.7 (К.,1984); История Киева, т.3, кн.1

(К., 1985); документальні збірники, в т.ч. "Історія колективізації сільського господарства Української РСР", т.2 (1927-1932) (К., 1965).-Т.3 (1933-1937) (К., 1971); ст. Організаційно-господарське зміцнення колгоспів України в період перемоги соціалізму (1934-1938 рр.) // УІЖ, 1961, 3; Діяльність партійних організацій України по розгортанню масово-політичної роботи серед колгоспного селянства (1934-1937 рр.) // УІЖ, 1962, 4; Боротьба партійних організацій України за піднесення колгоспного виробництва в період між XVII і XVIII з'їздами ВКП(б) (1934-1938 рр.) // З історії соціалістичного і комуністичного будівництва на Україні (К., 1963) та ін.

Г.Брега

ТКАЧЕНКО Василь Миколайович (1.І.1944, Брусилів Житомирської обл.)-дослідник зарубіжної історіографії, історіософ, політолог, д.і.н. (1993). З селян. У 1968 закінчив іст.ф-т КДУ. Працював на ф-ті міжнародних відносин та міжнародного права КДУ, з 1979-в Ін-ті історії АН УРСР на різних посадах. Тут у 1973 захистив канд.дис. "Антирадянська діяльність української буржуазно-націоналістичної еміграції в США (60-і рр. XX ст.)". Наук.кер.-акад. АН УРСР. *А.Д.Скаба*. Докт.дис. "Україна і Росія: проблема національного самовизначення (історіософський аналіз поточного моменту)". Автор бл. 100 друк.праць, в т.ч. 5 монографій, серед них: Україна і Росія: проблеми національного самовизначення (історіософський аналіз поточного моменту) (К., 1993, у співавт.); Україна на межі цивілізацій (історико-політологічні розвідки) (К., 1995, у співавт.); Україна: проблеми самоорганізації

(начерки новітньої доби). (К., 1996) та ін. 1993-1996 працював головним консультантом в Верховній Раді України, Адміністрації Президента України, одночасно-п.н.с. Ін-ту історії України НАН України.

О.Корнієвська

– **ТКАЧЕНКО** Микола Михайлович (23.XII.1892, м.Тальне на Черкащині -7.XI.1965, м.Київ)-дослідник історичної географії, історіографії, шевченкознавства, д.і.н. (1964). З селян. У 1916 закінчив іст.-філолог. ф-т Київ.ун-ту. З 1919-в Академії наук. Працював н.с. Іст.-географ.комісії, кер. Археографічної комісії, с.н.с. ін-тів історії та літератури. Автор праць з історії України XVII-XVIII ст., з укр.історіографії та історії укр.л-ри. Друкувався в УІЖі, "Комуністі України", "Вопросах истории", "Советской книге", "Советской библиографии" та ін. Був одним з авторів двотомної "Історії Києва" (К., 1959, 1960) та одним з упорядників шеститомного "Повного зібрання творів Т.Г.Шевченка" (К., 1963, 1964). Досліджував також творчість О.М.Лазаревського, І.Я.Франка, В.І.Пічети. Серед його праць: Нариси з історії селян на Лівобережній Україні в XVII-XVIII ст. (К., 1931); Літопис життя і творчості Т.Г.Шевченка (К., 1961); До питання про соц.-ек. розвиток Лівобережної України (друга пол. XVII-початок XVIII ст. // УІЖ, 1964, 1; Про тематику карт історичного атласу // УІЖ, 1965, 11.

Літ.: РЕІУ.-Т.4.-К.-1972.-С.277; ЕУ.-Т.9.-1980.-С.3222; ЕИ.-Т.5.-1993.-Р.277; Ткаченко Микола Михайлович (некролог) // УІЖ.- 1965.-12.

В.Даниленко

ТКАЧОВА Людмила Іванівна (15.XII.1935, с.Мачухи Полтав.р-ну, Полтав.обл.)-дослідник історії України 20-30-х рр. ХХ ст., к.і.н. (1969), с.н.с.(1984). З селян. В 1958 закінчила іст.-філософ.ф-т Київ.ун-ту. З 1961 працює в Ін-ті історії бібліотекарем, ст.лаборантом, з 1965-м.н.с., з 1973-с.н.с. Захистила канд.дис. "Допомога Червоної Армії трудящим України у відбудові народного господарства в роки Великої Вітчизняної війни". Наук.кер.-проф. *П.П.Гудзенко*. Брала участь у підготовці колективних монографій: Історія Києва, т.3, кн.1 (К., 1985); Очерки социально-классовой структуры УССР. 1917-1937 (К., 1987); Интеллигенция Советской Украины. Некоторые вопросы историографии (К., 1988) та ін. Опублікувала бл. 100 наукових праць. Серед них: Радянська Армія-українському народові (К., 1971); Інтелігенція Радянської України в період побудови основ соціалізму (К., 1985); Нариси історії української інтелігенції (перша пол. ХХ ст.), кн.2, 3 (К., 1994, у співавт.). Одна з авторів і член редколегії "Історії УРСР", т.6, 7 (К.,1977); История Украинской ССР, т.7, 8 (К., 1984); "История Киева", т.3, кн.1 (К., 1985);

Г.Берега

ТОДІЙЧУК Ольга Веніаминівна (5.II.1954, м.Дрогобич Львівської обл.)-фахівець джерелознавства та спеціальних історичних дисциплін, к.і.н. (1986). Зі службовців. У 1976 закінчила іст.ф-т КДУ. У 1976-1978-стажист-дослідник відділу історії дружби народів СРСР Ін-ту історії АН УРСР. У 1978-1983-аспірантка Ін-ту історії АН УРСР. Захистила канд.дис. "Внесок Московського товариства історії і старожитностей російських у вивчення

історії України". Наук.кер.-д.і.н., чл.-кор. *Ф.П.Шевченко*. У 1983-1991 працювала в Ін-ті історії АН УРСР: м.н.с. (1983-1986), н.с. (1986-1989), с.н.с. (1989-1991) відділу джерелознавства та допоміжних дисциплін, у 1990-1991-с.н.с. групи Археографічної комісії Ін-ту історії АН УРСР. У вересні 1991 перейшла до Ін-ту укр.археографії АН України. Опублікувала бл. 20 наук.праць, в т.ч. монографію "Україна XVI-XVIII ст. в трудах товариства історії і старожитностей російських" (К., 1989).

Т.Комаренко

ТОЛОЧКО Олексій Петрович (7.VI.1963, м.Київ)-дослідник історії Київської Русі, української історіографії XVII ст., к.і.н. (1989). Із службовців. У 1985 закінчив іст.ф-т КДУ. З 1985 по 1987-стажист-дослідник, з 1987 по 1990-м.н.с., в 1990-1991-н.с. Ін-ту історії України НАН України. В Ін-ті історії України НАНУ захистив канд.дис. "Структура князівської влади в Південній Русі в сер. IX- сер. XIII ст.". Наук.кер.-чл.-кор. НАНУ *М.Ф.Котляр*. Нині працює зав.відділом Пам'яток української історіографії Ін-ту української археографії та джерелознавства НАНУ. Досліджує проблеми історії Київської Русі та української історіографії XVII ст. Опублікував 43 наук.праці, серед них: Князь в Древней Русі: власть, собственность, идеология (К., 1992); Місце церкви у соціальному розвитку давньоруського суспільства // Запровадження християнства на Русі (історичні нариси) (К., 1988); "Русь" очима "України": в пошуках самоідентифікації континуїтату // Сучасність, 1994, 1; Русь: держава і образ держави (К., 1994); Де було написано Густинський літопис? // Матеріали за-

сідань Історичної та археологічної комісії НТШ у Львові (Львів, 1994); Дві не зовсім академічні дискусії: Вінниченко, Багалій, Грушевський // Археографічний щорічник. Т.2 (К., 1993); "Конституційний проект" Романа Мстиславовича 1203 р. Спроба джерелознавчого дослідження // УІЖ, 1995, 6.

О.Кручек

ТРОНЬКО Петро Тимофійович (12.VII.1915, с.Заброди Богодухівського р-ну Харків.обл.)-вчений, державний і громадський діяч, засновник і патріарх сучасної школи істориків-краєзнавців, дослідник історії України періоду Великої Вітчизняної війни, акад.НАН України (1978), д.і.н. (1968), проф., лауреат Держ.премії СРСР (1976), засл.діяч науки і техніки України (1990). Почесний проф. Полтавського пед.ін-ту, Дніпропетровської гірничої академії, Дніпропетровського ун-ту. Почесний громадянин міст Богодухова (Харків.обл.), Канева (Черкас. обл.), Лебедин (Сум. обл.), Переяслава-Хмельницького (Київ. обл.) Депутат Верховної Ради України 8 скликань (1947-1951, 1960-1985). Почесна відзнака Президента України (VII.1995). З селян. У 1948 закінчив КДУ. Працював вчителем, десять років на звільненій комсомольській роботі у Харків., Сумській, Із.-Франківській та Київ.областях, другим секретарем ЦК ЛКСМУ. Учасник Великої Вітчизняної війни. У 1951 закінчив аспірантуру в АСН при ЦК ВКП(б) (Москва). Під керів. д.і.н., проф. Л.С.Гапоненка підготував і захистив в 1951 в АСН при ЦК ВКП(б) канд.дис. "Комсомольське підпілля України в боротьбі проти гітлерівських загарбників в роки Великої Вітчизняної війни". У

1951-1961-зав.відділом, секретар Київ.ОК КПУ, зав.відділом ЦК Компартії України. У 1961-1978 - заст. Голови РМ УРСР. У 1967-1988-Голова Правління Українського тов-ва охорони пам'яток історії та культури. Очолював делегацію України на ХХ сесії Генеральної Асамблеї ООН (1965); на ЕКСПО (Монреаль, 1967-Канада). В 1968 в АСН при ЦК КПРС (Москва). захистив докт.дис. "Український народ в боротьбі проти гітлерівських загарбників в роки Великої Вітчизняної війни (1941-1945 рр.)". Лауреат Держ.премії СРСР (1976) за працю "История городов и сел Украинской ССР" в 26 т. (К., 1967-1974).У 1978-1979-віце-президент АН УРСР, з 1980-в Ін-ті історії АН УРСР зав.відділом регіональних проблем історії України. З 1988-радник при дирекції, зав.відділом регіональних проблем історії України Ін-ту історії АН УРСР, 1986-віце-президент Міжн.комітету славістів. Нині-позаштатний радник Президента України з питань іст.-культурної спадщини, голова Комісії з питань відтворення видатних пам'яток історії та культури при Президентові України, Голова Правління Всеукр.Фонду відтворення видатних пам'яток історико-архітектурної спадщини ім. О.Гончара, з 1990-Голова Правління Всеукраїнської спілки краєзнавців, віце-президент Асоціації історичних міст України, чл.респ. Комітету ветеранів Великої Вітчизняної війни, гол.ред. ж. "Краєзнавство", чл.редакційної ради і головної ради ж. "Пам'ятки України", ж. "З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КДБ". Оpubлікував бл. 500 праць, в т.ч. 13 монографій, серед них: Безсмертя юних (К., 1957); В боях за Вітчизну (1940-1945 рр.) (К., 1958); Подвиг твоих отцов (М., 1970);

Народу сила незборима (К., 1968); Защищая Советскую Родину (М., 1979); Летопись дружбы и братства (К., 1981); Безсмертний подвиг (К., 1985); Розповідь про безсмертний подвиг (К., 1987, у співавт.); Навічно в пам'яті народній (К., 1995); Увічнена історія України (К., 1992, у співавт.); брав участь як автор і головний редактор у колективних працях: Українська ССР в Великій Отчественной війні Советського Союзу. 1941-1945 гг. В 3-х т. (К., 1967-1969); Історія Української ССР (К., 1978, т.7); Історія Києва (К., 1982, т.2, кн.3); Голова Головної редколегії 26-томної "Історії городів и сел Української ССР", Репресоване краєзнавство (20-30-і роки) (К., 1991), чл.редколегії: Нагороди України: Історія, факти, документи: у 3-х т. (К., 1996) та ін. Має урядові нагороди: десять орденів, серед них: орден Леніна, чотири ордени Трудового Червоного Прапора, Червоної Зірки, Вітчизняної війни I ступеня, Жовтневої революції, Орден Дружби народів, 15 медалей.

Літ: Близько 50 публікацій, в т.ч.: остання "З любов'ю до України" К.-1995; Історія Академії наук Української ССР К.-1979.-С.735; УРЕ.-Т.2.-К.-1984.-С.263, 264. РЕІУ.-Т.4.-С.300; ЕИ.-V.5.-1993.--Р.277-278.

Г.Брега

ТРОЩИНСЬКИЙ Володимир Павлович
(17.VI.1951, с.Рогізна Сквирського р-ну Київської обл.)-дослідник зарубіжної україністики, етносоціології та етнополітики, д.і.н. (1994). Зі службовців. У 1973 закінчив іст.ф-т. КДУ. У 1973-1978 працював в Ін-ті історії АН УРСР: 1973-1976-стажистом-дослідником, 1976-1978-м.н.с. відділу зарубіжної

історіографії. У 1978-1991-в Ін-ті соціальних і економічних проблем зарубіжних країн АН УРСР: 1978-м.н.с., 1978-1990-с.н.с., 1990-1991-п.н.с. відділу зарубіжних ідеологічних течій, зав.сектором зарубіжної україністики. З 1991-в Ін-ті соціології НАН України: 1991-1993-зав.сектором етнополітики, 1993-1996-зав.відділом дослідження укр.діаспори. В Ін-ті української археографії захистив док.дис. "Міжвоєнна українська еміграція в Європі як історичне і соціально-політичне явище". Опублікував бл. 80 праць, в т.ч. 6 монографій. Серед них: Зловісне обличчя неофашизму (К., 1983); Зберігаючи українську самобутність (К., 1992, у співавт.); Міжвоєнна українська еміграція в Європі як історичне і соціально-політичне явище (К., 1994). Один із авторів колективних монографій: Українці в зарубіжному світі (К., 1991); Етнографічна ситуація в Україні: спроби наукової інтерпретації (К., 1993); Енциклопедія української діаспори.-Т.4.- (К., 1995) та ін. Володіє нім.мовою. З 1996-І-й заступ. Голови Держ.комітету у справах нац. і міграції.

П.Овчаренко

† **ТУРЧЕНКО Яків Іванович** (2.IV.1904, с.Жуки Глобинськ.р-ну Полтавської обл.)-дослідник історії природознавства, д.х.н. (1963), проф. З селян. В 1934 в м.Харкові закінчив інж.-пед.ін-т. 1934-1937-працював в Ін-ті прикладної фіз.-хімії (м.Харків); у 1937-1939-н.с. Центральної наук.-досл.лабораторії Укрхімтресту (м.Харків); 1939-1941-головним хіміком, гол.інженером з-ду "Більшовик" (м.Харків); 1944-1947-нач.відділу наук.-досл.роботи УВШ при Раді Міністрів УРСР; 1945-1948-доц.Київськ. автдорожного ін-ту; 1948-1956-заст.директора Київськ.

технологічного ін-ту легкої промисловості по
учбовій та наук.роботі; 1951-1953-докорант Ін-ту
історії природознавства АН СРСР (м.Москва); 1948-
1961-зав.кафедрою загальної та неорганічної хімії
Київ.технологічного ін-ту легкої промисло-
вості. В 1961-1965-проф. кафедри загальної та неорганічної
хімії Київ.технологічного ін-ту легкої промисло-
вості. В 1965-1972 працював в Ін-ті історії АН
УРСР с.н.с., консультантом відділу історії приро-
дознавства. Учасник Великої Вітчизняної війни. В
1941-1944-помічник командира окремого батальйо-
ну хімічного захисту по технічній частині в діючій
армії на фронтах. Нагороджений орденом Червоної
Зірки, медалями. Опублікував понад 40 наук.праць,
в т.ч. монографії: Серная кислота (1935); Основные
пути развития общей неорганической и фи-
зической химии на Украине до 1917 г. (1955);
И.И.Бекетов (1954).

Т.Комаренко

УЛЬЯНОВСЬКИЙ Василь Ірінархович
(6.VIII.1958, Тарногське містечко, Тарногського р-ну
Вологодської обл., РФ)-дослідник історії України і
Росії середніх віків, д.і.н. (1996). Зі службовців. У
1975-1981 навчався на іст.ф-ті Київ.пед.ін-ту. Пра-
цював вчителем історії Бишівської СШ Київ.обл.
1981-1984-аспірант каф.історії СРСР та УРСР
КДПІ. 1984-1986-вихователь Мостищенської шко-
ли-інтернату Макарівського р-ну Київ.обл. 1986-
1989-с.н.с.-методист Респуб. Будинку наук.атеїзму,
1989-1990- ст.виклад. КДУ. В пед.ін-ті ім. О.Герцена
в Ленінграді захистив канд.дис. "Соціальна і внут-
ріполітична боротьба в Російській державі на пер-
шому етапі селянської війни (1603-1606)". На-

ук.кер.-проф. Ленінградського ун-ту Р.Г.Скрипников. У 1990-1991 працював с.н.с. Археографічної комісії Ін-ту історії АН УРСР. У 1991 перейшов до Ін-ту української археології. Автор більше 30 наук.праць. Серед них: Лжедмитрій I і Україна (політичні аспекти) // Україна і Польща в період феодалізму (К., 1991); Лжедмитрий I в связи с историей Украины и г.Киева: Указ.арх.источн. и матер. // АН УССР. Археолог.комиссия. Ин-т истории (К., 1990) та ін.

Т.Комаренко

УСЕНКО Павло Георгійович (27.XII.1945, м.Харків)-дослідник історії України, Росії та Польщі XVIII-XX ст., к.і.н. (1981), лауреат премії газ. "Комсомольское знамя" (нині "Независимость") (1989). В 1962-1971-закінчив ф-ти філолог. та журналістики КДУ. Зі службовців. 1971-1973, 1977-1979-працював ред.Укр.телебачення і радіо. 1973-1974-заст.зав.відділом Київ.міськкому ЛКСМУ, з 1979-в Ін-ті історії АН УРСР, на гром.засадах-голова Федерації шашок УРСР (1977-1970) та президент Нац.Федерації шашок України (1992-1994). У 1977 Закінчив аспірантуру в КДУ (ф-т журналістики). В Ін-ті історії АН УРСР захистив канд.дис "Російсько-українсько-польські революційні зв'язки 50-х-поч. 60-х рр. XIX ст. Діяльність Зигмунта Сераковського". Авт.понад 100 наук.праць з історії нац. і суспільних рухів, журналістики, діяльності окремих революціонерів Росії, Польщі та України кінця XVIII-поч. XIX ст., іст.краєзнавства, демографії, історіографії, політології, в т.ч.: Идеиное единство русских, украинских и польских ре-

волюціонерів-демократів (50-60-е гг. XIX в.) (К., 1985); Натхненний Сигізмунд. (Львів, 1990); Письма С.Н.Федорова к Н.А.Добролюбову, Зигмунту Серасковскому и Яну Станевичу // Руслит. 1977, 4; Новое о Н.Г.Чернышевском // Источники для изучения истории издания "Военного сборника" в 1858 г. // Там само, 1978, 1; Польские соратники Н.Г.Чернышевского в русской журналистике 50-60-х годов XIX в. // Там само, 1988, 2; Нові матеріали про польських друзів Т.Г.Шевченка // Історія зарубіжних країн. Вип.11. (К., 1985); Революционные демократы России о крымских татарах // Проблемы истории Крыма. Вып.2. (Симферополь, 1991); До питання про русифікацію Новоросії наприкінці XIX ст. // Культура півдня України (Миколаїв, 1991); Спільна недоля: українці та греки Маріупольського повіту-потерпілі від імперської національної політики кінця XVIII-XIX ст. // Україна-Греція: історія та сучасність (К., 1993); Zygmunt Sierakowski-czyonek rosyjskiego towarzystwa geograficznego // Kwartalnik historii nauki i techniki (Warszawa, 1994, 2); Відбиток часу: всесвітній перепис-2000 // Київ, 1996, 7, 8; Тадей Косцюшко та Україна // Історія України, 1996, 4; Софіївка та її фундатор Станіслав Потоцький // Історія України, 1997, 24; Від першого загального всеросійського перепису до першого всесвітнього // УІЖ.-1997.- 1; На нашій і своїй землі // Літ. Україна, 1990, 13 груд. Один із авт.кол. праць: Украина во взаимосвязях славянских народов (К IX Международному съезду славистов) (К., 1983); Культурные и общественные связи Украины со странами Европы (К., 1990); Україна і Польща в

період феодалізму (К., 1991); Український історичний календар.-1996. (К., 1995) та ін.

Літ.: Знакомые лица // Комсомольское знамя.-1990.-1 янв.; Баженов Л.В. Поділля в працях дослідників і краєзнавців XIX-XX ст. (Кам'янець-Подільський).-1993.-С.382-383.

Г.Герасимова

УСТИМЕНКО Володимир Михайлович
(1.VIII.1957, с.Устимівка Васильківського р-ну Київської обл.)-дослідник державного будівництва в Україні в період визвольних змагань (1917-1921 рр.), к.і.н. (1987). З селян. У 1983 закінчив іст.ф-т КДУ. 1983-1986-аспірант Ін-ту історії АН УРСР. В Ін-ті захистив канд.дис. "Діяльність Рад України у зміцненні тилу Червоної Армії в роки громадянської війни та іноземної воєнної інтервенції". Наук.кер.-д.і.н., акад. АН УРСР. *Ю.Ю.Кондуфор*. 1986-1994 працював в Ін-ті історії АН УРСР на посадах м.н.с., н.с. відділу історії революції та громадянської війни (1917-1921 рр.). Автор бл. 20 друк.наук.праць, серед них: Органи радянської влади Поділля-на допомогу фронту (1919-1920 рр.) Тези доповідей VI Подільської історико-краєзнавчої конференції (К.-П., 1985); Ради-організатори трудящих мас України на боротьбу проти контрреволюційних виступів у 1919 р. // УІЖ, 1987, 2; Центральна Рада Сторінки історії Української РСР: факти, проблеми, люди: Посібник для вчителів (К.: 1990). З 1994 р. працює с.н.с. в Ін-ті національних відносин і політології НАН України.

О.Корнієвська

ФЕДОСОВА Світлана Андріянівна (22.XII.1939, м.Київ)-дослідник історії техніки, к.т.н. (1982). З робітників. У 1965 закінчила механіко-математичний ф-т КДУ. У 1965-1972 працювала викладачем Київ.інж.-буд.ін-ту. У 1972-1975 навчалася в аспірантурі Ін-ту історії АН УРСР. Наук.кер. чл.-кор. АН УРСР, д.т.н. *О.М.Боголюбов*. В Каунаському політех.ін-ті (Литва) захистила канд.дис. "Виникнення та розвиток графічних методів механіки машин". У 1975-1986 працювала в Ін-ті історії АН УРСР; 1975-1980-м.н.с., 1980-1986-н.с. відділу історії природознавства і техніки. Опублікувала бл. 100 праць, серед них: Развитие математических методов исследования механизмов (К., 1987). Одна з авторів колект.праць: Развитие механики в России (К., 1989); Про деякі аспекти розвитку в Україні експериментальної динаміки машин (К., 1995) та ін. З 1986 працює в Центрі досліджень науково-технічного потенціалу й історії науки ім. Г.М.Доброва НАН України.

П.Овчаренко

ФІЛІПЕНКО Дмитро Миколайович (7.XI.1926, м.Кременчук Полтавської обл.)-дослідник новітньої історії країн Близького та Середнього Сходу, к.і.н. (1964). З робітників. У 1953 закінчив іст.ф-т КДУ. В 1962-1974 працював в Ін-ті історії АН УРСР: 1964-1965-м.н.с. відділу історії країн зарубіжного Сходу; 1965-1970-м.н.с. відділу нової та новітньої історії зарубіжних країн. В 1967-1970 був відряджений МВССО СРСР на виклад.роботу в Республіку Малі (Вища національна школа, Бамако). 1970-1974.-с.н.с. відділу історії країн зарубіжного Сходу. В 1959-1962 навчався в аспірантурі Ін-ту історії АН УРСР.

Наук.кер.-д.і.н. *О.К.Касименко*. В Ін-ті історії АН УРСР захистив канд.дис. "Турецько-французькі відносини в період національно-визвольної війни Туреччини 1918-1922 рр.". Опублікував понад 30 праць, серед них: Друзі і вороги революційної Туреччини (1918-1922) (К., 1968); Разбитые оковы. Из истории антиколониальной борьбы малийского народа (К., 1974), серія статей з новітньої історії зарубіжного Сходу. Один з авторів колективної монографії "Україна і Близький та Середній Схід". (К., 1968). Звільнений з Ін-ту історії АН УРСР в 1974 у зв'язку з переходом на дипломатичну роботу:
П.Овчаренко

ФРОЛКІН Микола Михайлович (29.V.1930, с.Сергієво Веньовського р-ну Тульської обл., РФ)-дослідник новітньої історії Алжиру і Франції, д.і.н. (1982), с.н.с. (1967). З робітників. У 1953 закінчив ф-т міжнародних відносин КДУ. У 1961-зав.відділом УІЖу. 1963-1965-аспірант Ін-ту історії АН УРСР. У 1965 захистив канд.дис. "Алжирське селянство у національно-визвольній революції (1954-1962)". У 1965-1968 вчений секретар Ін-ту історії АН УРСР. Працював у відділі нової та новітньої історії. У 1978 переведений до Ін-ту соціальних і економічних проблем зарубіжних країн АН УРСР. Докт.дис. "Трудова імміграція у Франції у новітній час. 1920-середина 70-х рр.". Опублікував 3 монографії: Крестьянство в алжирской революции (1954-1962) (К., 1967); Паризька Комуна і Україна (К., 1971); Трудовая иммиграция во Франции в новейшее время (К., 1975); 2 брошури: Шляхом боротьби і перемог. До десятиріччя

алжирської революції (К., 1964); В лещатах соціально-економічних протиріч (К., 1983). Та ряд статей. *О.Колпакова*

ХАЛУС Петро Іванович (13.VI.1927, с.Великі Лучки Мукачевського р-ну Закарпатської обл.)-дослідник історичних зв'язків України та Угорщини, к.і.н. (1959) З селян. У 1951 закінчив іст.ф-т Ужгород.ун-ту. 1951-1953 працював викл.історії у СШ. У 1956 закінчив аспірантуру Львів.ун-ту по каф-і історії СРСР. Захистив у Львів.ун-ті канд.дис. "Боротьба трудящих мас Закарпаття проти фашизму і війни за возз'єднання з матір'ю Радянською Україною в 1939-1945 рр.". 1956-1963-дир. СШ. 1963-1969-доц. каф.історії КПРС і наук.комунізму Дрогобицького пед.ін-ту. 1969-1978-с.н.с. відділу європейських соц.країн Ужгород.відділу Ін-ту історії АН УРСР. Автор бл. 20 наук.праць. Серед них: Історичні зв'язки трудящих СРСР і Угорщини в період 1917-1938 рр. (К., 1977); Зв'язки демократичних сил Угорщини з радянським народом у боротьбі проти фашизму і війни в період 1939-1945 рр. Брав участь в колект.монографії: "Украинская ССР в советско-венгерском сотрудничестве" (К., 1972). У 1978 Ужгородський відділ Ін-ту історії АН УРСР був переданий Ін-ту соціальних і економічних проблем зарубіжних країн АН УРСР.

О.Корнієвська

ХВЕДЧЕНЯ Сергій Борисович (13.IX.1954, м.Київ)-дослідник історичної географії, к.геогр.наук (1989). Зі службовців. У 1981 закінчив географ.ф-т КДУ. Працював викл. у Київ.топографічному технікумі та КДУ, де закінчив аспірантуру. В Ін-ті гео-

графії НАН України захистив канд.дис. "Застосування картографічного методу для вивчення і збереження пам'яток історії та культури на прикладі підземних лабіринтів Києво-Печерського держ. історико-культурного заповідника". Наук.кер.-А.Г.Григоренко. З 1993-с.н.с. відділу спеціальних історичних дисциплін Ін-ту історії України НАН України. Основна проблематика досліджень-історія картографії України, спеціальні карти для вивчення історичних пам'яток, печерні українські монастирі. Автор бл. 70 друк.праць. Брав участь в колект.монограф. "Історико-географічні дослідження в Україні" (К., 1993), автор статей: Страсти по Илье // Вокруг света, 1994, 1; Книжный клад Ярослава Мудрого // Вокруг света, 1995, 6 та ін. З 1993-с.н.с. відділу спеціальних історичних дисциплін Ін-ту історії України НАНУ.

О.Корнієвська

ХВОРОСТЯНИЙ Ігор Михайлович (3.IV.1945, м.Владивосток, РФ)-дослідник історії міжнародних відносин, к.і.н. (1976). Зі службовців. У 1968 закінчив ф-т іноземних мов (відділ перекладачів) КДУ. 1968-1970 служив в Радянської армії. 1970-1971 працював референтом відділу культури Україн. тов-ва дружби і культурного зв'язку з зарубіжними країнами. 1971-1974-аспірант Ін-ту історії АН УРСР, по її закінченні залишився на посаді м.н.с. відділу історії зарубіжного Сходу. Захистив канд.дис. "Неоколоніалістська політика Англії в зоні Перської затоки". Наук.кер.-д.і.н. *С.М.Пархомчук*. 1977-1983 був вченим секретарем Ін-ту історії АН УРСР, з 1983-с.н.с. відділу історіографії та історичних зв'язків України з зарубіжними країнами, з

1985 очолював сектор проблем ідеологічної боротьби, з 1989-зав.відділом зарубіжної історіографії, 1976-1990 на громадських засадах виконував обов'язки заст.дир. Ін-ту з наукової роботи, в 1990-кер. Центру АН УРСР по вивченню проблем міжнаціональних відносин. З 1990-на дипломатичній роботі. Автор бл. 30 наук.праць. Серед них: монографії "Политика, нефть, доллары" (К., 1983). "Fora weapons-free world" (англ. К., 1989) те саме рос.мовою К., 1989).

О.Корнієвська

ХЛАНТА Олексій Васильович (27.IX.1930, с.Копашнове Закарпатської обл.)-дослідник історії укр.-чехословацьких та укр.-угорських зв'язків, к.і.н. (1962). З селян. У 1955 закінчив іст.ф-т Ужгород.ун-ту. У 1955-1958 навчався в аспірантурі Ужгород.ун-ту. 1961-1969-ст. виклад., доц. Ужгор.ун-ту. В Ін-ті історії АН УРСР захистив канд.дис. "Класова боротьба трудящих Закарпаття в період тимчасової стабілізації капіталізму (1924-1929 рр.)". В 1969-1975 працював в Ін-ті історії АН УРСР: 1969-1970-с.н.с., 1970-1975-зав.Ужгород.відділом історії європейських соц.країн. Оpubлікував понад 50 праць. Серед них монографія: "Боротьба за перемогу ідей пролетарського інтернаціоналізму в чехословацькому робітничому русі 1918-1938 рр." (К., 1974, у співавт.); розділи в колективних монографіях: Українська РСР в радянсько-угорському співробітництві (К., 1966); Ідеї пролетарського інтернаціоналізму-джерело дружби і співробітництва соціалістичних країн (К., 1967); Нариси історії Закарпатської обласної партійної організації (Ужгород, 1968); Історія міст і сіл Української

РСР.-Закарпатська область (К., 1969). В 1975 перейшов на постійну роботу до Ужгород. ун-ту.

П.Овчаренко

ХМІЛЬ Іван Васильович (19.02.1941, с.Запруддя Рокитнянського р-ну. Київ.обл.)-дослідник історії селянства І пол. ХХ ст., к.і.н. (1974), с.н.с. З селян. В 1968 р. закінчив іст.ф-т. Київ.ун-ту. 1968-1971-аспірант Ін-ту історії АН УРСР. Наук.кер.-акад. АН УРСР *М.І.Супруненко*. В Ін-ті історії захистив канд.дис. "Встановлення радянської влади в селах України (березень 1917 р.-березень 1918 р.)". 1971-1973-м.н.с., 1973-1977-вчений секретар Ін-ту історії АН УРСР, з 1977-с.н.с. відділу історії української революції (1917-1921. рр.) Ін-ту історії України НАН України. Автор праць: Трудяще селянство України в боротьбі за владу Рад (К., 1977); Аграрные преобразования на Украине 1917-1920 гг. (К., 1990); Перший Всеукр.селян. з'їзд: Історичні зошити (К., 1992); На шляху відродження української державності (Україн.Національний Конгрес-з'їзд 6-8 квітня 1917 р.) Історичні зошити (К., 1994); колект.монографій: Історія Української РСР, тт.5, 6 (К., 1977; К, 1984); Історія Києва, т.3 (К., 1985; К., 1987) та ін.

В.Животівський

ХМІЛЬ Іван Сергійович (16.Х.1923, с.Старі Шепеличі Чорнобильського р-ну Київської обл.)-дослідник історії міжнародних відносин і нац.-визвольного руху після другої світ.війни, української дипломатії, д.і.н. (1976), засл.діяч науки УРСР (1982). З селян. 1941-1945-учасник Великої Вітчизняної війни, офіцер-ракетник, нагороджений

бойовими орденами "Олександра Невського", "Вітчизняної війни" I та II ступеня, медалями "За оборону Сталінграда" та ін. У 1951 закінчив ф-т міжнародних відносин КДУ, після чого до 1956 працював журналістом редакції "Радянська Україна". У 1956-1960 навчався в аспірантурі Академії суспільних наук при ЦК КПРС, де у 1960 захистив канд. дис. "Зовнішньополітична діяльність Української РСР (1917-1920 рр.)". Наук. кер. І.М.Земськов і В.М.Кулаков. 1960-1965-працівник АН УРСР: гол.редактор вид-ва, уч.секретар Секції суспільних наук, зав.відділом Ін-ту історії АН УРСР. У 1965-1971 співробітник Секретаріату ООН. 1976-1978-зав.відділом країн зарубіж. Сходу, 1978-1989-зав.від.зарубіж.історіогр., з 1990-п.н.с.-консультант відділу укр.революції та громад.війни Ін-ту історії АН УРСР. Був членом делегацій України на 28-й (1973), 36-й (1981) і 38-й (1983) сесіях Генеральної Асамблеї ООН, представником України на XVII сесії Соціальної комісії ООН (1982) і представником України в Комісії ООН по правах людини (1983-1985). В Ін-ті історії АН УРСР захистив докт. дис. "Антикомунізм в соціально-економічному і політичному житті США (1945-1975)": Основна проблематика досліджень: історія України періоду революції і громадянської війни, історія міжнародних відносин і національно-визвольного руху після другої світової війни. Автор понад 300 друк.праць. Серед них монограф. "Дипломатична діяльність Української РСР (1917-1920)" (К., 1962), "Антикомунізм у соціально-економічному і політичному житті США" (К., 1975, у співавт.); "За освобождение Юга

Африки" (К., 1976); "Историография истории Украинской ССР" (К., 1986, укр., 1987, рос.) та ін.

Літ.: УІЖ.-1993.- 2; ЕИ.-V.2.-1984.-Р.476.

О.Корнієвська

ХОМЧУК ОКСАНА ОЛЕКСІВНА (2.V.1962, м.Київ)-дослідник з історіографії Великої Жовт. соціал. революції, к.і.н. (1989). Закінчила іст.фак. КДУ (1984). У 1984-1985 завідувала Ленінським за-лом Київського міського палацу піонерів і школярів ім. М.Островського. У 1986-1989 навчалася в аспірантурі, у 1989-1990 працювала м.н.с. та н.с. відділу зарубіжної історіографії Інституту історії АН УРСР. Канд.дис. "Італійська немарксистська історіографія про соціально-економічні передумови Великої Жовтневої соціалістичної революції" (1989). З 1991 с.н.с. відділу зарубіжної україністики, з 1994-відділу історіографії України. Тв.: Деякі питання марксистської критики буржуазної історіографії Великого Жовтня // УІЖ, 1987, 9, у співавт.; Современная итальянская немарксистская историография Великого Октября // Молодежь и актуальные проблемы исторической науки (К., 1988).

В.Животівський

ХУДЯК Раїса Авраамівна (5.IX.1931, с.Хітці Полтавської обл.)-дослідник історії соці.-економ. розвитку України новітнього часу, к.і.н. (1965). Зі службовців. У 1951 закінчила Гадяцьке педагогічне училище. У 1951-1952 працювала вчителькою укр.мови у Веприцькій СШ Полтавської обл. У 1956 закінчила іст.ф-т Харків.пед.ін-ту ім. Г.С.Сковороди. 1956-1959-учитель історії в СШ Харківської та

Полтавської областей. У 1959-1962 навчалася в аспірантурі Ін-ту історії АН УРСР. Наук.кер.-к.і.н. С.М.Белоусов. В Ін-ті історії АН УРСР захистила канд.дис. "Піднесення матеріального добробуту та культурно-технічного рівня робітників вугільної промисловості Донбасу (1951-1955 рр.). На матеріалах Донецької і Луганської областей". У 1962-1986 працювала в Ін-ті історії АН УРСР: 1962-1980-м.н.с. відділу історії ком.буд-ва, 1980-1986-відділу історії розвинутого соціалізму. Досліджувала питання охорони здоров'я трудящих та охорони природи. Опублікувала бл. 60 праць, в т.ч. в колективних монографіях: Історія Української РСР.-Т.2 (К., 1967); Історія робітничих Донбасса.-Т.2 (К., 1981); Історія Української ССР.-Т.9, 10 (К., 1981, 1985); Історія Києва.-Т.3.-кн.1 (К., 1985), Т.3, кн.2 (К., 1986); Істориографія історії Української ССР (К., 1967). Ст.: Охорона здоров'я трудящих Української РСР (1946-1958 рр.) // Історич.дослідження. Вітчизн.історія. Вип.4 (К., 1978), Вклад трудящих Укр.РСР в охорону навколишнього середовища // УІЖ, 1985, 1. Звільнена з Ін-ту історії АН УРСР у 1986 за власним бажанням.

П.Овчаренко

ЦВЕТКОВ Олександр Глібович (31.X.1950, м.Київ)-дослідник історії міжнародних відносин, к.і.н. (1978). Зі службовців. 1973 закінчив ф-т міжнародних відносин і міжнародного права КДУ. 1973-1978-працював в Ін-ті історії АН УРСР стажистом-дослідником, м.н.с. відділу нової і новітньої історії країн Західної Європи і Америки. Захистив канд.дис. "Соціальні аспекти діяльності сучасних міжнародних корпорацій". Наук.кер.-акад. АН

УРСР *А.М.Шлепаков*. Автор ряду друк.праць, серед них монограф. "Майбутнє людства будеється сьогодні" (К., 1981, у співавт.). З 1978 переведений до Ін-ту соціальних і економічних проблем зарубіжних країн АН УРСР.

О.Корнієвська

ЦИГАНКОВА Елла Григорівна (2.VI.1934, м.Белгород, РФ)-дослідник історії науки, к.і.н. (1971). Зі службовців. У 1957 закінчила ф-т бібліотекознавства та бібліографії Харків.бібліотечного ін-ту. В І-ті історії АН УРСР працювала 1964-1986 у відділі історії природознавства. Захистила канд. дис. "История формообразования машин". Наук.кер. -членкор. АН УРСР *О.М.Боголюбов*. Опублікувала 90 наук.праць. Серед них: У истоков дизайна (М., 1976); История математического образования в СССР (К., 1975, у співавт.); История механики в России (К., 1987, у співавт.); Історія Академії наук України 1918-1993 (К., 1994, у співавт.).

О.Колпакова

ЧЕКАЛЕНКО (Васильєва) Людмила Дмитрівна (22.VI.1950, м.Ташкент, Узб.)-дослідник проблем міжнародних відносин, к.і.н. (1977), с.н.с. (1992). В 1972 закінчила КДУ. В 1972-1976 працювала в Ін-ті історії АН УРСР. Навчалася в аспірантурі по кафедрі нової та новітньої історії КДУ. Наук.кер.-д.і.н., проф. *П.М.Калениченко*. Канд.дис. "Радянсько-польське співробітництво в галузі науки і вищої освіти. На матеріалах Української РСР (1945-1975)" захистила в КДУ. Має понад 70 наук.праць, в т.ч. монографію "Радянсько-польське співробітництво в галузі науки і вищої освіти. На матеріалах Ук-

раїнської РСР (1945-1970) (К., 1981); брошури: Соціальна політика уряду ПНР (1944-1985 рр.) (К., 1986); Польські кризи (К., 1991); Україна: економічні і соціально-політичні перетворення (Варшава, 1983, польськ.мовою); Уроки польських кризисов (К., 1993); розділи в колект.монографіях: Історія країн Центрально-Східної Європи (К., 1993); Українці в зарубіжному світі (К., 1992); Мігранти і міграція (К.,1994); ст.: Участь Української РСР у радянсько-польському співробітництві в галузі науки (1957-1975 рр.) // УІЖ, 1977, 4; Полонізація українських земель // Українська діаспора, 1995, 5; Трагізм української нації // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методик.- Число 2: Пам'яті видатного вченого-історика, члена-кореспондента НАН України І.О.Гуржія (К., 1996).

Літ.: Історики-слависти СССР. Библиографический словарь-справочник. М., 1981.-С.170-171.

В.Даниленко

ЧЕРКАСЬКА Євгенія Миколаївна (1909)-дослідник історії селянського руху в Україні у ХІХ ст., к.і.н. (1954). У 1935 закінчила Черкаський педінтут. У 1936-1941 рр. працювала в Ін-ті історії України АН УРСР на посадах асистента, м.н.с., У 1941-1944-викладач і завуч середніх шкіл на Півн.Кавказі (м.Моздок) та в Грузинській РСР. У 1944-1950-с.н.с., зав.від. ЦДІА України у м.Києві. З 1951-зав.читальним залом районої бібліотеки ім. М.Лермонтова м.Києва. Канд.дис. "Становище кріпосних (поміщицьких) селян і селянський рух у Київській губернії у другій чверті ХІХ ст. (до

інвертарної реформи)" захистила в Ін-ті історії АН УРСР.

П.Бондарчук

ЧЕРНЕГА Петро Макарович (10.XII.1945, с.Терешки Сквирського р-ну Київської обл.)- дослідник історії Великої Вітчизняної війни, к.і.н. (1982), доц. (1987). З селян. В 1976 закінчив іст.ф-т КДУ. Трудову діяльність розпочав робітником, потім перебував на комсомольській роботі. В Ін-ті працював з 1974-нач.відділу кадрів і зав.спецчастиною, з 1977-м.н.с. відділу історії Великої Вітчизняної війни. В 1978 перейшов на виклад. роботу. За час перебування в Ін-ті історії підготував і захистив канд.дис. "Діяльність профспілок на визволеній території України. 1943-1945 рр.". Наук.кер.- д.і.н. *М.В.Коваль*. Опублікував монографію "Профспілки Української РСР у роки Великої Вітчизняної війни 1941 - 1945 рр." (К., 1987). Брав участь у колект.працях: Посібник з історії (К., 1994); 50-річчя Перемоги над фашизмом і друга світова війна (К., 1995).

В.Шарпатий

ЧЕРНЕНКО Іван Сергійович (31.V.1919, м.Полтава, м.Київ)-дослідник історії міжнар.комуністичного і робіт.руху, бібліотеко-знавець, к.і.н. (1971). З робітників. Учасник Великої Вітчизняної війни 1941-1945 рр. Нагороджений бойовими нагородами: два ордени Червоної Зірки та 8 медалей. В 1954 закінчив іст.ф-т Одеськ.пед.ін-ту. У 1946-1948-комсорг ЦК ЛКСМУ Київ.пед.ін-ту фізкультури. З 1948-на керівній політико-виховній та ідеологічній роботі, в т.ч.-1957-1961-лектор Київ.міськкому КПУ, 1961-1964-лектор ідеологічного відділу ЦК КПУ. У 1964-1969-дир. Центр.наук. б-ки УРСР. У

1969-1972 працював в Ін-ті історії АН УРСР с.н.с. відділу історії міст і сіл Української РСР. В КДУ захистив канд.дис. "Боротьба марксистсько-ленінських партій за зміцнення єдності і згуртованості світового комуністичного руху (1956-1962 рр.)". Опублікував бл. 30 праць, в т.ч. в колективних виданнях: Історія Академії Української РСР.-У 2-х кн. (К., 1967); Комуністичні і робітничі партії світу. Довідник. 2-е переробл. і допов.вид. (К., 1968); Радянська енциклопедія історії України.-Т.1. (К., 1970); XXIV съезд КПСС и актуальные проблемы теории научного коммунизма (К., 1972). В 1972 перейшов на викладацьку роботу.

П.Овчаренко

ЧЕРНИКОВ Ігор Федорович (1.І.1931, с.Піски Лохвицького р-ну Полтав.обл.)- дослідник історії країн Близького Сходу новітнього періоду, д.і.н. (1984), с.н.с. (1972), лауреат премії ім.Д.З.Мануїльського АН УРСР (1975). Зі службовців. В 1954 з відзнакою закінчив ф-т міжнародних відносин КДУ. До 1957 працював учителем історії в спецшколі з викладанням ряду предметів англійською мовою. В 1957-1960 навчався в аспірантурі Ін-ту історії. Наук.кер.-д.і.н., проф. А.П.Ковалівський. В 1960-1964 працював м.н.с., в 1964-1978-с.н.с. відділів нової і новітньої історії зарубіжних країн та історії країн зарубіжного Сходу. В 1962 захистив канд.дис. "Радянсько-турецькі відносини 1923-1935 рр.". В 1978 переведений до новоствореного Ін-ту соціальних і економічних проблем зарубіжних країн (з 1992 р.-Ін-т світової економіки і міжнародних відносин). В 1978-1992-зав.відділом історії країн, що розвиваються, з 1992-голов.н.с. Захистив докт.дис.

"Радянсько-турецькі відносини. 1934-1972 рр.". Є автором бл. 150 наук.праць. Серед них: Радянсько-турецькі відносини в 1923-1935 рр. (К., 1962); Турецька республіка в 50-і-60-і роки ХХ ст. З історії зовнішньої політики (К., 1967); Україна і Близький та Середній Схід (К., 1968, у співавт.). В інтересах мира и добрососедства (О советско-турецких отношениях в 1935-1970 гг.) (К., 1977); История отечественного востоковедения (М., 1990, у співавт.).

Л.Ткачова

ЧЕРЧЕНКО Юрій Анатолійович (6.XII.1956, м.Київ)- дослідник історії національно-визвольного руху в Україні в 40-х рр. ХХ ст., к.і.н. (1992). Зі службовців. У 1978 закінчив іст.ф-т КДУ. З 1984 в Ін-ті історії АН УРСР. Працював м.н.с. відділу історії міжнаціональних відносин в СРСР. Досліджував процеси примусової інтеграції західноукраїнських земель до складу СРСР. Захистив канд.дис. "Інтеграційні процеси в західних областях України в 1939-1950 роках". Наук.кер.-д.і.н., проф. *Р.Г.Симоненко*. Є автором 30 наук.праць, серед них: Сталінщина і доля західноукраїнської інтелігенції (20-і-50-і рр. ХХ ст.). (К., 1994, у співавт.). Брав участь у колективних працях. З 1992 р.-с.н.с. відділу джерел новітньої історії України Ін-ту української археографії та джерелознавства ім. М.С.Грушевського. Один з упорядників української серії "Літопису УПА": "Літопис УПА" (Нова серія), т.1. (К., 1995).

Г.Брега

ЧИРКО Богдан Володимирович (1.II.1954, м.Київ)-дослідник національних меншин в Україні,

к.і.н. (1984). Зі службовців. У 1976 закінчив іст.ф-т КДУ. Працював в КДУ виклад., захистив канд.дис. "Боротьба КПУ за здійснення рішень XII з'їзду з національного питання (1923-1927 рр.)". Наук.кер.-д.і.н., проф. Я.М.Серіщев. В 1994-1995-с.н.с. відділу "Кабінет українсько-грецьких відносин на Україні" Ін-ту історії України НАН України. Автор бл. 40 друк.праць. Серед них: моногр.: Німці в Україні (1920-1990 рр.) (К., 1994, у співавт.); зб.док-в "Німці в Україні (1920-1930 рр.)". З 1995-с.н.с. Ін-ту національних відносин і політології НАН України.

О.Корнієвська

ЧИШКО Віталій Сергійович (5.VII.1951, с.Орв'яниця Дубровицького р-ну Рівненської обл.)-дослідник історії укр.інтелігенції, нац.біографістики, аграрної історії, д.і.н. (1997), лауреат премії НАНУ ім.М.І.Костомарова (1997). Зі службовців. У 1978 закінчив іст.ф-т Київ.пед.ін-ту. Навчався в аспірантурі КДПІ. Працював м.н.с., с.н.с. Ін-ту історії АН УРСР. Нині-керівник сектора сусп.наук Науково-організаційного відділу Президії НАН України, директор Інституту біографічних досліджень НБУ ім.В.І.Вернадського. Захистив в КДУ канд.дис. "Підготовка кадрів спеціалістів для сільського господарства Укр.РСР (1966-1970)". Наук.кер.-доц. *І.Х.Ганжа*. Докт.дис. "Біографістика як галузь історичної науки: історіографія та методологія" захистив в Ін-ті укр.археографії та джерелознавства ім. М.С.Грушевського. Є автором понад 70 друк.праць, в т.ч.: Укр.село на шляхах науково-технічного прогресу: досягнення і прорахунки (60-80-і роки) (К., 1989); Біографічна традиція та наукова біографія в історії і сучасності України (К., 1996);

Розвиток соціально-класової структури населення Укр.РСР: (60-80-і роки) (К., 1988); Історія Академії наук України (1918-1993) (К., 1994); Україна ХХ ст.: Культура, ідеологія, політика (К., 1993); Роль інтелігенції Укр.РСР у прискоренні науково-технічного прогресу (Софія, 1990); Діяльність учених в аграрному секторі економіки України (60-і-перша пол. 80-х рр.) // УІЖ, 1990, 1; Укр.біографічний словник: проект концепції // УІЖ, 1993, 11, 12; Створення Укр.біографічного словника як загальнонац.проблема: методологічні засади (К., 1994); Відтворення історії України в портретах її видатних діячів (Львів-Цвікау-Париж, 1995).

В.Печерога

ЧУХЛІВ Тарас Васильович (20.VIII.1966, с.Ольшаниця Київської обл.)-дослідник історії України XVII-XVIII ст., к.і.н. (1995). Зі службовців. У 1991 закін-чив іст.ф-т Київ.пед.ін-ту. У 1991-1994 навчався в аспірантурі Ін-ту історії України АН України. Наук.кер.-акад. *В.А.Смолій*. Захистив канд.дис. "Пра-вобережна Україна у сфері геополітичних інтересів країн Східної та Південно-Східної Європи (60-і роки XVII-поч. XVIII ст.)". З 1994 працює н.с. відділу історії України середніх віків Ін-ту історії України НАН України. Опублікував 14 праць, в т.ч. інд.моногр. "Қозацький устрій Правобережної України ост.чверті XVII ст. (К., 1995). Один із авторів колективних монографій: Історія України, нове бачення (К., 1995); Володарі гетьманської булави: історичні портрети (К., 1994); Польща-Україна: історична спадщина і суспільна свідомість (К., 1994); Середньовічна Україна (К.,

1994); Українсько-російський договір 1654 р. (К., 1995); Доба Богдана Хмельницького (К., 1995) та ін.

П.Овчаренко

ШАБУЛЬДО Фелікс Михайлович (21.IV.1941, Улан-Уде, Бурят-Монгольської АР, РФ)-джерелознавець, археограф, дослідник історії України середніх віків, к.і.н. (1983). Зі службовців. У 1968 закінчив іст.ф-т КДУ. У 1968-1970 працював редактором УІЖу. У 1973-1975-м.н.с., у 1979-1986-с.н.с. відділу джерелознавства та допоміжних історичних дисциплін, 1986-1992-с.н.с. відділу історії міжнародних зв'язків України Ін-ту історії АН УРСР. В Ін-ті історії України АН УРСР захистив канд.дис. "Землі Південно-Західної Русі у складі Великого князівства Литовського 20-90 років XIV ст.". Наук.кер.-чл.-кор. АН УРСР *Ф.П.Шевченко*. З 1992 працює зав.відділом пам'яток княжої і козацької доби Ін-ту української археографії та джерелознавства НАН України, з 1997 за сумісництвом-с.н.с. Ін-ту історії України НАН України. Опублікував понад 20 праць, в т.ч. інд.монографію: *Земли Юго-Западной Руси в составе Великого княжества Литовского* (К., 1987).

П.Овчаренко

ШАМКО Катерина Миколаївна (17.XI.1918, с.Липовець Долгоруківського р-ну Липецької обл., РФ)-дослідник історії Криму, к.і.н. (1955). У 1951 закінчила іст.ф-т Кримського педін-ту. З 1951 по 1954 навчалася в аспірантурі Кримського філіалу АН СРСР. В Ін-ті історії АН УРСР захистила канд.дис. "Боротьба трудящих Севастополя проти іноземних військових інтервентів і буржуазно-

поміщицької білогвардійщини (1918-1920)". 1955-1956-м.н.с. відділу історії та археології Кримського філіалу АН УРСР, 1956-1965-м.н.с. відділу історії соц. і ком.буд-ва Ін-ту історії АН УРСР. Основні праці: Героическая борьба трудящихся Украины и Крыма против иностранных военных интервентов (Одесса, 1957); Партизанское движение в Крыму 1941-1944 (Симферополь, 1959); Партийное подполье в Крыму в годы Великой Отечественной войны // УІЖ, 1960, 5; Восхождение к подвигу (Симферополь, 1982, у співавт.); Все для фронта, все для победы (Симферополь, 1985, у співавт.). Одна із авторів колективної монографії "История города-героя Севастополя" (К., 1958).

П.Бондарчук

ШАНДРА Валентина Степанівна (20.VII.1952, с.Бубнівська Слобідка Золотоніського р-ну Черкаської обл.)-археограф, архівознавець, к.і.н. (1988). Зі службовців. У 1974 закінчила іст.ф-т КДУ. 1974-1990 працювала н.с. Центр.держ.іст.архіву України. 1990-1991-н.с. групи Археографічної комісії Ін-ту історії АН УРСР. У 1988 захистила канд.дис. "Організація і функціонування діловодної служби Управління Київського учбового округу (1832-1917)" у Всесоюзному науково-дослідному ін-ті документознавства і архівної справи (м.Москва). Наук.кер.-Б.Г.Литвак. Була упорядником археографічних видань: Селянський рух на Україні. 1826-1849 рр.: зб.док. і мат. (К., 1985); Робітничий рух на Україні. 1861-1884 рр.: Зб.док. і мат. (К., 1984); Селянський рух на Україні. 1850-1861 рр.: Зб.док. і мат. (К., 1988); Робітничий рух на Україні. 1885-1894 рр.: Зб.док. і мат. (К., 1990); "Кістя-

ківський О.Ф. Щоденник" т.1 (К., 1994), т.2 (К., 1995). Нині-зав.відділом джерел з історії України XIX-поч. XX ст. Ін-ту укр.археографії та джерелознавства ім. М.С.Грушевського.

В.Даниленко

ШАРПАТИЙ Віктор Григорович (30.VII.1958, с.Клочків Чернігівської обл.) -дослідник історії укр.культури першої половини XX ст., к.ін. (1994). У 1980 закінчив іст.ф-т Київ.педін-ту. У 1980-1989 викладав історію у СШ. У 1989-1992 аспірант відділу історії культури українського народу Ін-ту історії України НАН України. Канд.дис. "Діяльність М.О.Скрипника на чолі Наркомату освіти радянської України (1927-1933 рр.)" захистив у Запорізькому ун-ті. Наук.кер.- д.ін., проф. *В.М.Даниленко*. До 1996 працював н.с. у тому самому відділі. Є автором статей: М.О.Скрипник як діяч укр.рад.культури (1927-1933 рр.) // УІЖ, 1991, 9; М.О.Скрипник і національно-культурні інтереси укр.народу // Краєзнавчі та історіографічні проблеми історії України: Зб.наук.статей (Дніпропетровськ, 1993) та ін.

В.Даниленко

ШАТАЛІНА Євгенія Платонівна (28.VIII.1926, ст.Шевченкова Шевченківського р-ну Харківської обл.)-дослідник історії України 20-30 рр. XX ст., архівознавець, археограф, к.ін. (1973), заслуж.працівник культури (1971). Зі службовців. В 1949 закінчила іст.ф-т Харківського ун-ту. 1949-1950-лаборант Харків.ун-ту, 1950-1974-с.н.с. ЦДАЖР УРСР. Навчалася в аспірантурі Харків.ун-ту, де захистила канд.дис.: "Радянська археографія гро-

мадянської війни та інозем.інтервенції на Україні (1920-1941 рр.)". З 1974-с.н.с. Ін-ту історії АН УРСР. Досліджує історію робітничого класу, селянства, колективізації, розвитку культури; джерелознавство, археографію, архівознавство, доп.істор. дисципліни. Автор понад 100 друк.праць, серед них монографії: История гражданской войны и интервенции на Украине в советских документальных публикациях 20-30-х годов (К., 1982); Развитие социальной структуры рабочего класса Украинской ССР (30-е годы) (К., 1988); розділи в колективних монографіях: История Украинской ССР в 10 т., т.7 (К., 1985); История Киева у 3-х т. 4 кн., т.3, кн.1 (К., 1987); Очерки развития социально-классовой структуры УССР 1917-1937. (К., 1987); Становище дітей на Україні у 1931-1933 р.: докум.розповідь (К., 1989, у співавт.); Новые страницы в истории Донбасса (Донецк, 1992); Колективізація і голод на Україні. 1929-1933. Зб.док. і матер. (К., 1992, упорядник); Експропріація селянських господарств в Україні у 1929-1932 рр. // УІЖ, 1992, 3, 4, 6, 7, 8 та ін.

В.Животівський

ШЕВЕЛЄВ Арнольд Григорович (28.XI.1928, с.Балаклія, тепер Харків.обл.)-дослідник історії дорев. Росії, Укр. та Польщі, міжнародного робіт. і нац.-визвол.рухів; д.і.н. (1967), проф. (1968), чл.-кор. АН УРСР (1972). З робітників. У 1948 закінчив Київ.ун-т. У 1948-1949 був на комсомольській роботі в Київ.обкомі ЛКСМУ. У 1951 р. закінчив аспірантуру Київ.ун-ту. У 1952-1953-асистент, зав.кабінетом м.-л. Київ.пед.ін-ту; 1954-1959; 1960-1969-асистент, ст.виклад., зав.каф.історії КПРС та

наук.ком., секретар парткому Київ.інж.-будів.ін-ту; 1959-1960-ст.виклад., доц. Київ.ун-ту. У 1955 захистив канд.дис. "Боротьба КПРС за відновлення і розвиток МТС на Україні в 1943-1950 рр.". Докт.дис. "Співробітництво польських соціал-демократів і більшовиків у 1900-1910 рр.". У 1969-1972-секретар Київ.міськкому компартії України. У 1972-1973-заст.дир. Ін-ту історії АН УРСР, 1973-1978-дир. Ін-ту історії АН УРСР. В 1978 звільнився з Ін-ту. Автор близько 70 праць, серед них монографії: Братское сотрудничество польских социал-демократов с большевиками в 1903-1910 гг. (К., 1966); Десятый съезд КП(б)У (К., 1959); розділів в колективних працях: Радянська енциклопедія історії України, т.1 і 2 (К., 1969, 1970); Великий советский народ (К., 1976) та ін. Має урядові нагороди: орден "Знак пошани" (1962), медалі.

Г.Брега

ШЕВЧЕНКО Леся Антонівна (23.IX.1931, м.Київ) -дослідник новітньої історії України, культурного будівництва в Україні, д.і.н. (1989), с.н.с. Зі службовців. У 1954 закінчила іст.ф-т КДУ. У 1955-1958 навчалася в аспірантурі Київ.ун-ту. З 1959-м.н.с., з 1965-с.н.с., з 1989-п.н.с. відділу сучасної історії України Ін-ту історії України НАН України. Під кер. О.А.Бородіна підготувала і в 1958 захистила в Київ.ун-ті канд.дис. "Боротьба Комуністичної партії України за зміцнення сільських рад республіки в період суцільної колективізації сільського господарства (1930-1932 рр.)". В Ін-ті історії АН УРСР захистила докт.дис. "Підвищення культурного рівня трудящих Української РСР в 60-80 роки ХХ ст.: досвід і проблеми". Опублікувала понад 150 праць,

серед них монографії: Розвиток української радянської культури в 1959-1965 рр. (К., 1967); Дружба братніх культур (К., 1972); Повышение культурного уровня трудящихся в условиях развитого социализма (На материалах УССР) (К., 1985); ст.: "Проблеми духовного відродження народу".- Україна. Короткі нариси з історії (К., 1992); "Роль духовної спадщини в утвердженні національної самосвідомості народу України" // Україна ХХ ст.: минуле і сьогодення (Київ-Донецьк, 1995). Брала участь як автор і член редколегії у колективних працях: Розвиток української культури за роки радянської влади (К., 1967); Історія Української РСР у 8 т., рос.мовою у 10 т. (К., 1984); Історія Києва, т.3, кн.1, 2 (К., 1985, 1986) та ін.

Г.Берега

ШЕВЧЕНКО Олена Володимирівна (18.VII.1956, м.Слуцьк Мінської обл., Білорусь)-дослідник історії укр.-болгар. співробітництва, новітньої історії Болгарії, к.і.н. (1983). Зі службовців. У 1979 закінчила іст.ф-т КДУ. 1979-1982-аспірантка Ін-ту історії АН УРСР. Захистила канд.дис. "Радянсько-болгарське співробітництво в галузі підготовки кадрів спеціалістів (70-і рр.)". Наук.кер.-д.і.н., проф., чл.-кор.АН УРСР *П.С.Сохань*. У 1982-1991 працювала в Ін-ті історії АН УРСР: 1982-1986- м.н.с., 1986-1991- н.с. відділу історії і міжнародних відносин зарубіжних соц.країн Ін-ту історії АН УРСР. Автор більше 20 наук.праць. У 1991 перейшла на роботу до Ін-ту української археології НАН України.

Т.Комаренко

ШЕВЧЕНКО Федір Павлович (24.VIII.1914, с.Дунаївці Новоушицького уїзду Подільської губ., тепер Дунаївецького р-ну Хмельницької обл.-1.XI.1995, м.Київ)-фахівець з історії України з найдавніших часів до сьогодення, історіограф, джерелознавець, д.і.н. (1963), проф. (1968), чл.-кор. АН УРСР (1969), лауреат Державної премії УРСР в галузі науки і техніки (1984). З селян. У 1937 закінчив Московський іст.-архівний ін-т, 1937-1940 навчався в аспірантурі і викладав в цьому ін-ті. 1940-1941-дир. Чернівецького обл. держ.архіву НКВС УРСР, на початку Великої Вітчизняної війни-дир. Краснодарського крайового держ.архіву НКВС, 1942-1943 в евакуації у Ташкенті працював нач.наук.-вид. відділу Архівного управління НКВС Узб.РСР. 1945-1949 був заст.голови Комісії з історії Великої Вітчизняної війни АН УРСР. З 1949 і до останніх днів життя (з перервою в 1968-1972, коли обіймав посаду дир. Ін-ту археології АН УРСР) працював в Ін-ті історії НАН України: с.н.с., зав.відділом історії країн народної демократії (1949-1968), заст.дир. (1964-1967) і за сумісництвом: зав.каф. КДУ (1944-1950), вченим секретарем Президії АН УРСР (1950-1952), голов.редактором УІЖу (1957-1972), зав.сектором іст.геогр. і картограф. (1982-1987). У 1943 захистив канд.дис. "Руські воєводи в Україні в II-й половині XVII ст." в Ін-ті історії АН СРСР у Москві. Докт.дис. "Політичні та економічні зв'язки України з Росією в середині XVII ст."-в Ін-ті історії АН УРСР. Був першим голов.редактором УІЖу, у різний час-членом редколегії "Вісника АН УРСР", журн. "Пам'ятки України", чл.головних редколегій "Історії міст і сіл Української РСР", 10-томної

"Истории Украинской ССР" та ін. Підготував 7 док. і понад 50 канд.наук. Нагороджений орденом "Знак пошани", багатьма медалями. Опублікував понад 600 праць, серед них монографії: Історичне значення віковичної дружби українського та російського народів (К., 1951, перевидана 1953 і 1954 рр. укр. та рос. мовами); Лук'ян Кобилиця: З історії антифеодальної боротьби селянства Буковини в перш.половині ХІХ ст. (К., 1958); Політичні та економічні зв'язки України з Росією в середині ХVІІІ ст. (К., 1959); чл.редколегій і автор колективних праць: Історія Української РСР. В 2-х т.-т.1 (К., 1953); Исторические корни дружбы и единения украинского и белорусского народов (К., 1978); Исторические корни связей и дружбы украинского и молдавского народов (К., 1980); Дружба и братство русского и украинского народов, в 2-х т. (К., 1982); Воссоединение Украины с Россией, зб.документів в 3-х т. (М., 1953); Воз'єднання українського народу в єдиній Укр.радянській державі (1939-1949 рр.) (К., 1949). Похований у Києві на Байковому цвинтарі.

Літ.: Боряк Г.В., Герасименко Н.А., Тодійчук О.В. Федор Павлович Шевченко. Библиография. (К.: 1989); РЕІУ.-Т.4.-С.516-517; ЕИ.-V.4.-1993.-Р.145.

О.Корнієвська

ШЕВЧУК Григорій Михайлович (8.II.1916, с.Красногірці, тепер Попільнянського р-ну Житомирської обл.)-дослідник історії України ХХ ст., д.і.н. (1966), професор (1969). З селян. До 1934 працював в колгоспі та на з-ді "Ленінська кузня" (Київ). В 1938 закінчив іст.ф-т Київ.пед.ін-ту, працював у школі, в 1939-1940 проходив службу в армії.

З початку Великої Вітчизняної війни-в діючій армії. У 1946-1968-працював в Ін-ті історії АН УРСР-м.н.с., с.н.с., в 1965-1967-зав.відділом історії ком.буд-ва. В 1954 захистив канд.дис. "Боротьба трудящих Радянської України проти Врангеля". Докт.дис. "Культурне будівництво на Україні в 1921-1925 рр.". З 1968-зав.каф.Київ.ін-ту культури. Досліджував історію громадянської війни і культурного будівництва на Україні. Основні опубліковані праці: Боротьба трудящих Радянської України проти контрреволюції на Півдні в 1920 р. (К., 1956); Розгром іноземних інтервентів на Півдні України і в Криму (листопад 1918-квітень 1919) (К., 1959); Червоне козацтво (К., 1961, у співавт.); Культурне будівництво на Україні у 1921-1925 роках (К., 1963); Культурна політика України (Париж, 1981, англ., франц.мовами); Культура як суспільне явище (К., 1985). Один з авторів колективних праць: Розвиток української культури за роки Радянської влади (К., 1967); Історія Української РСР, т.6 (К., 1977); История Украинской ССР, т.7 (К., 1984).

Літ.: РЕІУ.-Т.4.-С.517; ЕУ.-1984.-С.3836; ЕИ.-V.4.-1993.-Р.660.

Л.Ткачова

ШЕКЕРА Іван Михайлович (1.Х.1929, м.Ніжин Чернігівської обл.)-дослідник історії України середніх віків, к.і.н. (1961). З робітників. У 1943-1946 навчався в Ніжинському технікумі механізації сільського господарства. В 1951 закінчив Ніжинський пед.ін-т. 1951-1952 інспектор шкіл Цуманського райВНО Волинської обл., 1952-1954-директор СШ в с.Сильно Цуманського р-ну Волинської обл., 1954-інспектор шкіл Артемівського міськВНО Ста-

лінської (тепер Донецької) обл. З 1954-в Ін-ті історії АН УРСР: аспірант (1954-1957), м.н.с. (1958-1963), с.н.с. (1963-1989) відділу феодалізму. Захистив канд.дис. "Посилення закріпачення селян і антифеодальні виступи на Правобережній Україні в другій половині XVI ст." Наук.жур.-д.ін., проф. *В.О.Голобуцький*. Працював с.н.с. відділу історії міст і сіл Ін-ту (1963-1966 і 1968-1969). Брав участь у підготовці 26-томної "Історії міст і сіл Української РСР". Член авторського кол-ву багатотомної "Історії Української РСР". Автор багатьох наук.праць, серед них монографій: Міжнародні зв'язки Київської Русі. З історії зовнішньої політики Русі в період утворення і зміцнення Древньоруської держави VII-X ст. (К., 1963); Київська Русь XI ст. у міжнародних відносинах (К., 1967); розділи у колективних монографіях "Історія селянства Української РСР", в 2-х т. (К., 1967), 50 статей, посібників та підручників. У 1989 перейшов на іншу роботу.

Літ: ЕУ.-1984.-С.3837.

Т.Комаренко

ШЕПЕЛЬ Любов Федорівна (8.I.1954, с.Черевки Яготинського р-ну Київської обл.)-дослідник історії культури українського народу 20-30-х рр. ХХ ст., к.і.н. (1996). З селян. У 1978 закінчила іст.ф-т КДУ. З 1979 по т.ч. працює в Ін-ті історії України НАН України на посаді зав.науковим архівом. Під керівництвом к.і.н. *Л.І.Ткачової* підготувала і в 1996 захистила в Ін-ті історії України НАН України канд.дис. "Роль робітничих факультетів УСРР в підготовці спеціалістів (20-ті рр.)". Досліджує про-

блеми формування інтелігенції України 20-30-х рр. Брала участь у колективних роботах: *История Украинской ССР.-Т.9* (К., 1985); *История Киева.-Т.3, кн.2* (К., 1986); препринт: *Проблема підготовки кадрів спеціалістів в УСРР з робітників і селян (20-ті рр.)* (К., 1995); ст.: *Рабочие факультеты-важный путь формирования кадров социалистической интеллигенции на Украине // "Актуальные вопросы исторической науки"* зб.матеріалів (К., 1982).

С.Кокін

ШЕРСТЮК Федір Юхимович (1904)-дослідник історії народних рухів України XVIII-XIX ст. та історії Комуністичної партії, д.і.н. (1966). Закінчив Сумський педін-т (1931) та ІЧП (1936). Викладав історію СРСР у Сумському педін-ті (1931-1933) та ІЧП (1936-1937), Республіканській школі пропагандистів при ЦК КП(б)У (1937-1938). У 1938-1945 рр. працював в Ін-ті історії України АН УРСР на посадах с.н.с., вченого секретаря. У 1945-1949 рр.-консультант відділу агітації і пропаганди ЦК КП(б)У. З 1949 р.-с.н.с. Ін-ту історії партії при ЦК Компартії України. Основні праці: *Устим Кармалюк* (1943); *Олександр Пархоменко* (1944); *Становище робітничого класу і робітничий рух на Україні в другій половині XIX ст.* (1948); *Партійне будівництво на Україні в 1926-1929 рр.* (1960).

О.Рубльов

ШИП Надія Андріївна (20.X.1945, м.Антрацит Луганськ.обл.)-дослідник історії української культури XVII-XX ст., д.і.н. (1992). З робітників. В 1966 закінчила іст.ф-т Луганськ.педін-ту. Викладала історію і суспільствознавство в СШ, працювала

зав.відділом учнівської молоді та піонерів Свердловського РК ЛКСМУ Луганськ.обл., в 1969-1979-н.с. Ін-ту історії АН УРСР, 1979-1984- зав.ред. історії вид-ва "Радянська школа", в 1984-ст.н.с., з 1992-п.н.с. Ін-ту історії України НАНУ. 1977 захистила канд.дис. "Роль вищих учбових закладів в розвитку російсько-українських зв'язків в другій половині XVIII ст." Наук.кер.-чл.-кор. АН УРСР *Ф.П.Шевченко*. Док.дис. "Інтелігенція на Україні (XIX ст.)" захистила в Ін-ті історії АН України. П.н.с. відділу історії України кінця XIX-поч. XX ст., з 1995-вчен.секр.ради з захисту дисертацій. Авт.бл. 50 наук.праць, в т.ч.: Русско-украинское культурное сотрудничество в XVIII-первой половине XIX в. (К., 1988); Интеллигенция на Украине (XIX в.) (К., 1991); Культурно-національне питання на Україні в другій половині XIX ст. // УІЖ, 1991, 3; Церковно-православний рух в Україні поч. XX ст. (К., 1995). Одна з авт.колективних праць, зокрема "Нариси з історії українського національного руху" (К., 1994) та ін.

Г.Герасимова

ШКОДА Костянтин Олександрович (13.XI.1961, м.Запоріжжя)-дослідник зарубіжної україністики, к.і.н. (1989). З робітників. У 1982 закінчив іст.ф-т Запорізького пед.ін-ту. 1982-1987 навчався в аспірантурі Ін-ту історії АН УРСР (з них-2 роки в Радянській армії). 1987-1991 працював в Ін-ті історії АН УРСР м.н.с., н.с. відділу зарубіжної україністики. Захистив канд.дис. "Критика буржуазної історіографії соціально-економічного розвитку Української РСР (1960-1985)". Наук.кер.-д.і.н. *М.М.Варварцев*. Автор 10 наук.праць, серед них:

Неспроможність буржуазних інтерпретацій проблем соціально-економ.розвитку СРСР на сучасному етапі // Іст.дослідження: Історія зарубіжних країн: Респ.міжвід.зб. (К., 1987) та ін.

О.Корнієвська

ШЛЕПАКОВ Арнольд Миколайович (16.VI.1930, м.Вінниця-2.VI.1996, м.Київ)-фахівець з всесвітньої історії, д.і.н. (1966), проф. (1970), чл.-кор. АН УРСР (1969), акад. НАН України (1982), лауреат премії ім. Д.З.Мануїльського АН УРСР (1982), засл. діяч науки і техніки України (1995). Зі службовців. У 1952 закінчив ф-т міжн.відносин КДУ. У 1952-1955 навчався в аспірантурі Ін-ту історії АН УРСР. У 1955 захистив в Ін-ті історії АН УРСР канд.дис. "Воз'єднання українського народу в єдиній Українській Радянській державі-видатна перемога зовнішньої політики СРСР". У 1955-1978-м.н.с., с.н.с., зав.відділом нової та новітньої історії зарубіжних країн, 1971-1974-заст.дир. Ін-ту історії АН УРСР. В Ін-ті історії АН УРСР захистив докт.дис. 1978-1992 дир. Ін-ту соціал. і економ. проблем зарубіжних країн АН України, у 1982-1988 одночасно академік-секретар Відділення економіки АН УРСР. Президент Укр.асоціації сприяння ООН, кер.Центру між.досліджень Київ.міжнар.гуманітарного ун-ту. З 1995-ректор Української академії зовнішньої торгівлі. Автор численних опублікованих праць, серед них монографій: Украинская трудовая иммиграция в США и Канаде (конец XIX-нач. XX вв.) (К., 1960); Иммиграция и американский рабочий класс в эпоху империализма (К., 1966); Биография статуи Свободы. Исторический очерк (М., 1969); США: социальная структура об-

щества и его национальный состав (К., 1976); США: "похищение умов" в прошлом и настоящем (М., 1983), гол.редактор та автор розділів колективних праць: "Всемирная история" т.Х (М., 1965), т.ХІІ (М., 1979); Міжнародна солідарність в робітничому русі і антифашистській боротьбі народів Європи в 1933-1945 рр. (К., 1970); История рабочего движения в США в новейшее время (М., 1970, 1971); Национальные проблемы Канады (М., 1972). Буржуазные концепции национальных отношений в развитых капиталистических странах (К., 1988) та ін. Нагороджений орденом "Знак пошани" та медалями. Брав участь в складі делегації УРСР в 25, 26, 27 сесіях Генерал.Асамблеї ООН, очолював делегацію на 23 сесії Комісії соціального розвитку ООН (1973), виконував інш.громад.роботу. Володів англ., франц., польсь., рос. мовами.

Літ.: История Академии наук Украинской ССР.-К.-1979.-С.794; УРЕ.-Т.12.-К.-1985.-С.420.

Г.Берега

ШМАНЬКО Георгій Іванович (9.VI.1927, с.Копіновці Мукачівського р-ну Закарпатської обл.)-дослідник історії Угорщини новітнього часу, к.і.н. (1969). З селян. У 1954 закінчив іст.ф-т Ужгород.унту, у 1960-ВППШ при ЦК КПРС у Москві. 1948-1975-на партійній роботі, з 1969-секретар Ужгород.обкому КПУ. У ВППШ при ЦК КПРС захистив канд.дис. "Боротьба Угорської соціалістичної партії за відтворення комсомолу та залучення молоді до будівництва соціалізму в Угорщині (1956-1960)". 1975-1978 працював зав.відділом Ужгородського відділу Ін-ту історії АН УРСР. Автор більше 20

праць з історії робітничого руху Угорщини, монографій "Молодь нової Угорщини" (К., 1967); "Рабочий класс народной Венгрии. Повышение культурно-технического уровня в период строительства социализма" (К., 1982); "Дружба между людьми-дружба между народами" (Ужгород, 1984) та ін. У 1978 відділ переведений до новоствореного Ін-ту соціальних і економічних проблем зарубіжних країн АН УРСР.

Т.Комаренко

ШМЕЛЬОВ Віктор Григорович (22.IV.1943, с.Катеринівка Куйбиш.р-ну Татарської АРСР, РФ-1993, м.Київ)-музеєзнавець, етнограф, к.і.н. (1978). Зі службовців. У 1967 закінчив іст.ф-т КДУ. До цього працював слюсарем -складальником у м.Києві, служив в Радармії, 1967-1970-с.н.с. наук-метод.відділу охорони пам'яток історії та культури Мін-ва культ. УРСР, у 1970-1976-заст.дир. з наук.роботи Музею народної архітектури й побуту УРСР Укр.т-ва охорони пам'яток історії та культури. У 1977 закінчив аспірантуру у відділі етнографії Ін-ту мистецтвознавства, фольклору та етнографії АН УРСР. Захистив канд.дис. В 1977-1980 працював м.н.с. відділу історії дружби народів СРСР Ін-ту історії АН УРСР. У 1980 переведений на роботу до Головного Архівного управління при Кабін.Міністрів УРСР. Автор праць про музеї народної архітектури та побуту України, серед них монографія: Музеи под открытым небом: Очерки истории возникновения и развития (К., 1983).

Г.Брега

ШТОКАЛО Йосип Захарович (4/16.XI.1897, с.Скоморохи Сокальського р-ну Львів.обл.-5.I.1987, м.Київ)-дослідник історії вітчизняної математики, д.фіз.-мат.н. (1944), проф. (1946), чл.-кор. АН УРСР (1948), акад. АН УРСР (1951), засл. діяч науки УРСР (1968), чл.-кор. Міжнародної академії історії наук (1965), почесний акад. Міжнак. академії історії наук (1978). У 1915-1931 працював вчителем математики в школах, ФЗУ, технікумі Дніпропетровської обл. та м.Дніпропетровська. У 1931 закінчив Дніпропет.фіз.-хім.-матем.ін-т (тепер ун-т), у 1935-аспірантуру НДІ математики і механіки при Харківському ун-ті. У 1935 захистив канд.дис. Одночасно, у 1931-1941-асистент, доц. по каф-рі математики вузів м.Харкова. У 1942-1946-с.н.с. Ін-ту математики АН УРСР, вчен.секретар цього самого ін-ту. У 1943 захистив докт.дис. У 1946-1949-зав. відділом, заст.директора Ін-ту математики АН УРСР. Одночасно у 1944-1951, 1956-1972-проф., зав.каф.Київ.ун-ту. У 1949-1956-чл. Президії АН УРСР, уповноважений Президії АН УРСР у Львові, Голова Львівського філіалу АН УРСР, 1956-1963-зав.відділом історії математики Ін-ту математики АН УРСР, з 1963-зав. сектором історії природознавства та техніки Ін-ту історії АН УРСР, 1957-1967-голова Термінологічної комісії при Президії АН УРСР: Досліджував теорію диференціальних рівнянь, операційне числення, історію розвитку вітчизняної математики. Опублікував понад 100 праць, серед них 4 монографії, зокрема: Нарис розвитку математики на Україні за 40 років Радянської влади (К., 1958). Брав участь як автор і відп.ред. монографій: История отечественной мате-

матики в 4-х т. 5 кн. (К., 1967-1970), яка нагороджена у 1971 Міжнародною академією історії наук медаллю ім. О.Койре; "История математического образования в СССР. (М.) та ін.

Лит: Белый Б.Н. Иосиф Захарович Штокало //Математика в школе.-1972.- 6.-С.77-78; Митропольський Ю.А. Штокало Йосип Захарович //Вісник АН УРСР 1973.- 6.-С.93; Українська математична бібліографія.-К.-1963.-С.373-375; Історія Академії наук УРСР.-К.-1967.-Т.2; Анісімов Ю.О., Боголюбов О.Н. Йосип Захарович Штокало (До 70-річчя з дня народження) // УІЖ.-1967.- 11.-С.122-123; УРЕ.-Т.12.-К.-1985.-С.445.

Г.Брега

ШУБА Олексій Васильович (15.X.1950, с.Бакулівка Миргородського р-ну Полтавської обл.)-дослідник філософських проблем релігії, к.філос.н. (1981). З селян. У 1969 закінчив Лохвицьке пед.училище. У 1978 закінчив філософ.ф-т КДУ. 1978-1980-ст.лаборант і викладач філософ.ф-ту КДУ. 1980-1983-м.н.с. Ін-ту філософії АН УРСР, 1983-1988-заст.дир. по наук.-методич. роботі Республ. будинку наук.атеїзму, 1988-1990-доц.філософ.ф-ту КДУ. 1990-1991 працював с.н.с. відділу сучасної національної історії і прогнозування, потім відділу історії і теорії національних відносин, відділу соціологічних досліджень Центру міжнаціональних відносин Ін-ту історії АН УРСР. У 1991 перейшов працювати до Ін-ту соціології АН УРСР. Автор монографії "Православие и национальные отношения: Проблемы взаимодействия этноса и религии" (К., 1992). Співавтор філософ.словників, колек.монографій: Критика реакционной сущности клерикального национализма (К., 1983); Интернациональ-

ные и атеистические традиции рабочего класса (К., 1984); 10 брошур та бл. 50 статей.

О.Корнієвська

ЩУГАЄВСЬКИЙ Валентин Андрійович (псевд.: А.Кошман-Коврайський; 3/16.IV.1884, м.Київ-2.XI.1966, США)-нумізмат, археолог, історик. Закінчив економ.відділ Петерб.політех. ін-ту та Петерб.археологічний ін-т (обидва-1908). У 1910-1917 служив у відділі нумізматикки Держ.Ермітажу. У 1918-1920 працював в органах охорони пам'яток старовини й мистецтва у Києві й Чернігові. З 1921 зав. Музеєм укр.старовини ім. В.Тарновського, а після об'єднання усіх п'яти чернігівських музеїв у єдиний держ.музей завідував цим, останнім. Звільнений з посади у січні 1925 як позапартійний, залишився завідувати іст.відділом музею. У 1919-1922-проф.нумізматикки Київ.археологічного ін-ту. Вчений-охоронець (з лютого 1927), зав.нумізматичним відділом, перетвореним згодом на секцію, нарешті-нумізматичного фонду Музею культів та побуту в Києві (згодом-Музейне містечко) до ліквідації цього відділу (1933). У 1931-1939 зав.відділом нумізматикки Всеукр.іст.музею ім. Шевченка. У 1939-1940 формально безробітний, виконував наукові доручення Ін-ту історії та кількох периферійних музеїв. Працював у КДУ та Ін-ті археології, де вивчав знахідки римських монет у Східній Європі. Під час нім.окупації-дир.Центр.іст.музею, зав.відділом Ін-ту передранньої історії. 1944 емігрував до Чехословаччини, 1947-до США. Заст.голови укр.відділу "Голосу Америки" в Нью-Йорку. Друкувався в газ. "Новое русское слово". Праці: До питання про грошовий

обіг на Україні в XVII віці // Наук.збірник за рік 1924 (К., 1925); Дари Юрія Василя Дунина-Борковського // Науковий збірник за рік 1925 (К., 1926); Чи була на Україні в XVII ст. власна монета // Науковий збірник за рік 1926 (К., 1926); До питання про військового товариша Юрія Дунина-Борковського // Науковий збірник за рік 1928 (К., 1928); Мідяний змієвик Чернігівського музею (Чернігів і північне Лівобережжя. К., 1928); До грошового обігу Чернігівщини XVII в. (Там само); Що таке "канак"? // Ювілейний збірник на пошану акад. М.С.Грушевського, т.1 (К., 1928); Монета і грошова лічба на Україні в XVII столітті // Науковий збірник УВАН, т.1 (Нью-Йорк, 1952); Нове тлумачення сенсу "Тризуба" на монетах Київської Держави // Україна. Зб.10. Париж, 1953).

Літ.: Кордиш-Головко Н.В.Шугаєвський // Свобода.-1966.-23 груд.; ЕУ.-1984.-С.390; Курас Г., Якушева-Омельячук Р. В.А.Шугаєвський-історик, археолог, нумізмат.- Київська старовина.-1995.- 5; ЕИ.-V.4.-1993.-Р.679-680.

С.Білокінь

ЩЕРБАК Віталій Олексійович (21.IV.1954, с.Матяшівка Обухівського р-ну Київської обл.)-дослідник історії України середніх віків, к.і.н. (1986). З селян. У 1976 закінчив іст.ф-т КДУ. У 1976-1979-н.с. Музею народної архітектури та побуту України. З 1979 працює с.н.с. відділу історії середніх віків Ін-ту історії України НАН України. В Ін-ті історії України НАН України захистив канд.дис. "Народні рухи на Україні в другій чверті XVII ст.". Наук.кер.-д.і.н., проф. *Г.Я.Сергієнко*. Досліджує питання визвольної боротьби укр.народу та історії

козацтва України. Опублікував понад 80 праць, серед них: Антифеодальні рухи на Україні напередодні визвольної війни 1648-1654 рр. (К., 1989); Формування козацького стану в Україні (друга половина XV-середина XVII ст.) (К., 1997); До питання про еволюцію класово-станової структури феодального суспільства України в XVI-першій половині XVII ст. // УІЖ, 1987, 2; Козацтво в класово-становій структурі укр.суспільства (друга пол. XVI-середина XVII ст. // УІЖ, 1991, 11; Джерела формування укр.козацтва // УІЖ, 1994, 2, 3). Один з авторів колект.праць: Українська народність. Нариси соціально-економічної та етнополітичної історії (К., 1990); На чолі козацької держави (Рівне, 1994).

П.Овчаренко

ЩЕРБАК Олександр Іванович (16.IX.1951, м.Обухів Київської обл.)-соціолог, к.ю.н. Зі службовців. У 1974 закінчив юридич.ф-т КДУ. 1974-1977 навчався в аспірантурі Ін-ту держави і права АН УРСР, 1977-1981 м.н.с. цього самого Ін-ту. 1981-1990-с.н.с., з 1990-зав.відділом соціологічних досліджень Центру національних відносин АН УРСР. В 1990-1991 працював в Ін-ті історії АН УРСР: зав.відділом соціологічних досліджень Центру АН УРСР, гол.н.с. Археографічної комісії АН УРСР. В 1991 перейшов до Ін-ту української археографії АН України. Написав ряд праць, серед них: Правовая ответственность должностных лиц аппарата управления (К., 1980); Правовые средства укрепления дисциплины и ответственности хозяйственных кадров на современном этапе (К., 1981); Дисципліна і відповідальність у державному управлінні (К.,

1981); Социальный механизм юридической ответственности должностных лиц (К., 1986).

О.Корнієвська

ЩЕРБИНА Йосип Тимофійович (16.XI.1913, с.Артюхівці, тепер Роменського р-ну Сумської обл.) -дослідник історії робітничого руху та більшовицьких організацій в Україні, д.і.н. (1965), професор. З селян. У 1939 закінчив іст.ф-т. Харків.ун-ту, в 1939-1941 там само навчався в аспірантурі. Учасник Великої Вітчизняної війни 1941-1945 рр. В 1946-1948 навчався в аспірантурі Ін-ту історії України АН УРСР (наук.кер.-д.і.н. *М.А.Рубач*). В 1948 захистив канд.дис. "Робітничий клас України в роки першої сталінської п'ятирічки". В 1948, 1949-м.н.с., в 1951-1953-уч.секретар, в 1953-1968-с.н.с. Ін-ту історії АН УРСР. Докт.дис. "Робітничий клас України та його революційна боротьба в 1914 - 1917 рр.". З 1968-зав.кафедрою м.-л. Ін-ту культури. Нагороджений орденом Червоної Зірки та ін. нагородами. Опублікував праці: Робітничий клас України та його революційна боротьба у 1914-1917 роках (К., 1963); Нариси з історії Комуністичної партії України (К., 1971) та ін.

Літ.: РЕІУ.-Т.4.-С.539; ЕУ.-1984.-С.3916.

Л.Ткачова

ЩУСЬ Оксана Йосипівна (17.VII.1931, м.Харків)-дослідник історії України 1917-1920 рр., к.і.н. (1962), лауреат Державної премії УРСР в галузі науки і техніки (1969). Зі службовців. У 1955 закінчила іст.ф-т. Київ.ун-ту. 1955-1958-навчалася в аспірантурі Київ.ун-ту. Наук.кер.-І.А.Зозуля. В

Київ.ун-ті захистила канддис. "КПРС-організатор і керівник Українського фронту (1918-1919 рр.)". 1959-викладач Київ.консерваторії ім. П.І.Чайковського. З 1959 працює в Ін-ті історії України НАН України: 1959-1960-ст.лаб.; 1960-1969-м.н.с.; з 1969-с.н.с.; з 1986-п.н.с. відділу історії української революції (1917-1921 рр.). Досліджує питання історії: Жовтневої рев. в м.Києві та Київ.обл.; Рад солдатських деп. в 1917 р.; військового буд. в УРСР в роки громадян.війни; укр.військового руху в 1917 р.; Центральної Ради в 1917, 1918 рр. Має понад 100 наук.праць, серед них: В.О.Антонов-Овсієнко (К., 1965); Створення Рад солдатських депутатів у тилових гарнізонах України в 1917 р. (К., 1973); О некоторых вопросах военного строительства в Украине в 1919 г. (К., 1991); Створення військово-адміністративного апарату на Україні в 1920 р. (К., 1991); Триумфальное шествие сов.власти на Украине (К., 1987, у співавт.); Всеукр.військові з'їзди (К., 1992). Брала участь у написанні колект.праць: Історія Української РСР (т.5, рос.вид.-т.6); Історія Києва, т.1 та ін.

В.Животівський

ЮРЕНКО Світлана Павлівна (30.III.1950, смт. Диканька Полтавської обл.)-археолог, історик, дослідник ранньослов'янської проблематики, к.і.н. (1983). Зі службовців. У 1971 закінчила іст.ф-т Полтавського пед.ін-ту, у 1971-1974-н.с. Полт.краєзнавчого музею, у 1974-1979-асистент каф.історії Полтав.пед.ін-ту. Навчалась в аспірантурі Ін-ту археології АН УРСР, захистила у ньому канд. дис. "Дніпровське лісостепове Лівобережжя у VII-VIII ст. (волинцівська культура)". Наук.кер.-член-

кор. НАНУ В.Д.Баран. У 1983-1990 працювала н.с. Ін-ту. З 1991-с.н.с. відділу історико-краєзнавчих досліджень Ін-ту історії України АН України. Є автором понад 50 наук.праць та бл. 20 наук.звітів про археологічні дослідження пам'яток України, серед них: колект.монографії: Проблеми етногенезу слов'ян (К., 1978); Етнокультурна карта України в 1 тис.н.е. (К., 1985); Славяне Юго-Восточной Европы в предгосударственный период (К., 1990); брошура "Опішнянське городище (за матеріалами археологічних досліджень)" (Полтава, 1995, у співавт.), та інш.

В.Печерога

ЮРЧЕНКО Олександр Федорович (29.IV.1960, м.Біла Церква Київської обл.)-дослідник історії міжнародного молодіжного руху, к.і.н. (1988). Зі службовців. В 1982 закінчив іст.ф-т КДУ. 1982-1983-працював ст.методистом Республіканського Будинку наукового атеїзму тов-ва "Знання" УРСР. В 1983-1987 навчався в аспірантурі на іст.ф-ті КДУ. З 1987-м.н.с. відділу історії соц. та ком.буд-ва, з 1988-н.с. сектора історії інтелігенції, відділу історії культури українського народу. В 1988 захистив кандис. "Участь молодіжних організацій СРСР і СФРЮ у розвитку радянсько-югославського співробітництва (1955-1985)". Наук.кер.-д.і.н., проф. К.О.Джеджула. Опублікував наук.праці: Нормалізація і зміцнення радянсько-югославських відносин-основа розвитку зв'язків молодіжних організацій СРСР і СФРЮ (друга половина 50-х років) // Вісник Київського ун-ту. Істор.науки. К., 1988. Вип.28; Из истории развития дружественных связей молодежных организаций СССР и СФРЮ

(60-е годы) // Актуальные вопросы исторической науки. Сб. выступлений на конференции молодых ученых-историков Киев. ун-та. К., 1985.-Деп. в ИНИОН АН СССР. 27989. 28.II.1986; Співробітництво республіканських молодіжних організацій СРСР і СФРЮ (70-і-перша пол. 80-х рр.) // УІЖ, 1987, 2. В 1991 перейшов на іншу роботу.

Т.Комаренко

ЮШКОВ Серафим Володимирович (4.V.1888, с.Трофімовщина, тепер-Мордовія, РФ-14.VIII.1952, м.Москва)-історик держави і права, юрист, чл.-кор. АН УРСР (1939), акад. АН Каз.РСР (1946), д.і.н. (1935), професор (1919), заслуж. діяч науки РРФСР. У 1912 закінчив юрид. і істор.-філол. ф-ти Петерб.ун-ту. У 1913 проходив стажування у Фрейбурзькому ун-ті (Німеччина). З 1916-приват-доцент Петрогр.ун-ту. У 1919-1943 працював професором у вузах Саратова, Ленінграда, Самарканда, Дагестан. З 1935 по 1937-зав.кафедрою Свердловського пед.ін-ту, одночасно-професор Свердловського і Московського юридич.ін-тів. У 1943 працював у Всесоюзному ін-ті юридичних наук. З 1944-професор Москов.ун-ту. В. 1943-1949.-н.с. Ін-ту історії і археології АН УРСР, 1949-1950-Ін-ту історії України АН УРСР. Досліджував історію держави і права Київської Русі. Нагороджений орденом Трудового Червоного Прапора. Серед його основних праць: Феодальные отношения и Киевская Русь (1925); Очерки по истории феодализма в Киевской Руси (М.-Л., 1939); Общественно-политический строй и право Киевского государства (М., 1949); Русская правда (М., 1950); История государства и права СССР. Ч.1 (М., 1961).

Літ: Юшков Серафим Володимирович. В кн.: Історія Академії наук Української РСР.-Кн.2.-К.-1967; Історія Академії Наук Української ССР.-К.-1979.-С.795; РЕІУ.-Т.4.-1972.-С.548.

В.Даниленко

ЯКУБОВА Лариса Дмитрівна (21.VI.1967, м.Донецьк)-дослідник історії України 20-30 рр. ХХ ст. та укр.-грецьких відносин, к.і.н. (1993). З робітників. У 1989 закінчила іст.ф-т Донецького ун-ту. Працювала вчителем історії та суспільствознавства в СШ 68 м.Донецька. В 1989-1992 навчалася в аспірантурі Ін-ту історії України НАН України. Захистила канд.дис. "Соціально-політичне, економічне й культурне життя населення України. 20-і початок 30-х років". Наук.кер.-д.і.н., проф. *Р.Г.Симоненко*. З 1992-м.н.с., н.с. відділу історії і теорії міжнародних відносин, а з 1994-н.с. відділу українсько-грецьких відносин Ін-ту історії України НАН України. Досліджує історію грецьких поселень півдня України. Опублікувала ряд праць: Маріупольська Греція // Наука і суспільство.-1990.-7.-С.44-47; Грецькі національні сільради на Україні у взаємодії національної і соціальної політики // Греки. Історія і сучасність: Пошук і формування національної культури.-Донецьк.-1991.-С.118-127. Грецькі національні сільради в Україні (друга половина 20-30-і рр.) // УІЖ, 1992.- 6..

Н.Васильєва

ЯКОВЕНКО Наталія Миколаївна (16.X.1942, с.Миколо-Бабанка Кіровоградської обл.) -дослідник історії України середніх віків, д.і.н. (1994), лауреат премії фонду П.Яцика (1995), премії ім.М.С.Грушевського НАН України (1996). У 1967 закінчила

ф-т іноземних мов Львів. ун-ту. З 1970 по 1981 працювала с.н.с. Центрального держ.істор.архіву УРСР в Києві. Протягом 1981-1987 викладала в Київ.ун-ті. У 1983 захистила в Ін-ті історії АН УРСР канд.дис. "Палеографія латинського документального письма II пол. XVI-I пол. XVII ст. в Україні". Наук.кер.-В.М.Малов (Ін-т загальної історії АН СРСР, м.Москва). 1987-1991-с.н.с. відділу історії середніх віків Ін-ту історії АН УРСР. З 1991-зав.відділом пам'яток княжої і козацької доби Ін-ту укр.археографії і джерелознавства НАН України. Основна проблематика досліджень-історія вищих станів України XV-XVII ст. в аспекті соціальної структури, політичної діяльності. Докт.дис. "Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII ст. (Волинь і Центральна Україна)", захищена в Ін-ті історії України НАН України. Має 125 наук.праць. Серед них: Каталог документів з історії Києва XV-XIX ст. (К., 1982, у співавт.); Торгівля на Україні кін. XIV-серед. XVII ст. (К., 1992, у співавт.); Латинська мова. Підручник для істориків (К., 1993, у співавт.); Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII ст. (Волинь і Центральна Україна) (К., 1993); До питання про контакти латинського і кириличного письма в Україні кінця XVI-середини XVII ст. // *Serilituraecivilta*, Рим, 1985, т.8, нім.мовою; Персональний склад і соціальний статус князів в Україні XIV-XVII ст. // *Historical Jenealogy*, 1992, т.1, англ.мовою; "Чоловік добрий" і "чоловік злий"... // *Mediacvalig Ucrainica*, 1992, т.1, англ.мовою.

В.Даниленко

ЯНЕВСЬКИЙ Данило Борисович (21.VI.1956, м.Чернівці)-дослідник історії України XIX ст., історії революції і громадянської війни 1917-1920 рр., к.і.н. (1988). З сім'ї науковців. У 1974-1979 навчався на іст.ф-ті Чернівецькогоун-ту. У 1983-1985 навчався в аспірантурі Ін-ту історії АН УРСР. Під науккер. д.і.н. *А.П.Гриценко* підготував і захистив канд.дис. "Робітничий клас та буржуазія України в період загальнонаціональної кризи (вересень-жовтень 1917 р.)". З 1985 р. працює м.н.с., 1989-1993-н.с. відділу історії Жовтневої революції і громадянської війни, з 1994 р.-с.н.с. відділу довідкових видань, з 1996-ст.н.с. відділу історії української революції Ін-ту історії України НАН України. З 1994-Президент медіа-клубу національного прес-клубу України. Основною тематикою досліджень є конституційний процес, державне будівництво в Україні у 1917-1920 рр. Опублікував понад 200 праць, у т.ч. бл. 50 наук. З них: Конституційні акти України 1917-1920 рр. (К., 1992, у співавт.); Українська Центральна Рада: перші кроки на шляху національної державності (К., 1990); "Історичні гербові відзнаки та прапорові барви України (К., 1991, у співавт.); "Перший уряд демократичної України" (К., 1992, у співавт.).

Ю.Курнос

ЯНКОВСЬКИЙ Олександр Костянтинівич (22.VIII.1953, м.Старий Самбір Львівської обл.)-дослідник історії науки, к.і.н. (1987), с.н.с. (1995), проф.Аерокосмічної Академії України (1994). Зі службовців. У 1975 закінчив фіз.-мат. ф-т Київ.пед.ін-ту. У 1977-1986-працював в Ін-ті історії АН УРСР. У 1987 в Ін-ті історії захистив канд.дис.

"Розвиток фізики на Україні в 1917-1928 рр.". У 1986-1991-м.н.с., н.с., с.н.с ЦДПІН АН УРСР, 1991-1993-зав.сектором Ін-ту сходознавства НАНУ. У 1993-1996-с.н.с. Ін-ту біограф.досліджень ЦНБ ім. В.І.Вернадського. Основна проблематика досліджень: формування та розвиток науководослідної системи України (XVII-XX ст.), наукова біографістика. Автор 35 наук.праць. Серед них: Історія механіки в Росії (К., 1987, у співавт.); Історія Академії наук України 1918-1993 (К., 1994, у співавт.); Трагічні сторінки. Україна: наука і культура, 1994, в.28; Організація фізичних досліджень в АН УРСР: роки становлення // Вісник АН УРСР, 1990, 1.

О.Колпакова

ЯСТРЕБОВ Федір Олександрович (28.XI.1903, м.Судогда, нині Володимирської обл., РФ-30.VI.1973, м.Київ)-дослідник історії України XIX ст., к.і.н. (1939), с.н.с. (1940). З родини чиновника. З 1919 проживав у Києві. В 1926 закінчив Київ.ін-т народної освіти (нині ун-т). В 1924-1936 працював на наук. та виклад.роботі в архівних та наук.установах Києва (зокрема в облістпарті, Всеукрасоціації марксо-ленінських установ). З 1936 працював в Ін-ті історії України АН УРСР. Захистив канд.дис. "Місце декабризму в історії революційного руху в Росії XIX ст.". В 1942-1955-зав.відділом історії феодалізму та історії капіталізму. Опублікував праці: 1905 рік у Києві (К., 1930); Київська Русь і феодальні князівства XII-XIII ст. (К., 1937, у співавт.); Україна в I пол. XIX ст. (К., 1939); Повстання декабристів (К., 1945); Революционные демократы на Украине. Вторая поло-

вина 50-начало 60-х годов XIX ст. (К., 1960). Брав участь у колект.працях: "Історія Української РСР в 2-х т. (К., 1953, 1955); та ін. В 1963 вийшов на пенсію.

Літ.: ЕУ.-1984.-С.3998; ЕИ.-V.5.-1993.-Р.756; Ястребов Федір Олександрович (некролог) // УІЖ.-1973.-9.-С.157.

Л.Ткачова

ДИРЕКТОРИ ІНСТИТУТУ

Сараджев А.Х.	1936
Белоусов С.М.	1936-1941
Петровський М.Н.	1942-1947
Касименко О.К.	1947-1964
Дубина К.К.	1964-1967
Скаба А.Д.	1968-1973
Шевелєв А.Г.	1973-1978
Кондуфор Ю.Ю.	1978-1993
Смолій В.А.	1993-т.ч.

ГОЛОВНІ РЕДАКТОРИ "УКРАЇНСЬКОГО ІСТОРИЧНОГО ЖУРНАЛУ"

Шевченко Ф.П.	1957-1972
Калиниченко П.М.	1972-1979
Кондуфор Ю.Ю.	1979-1988
Коваль М.В.	1988-1995
Смолій В.А.	1995-т.ч.

АКАДЕМІКИ НАН УКРАЇНИ співробітники Ін-ту історії України НАНУ

Кондуфор Ю.Ю.	1985
Крип'якевич І.П.	1958
Прицак О.Й.	1990
Скаба А.Д.	1967
Смолій В.А.	1995
Супруненко М.І.	1972
Тронько П.Т.	1978
Шлепаков А.М.	1982
Штокало Й.З.	1951

ЧЛЕНИ-КОРЕСПОНДЕНТИ НАНУ співробітники Ін-ту історії України

Боголюбов О.М.	1969
Гуржій І.О.	1958
Гуслистий К.Г.	1969
Добров Г.М.	1988
Євтух В.Б.	1992
Клоков В.І.	1978
Кондуфор Ю.Ю.	1980
Котляр М.Ф.	1995
Кучеров П.С.	1939
Мельникова І.М.	1973
Петровський М.Н.	1945
Славін Л.М.	1939
Смолій В.А.	1992
Сохань П.С.	1985
Супруненко М.І.	1958
Шевелєв А.Г.	1972
Шевченко Ф.П.	1969
Шлепаков А.М.	1969
Штокало Й.З.	1948
Юшков С.В.	1939

ЛАУРЕАТИ ДЕРЖАВНОЇ ПРЕМІЇ СРСР

Касименко О.К.	1976
Компанієць І.І.	1976
Слабеев І.С.	1976
Тронько П.Т.	1976

ЛАУРЕАТИ ДЕРЖАВНОЇ ПРЕМІЇ УКРАЇНИ ім. Т.Г.ШЕВЧЕНКА

Апанович О.М.	1994
Римаренко Ю.І.	1979

ЛАУРЕАТИ ДЕРЖАВНОЇ ПРЕМІЇ УРСР В ГАЛУЗІ НАУКИ І ТЕХНІКИ

Брега Г.С.	1984
Голобуцький В.О.	1980
Гудзенко П.П.	1984
Зеніна А.М.	1980
Клоков В.І.	1970
Коваль М.В.	1970
Комаренко Н.В.	1984
Кондуфор Ю.Ю.	1980
Лещенко М.Н.	1980
Лихолат А.В.	1980
Лось Ф.Є.	1980
Панібудьласка В.Ф.	1984
Рубач М.А.	1969
Сергієнко Г.Я.	1980
Симоненко Р.Г.	1984
Слинько І.І.	1970
Сохань П.С.	1980
Супруненко М.І.	1969
Шевченко Ф.П.	1984
Щусь О.Й.	1969

ЗАСЛУЖЕНІ ДІЯЧІ НАУКИ І ТЕХНІКИ УКРАЇНИ

Даниленко В.М.	1996
Дмитрієнко М.Ф.	1995
Заремба С.З.	1997
Коваль М.В.	1996
Котляр М.Ф.	1996
Кульчицький С.В.	1996
Пінчук Ю.А.	1997
Реснт О.П.	1997
Римаренко Ю.І.	1989
Сарбей В.Г.	1996
Тронько П.Т.	1990
Шлепаков А.М.	1995

ЗАСЛУЖЕНІ ДІЯЧІ НАУКИ УКРАЇНИ

Гудзенко П.П.	1977
Гуслистый К.Г.	1968
Дубина К.К.	1967
Клоков В.І.	1977
Кондуфор Ю.Ю.	1992
Крип'якевич І.П.	1961
Кулинич І.М.	1984
Лихолат А.В.	1984
Лось Ф.Є.	1969
Парасунько О.А.	1981
Симоненко Р.Г.	1988
Стецюк К.І.	1967
Супруненко М.І.	1968
Хміль І.С.	1982
Штокало Й.З.	1968

ЗАСЛУЖЕНІ ПРАЦІВНИКИ КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ

Гутянський С.К.	
Горбик В.О.	1993
Данилюк Ю.З.	1993
Скляренко Є.М.	1993
Слабеев І.С.	1975
Сокурєнко В.Ф.	1969
Шаталіна Є.П.	1971

ЗАСЛУЖЕНИЙ ПРАЦІВНИК ВИЩОЇ ШКОЛИ УРСР

Горшков В.П.	1986
--------------	------

ЗАСЛУЖЕНИЙ ДІЯЧ НАУКИ РРФСР

Юшков С.В.

**СПИСОК НАУКОВИХ СПІВРОБІТНИКІВ
ІНСТИТУТУ (1936-1997 рр.) і
РОКИ ПРАЦІ В ІНСТИТУТІ**

Андреу Ніколас	1980-1989
Анісімов Юрій Олександрович	1963-1983
Апанович Олена Михайлівна	1950-1972, 1995-т/ч
Асатуров Сергій Костянтинівич	1980-1992
Бабій Тетяна Петрівна	1973-1979
Балабушевич Тетяна Аркадіївна	1977-1992
Балковий Петро Миколайович	1950-1970
Барабой Абрам Зіновійович	1953-1962
Барановська Наталія Петрівна	1967-т/ч
Бевзо Олександр Арефійович	1947-1967
Белінський Євген Федорович	1958-1970
Белоусов Сергій Миколайович	1936-1964
Бистренко Петро Пантелеймонович	1954-1963
Білокінь Сергій Іванович	1989-т/ч
Білоцька Ольга Альбертівна	1976-1986
Боголюбов Олексій Миколайович	1963-1975
Боев Юрій Олексійович	1956-1967
Боечко Василь Дмитрович	1984-1992
Бойко Іван Давидович	1956-1963
Бойко Олена Дмитрівна	1974-т/ч
Бондаренко Іван Миколайович	1962-1971
Борисенко Володимир Йосипович	1974-1980, 1983-1990
Боряк Геннадій Володимирович	1988-1991
Ботушанський Василь Мефодійович	1969-1978
Брайчевський Михайло Юліанович	
Брега Галина Степанівна	1975-т/ч
Будницький Анатолій Іванович	1973-1978

Будяков Володимир Васильович	1973-1977
Бузало Віктор Йосипович	1976-1996
Буцько Ольга Володимирівна	1983-т/ч
Варварцев Микола Миколайович	1968-т/ч
Варецький Василь Лаврентійович	
Введенський Андрій Олександрович	1952-1956
Вельямінова Зоя Романівна	1968-1976
Верменич Ярослава Володимирівна	1993-т/ч
Верстюк Владислав Федорович	1975-т/ч
Веселова Олександра Михайлівна	1970-т/ч
Виврот Тереса Мар'янівна	1973-1986
Виговський Ігор Іванович	1971-1973, 1976-1992
Вівчарик Михайло Миколайович	1985-т/ч
Віднянський Степан Васильович	1973-т/ч
Вітрук Людмила Дмитрівна	1958-1964, 1968-1989
Вітрученко Олександр Никифорович	1968-1976
Война Олексій Дорофійович	1952-1957
Волковинський Валерій Миколайович	1991-т/ч
Волошинов Леонід Іванович	1956-1961
Волощенко Аза Кирилівна	1962-1985
Воляник Василь Климентійович	1983-1988
Вронська Тамара Василівна	1975-т/ч
Гаврилюк Лариса Олексіївна	1990-т/ч
Гаєвський Андрій Миколайович	1964-1969
Галенко Олександр Іванович	1982-1990
Гамрецький Юрій Маркович	1957-1992
Ганжа Іван Хомич	1951-1968
Ганжа Оксана Іваїївна	1979-т/ч
Гапусенко Іван Максимович	1961-1981
Гарань Олексій Васильович	1985-1992
Герасименко Неля Олексіївна	1978-т/ч

Герасимова Галина Петрівна	1991-т/ч
Гирич Ігор Борисович	1989-1991
Гломозда Костянтин Юхимович	1982-1992
Глуговський Анатолій Миколайович	1974-1978
Гнип Павло Іванович	1963-1966
Говорова Раїса Павлівна	1963-1967
Голобуцький Володимир Олексійови	1947-1979
Головко Олександр Борисович	1981-1995
Гончарук Петро Степанович	1970-1974
Горак Володимир Сергійович	1985-т/ч
Горбик Вячеслав Олександрович	1959-т/ч
Горlach Микола Іванович	1962-1964
Горобець Віктор Миколайович	1990-т/ч
Горшков Володимир Павлович	1959-1960
Горякіна Вікторія Сергіївна	1954-1963
Гранчак Іван Михайлович	1969-1970
Гребенкін Костянтин Федорович	1936-1937
Григор'єва Тетяна Федорівна	1980-т/ч
Гриневиц Владислав Анатолійович	1988-т/ч
Гриневиц Людмила Володимирівна	1991-т/ч
Гриценко Аделіна Павлівна	1957-т/ч
Грищенко Михайло Васильович	1981-1996
Гудзенко Пантелеймон Петрович	1950-1981
Гулевич Віктор Наумович	1964-1978
Гура Віктор Костянтинович	1972-1978
Гурбик Андрій Олександрович	1989-т/ч
Гуржій Іван Олександрович	1945-1971
Гуржій Олександр Іванович	1977-т/ч
Гуслистый Кость Григорович	1936-1947
Гуристримба Василь Васильович	1936-1937
Гутянський Степан Корнійович	1958-1979
Даниленко Василь Михайлович	1977-1991
Даниленко Віктор Михайлович	1974-т/ч

Данилюк Юрій Зіновійович	1980-т/ч
Данильченко Олександр Петрович	1978-1993
Демиденко Лариса Антонівна	1969-1972
Демківський Анатолій Васильович	1972-1976
Денисенко Галина Григорівна	1979-т/ч
Депенчук Лариса Петрівна	1980-1986
Держалюк Микола Степанович	1979-1996
Дзира Ярослав Іванович	1962-1972, 1995-т/ч
Дзюба Олена Миколаївна	1970-1991
Діденко Григорій Дем'янович	1957-1965
Дмитрієнко Марія Федорівна	1963-1972, 1986-т/ч
Дмитров Леонід Дмитрович	1944
Добров Геннадій Михайлович	1963-1970
Дорошко Микола Савович	1991-1997
Дубина Кузьма Кіндратович	1964-1967
Дядиченко Вадим Архипович	1936-1967
Дятленко Микола Дмитрович	1964-1974
Євсєєв Іван Федорович	1954
Євсеєнко Ірина Вікторівна	1990-т/ч
Євтух Володимир Борисович	1971-1978, 1990-1991
Євтушенко Анатолій Пилипович	1962-1972
Єкельчик Сергій Олександрович	1989-1996
Єременко Таїсія Іванівна	1984-т/ч
Єрмоленко Олександр Федорович	1947-1957
Жебоклицький Віктор Андрійович	1947-1955
Забарко Борис Михайлович	1966-1978
Загайний Микола Вікторович	1969-1974
Загорський Павло Семенович	1951
(до 1942-Німцев)	
Зайцев Володимир Миколайович	1963-1975

Замковий Петро Володимирович	1971-1986
Заплатникова Галина Веніаминівна	1976-1977, 1980-1989
Заремба Сергій Захарович	1974-1985
Захарова Галина Миколаївна	1984-1993
Захарчук Борис Іванович	1987-1994
Зеніна Алла Миколаївна	1973-1985
Зибіна Ганна Григорівна	1959-1972
Зінченко Юрій Іванович	1974-1988
Зленко Валентина Андріївна	1964-1978
Знаменська Маргарита Василівна	1965-т/ч
Зосимович Ірина Дмитрівна	1976-1986
Зотиков Олексій Львович	1987-1988
Іваницький Михайло Наумович	1959
Іванов Леонід Михайлович	1946-1948
Іванова Людмила Георгіївна	1982-т/ч
Іващенко Юрій Григорович	1968-1974
Ігнатченко Григорій Іванович	1968-1974
Ілку Федір Павлович	1973-1978
Іщенко Микола Григорович	1978-1986
Калениченко Павло Михайлович	1954-1983
Калита Володимир Данилович	1962-1970
Карпов Іван Корнійович	1976-1980
Картунов Олексій Васильович	1969-1977
Касименко Олександр Карпович	1947-1964
Касьянов Георгій Володимирович	1983-т/ч
Кізченко Валентина Іванівна	1965-т/ч
Кизя Лука Єгорович	1959-1961, 1967-1974
Кістерська Людмила Данилівна	1985-1986
Клинченко Тетяна Володимирівна	1978-1991
Клоков Всеволод Іванович	1950-т/ч
Клоков Євген Всеволодович	1979-1996

Ковалевський Борис Павлович	1967-1973
Коваленко Леонід Антонович	1945-1947
Коваленко Олександр Миколайович	1972-1977
Ковальчук Олена Олександрівна	1973-1978, 1985-1991, 1996-т/ч
Коваль Віктор Савович	1957-т/ч
Коваль Михайло Васильович	1961-т/ч
Коваль Михайло Климентійович	1960-1970
Ковпак Людмила Всеволодівна	1984-т/ч
Кокін Сергій Анатолійович	1981-1996
Колибанова Каміла Володимирівна	1992-т/ч
Колпакова Оксана Віленівна	1979-т/ч
Комаренко Наїна Василівна	1962-1989
Комаренко Тетяна Олександрівна	1973-т/ч
Комарницький Сергій Іванович	1971-1974
Компан Олена Станіславівна	1947-1972
Компанієць Іван Іванович	1946-1974
Кондратенко Людмила Вікторівна	1972-т/ч
Кондрацький Адольф Адольфович	1964-1996
Кондуфор Юрій Юрійович	1978-1997
Коновець Олександр Федорович	1985-1996
Константинов Володимир Олександрович	1972-1984
Кордуба Мирон Михайлович	1944
Корінний Микола Миколайович	1977-1986, 1991-1993
Кот Сергій Іванович	1980-т/ч
Котляр Микола Федорович	1965-т/ч
Коханова Людмила Леонтіївна	1969-1985
Коцевалов Андрій Степанович	1921-1935, 1941

Кравчук Олена Анатоліївна	1986-1992
Кривець Наталія Василівна	1974-т/ч
Кривоніс Віктор Мефодійович	1974-1982
Крип'якевич Іван Петрович	1940-1941, 1944-1948
Кроник Олександр Львович	1950
Кручек Олександр Алікович	1991-1998
Ктітарев Сергій Олександрович	1950-1963
Кудлай Олександр Степанович	1959-1967
Кузнецов Володимир Іванович	1939-1963
Кузьмінська Ольга Дмитрівна	1961-т/ч
Кук Василь Степанович	1969-1972
Кукурудзяк Микола Григорович	1972-1974
Кулик Іван Тихонович	1950-1963
Кулинич Іван Маркович	1953-т/ч
Кульчицький Станіслав Владиславо- вич	1972-т/ч
Курган Неллі Павлівна	1970-1986
Курінний Петро Петрович	1938-1941
Курносів Юрій Олексійович	1957-1996
Кучер Володимир Іванович	1968-1988
Кучеров Пантелеймон Степанович	1958-1966
Лавров Павло Арсентійович	1946-1951
Лавров Юрій Павлович	1958-т/ч
Ладивір Іван Іванович	1965-1971
Ладивір Олександр Іванович	1986-1993
Лазанська Тамара Іванівна	1964-т/ч
Лачко Олександр Федорович	1961-1963
Лещенко Леонід Овдійович	1954-1978
Лещенко Микола Никифорович	1949-1986
Лисенко Василь Гаврилович	1969-1975
Лисенко Микола Миколайович	1945-1954

Лисенко Олександр Євгенович	1990-т/ч
Литвин Наталія Андріївна	1982-1993
Лихолат Андрій Васильович	1961-1993
Лісевич Іван Тимофійович	1963-т/ч
Лола Олександр Петрович	1951-1972
Лось Федір Євдокимович	1936-1978
Лугова Олена Іллівна	1950-1989
Лукач Бейло Іштванович	1966-1972
Лукаш Ольга Іваңівна	1978-1992
Лукін Всеволод Петрович	1970-1976
Майборода Олександр Микитович	1979-1996
Майдан Іван Григорович	1978
Макаренко Олександр Андрійович	1958-1964, 1969-1978
Маковійчук Іван Михайлович	1975-1991
Максимчук Кирило Васильович	1941-1942
Малько Олег Олексійович	1974
Марахов Григорій Іванович	1958-1959
Маркитан Людмила Порфиріївна	1994-т/ч
Маркова Олена Євгеніївна	1964-т/ч
Марочко Василь Іванович	1981-т/ч
Мартиненко Богдан Анатолійович	1978-1992
Мартиненко Володимир Никифорович	1984-1988
Мартьянов Костянтин Федорович	1962-1969
Марченко Михайло Іванович	1937-1939
Матвеева Леся Василівна	1970-1986
Матійко Микола Михайлович	1953-1982
Матях Валентина Миколаївна	1986-т/ч
Мацейко Юрій Михайлович	1978
Машкін Олександр Миколайович	1984-т/ч
Меженко (Іванов) Юрій Олексійович	1946-1948

Мезенцев Володимир Ігорович	1982-1985
Мельникова Ірина Миколаївна	1957-т/ч
Миронов Вадим Віталійович	1979-1982
Михайлина Павло Васильович	1969-1978
Мишко Дмитро Іванович	1943-1973
Мітряєва Світлана Іванівна	1970-1978
Міщенко Валерій Михайлович	1976-1989
Мовчан Ольга Миколаївна	1977-1996, 1997-т/ч
Мойсєєв Олег Володимирович	1961-1970
Молодчиков Олександр Володимирович	1969-1984
Молчанов Михайло Олександрович	1990-1991
Москвич Лілія Григорівна	1963-1996
Муковський Іван Тимофійович	1990-1995
Наберухін Аркадій Ісайович	1993-т/ч
Нагайчук Віктор Іванович	1972-1978
Надінський Павло Наумович	1956-1960
Найман Олександр Якович	1993-1994
Нерод Володимир Олександрович	1977-т/ч
Несук Микола Дмитрович	1973-1978
Неделін Олексій Іванович	1952-1956
Низова Людмила Володимирівна	1982-т/ч
Ніколаєва Валентина Вікторівна	1969-1986
Новиков Іван Архипович	1960-1961
Овсієнко Олександр Федорович	1978-т/ч
Овчаренко Петро Дмитрович	1973-1978, 1983-1991, 1994-1996
Оглоблин Олександр Петрович	1937-1941
Олійник Леонід Васильович	1960-1974
Онопрієнко Валентин Іванович	1975-1986
Осташко Тетяна Сергіївна	1982-т/ч

Павелко Валентина Устимівна	1956-1982
Павленко Вікторія Вікторівна	1963-т/ч
Павленко Микола Ілліч	1969-1977
Павлюк Павло Іванович	1950-1954
Павлюченко Олег Васильович	1978-1993
Палієнко Володимир Іванович	1989-т/ч
Панащенко Віра Василівна	1967-т/ч
Панібудьласка Володимир Федоро- вич	1964-1977
Панченко Петро Пантелеймонович	1974-т/ч
Панчук Май Іванович	1991
Парасунько Онуфрій Арсенович	1949-1971
Пархомчук Станіслав Максимович	1957-1975
Пашко Яків Юхимович	1968-1981
Пашкова Галина Терентіївна	1980-1984
Первак Ніна Пилипівна	1951-1963
Перковський Арнольд Леонідович	1965-1969
Першина Тамара Степанівна	1974-т/ч
Петерс Ігор Андріанович	1949-1978
Петренко Василь Сергійович	1959-1975
Петров Валентин Іванович	1960-1961
Петров Віктор Платонович	1932-1941
Петровський Микола Неонович	1937-1951
Петухов Микола Якович	1981-1991
Пінчук Юрій Анатолійович	1968-1973; 1979-т/ч
Плющ Микола Романович	1967-т/ч
Погребинський Б.Л.	1941
Полонська-Василенко Наталія Дми- трівна	1940-1941
Полухін Леонід Костянтинівич	1939-1941, 1946-1948, 1950-1963

Полухіна Ольга Миколаївна	1980-1989
Пономаренко Лідія Антонівна	1970-1982
Попик Володимир Іванович	1973-1983
Потехін Олександр Володимирович	1972-1978
Премислер Ілля Михайлович	1936-1940
Прилуцький Віктор Іванович	1994-т/ч
Пріцак Омелян Йосипович	1940
Пруниця Степан Юрійович	1970-1978
Пряхін Юрій Дмитрович	1993-1996
Путро Олексій Іванович	1966-1975
Пучко Олексій Аркадійович	1973-1975
Реснт Олександр Петрович	1977-т/ч
Репринцев Володимир Федорович	1977-т/ч
Римаренко Юрій Іванович	1970-1977
Ричка Володимир Михайлович	1979-т/ч
Рознер Іонас Германович	1959-1963
Романець Олекса Стратонович	1971-1978
Романцов Володимир Омелянович	1960-1967
Рубач Михайло Абрамович	1942-1974
Рубльов Олександр Сергійович	1979-1991, 1994-т/ч
Руда Світлана Петрівна	1978-1986
Руденко Ніна Миколаївна	1961-т/ч
Рудий Григорій Якович	1993-т/ч
Руднев Валентин Васильович	1950-1963
Румянцева Валентина Василівна	1979-1988
Рутенко Анатолій Олександрович	1963-1964
Сабов Василь Васильович	1976-1978
Садурський Борис Андрійович	1969-1986
Санцевич Анатолій Васильович	1952-1955, 1961-1996
Сараджев Арташес Хоренович	1936

Сарбей Віталій Григорович	1953-т/ч
Сас Петро Михайлович	1980-т/ч
Сергєєв Володимир Володимирович	1989-т/ч
Сергієнко Григорій Якович	1963-т/ч
Серебряков Григорій Іванович	1980-1996
Сидора Богдан Йосипович	1969-1977
Сидоренко Валентина Павлівна	1946-1985
Сидоренко Олена Федорівна	1968-т/ч
Сікора Веніамин Дмитрович	1969-1970
Симоненко Рем Георгійович	1950-т/ч
Сирцова Світлана Михайлівна	1959-1971
Скаба Андрій Данилович	1968-1986
Склярєнко Євген Михайлович	1953-т/ч
Скрипник Петро Ілліч	1989-т/ч
Скубицький Трофим Тимофійович	1936-1937
Слабєєв Ігор Семенович	1951-1986
Славін Лазар Мойсейович	1942
Слинько Іван Іванович	1950-1974
Слуцький Олександр Борисович	1938-1941, 1946-1967
Слюсаренко Григорій Якович	1936-1937
Смішко Віктор Павлович	1986-1991
Смолій Валерій Андрійович	1972-т/ч
Сокурєнко Володимир Федорович	1981-1985
Сологуб Володимир Степанович	1963-1981
Соломатін Микола Миколайович	1968-1971, 1975-1978
Сохань Павло Степанович	1961-1991
Спицька Оксана Василівна	1975-1978
Станіславський Вячеслав Володимир ович	1992-т/ч
Старунська Наталія Володимирівна	1976-1983

Станіславський Вячеслав Володимирович	1995-т/ч
Сташевський Дмитро Миколайович	1953-1969
Сташевський Євген Дмитрович	1937-1938
Стельмашова Антоніна Іванівна	
Степанович Євгенія Петрівна	1969-т/ч
Стецюк Катерина Ісаківна	1938-т/ч
Стоян Пилип Кузьмич	1943-1994
Стрілько Андрій Андрійович	1969-1978
Суглобін Сергій Іванович	1990-1991
Супруненко Микола Іванович	1937-1984
Табачник Дмитро Володимирович	1986-1990, 1993-1996
Талан Євдокія Полікарпівна	1960-1985
Тараненко Микола Сергійович	1979-1989
Терентьева Наталія Олексіївна	1981-т/ч
Терещенко Юрій Іларіонович	1963-1987
Терлецький Омелян Антонович	1940-1941, 1944-1947
Тимченко Жанна Павлівна	1958-1986
Тимощук Борис Онисимович	1970-1978
Тищенко Вадим Григорович	1969-1984
Ткач Ніна Іванівна	1958-1981
Ткаченко Василь Миколайович	1979-1996
Ткаченко Микола Михайлович	
Ткачова Людмила Іванівна	1961-т/ч
Тодійчук Ольга Веніаминівна	1976-1991
Толочко Олексій Петрович	1985-1991, 1996-т/ч
Тригубенко Микола Федорович	1936-1937
Тронько Петро Тимофійович	1980-т/ч
Трощинський Володимир Павлович	1973-1978
Трубайчук Анатолій Фотійович	1965-1967

Турченко Яків Іванович	1965-1972
Ульяновський Василь Ірінархович	1990-1991
Усенко Павло Георгійович	1979-т/ч
Устименко Володимир Михайлович	1983-1994
Фабриціус Ірина Василівна	1942
Федосова Світлана Андріянівна	1972-1986
Філіпенко Дмитро Миколайович	1959-1967, 1970-1974
Фролкін Микола Михайлович	1963-1978
Халус Петро Іванович	1969-1978
Хведченя Сергій Борисович	1993-т/ч
Хворостяний Ігор Михайлович	1971-1990
Хланта Олексій Васильович	1969-1975
Хміль Іван Васильович	1968-т/ч
Хміль Іван Сергійович	1964-1965, 1976-т/ч
Хомчук Оксана Олексіївна	1989-т/ч
Худяк Раїса Авраамівна	1959-1986
Цветков Олександр Глібович	1973-1978
Циганкова Елла Григорівна	1964-1986
Чекаленко Людмила Дмитрівна	1972-1976
Черкаська Євгенія Михайлівна	1936-1941
Чернега Петро Макарович	1974-1978
Черненко Іван Сергійович	1969-1972
Черніков Ігор Федорович	1957-1978
Черченко Юрій Анатолійович	1984-1992
Чирко Богдан Володимирович	1994-1995
Чишко Віталій Сергійович	1984-1996
Чудний Валентин Павлович	1993-1994
Чухліб Тарас Васильович	1991-т/ч
Шабульдо Фелікс Михайлович	1968-1996, 1997-т/ч
Шамко Катерина Миколаївна	1956-1965

Шандра Валентина Степанівна	1990-1991
Шарпаций Віктор Григорович	1989-1996
Шаталіна Євгенія Платонівна	1974-т/ч
Шевелєв Арнольд Григорович	1972-1978
Шевченко Леся Антонівна	1959-т/ч
Шевченко Олена Володимирівна	1979-1991
Шевченко Федір Павлович	1949-1968, 1972-1995
Шевчук Григорій Михайлович	1946-1968
Шекера Іван Михайлович	1954-1989
Шепель Любов Федорівна	1979-т/ч
Шерстюк Федір Юхимович	1938-1945
Шип Надія Андріївна	1969-1979, 1984-т/ч
Шкода Костянтин Олександрович	1982-1991
Шманько Георгій Іванович	1975-1978
Шлепаков Арнольд Миколайович	1952-1978
Шмельов Віктор Григорович	1977-1980
Штокало Йосип Захарович	1963-1987
Шуба Олексій Васильович	1990-1991
Шугаєвський Валентин Андрійович	1939-1940
Щербак Віталій Олексійович	1979-т/ч
Щербак Олександр Іванович	1990-1991
Щербина Йосип Тимофійович	1946-1968
Щусь Оксана Йосипівна	1959-т/ч
Юренко Світлана Павлівна	1991-т/ч
Юрченко Олександр Федорович	1987-1991
Юшков Серафим Володимирович	1939, 1943-1950
Яковенко Наталія Миколаївна	1987-1991
Якубова Лариса Дмитрівна	1989-т/ч
Яневський Данило Борисович	1983-1993, 1994-т/ч

Янковський Олександр Костянтин- нович	1977-1986
Яремчук Дмитро Антонович	1996
Ястребов Федір Олександрович	1936-1963

ХРОНІКА ОСНОВНИХ ПОДІЙ З ІСТОРІЇ ІНСТИТУТУ

1936

27 липня-В Академії Наук УРСР на базі кафедр і комісій АН УРСР і Інституту історії України Всеукраїнської Асоціації марксистсько-ленінських науково-дослідних інститутів був організований Відділ суспільних наук, до складу якого ввійшов Інститут історії України. Первісно в ньому працювало 16 науковців у трьох відділах: історії феодалізму, історії капіталізму та історії радянського періоду. Директором Інституту історії України призначено А.Х.Сараджева. 26 грудня-директором інституту затверджено С.М.Белоусова. 27 грудня-арешт А.Х.Сараджева.

1937

10 березня-Розстріл першого директора Інституту історії України АН УРСР А.Х.Сараджева.

- 13 липня-Розстріл с.н.с. Інституту К.Ф.Гребенкіна.

- 3 вересня-Розстріл зав.відділом історії феодалізму Т.Т.Скубицького.

- 25 жовтня-Розстріл с.н.с. Інституту В.В.Гуристримби.

- 26 жовтня-Розстріл с.н.с. Інституту М.Ф.Тригубенка.

- 18 листопада-Розстріл с.н.с., колишнього заступника директора Інституту Г.Я.Слюсаренка.

- В Інституті почали працювати М.Н.Петровський, М.І.Марченко, О.П.Оглоблін, Є.Д.Сташевський.

- 1937-1941-Видано п'ять випусків монографічних досліджень з серії "Нариси з історії України" за редакцією С.М.Белоусова.

1938

В Інституті почала працювати Н.Д.Полонська-Василенко.

- Арешт і загибель під час допиту с.н.с. Інституту професора Є.Д.Сташевського.

1939

У Львові на базі наукового товариства ім. Т.Г.Шевченка (НТШ) створений відділ історії України Інституту історії України АН УРСР, який очолив професор І.Крип'якевич.

- В Інституті почав працювати член-кореспондент АН УРСР С.В.Юшков.

1940

Рішенням Всесоюзного комітету у справах вищої школи при РНК СРСР вченій раді інституту надано право присудження вченого ступеня кандидата історичних наук.

- Видано короткий науково-популярний курс з історії України.

- Видано "Хронологію історії України".

1941

Червень, липень-Масові ув'язнення "неблагонадійних", в т.ч зав. сектором феодальної доби Інституту М.І.Марченка.

- Липень - серпень-Інститут історії України АН УРСР евакуйовано до м.Уфі (Росія).

- Липень 1941-червень 1942-Інститут історії України існував як відділ Інституту суспільних наук АН УРСР (м.Уфа).

1942

- 12 червня-Інститут історії і археології розпочав роботу на базі відділів історії та археології Інституту суспільних наук АН УРСР. Очолював інститут М.Н.Петровський.

- Видано в Уфі "Нарис історії України", підготовлений авторським колективом у складі К.Воблого, К.Гуслистого, В.Дядиченка, Ф.Лося, М.Петровського, Л.Славіна, М.Супруненка, Ф.Шерстюка.

- Видано збірник статей "Боротьба українського народу проти німецьких загарбників" (м.Уфа).

1943

- Видано в Уфі підручник для вузів "Історію України"-Т.1.-під редакцією М.Н.Петровського.

- Видано першу книгу "Наукових записок Інституту історії і археології АН УРСР" (м.Уфа).

- 17 серпня-Інститут історії і археології АН УРСР переїхав до Москви.

- "Нарис історії України", підготовлений співробітниками Інституту, опубліковано в Канаді.

1944

- 25 березня-Перший ешелон з колективом Інституту історії та археології АН УРСР повернувся до Києва.

- 9 червня-Всесоюзний комітет у справах вищої школи при РНК СРСР підтвердив рішення про надання вченій раді інституту права прийому до розгляду кандидатських дисертацій і присудження наукового ступеня кандидата історичних наук з спеціальностей "Історія України", "Історія СРСР".

- 17 липня-Відновлено діяльність двох самостійних інститутів -Інституту історії України АН УРСР та Інституту археології. До складу Інституту історії України включено чотири відділи: історії феодалізму, історії капіталізму, історії радянського періоду, археографії.

- 13 серпня-Відновлено роботу Львівського відділу Інституту історії України АН УРСР (самостійно існував до 1951 р.).

- Видано "Нариси з історії України", присвячені періоду столипінської реакції на початку ХХ ст.

- Видано дослідження М.Н.Петровського "Воссоединение украинского народа в едином Украинском Советском Государстве".

1945

- 12 лютого-членом-кореспондентом АН УРСР став директор інституту М.Н.Петровський.

- Березень-квітень-Відбулася нарада в ЦК КП(б)У з питань історії України. Перед інститутом поставлені завдання "поглибленого дослідження найважливіших питань історичного розвитку Ук-

раїни з позицій класово-партійного підходу до історичної дійсності".

1946

- Видано збірник документів і матеріалів "Україна перед визвольною війною 1648-1954 рр.", присвячений періоду 1639-1648 рр.

- Серія "нарад" істориків в ЦК КП(б)У.

1947

- Квітень-травень-"нарада" істориків в ЦК КП(б)У за участю Л.М.Кагановича.

- 29 серпня-Постановою ЦК КП(б)У "Про політичні помилки і незадовільну роботу Інституту історії України АН УРСР" історики звинувачувались у відродженні "реакційних вигадок" В.Антоновича і М.Грушевського.

- жовтень-Директором інституту призначено О.К.Касименка.

- Листопад-початок зініційованого Л.М.Кагановичем "шефства" Інституту історії АН СРСР над Інститутом історії України АН УРСР.

1948

Грудень 1947-лютий 1948-у Москві за участю українських істориків під головуванням Б.Грекова відбувалися дискусії з приводу періодизації і плану-проспекту "марксистського" короткого курсу історії України.

1949

- В інституті створено нові відділи: історії країн народної демократії, загальної історії та міжнародних відносин, відділ історіографії і фондів.

1950

- 16 червня-В інституті розпочато роботу воєнно-історичного відділу, який продовжив роботу Комісії з історії Вітчизняної війни при Президії АН УРСР, утвореної 1943 р.

- Після розширення спеціалізації структура інституту стала такою: відділ історії феодалізму, відділ історії капіталізму, відділ історії радянського суспільства, воєнно-історичний відділ, відділ історії країн народної демократії, відділ історіографії та фондів, відділ загальної історії і міжнародних відносин, відділ археографії.

1952

- 6 вересня-Президія АН УРСР ухвалила постанову про перейменування Інституту історії України АН УРСР в Інститут історії АН УРСР.

1953

- березень-Офіційно запроваджено нову назву інституту-Інститут історії АН УРСР.

- Видано "Історію Української РСР". Т.І.

1954

- 23 липня-Постановою Президії АН УРСР Інституту історії було підпорядковано групу історії Кримського філіалу АН СРСР.

- До 300-річчя приєднання Лівобережної України до Росії було видано: археографічне видання "Воссоединение Украины с Россией": Документи и материалы. В 3-х томах; збірник статей "Воссоединение Украины с Россией"; колективну монографію "Освободительная война 1648-1654 гг. и воссоединение Украины с Россией".

- ВАК надано вченій раді інституту право приймати до захисту кандидатські дисертації із все-світньої історії.

1955

- Інститут історії складався з 6 відділів: історії радянського суспільства (зав. М.Супруненко), історії капіталізму (зав.Ф.Лось), історії феодалізму (зав. І.Гуржій); історії країн народної демократії (зав. Ф.Шевченко), загальної історії і міжнародних відносин (зав. О.Война), археографії (зав.М.Рубач).

1956

- Видано т.2. "Історії Української РСР".
- Оpubліковано працю В.О.Голобуцького "Черноморское казачество".

1957

- Розпочато видання "Українського історичного журналу"-наукового органу Інституту історії АН УРСР та Інституту історії партії при ЦК Компартії України.

- Видано т.2 двотомника "Історія Української РСР".

1958

- 27-31 травня-на республіканській науковій сесії з питань суспільних наук винесено рекомендації щодо посилення координації науководослідної роботи. Створення Координаційного комітету.

- листопад-Членами-кореспондентами АН УРСР обрано І.О.Гуржія та М.І.Супруненко.

- Розпочато розроблення проспекту багатотомної історії Української РСР.

1959

- Видано т.1 хрестоматії з історії Української РСР для середньої школи.

- Видано т.1. "Історії Києва".

1960

- Створено ряд наукових рад з найважливіших проблем.

- Видано т.2. "Історії Києва".

1961

- 10 листопада-Президія АН УРСР затвердила керівників та склад наукових рад: "Історія робітничого класу на Україні" (керівник І.О.Гуржій), "Історія селянства Української РСР" (М.Н.Лещенко), "Перемога Великої Жовтневої соціалістичної революції та боротьба за зміцнення Радянської влади на Україні (1917-1920 рр.)" (М.І.Супруненко), "Історія соціалістичного та комуністичного будівництва в Українській РСР" (П.П.Гудзенко), "Українська РСР у Великій Вітчизняній війні Радянського Союзу" (І.І.Слинько),

"Історія зарубіжних соціалістичних країн і їх зв'язків з народами Радянського Союзу" (І.Ф.Євсєєв), "Міжнародні відносини, робітничий і національно-визвольний рух в новітній час (О.К.Касименко), "Допоміжні історичні дисципліни" (Ф.П.Шевченко), "Історія історичної науки на Україні" (О.К.Касименко).

- Видано другий том хрестоматії з історії Української РСР для середньої школи.

- Крип'якевичу І.П. було присвоєно звання заслуженого діяча науки УРСР.

1962

- Розпочато видання шкільного підручника "Історія Української РСР" для 7-10 класів середньої школи (з 1968 р. його було розділено на 2 посібники: для 7-8 і 9-10 класів), авторами були співробітники інституту В.А.Дядиченко, Ф.Є.Лось (разом з доцентом Київського університету В.Є.Спицьким).

1963

- лютий-До складу інституту включено відділи історії природознавства й техніки, передані з інститутів математики та теплоенергетики АН УРСР. Завідуючим сформованим сектором призначено академіка АН УРСР Й.З.Штокала.

- березень-Проведено реорганізацію Інституту історії АН УРСР. Відділи історії феодалізму і капіталізму були злиті в один відділ історії досоціалістичних формацій, відділи історії країн народної демократії, загальної історії і міжнародних відносин-в відділ нової і новітньої історії зару-

біжних країн. Відділ допоміжних історичних дисциплін було перетворено у відділ історіографії та джерелознавства.

- червень-Створена наукова рада з проблем "Історія міжнародного робітничого і національно-визвольного руху" (керівник А.М.Шлепаков).

- Розпочато роботу над новим виданням двотомника "Історія Української РСР".

- Сформовано відділ історії соціалістичного і комуністичного будівництва.

- 1963-1964-Видано двотомник "История Киева".

1964

- Директором інституту призначено К.К.Дубину.

1965

- "Український історичний журнал" став виходити щомісячно

- Відділ історії соціалістичного та комуністичного будівництва було розділено на два відділи: історії соціалістичного будівництва (завідуючий П.П.Гудзенко) та історії комуністичного будівництва (завідуючий Г.М.Шевчук).

- На базі відділу нової та новітньої історії зарубіжних країн було створено два історії зарубіжних соціалістичних країн (керівник І.М.Мельникова) і нової та новітньої історії (керівник В.І.Клоков).

1966

- Відновлено діяльність відділів історії феодалізму (завідуючий В.А.Дядиченко) та історії капіталізму (завідуючий Ф.Є.Лось).

1967

- А.Д.Скабу обрано академіком АН Української РСР.

- Видано двотомник "Перемога Великої Жовтневої соціалістичної революції на Україні".

- Видано двотомники з історії робітничого класу та селянства.

- Видано колективну монографію про розвиток української культури-відповідальний редактор П.П.Гудзенко.

- Вийшов друком т.1 26-томної "Історії міст і сіл Української РСР".

- Звання заслуженого діяча науки УРСР було присвоєно К.К.Дубині та К.І.Стецюк.

1968

- березень-Директором інституту призначено академіка АН УРСР А.Д.Скабу.

- Створено відділ зарубіжної історіографії (завідуючий П.М.Калениченко, з 1969 по 1978 рр. - Р.Г.Симоненко).

- Звання заслуженого діяча науки УРСР було присвоєно К.Г.Гуслистому, М.І.Супруненко, Й.З.Штокалу.

1969

- Створено відділ історії Великої Вітчизняної війни (завідуючий В.І.Клоков). Відділ нової та новітньої історії очолив А.М.Шлепаков.

- Двотомник "Перемога Великої Жовтневої соціалістичної революції на Україні" відзначено Державною премією Української РСР в галузі нау-

ки і техніки. Лауреатами стали співробітники інституту М.А.Рубач, М.І.Супруненко, О.Й.Щусь.

- 1969-1972-Опубліковано "Радянську енциклопедію історії України" в 4-х томах.

- Членами-кореспондентами АН УРСР обрано Ф.П.Шевченка, А.М.Шлепакова, К.Г.Гуслистого.

- 6 травня-Указом Президії Верховної Ради Української РСР Інститут історії АН УРСР було нагороджено Почесною Грамотою Президії Верховної Ради УРСР.

1970

- За участь у підготовці тритомника "Українська РСР у Великій Вітчизняній війні Радянського Союзу (1941-1945 рр.)" В.І.Клоков, М.В.Коваль, І.І.Слинько відзначені Державною премією УРСР в галузі науки і техніки.

1972

- Січень-Здійснена реорганізація наукових рад Інституту історії АН УРСР. Замість діючих раніше семи були створені дві: "Основні закономірності історичного розвитку СРСР і УРСР дожовтневого періоду" (з двома секціями) і "Основні закономірності історичного розвитку суспільства в післяжовтневий період" (з п'ятьма секціями).

- Завершилось видання багатотомної "Історії міст і сіл Української РСР".

- М.І.Супруненко обраний академіком АН УРСР.

- Членом-кореспондентом АН УРСР обраний А.Г.Шевелєв.

- Створено відділ історії дружби народів СРСР (завідуючий А.Г.Шевелєв).

- Створено відділ багатотомної "Истории Украинской ССР".

- Звільнено з ідеологічних мотивів з роботи наукового співробітника О.М.Апанович.

1973

- 6 червня-Постановою Президії АН УРСР затверджена нова структура інституту, підпорядкована підготовці багатотомної "Історії Української РСР".

- Видано колективну монографію "Розвиток історичної науки на Україні за роки радянської влади".

- Директором Інституту історії АН УРСР призначено А.Г.Шевелєва.

- Членом-кореспондентом АН УРСР обрано І.М.Мельникову.

1974

- Відновлено відділ історії міст і сіл УРСР в Інституті історії.

- Завершено видання 26-томної "Історії міст і сіл Української РСР".

1975

- 5 листопада-Постановою Президії АН УРСР в інституті затверджено три Наукові ради: "Історія соціалістичного і комуністичного будівництва в СРСР" (голова-А.Г.Шевелєв), "Основні закономірності вітчизняної історії дожовтневого періоду"(голова-Ф.Є.Лось), "Історія світової системи соціалізму, міжнародного робітничого і національно-визвольного руху" (голова-І.М.Мель-

никова). За монографію "У боротьбі за ліквідацію колоніалізму: Зовнішньополітична боротьба Радянського Союзу за остаточну ліквідацію колоніалізму та участь у ній Української РСР" (К., 1974) Ю.М.Мацейку, С.М.Пархомчуку, І.Ф.Чернікову присуджена премія АН УРСР ім. Д.З.Мануїльського.

1976

- "Історії міст і сіл Української РСР" була присуджена Державна премія СРСР. Звання лауреатів удостоєні П.Т.Тронько (керівник авторського колективу і голова головної редколегії видання), О.К.Касименко, І.І.Компанієць, І.С.Слабєєв.

- За монографію "На магістралях дружби і братства. Украинская ССР в сотрудничестве Советского Союза с европейскими социалистическими странами (1966-1970 гг.)" І.М.Мельниковій, П.С.Соханю, І.М.Кулиничу присуджена премія АН УРСР ім. Д.З.Мануїльського.

1977

- Звання заслуженого діяча науки УРСР було присвоєно П.П.Гудзенку, В.І.Клокову.

1978

- 22 листопада-Створена Наукова рада з історії Великої Вітчизняної війни (голова-П.Т.Тронько).

- Директором інституту призначено Ю.Ю.Кондуфора.

- П.Т.Тронько обраний академіком АН УРСР.

- За монографію "Сотрудничество народов СРСР в борьбе за построение социализма, 1917-1937" (М.,

1976) А.В.Лихолат нагороджений премією АН УРСР ім. Д.З.Мануїльського.

- Членом-кореспондентом АН УРСР обрано В.І.Клокова.

1979

- Березень-Рішенням Президії АН УРСР створено відділ історико-краєзнавчих досліджень.

- Завершено видання 8-томної (в 10-ти кн.) "Історії Української РСР".

1980

- Багатотомну "Історію Української РСР" відзначено Державною премією УРСР в галузі науки і техніки. Лауреатами стали Ю.Ю.Кондуфор, П.С.Сохань, В.О.Голобуцький, П.П.Гудзенко, М.Н.Лещенко, А.В.Лихолат, Ф.Є.Лось, Г.Я.Сергієнко.

- Ю.Ю.Кондуфору обрано членом-кореспондентом АН УРСР.

- Створено Відділення історико-краєзнавчих досліджень, на яке було покладено завдання науково-методичного забезпечення Зводу пам'яток історії і культури Української РСР.

1981

- Вийшов з друку двотомник "История рабочих Донбасса".

1982

- І.С.Хмілю присуджено звання заслуженого діяча науки Української РСР. А.М.Шлепакова обрано академіком АН УРСР.

1984

- За цикл робіт "Исторические связи и дружба русского, украинского, белорусского и молдавского народов в братском союзе народов СССР" співробітники інституту Ф.П.Шевченко, Р.Г.Симоненко, Г.С.Брега, А.М.Зеніна, Н.В.Комаренко удостоєні Державної премії Української РСР.

- Звання заслуженого діяча науки Української РСР присвоєно А.В.Лихолату. А.В.Санцевичу за цикл робіт з історіографії та джерелознавства історії України присуджено премію АН УРСР ім. Д.З.Мануїльського.

1985

- Директора інституту Ю.Ю.Кондуфора обрано академіком АН УРСР.

- Членом-кореспондентом АН УРСР обрано П.С.Соханя.

1986

- Завершено видання "Истории Киева" в 3-х томах, чотирьох книгах.

- Видано історіографічний нарис "Развитие исторической науки в Академии наук Украинской ССР" (А.В.Санцевич, Н.В.Комаренко).

1987

- Опубліковано колективні праці "Октябрь и гражданская война на Украине: страницы истории", "Великий Жовтень і Україна", "Очерки развития социально-классовой" структуры УССР (1917-1937)".

Підготовлено енциклопедичний довідник "Великий Жовтень і громадянська війна на Україні".

1988

- Звання заслуженого діяча науки УРСР присвоєно Р.Г.Симоненку.

- Опубліковано монографії: "Интеллигенция Советской Украины: некоторые вопросы историографии и методология исследования", "Историография Великой Октябрьской социалистической революции на Украине", "Запровадження християнства на Русі: історичні нариси", "Развитие социально-классовой структуры населения Украинской ССР в 60-80-е годы".

1990

- Листопад-Інститут історії АН УРСР перейменовано на Інститут історії України АН УРСР.

- Засновано Всеукраїнську спілку краєзнавців (голова-П.Т.Тронько).

- Створено Археографічну комісію.

- Почав функціонувати Центр для вивчення проблем міжнаціональних відносин (керівник-І.М.Хворостяний).

- Опубліковано хронологічний довідник "История Украинской ССР", підготовлений О.М.Дзюбдю, В.Ф.Верстюком та В.Ф.Репринцевим.

- Опубліковані праці: "Репресоване краєзнавство (20-30-і роки) (голова редколегії-акад. П.Т.Тронько).

1991

- Видано: монографію В.Даниленка, Г.Касьянова, С.Кульчицького "Сталінізм на Україні: 20-30-ті роки"; монографію В.Даниленка, Г.Касьянова "Сталінізм і українська інтелігенція; монографію С.Кульчицького "Ціна "великого перелому".

- Згідно розпорядження від 19 червня 1991 р. Президії АН України до Інституту соціології АН України було передано Центр АН України по вивченню проблем міжнаціональних відносин у складі відділу етнополітики та прогнозування.

- У відповідності до постанови 218 від 10 липня 1991 р. Президії АН України "Про створення в м.Києві Інституту української археографії АН України" до новоствореного інституту була передана група Археографічної комісії АН України.

- В складі інституту була створена робоча група по координації підготовки ілюстрованої "Історії української культури" у 5-ти томах.

1992

- 17 червня-Президія АН України прийняла постанову "Про забезпечення підготовки та видання багатотомної "Історії українського народу".

- Членом-кореспондентом АН України обрано відомого фахівця з історії України доби середньовіччя В.А.Смолія.

- До складу Академії оригінальних ідей України увійшов доктор історичних наук, професор П.П.Панченко.

1993

- Директором інституту обрано члена-кореспондента АН України В.А.Смолія.

1994

- Оpubліковано: "Історію Академії наук України. 1918-1993" (голова редколегії-акад. Б.Є.Патон); Монографію Ю.О.Курносова "Інакомислення в Україні (60-ті-перша половина 80-х рр. ХХ ст.)"; Нариси історії української інтелігенції (перша половина ХХ ст.). У 3-х кн.

1995

- Директора інституту В.А.Смолія обрано дійсним членом НАН України.

- Звання "Заслуженого діяча науки України" присвоєно М.Ф.Дмитрієнко.

- Членом-кореспондентом НАН України обрано М.Ф.Котляра.

- Поновлено на роботі с.н.с. О.М.Апанович та Я.І.Дзиру.

- Оpubліковано монографію В.А.Смолія та В.С.Степанкова "Богдан Хмельницький. Соціально-політичний портрет" (2-е вид.) і монографію Г.Касьянова "Незгодні: українська інтелігенція в русі опору 1960-80-х років"; колективну монографію "Історія України. Нове бачення", т.1; П.Т.Тронька "Навічно в пам'яті народній. З історії боротьби комсомольців і молоді України проти німецько-фашистських загарбників у роки Великої Вітчизняної війни"; М.В.Ковалю "Україна: 1939-1945. Маловідомі і непрочитані сторінки історії".

- За цикл праць з історії селянського руху в Україні 1917-1921 рр. звання лауреата премії НАН України ім.М.С.Грушевського присвоєно В.Ф.Верстюку і В.М.Волковинському.

- Видано: т.9. кн.1. "Історії України-Руси" Михайла Грушевського; 1-й т. зб.документів і матеріалів "Українська Центральна Рада"; зб.документів і матеріалів "Чорнобильська трагедія"; 2-й т. колективної монографії "Історія України. Нове бачення".

- Указом Президента України Л.Д.Кучми директора Інституту акад. В.А.Смолій нагороджено Почесною Відзнакою Президента, професорам В.М.Даниленку, М.В.Ковалю, М.Ф.Котляру, С.В.Кульчицькому та В.Г.Сарбею присвоєно звання "Заслуженого діяча науки і техніки України".

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

Ак.-академія
акад.-академік
АН-Академія наук
АСН-Академія суспільних наук
в.о.-виконуючий обов'язок
викл.-викладач
ВПШ-Вища партійна школа
вуз-вищий учбовий заклад
газ.-газета
гол.-головний
гром.-громадянський

д.-додаток
д.і.н.-доктор історичних наук
держ.-державний
див.-дивіться
дис.-дисертація
док.-докторська
доц.-доцент

ж.-журнал

зав.-завідуючий
заст.-заступник
зб.-збірник
ЗНТШ-Записки Наукового Товариства ім.
Т.Шевченка

ін.-інший
ін-т-інститут

іст.-історичний

к.і.н.-кандидат історичних наук

кн.-книга

м.н.с.-молодший науковий співробітник

м.-л.-марксизм-ленінізм

НАН-Національна Академія наук

НТШ-Наукове товариство ім. Т.Шевченка

НДІ-науково-дослідний інститут

НТЕ-Народна творчість та етнографія (журнал)

осн.-основний

пед.-педагогічний

п.н.с.-провідний науковий співробітник

пр.-праця

проф.-професор

п-т-повіт

п/с-поштова скринька

ред.-редактор (за контекстом)

РЕІУ-радянська енциклопедія історії України

с.н.с.-старший науковий співробітник

ст.-стаття

т.-том

тв.-твір (твори)

т/ч-теперішній час

УІЖ-Український історичний журнал

укр.-український

УТОПІК-українське товариство охорони пам'я-
ток історії і культури
ун-т-університет

філол.-філологічний
філос.-філософський

центр.-центральний

чл.-кор.-член-кореспондент

З М І С Т

Передмова	3
Показчик	5
Директори інституту	382
Головні редактори "Українського історичного журналу"	382
Академіки НАН України	382
Члени-кореспонденти НАН України	383
Лауреати Державної премії СРСР	383
Лауреати Державної премії України ім. Т.Г.Шевченка	384
Лауреати державної премії УРСР в галузі науки і техніки	384
Заслужені діячі науки і техніки України	385
Заслужені діячі науки України	385
Заслужені працівники культури України	386
Заслужений працівник вищої школи УРСР	386
Заслужений діяч науки РРФСР	386
Список наукових співробітників інституту (1936 1997 рр.)	387
Хроніка основних подій з історії інституту	403
Список скорочень	423

Підписано до друку 21.08.97   Формат 60x90 1/16

Ум. друк: арк. 24,88   Обл. вид. арк. 25,68

Тираж 500.   Зам. 69   1998р. Безплатний

Поліграф. д-ця Ін-ту історії України НАН України
Київ-1, Грушевського, 4

016:94

B-90